

- سرشناسه : احمدلی، سلاطین، ۱۳۸۹ - م.
 ƏHMƏDLİ, SALATIN, SALATIN
- عنوان و نام پدیدآور : بیر ائلاتین داستانی (ادبیات عامیانه گونئی قیشلاق کندی) / مولف سلاطین احمدلی؛ ترجمه رکسانا کافی.
- مشخصات نشر : تهران: رکسانا کافی، ۱۳۹۳.
- مشخصات ظاهری : ۳۱۰ ص:؛ ۱۴/۵×۲۱/۵ س.م.
- شابک : ۸۰۰۰۰ ریال: 978-600-04-2005-5
- وضعیت فهرست نویسی : فیپا
- یادداشت : BİR ELATIN DASTANI: عنوان اصلی:
- موضوع : فرهنگ عامه -- ایران -- آذربایجان
- موضوع : ادبیات عامه ترکی
- شناسه افزوده : کافی، رکسانا، ۱۳۵۳ -، مترجم
- رده بندی کنگره : ۱۳۹۳۲۹۱GR ۲۶ الف/۴ /
- رده بندی دیویی : ۳۰۹۵۵۳/۳۹۸
- شماره کتابشناسی ملی : ۳۶۸۰۱۲۵

نام کتاب: بیر ائلاتین داستانی (فولکلور) داستان یک عشایر

ناشر: مترجم / نویسنده: سلاطین احمدلی / سال نشر: 1393

تعداد صفحه: 310 / مترجم: رکسانا کافی / شمارگان: 1000

نوبت چاپ: اول / قیمت: 80000 ریال

مولف: دکتر سلاطین احمدلی

ترجمه: رکسانا کافی

بیر ائلاتین داستانی

(ادبیات عامیانه گونئی قیشلاق کندی)

تهران 1393

قاییانام قنداب سلیمان قیزی نین عزیز خاطره سینه

رایچی: ائلچین جبارو فیلولوژی اوزره فلسفه دکترو

رئداکتور: فلورا خلیل زاده امکدار ژورنالیست

شاهبوز رایونونون گونئی قیشلاق کندی آذربایجانین، ناخچیوانین قدیم یاشایش مسکنلریندن بیریدیر. بو ائل - اوبا - اؤزونه مخصوص یاشام، دئییم طرزی، عادت - عنعنه لره مالیکدیر. یازیچی - پوبلیسیست، تدقیقاتچی - عالم سلاطین احمدلی کند ساکینلری ایله گؤروشموش، اونلارلا صحبتلر ائتمیش، کندی کئچمیشینه، بو گونونه نظر سالاراق، اونون جغرافیاسینی، بینه توندوغو زمانی، اؤولادلاری نین بیر - بیرینه بنزمه یین طالعی حقیقده اطرافلی معلومات وئیریر. خصوصیه ده زمان - زمان قدار ارمنیلرین بو تورپاقتا تورتدیکلری وحشکلر، خالقیمیزین باشینا گتیردیکلری فاجیه لر فاکتارلارین کؤمگیله قلمه آلینیب. کتابدا همچنین کند ساکینلری نین بامزه لری، ائل شاعرلری نین شعرلری، کندی ایگیدلری حقیقده یازیلار و دیالکتولوژی سؤزلوک ده گؤستريلمیشدیر.

ایچینده کیلر:

- 5 یادداش کتابی (س.احمدلی)
- 8 گونئی قیشلاخین یینجام انسیکلوپدیاسی (ا.حباراوو)
- 13 شاهبوز رایونو گونئی قیشلاق کندلی (اتنوقرافیگ - جغرافی اتتود)
- 15 هر آددا بیر تاریخ یاتیر (یئر - یورد آدلاری)
- 17 کندین یارانما تاریخی، حقینده انشیتدیگلیم
- 24 سینه سی سؤزله دولو خاطره لری، وار انلیمین
- 53 سیزی گورمه یه گللیم
- 64 قاجاق نینین آت آلماسی
- 252 یادداش آخریسی (ارمنی خیانتی ایله باغلی، صحتلر)
- 264 وطنین ایگید اوغوللاری
- 283 هر آتماجادا بیر عبرت وار... (رمشین گولمه جه لری)

...و

یادداش کتابی

آذربایجان قدیم تاریخه مالیک بیر اؤلکه دیر. اونون اودلو، آتشی، ایللیق و مهربان سینه سینده نئچه - نئچه سیرلی حادثه لر باش وئریب، سۆز - صحبتلر، داستانلار یارانیب. زمان - زمان بو داستانلار، دئیملر خالقین دلی نین ازبری اولوب، اونلارین دیلیندن گلجک نیسلره اؤتورولوب، فولکلورلاشیب، بیزیم زمانمیزه قدر گلیب چیخیب. زمان - زمان یئره - یوردا بؤیوک سؤگی بسله یین فولکلورشوناسلار، یازیچیلار، ضیالیلار همین فولکلور نمونه لرینی توپلایاراق کتاب شکلینده نشر ائدیریب یئتیشمکده اولان گنج نسله اؤزلریندن سونرا قیمتی بیر ثروت قویوب گئدیرلر. بئله کتابلارین دیری هئچ واخت آزالمیر و گلن هر یئنی دؤورده یوکسک قیمتلندیریلیر. چونکی خالقین دوشونجه سینی عکس ائتدیرن، معیشتینی، موحیطینی، تاریخینی بلا واسطه بو جور اثرلردن اؤیرنمک اولور. خالقین الگیندن، سوزگیندن کئچیب گونموزه قدر یاشایان نمونه لری گلجک نسللر ده یاشاداجاق. ناخچیوان مختار رئیسوبلیکاسی شاهبوز رایونونون، گونئی قیشلاق کندیندن خیلی فولکلور نمونه لری توپلامیشدیم. ساکنلری دانیشدیریقجا، اورکلرینده ساخلادیقلاری حکایه تلری دینله دیکجه آدام کئچمیشلره قاییدیر، تاریخ اؤز چالارلاری ایله گؤز اؤنونده جانلانیر. بو کند چوخ چتینلیکلر گؤروب، چوخ کئشمکشلردن کئچیب. دولوب - بوشالیب، بؤیویوب - کیچیلیب. کاسیب واختی دا اولوب، دولتلی واختی دا. سرحدده یئرلشدیگیندن زمان - زمان خبیث، خاین ارمنیلرین حمله لرینه سینه گریب هله کئچن عصرین اووللریندن باشلامیش ارمنی - مسلمان مناقشه لری بو کندده داها چوخ باش وئرمیشدی. او حادثه لرین جانلی شاهدی اولموش ننه - بابالاریمیز، آغساققال، آغییرچکلریمیز ارمنیلرین تۆرتدیکلری وحشیلیکلری، تالانلاری سونرالار اؤلادلارینا، نوه - نتیجه لرینه ناغیل ائدیبلر. اونلارین دیلیندن ائشیتدیگیم ارمنی وحشیلیگی نین بیزیم دؤورده باش وئرمیش بیر سسئاری نین عئینی غدارلیقلا تکراری اولدوغونو گۆردوم همین آداملارین هامیسی اولان حادثه نی عئینی طرزده ناغیل ائدیردیلر. آدامین گۆزو قارشیسیندا کنده هجوم ائدن ارمنیلرین وحشی

حرکتلىرى جانلاندى. ئۇلارنى ياغمالانمىش انسانلارنى فرىا دى، اينىلتىلارنى تارىخە دۈشمۈش ايللارنى آراسىندان بويلاندىب امداد اىستە يىردى.

بالاجا بىر ائلات يىرى اولان يوخارى رىشى نىن (ايندىكى آدى گونى قىشلاق) اىگىد اوغوللارنى ائلى نىن - اوباسى نىن كىشىگىندە آيىق - سايىق دايانمىش، اوباسىنا موردار ارمنى نىن آياق باسماسىنا، قىز - گلنلر، آنا - باجىلارنى عصمتى نىن لىكنمە سىنە يول وئرمە مىشدىلر.

آغساقاللار كىندە آچىلمىش اىلك مەكتىبى و اىلك درس دىن مەلملرى، كولخوزون يارانماسى و اىلك كولخوز صدرلرنى ياخشى خاطرلايىرلار. 2 - جى دنيا محاربە سى نىن ياراتدىغى آچلىق، سفالت، عىنى زماندا دۈزۈم، ايرادە و گلجە يە اينامىن گوجلۇ اولماسىنى شىرىن بىر دىللە، ناغىل كىمى سۈيە يىردىلر.

2 - جى دنيا محاربە سى نىن جانلى شەھلىرى و اشتراكچىلارنى زمان بابا، حسين بابا ايندى عمرلرى نىن آھىل چاغلارنى ياشايىرلار. اونلارنى يادداشلارىنا حسد آپارماق اولمۇر.

محاربە گىدن شەھر و كىندلر، يىر - يورد آدلارنى چىنلىك چىكە دن، ھىچ بىر تحرىفە يول وئرمە دن دىلە گىرىب دانىشپىردىلار. سونراكى دۈوردە، قاراباغ مناقشە سى باشلاپاندا ناخچىوانىن، ائلجە دە گونى قىشلاغىن باشىنا گلن مصىبتلردن دانىشىپ ياخىن كىچمىشىمىزى نىسگىل و نىفرت دولو سىسلە يادا سالىردىلار.

بو انسانلار ھەم دە ظرافات ائدىب، قىل دولوسو گولمىگى باجىرلار. طىبىتلىرىندە كى سرتلىك بىر اىلىق سۈزلە يوشالىر. گوجلۇيۇمۇر حسينە مالىكىدىرلر. آغىر طىبىتلى آغساقاللار يانىندا اۋزلىرىنى جىددى و تەمكىنلى توتا بىلن جاوانلار يىرى گلىدىكجە كىندە باش وئرمىش احوالاتلارنى لطىفە فورماسىنا سالىب دوزلو - مزە لى طرزە دانىشپىرلار.

گوئی قیشلاق کندیندن توپلادیغیم خیلی ساید فولکلور نمونه لرینی، کندین تاریخینه، یارانماسینا آید صحبتلری، ارمنیلرین مومتمادی هجوملارینی یادداشینا یازمیش انسانلارین دانیشدیقلارینی ایکی کتاب شکلینده یازیا آلدیم. بیرینجی کتابا صیرف فولکلور نمونه لرینی - بایاتیلاری، هایشتالاری، آغیلاری، اوخشامالاری، اتالار سۆزلری و مثاللاری، روایت، حئکایت و افسانه لری داخل ائتمیشم. ایکینجی کتابا ایسه، یوخاریدا قئید ائتدیگیم کیمی، کندین یارانما تاریخینی و عمومیلکده، کنده جریان ائدن حادثه لری، یاشام طرزینی، ارمنیلرله مباریزه نی عکس ائتدیرن صحبتلری قلمه آلمیشام.

هر بؤلگه نین اؤز دانیشیق طرزی، دیالکتی، شیوه سی اولدوغو کیمی، گوئی قیشلاغین دا اؤزونه مخصوص دئییمی و دیالکتی وار. گئنیش اوخوجو کوتله سی اوچون نظرده توتولموش کتایین داها آنلاشیقلی اولماسی اوچون هر ایکی کتایین آخیریندا کنده ایشلنن دیالکت سۆزلرین ایضاحلی لغتینی وئرمه یه چالیشمیشام.

قلمه آلدیغیم بو یازی نین شیرینلیگینی، صمیمیلیگینی پوزماماق اوچون ممکن قدر اونلارین دانیشیق طرزینی، لهجه سینی، شیوه لری ساخلامیشام. محاربه ایللری نین چتینلیگی، آجلیق و ارمنی داشناکلاری طرفیندن ائدیلن هجوملار آغساققال و آغبیرچکلرین یادداشیندان نوه - نتیجه لری نین یادداشینا کؤچورولوب. بو یادداشین ایتمه مه سی نامینه بوتون سؤیله نلری یازیا آلاق، گلجک نسیللر اوچون بیر یادداش کتایی کیمی اونلارین اختیارینا وئریرم.

سلاطین احمدلی

فیلولوژی اوزره فلسفه دکترو، دوسئنت

گونئی قیشلاغین ییغجام ائسیکلویندییاسی

تدقیقاتچی - عالم، یازیچی - پولیسیست سلاطین احمدلی گئیش اوخوجو آودیتورییاسی اوچون ماراقلی، اجتماعی - هومانیتار علم ساحه لری نین آراشدیریجیلاری اوچون دولغون فاکت اولای بیلله جک دیرلی بیر کتاب حاضرلامیشدیر: "بیر ائلاتین داستانی". رنگیونلاریمیزین شخصیتینی نقل ائدن، کئچیمیشیمی و بو گونموزو معاصرلریمیزین اوزون ده، یاخود دا خاطره لرین ده یاشادان یادداشلار توپلوسونون آز - آز نشر اولوندوغو واختدا "بیر ائلاتین داستانی" نین خوش کتابسئور اووقاتی یاراداجاغینا اومیدلیگیک. اونون دیرینی داها دا آرتیران جهتلردن دیگری ایسه اودور کی، بو گون بولگه لریمیزه ادبی ائکسپئیدیسیالارین دئمک اولار کی، تشکیل ائدیلمه دیگی بیر زماندا موللیف بو فونکسیانی کونوللو اولاراق اوز اوزرینه گوتورموش و حیاتا کئچیرمیشدیر. جونکی اونون موللیفی کتابخانالاردان قایناقلاان آراشدیریجیسی کیمی دئییل، فولکلورلاشمیش ایرثی مکانین دا اویرنن تدقیقاتجیسی قیسمین ده چیخیش ائتمیشدیر.

آذربایجانیمیزین هر یئری او نون خالق ادبیاتی سوز گه جیندن کئچمیش ده یرلی نمونه لرله زنگین دیر. اونلاری توپلا ییب، قایغی ایله سیستئم لشدیریپ ملی اجتماعی شعور دا یاشاتماق ساغلام و فعال تدقیقاتچی - عالم موقعی دیر. 3500 ایل دن آرتیق تاریخی اولان ناخجیوان مختار رئسپوبلیکا سی نین هر گو شه سی، هر داشی - کسه یی ایسه مادی - مدنیت خزینه سی دیر، اونو بو طرفدن اویره نیب، کیتابا آلاماق باغیشلانیلماز اولاردی؛ شاهبوز رایونونون گونئی قیشلاق(بوخاری رمئشین) کندی نین نمونه سینده ده بونو دویماق ممکوندور. سلاطین احمدلینین مولف موقعی نه بو سوییه دن یاناشان دا داها دا بویویور. کیتا بین قو رولوشونا دیقت یئتیرک:

"کندین جغرافیاسی"، "کندین یارانما تاریخی"، "سینه سی سوزله دولو خاطره لری وار ائلمین"، "وطن سئوگیسی ایماندانیر"، "سوزون وزنی یا ائل شا عیرلری"، "و طنین ایگید اوغوللا ری"، "یاد داش آغری سی(ارمنی خیانتی ایله باغلی صحبت لر)"، "هر آتماجا دا بیر عبرت وار (رمتشین گولمه جه لری)" و "آنلار دا یاشایان عمور". بئله بیر ماراقلی و اورژینال ستروکتورا مالیک بو کتابین شیفاهی خالق ادبیاتی نمونه لری اولماغا ایددیا ائدن ادبی، بدیی مینیاتورلری ژانرداخلی منطق، موعیین معنادا نوولر اوزره بولونموشدور. مولف تصویرتقدیم ائتدیی هر حادثه نی معاصر دوورون فونوندا ده یرلندیرمکله بو گون شاهدی، یا خود اشتراکجیسی اولدوغوموز طالع یوکلو پروبلملرین اجتماعی - سیاسی کوکونو گوسترمکله اوخوجوسونا علاوه اینفورماسییا وئیر. مثلا، بو فکر ارمنستان - آذربایجان محاربه سینین چوخ ایللیک خرونولوگیاسینی ایزله مک باخیمیدان دها توتارلی دیر.

سلاطین احمدلی همصحبتی اولدوغو هر یاشلی - جاوانین کئچمیشدن، یا خود بو گوندن بحث ائدن خاطرلرینین آرخاسیندا آذربایجان تاریخی، مدنییتی، ملی ائتئوقرافیا سی، جغرافی آدلا ری، خالق طبابتی، طایفالار آرا سی مناسیبت لر، اونلارین نئجه مسکونلاش ماسی، قایناییب قاریشما سی پروسس لری و س. با ره ده چوخ ما راقلی سویله مه لر رنگیونون وطنلشمه یولونو آجیر. مولف حتی واختیله گوئی قیشلاق دا (یو خاری رمتشین) یاشامیش انسانلار حاققینداکی خاطره لره ده ملی تاریخیمیزین ایزلرینه خصوصی دیقت یئتیرمیش و اونو کتابلاشدیراراق بیر نوع گله جک تدقیقاتچیلار اوچون ایلک منبعدن بهره لنمک فاکتی استناد منبعی یا راتمیش دیر. بو فاکتلا رین گو جونون باشقا بیر طرفی ایسه یئرلی کولوریتین ساخلا نیلماسیندا و دیالکت لئکسیک واحدلرین (داش کوفته، ات داشی، قزیلمک، قلی، داغال و س.) گه لجک طالعینه ادبی دیله کئچمک شانس ی وئریل مه سینده دیر. کتاب دا مختلف طالعیرین فونوندا خوش بختلیک، بدبختلیک، 2 - دنیا محاربه سی دوورونده، سون یوز ایله ارمنیلرین ناخجیوانلا سرحد بولگه لره هجوملاری زمانی رمتشینیلرین اون و آرخا جبهه ده کی فعالیتی شرطی اولاراق آدلاندیردیغیمیز

"ناخچیوانلینین طالبعنی" نی خاراكتیریه ائده بيله جک سوييه ده دايانير. بومووضولارين ايچيندن چيخان اجتماعي قيناق حسی، حتی اتهام کندلی دمؤکراتیاسی نمونه سینده تقدیم اولوندوغو اوچون یئرینه گو ره گاه آجی گو لوش دو غو رور، گاه دا "حیات گو زل دیر، با جیم - قار دا شیم" اووقاتی یا را دیر. بیر سوز له، ماراقلا اوخو نور. "بیر ائلا تین داستانی" گو نئی قیشلاق کندینین ییغجام ائسیکلؤ پئدییا سی دیر. اونا گو ره کی، کتابین اجتماعی هومانیتار اینفورماسییا توتومو بویوک و گنیشدیر. موللیفین بعضی خاطره لری حکایه لشدیرمک ایسته یی ایسه مووضونون ائستتیک گوزللیینی و رنگیونال کولوریتینی قوروپوب ساخلا ماق، همچی نین دا ها اورک دن تقدیم ائتمک نیتیندن ایره لی گلیر. "بولاق" روایتی، "عجم جوجوقلاری"، بورجالی کی شی نین جا ناق قا لا دو یو شون ده ایشتیرا کی، مشهور خلاصکار سر کرده نورو پاشانین گونئی قیشلاقدا اولماسی کیمی بدییی ائلمئنتلرایسه گه له جک ده گئی نیش تدقیقاتلا را ما راق اويا دا بی لر.موللیفین ائشیتدیکلرینی حکایتلشدیرمک مئیلی ایله یاناشی، کند جاماعتینین حیات طرزینین آیریلماز پارچا سی اولان مزلی و نصیحت لی صحبتلرینی - گولمه جه لرینی لطیفه لشدیرمک ایستئدا دی دا قئید اولونمالی دیر. چونکی ساغلام گولوشون ماهیییتینی سوز له ایفا ده ائتمک باجاریفی هر مو للیف دن خو صوصی یارادبجیلیق ایستعدادی طلب ائدیر. بوتون بونلار توپلو حالدا ادبییاتیمیزین، عمومیتله ایسه، مدنیتمیزین قدیملیگینی، اوزونمخصوصلؤغونو بیر داها ایفا ده ائتمکده دیر.

فیلولوگیا اوزره فلسفه دکتردامالاردان یارانان عمان سلاطین احمدلی نین «بیر ائلاتین داستانی...» ادلی کتابینی الیازماسینی اوخویوب باشا چاتدیردقدان سونرا فکرلشدیم کی، هر بیریمیز دوغولدوغوموز کند حقیقنده مطلق نسه یازمالیییق. چونکی آیری - آیری دامالار بیرلشه رک سونرادان بویوک بیر عممانا چئوریلدیگی کیمی، بئله یازیلار دا هانسیسا بیر ائتسیک - لوپئدیاینین موعین صحیفه سینی تشکیل ائدیر. سلاطین خانیمقلمه آلدیغی بو کتابدا آذربایجانین قدیم بیر بؤلگه سینین - ناخچیوان مختار رئسپوبلیکاسی شاهوز رایونونون گونئیقیشلاق کندی حقیقنده گنیش

معلومات توپلانیب. البته، بو، بیر تاریخی نین قلمه آلدیغی کتاب دئییل کی، موغین پرنسپلره، ائنسیکلوپدیک طلبلره عمل ائدیلین.

بو کتاب اصلینده ائلینه، اوباسینا باغلی اولان، اونون گۆزلیکلرینه عاشیق، وطنداش بیر خانیمین دانیشدیردیغی انسانلارین خاطره لریندن توپلادیغی صحبتلردیرو سبیدن ده کتابدا بیر نفرین، ینی مولفین نفسی دئییل، تاریخی کتچمیشی دیله گتیرن، خاطره لر سؤیله ین، باشلارینا گلن حادثه لری دانیشان آیری - آیری انسانلارین اؤز سسیدیر، اؤسۆزودور. بو معنادا مولفه نییسه ایراد، قوصور توتماق اولمازکی، فکر تکرارلیغی، حادثه لرین بعضن عئینیلیگی دقت چکیر. نظره آلماق لازمدیر کی، بیر کند حقیقنده اونون اؤز ساکیلریدانیشیر.

بونا گۆره ده فکر اوخشارلیغی ممکوندور. اصلینده، منه او خوش گلدی کی، هر کس اؤز یادداشی نین گوجونه اؤتلهه بویاندیقجا محض اؤرو کیمی دانیشیر. ایستر - ایسته مز آدامین خیالینا همین یئرلرین لهجه سی، دانیشیق طرزی، انسانلاری نین ذهنی، دوشونجه سی، تفکرو، فکر یوروتکم قابیلیتی چۆزله ییر. بلکه ده ائله کتابین ان تقدیره لاییق جهتیدیر کی، بورادا تقدیم اولونان هر بیر شخصیتین اؤز خاراكتیری بویالانیر. کتابین خوشا گلن جهتلریندن بیر یودیور کی، شاهبوزون قدیم و گۆزل کندینین کتچمیشینه، بوگونونه نظر سالان مولف اونون جغرافیاسینی، بینه توندوغو زمانی، بیر - بیرینه بنزمه یین اؤلادلاری نین طالعی حقیقنده اطرافلی معلومات وئیر. خصوصیه ده زمان - زمان غدار ارمنیلرین بو تورپاقتا تۆرتدیکلری و شکلر، خالقیمیزین باشینا گتیردیکلری فاجیه لر فاکتورلارین کۆمگی ایله قلمه آلینب. مولف مختلف انسانلارلا گۆروشوب، اولارین سؤیله دیکلری خاطره لری قلمه آلیب. نتیجه ده بیر اتلایین داستان یارانیب.

بوداستانین هر بیر قولو دا وطنه محبتله، سۆگی ایله دولودور. مختلف سیناقلاردان، آغیر گونلردن، یوخسوللوقدان، محاربیدن، ارمنیلرین ایغتشاشلاریندان، و شکلریندن سلامتیچخان، بو موجدایله ده نچه عزیزینی ایتیرن انسانلارین یارالی اورکلریندن قوپان صحبتلرینده بیر کندین تاریخی یاشاییر. او تاریخی، سووت حاکمیتی

ایلرینده اوزون مدت گیزله دیلیب. بو گوناو موعمایا دؤنموش طالعلرین اوزوندن چکیلن قارا پرده لرین نتیجه سیدیر کی، بیز دونه نیمیزه بویاندیقجا چوخ شیین شاهدی اولوروق. زمان - زمان بیزه قصد ائدن ارمنیلرین هانسی طرفدن قیدالاناراق کیملرین واسیطه سیله تورپاقلاریمیزدا مئی - دان سولامالاری نین سبیلرینی آیدینلاشدیرا بیلیریک. محض بئله کتابلارین یازیلماسی بو گون چوخ واجیبدير. هانسیسا جمله یئرینده اولمایا بیلر، هانسیسا سؤز چوخ ایشلنر، هانسیسا خاطره بیر - بیرینه بنزیر بونلار رثداکته یه گلن مثله لردير، آسان دوزله بیلن عادی سهولردير. اساس اودور کی، بو کتابین مولفینین سیننه سینده وطن عشقی، وطن محبتی دؤیونور. بلکه ده سلاطین احمدلی شاهبوزدا دوغولموش اولسایدی، کتابی منه بو قدر خوش گلمز، قلبیمه تاثیر ائتمزدی. چونکی دوغولدوغون یوردو وسف ائتمک قهرمانلیق دئییل. خصوصیه ده قلم صاحیبیسنسسه، بو، سنین اوؤلادلیق بورجوندور. مسله اوندادیر کی، سالاتین احمدلی بو کتابی قاییناناسی قنداب سلیمان قیزینین عزیز خاطره سیننه ایتحاف ائدیپ. اصلینده، سلاطین خانیم سحو ائتمیرمسه، قازاخ بؤلگه سینده آنادان اولوب. آفرین بئله خانیملارا کی، اوژ حیات یولداشی نین دوغولدوغو کند، اونون ساکینلری، مشهور اوؤلادلاری، ایگید اوغوللاری حقینده بئله اورکله، وطنپرورلیکله کتاب قلمه آلیب. مولفین زحمتینی یوکسک دیرلندیریر، اونون شاهبوزلولارا گوستریدیگی حرمت و عزته گوژه مینتدارلیغیمی بیلدیریرم. اورگیمدن کئچیر کی، کاش بیزیم هر بیریمیز اوژ حیات یولداشیمیزین عایله سیننه، نسپل نجابتینه بئله محبت و احتراملا یاناشاراق بو جور مضمونلو، دیرلی کتابلار حاضرلایاق. مولفه اوغورلار آرزولاییرام!

فلورا خلیل زاده، امکدار ژورنالیست

شاهبوز بولگه سی گونئی قیشلاق کندی

(ائتئوقرافیک - جغرافی ائتود) جغرافی مؤقعه برابر کندی اوخوجولارا داها یاخیندان تائیتماق ایسته بیرم: اراضیسی - 2061 ها اولان کند زنگزور داغ سلسیله سینده کوكوداغینین اتگینده یئرلشیر. ان یوکسک نقطه سی ارمنیستانلا سرحدده اولان «سفری سنگری» دیر کی، دنیز سوییه سیندن 3120 متر هوندورلوکده دیر. یاشاییش یثری، ینی کندی معاصر اراضیسی دنیز سوییه سیند 2000 کیلومتر یوکسکلیکده دیر.

کند شیمالدان ارمنیستانلا، جنوبدان قیزیل قیشلاق، آیرینج، شرقدن کوكو، قربدن باداملی کندلری ایله همسرحدیر. قیسا تاریخی خلاصه: کند اهالیسی دئمک اولار کی، اوتوراق حیات طرزی کئچیرمیش، مالدارلیقلا، اکینچیلیک و صنعتکارلیقلا مشغول اولموشدور. آذربایجان ریسپوبلیکاسی ملی علملر آکادیمیاسی نین ناخچیوان فیلیالی نین آرخلوژی و ائتئوقرافیا بؤلمه سی طرفیندن 8 قبرستانلیق قئیده آلینمیشدیر کی، بونلاردان ایکسینده ساخسی قابین تاپیلماسی اهالی نین بورادا مسکونلاشماسینا بیر ایشاره دیر.

آکادئمیک و. باخشه لیگنو همین قبریستانلیقلارین یاشینین اثرامیزدان اولوکی دؤورله گئدیپ چیخدیغینی تاریخی فاکتارلا ثبوت ائتیمیشدیر. اورتا عصرلر دؤورونده کند اراضیسی نین مختلف یئرلرینده انسانلار طایفالار شکلینده یاشامیشلار. بونو کندی مختلف یئرلرینده موجود اولان قبریستانلیقلار و قبریستو آبیده لر ثبوت ائدیر. کنده، اساسن، ناتورال تصروفات موجود اولموشدور. کند رئلیفینه گؤره تیجارت و کاروان یوللاریندان اوزاق اولدوغو اوچون بورادا اهالی، اساسن، دولوسچولوق، میسگرلیک، دمیرچیلیک، کچه چیلیک، قالایچیلیق و دیگر صنعتلرله مشغول اولموشلار. کندی رئلیفی همیشه اهالی نین آرتیمینا مانع اولموش، اهالی موعین قدر آرتان کیمی گنجلرین چوخو کندی ترک ائتمک مجبوریتینده قالمیشدی. 19 عصرین آخیرلاریندان باشلا یاراق ایشله مک اوچون کیشیلرین بیر قیسمی کندی

ترک ائتمیشدی. اوناگۆره ده آذربایجانین بیر چوخ بۆلگه لرینده گونئی قیشلاقلاراراست گلک اولور.

کندین اهالیسی ارمنیلره قارشى جیددی مباریزه آپارمیشدیر. سووئت دؤورونده نورمال قوشولوق مناسیبتلری ده دانیلمازدی. چوخلو ارمنی کندلری ایله گئدیش - گلش اولموش، لاکین نه ارمنیلره قیز وئرمیشلر، نه ده ارمنیلردن قیز آلمیشلار. 20 - عصرین اوللرینده کند دئمک اولار کی، ارمنیلره قارشى تکباشینا مباریزه آپارمیش، بعضن هجوم ائده رک جئرموغا قدر اصلا آذربایجان ترکلری نین یاشادیغی کندلری آلمیشلار.

ارمنیلرله مباریزه ده 60 - دان آرتیق کند ساکینی آتیشما زمانی هلاک اولموشدور. قادین، اوشاق اسیر وئرمه میشلر. ارمنیلرله مباریزه زمانی بیر سوتکا عرضینده اهالی کندی ترک ائتمیشدیر. احوالات بئله اولموشدور: ارمنی حربی بیرلشمه لری کنده هجوم پلانلاشدیریر. آغساقالارین دئدیگینه گۆره احوالات «شورا» حکومتیندن بیر آز اوول اولوب. کنده گیرمه یه احتیاط ائدن ارمنیلر توپلاری «سفری سگری» نه قالدیرمیش، کند اهالیسینی واهیمه یه سالماق اوچون ائولری بیر - بیروورماغا باشلامیشلار. جماعت کندی ترک ائده رک ناخچیوان شهرى نین اطرافینداکی کندلرده گنجله میشلر. همین گئجه کند آتیجیلاری کنده قاییتیمیش و ارمنیلری کئندن قووبو چیخارمیشلار. بو ووروشمادا اؤلن و یارالانلار اولموشدور. قوشونالی کیشی سؤیله یهرمیش کی، قادینلاری و اوشاقلاری کئندن آنجاق چیخارا بیلدیک. عایله نین ان قیمتلی اشیا سی آلمانیا استحصالی اولان «زینگئر» مارکالی تیکیش ماشینى ایدی. ماشینى یئری قازیب تورپاغا باسیربیلار. مردوروس کندی نین ارمنیلریندن بیرى همین ماشینى تاپیب چیخارمیش و اؤزو ایله آپارمیشدیر. گئری قاچان ارمنیلر کند ایگیدلری طرفیندن وورولموشدور. لاکین ارمنی داداش همین ماشینى مردوروسه آپارا بیلیمیش، سووئت حکومتی قورولدوقدان سونرا «بو ماشین بیزیم عایله یه فلاکت گتیرمیشدیر» دئمیش و صاحبینی آختارمیشدیر. چوخ چتینلیکله ده اولسا قاراکیشی و اوغلو قوشونالی همین ماشینى گئری آلا بیلیمیشدیر.

ماشین ایندی ده کنده اونلارین ائوینده دیر. ارمیلره قارشى مباریزه بو کندين سانكى آلین یازىسى اولموشدور.

هر آددا بیر تاریخ یاتیر (یئر – یورد آدلاری)

اؤکوز اؤلن دره. کاسیبین بیر اؤکوزو اولور، اؤکوزو گۆتوروب گندیر داغین دؤشونده یئر شوملاماغا. اؤکوز داغان دره یه هئلنیر و اولور. اودور کی، دره نین آدی قالیر " اؤکوز اؤلن " دره.

باداملى کندينه گئدن سو کؤفشنده کی بولاقلارین سو یودور. داغان باداملىیا آرخ چکیرلر. سو بو آرخلا آخراق باداملىکندينه گئدیر. آرخ چکن زمان بیر داغى دئشيب سو یو آخارینا قويورلار و همین یئر " دلمه " آدلانیر.

شاه یوردو. بئله روايت اندیرلر کی، شاهلیق دؤورونده شاه گلیب بو داغلارا چیخیر. خوشو گلیر، بورادا قالماق ایسته ییر، کند آغساققلاریندان یورد یئر ایسته ییر کی، اورگی ایسته ینده گلیب دینجولسین. بورادا او واختلار یاشاییش یوخ ایمیش. شاه یورد یئر ی وئریلر و او ساحه " شاه یوردو " کیمی آدلانیر.

سفری سنگری. ارمیلره دؤیوشن سفر بی همین یئرده ارمیلره دیوان توتوموش، اونلاری داغین او بیرى اوزونه قوموشدو. سونرا اورا " سفری سنگری " آدلانماغا باشلايیب. سفر بی ایلدیریم بین آداملاریندان اولوب. ارمیلرین قاباغینی آلیب، کنده گیرمه یه قویمايیب. (بونلار هامیسی شورا حکومتیندن قاباق اولوب)

كەندىن داغلارنىدا چوخلو سايدا دېش گۆيىنە دىن، صاف سولو بولاقلار وار. ھەرە سى نىن دە اۋزىنىمخىصوص آدلارى وار: داش بولاق - سويو داشىن اويوغوندىن چىخىدىغىنا گۆرە بو آدى آلىپ. بولايىن دىب طرفى بوزلا اۋرتولودور. كەندىن آداملارى ايرى داشلارنىن آلتىندىن زىو - زىو گىندىب بوزخانا آدلانان يىردىن بوزگۆتوروردولر. ھەر اوغولون ايشى دىيىلدى دوشە بوزخانا، اورادا بوز گۆتورە. ايندى نىن اۋزوندى دە اورادا بوز وار. يايىن جىرھا جىرىندا دا سو اورادا دونور. سو كاھا كىمى يىر اولان بوزخانايا تۆكولور.

گۆى بولايىن اطرافى، داشى، تورپاغى گۆى رىنگە اولدوغو اوچون بىلە آدلانىپ.

چالا بولاق سويون چىخىدىغى يىر چالا اولدوغوندىن بىلە آدلانىپ.

ناولى بولاق اصليندە نوو بولاق اولوب، داشى يىنوب نوودوزلدىبلر. دىيىلنە گۆرە، كىچىمىش واخى بو يىرلردە يونانلارقاليرمىش.

چالقئىيد - داغلاردان گلن سىل آشاغىدا كەندىن ايچىندە يارغان يارادىپ. او درە يە «چالقئىيد» آدى قويوبلار.

كەندىن ايچىرىسىندىن كىچىن درە وتلوق يىر ايمىش. ائودن اوت چالماغا گىندىلرە تاپشىرىق وئىپ دىيىرلرمىش: اوتو تىز چال، قايت. ھەم يىر دىيىلىشىدە «چالقئىيد» سۆزۈ كىمى فورمالاشىپ.

تکنه لی بولاق - قولو قوتلی کیشیلر بولاق اوچون داشدان تکنه دوزلدیلر. بولاق آدینی اورادان گۆتوروب.

بیچنک - دوز ساحه دیر، گۆروبیلر کی، هر ایل یاخشی اوت بیتیر، بول اوتو بیچیلر و همین ساحه یه «بیچنک» آدی وئریلر.

کندین یارانما تاریخی حقیقده

اٹشیتدیکلریم کندین یارانما تاریخیندن کند ساکینلری هوسله دانیشیردیلار. اونلاردان بانو حسن عالی قیزی (1947)، فرمز اسماعیل اوغلو (1930)، غضنفر ایمیش اوغلو (1946)، نریمان انناغی اوغلو (1939)، احمدعالی قایب علیو (1966) و ب. بو حاقدا آتا - بابالاریندان، آغساققال و آغبیرچکلردن اٹشیتیمیشدیلر.

یوخاری رمشین - حوریشین کندین یارانماسی حقیقده اوزومو ایلک دفعه بانو حسن عالی قیزینا توتورام، او، یادداشینداکیلاری دیله گتیریر. کند آغساققاللاری نین دندیگینه گۆره، بو کنده 5 - 6 طایفا یاشاییرمیش. همین طایفالارین هره سی بیر بۆلگه دن گلیب.

کند اوولجه سیخ مٹشه لیک اولوب. مٹشه نین هر طرفی داغ، داغلار آراسی هوندور، سیخ آغاجلیق، یاشیلیق، چمنلیک، بیر طرفینده داغ چایی، چایین یاراتدیغی شلاله، اوجا و قارلی داغلارین باشیندان سوزولوب گلن، گۆز یاشی کیمی دویدورو بولاقلار و ان اساسی تمیز، صاف هاواسی بورا گلنلرین دیقیتینی اؤزونه جلب ائدیر. کندین یوخاریسینداکی داغدان آخان چای شلاله یاراداراق انسانلاردا خوش بیر احوال - روحیه یارادیرمیش.

آغساققلار دانیشیردیلار کی، بورالار اوول بیلرین، آغلارین دوشرگه یئری اولوب. اونلار خانیملارینی، اوشاقلارینی نؤکرلرله،

قاراواشلارلا بیرلیکده بورا یایلاماغا گؤندیرمیشلر. خانملارین دینجلمک یئری اولان یایلاقلاری هوریشین آدلانديرماغا باشلاييلار. بو تخمین 13 عصرین آخیرلارینا تصادف ائدير. آغساققلالارین دئیگینه گۆره، اونلار دا اولو بابالاریندان ائشیدیلر کی، کندین تاریخینی حسابلايندا ايکی اسر بوندان اووله دوشور. خانملار آنالاری، باجیلاری، باشقا قوم قادینلارلا بورا گه لر، دینجه لر، آیلنریمیشلر. ایندی گونئی قیشلاق آدلانان حوریشین یایلاغی سونرالار دیلدرده رمششین کیمی فورمالاشیر. حوریشین، یعنی حوریلرین، پرلرین، گۆزلرین دینجلدیگی یایلاق یئری معناسینی وئریمیش. ائله عایله لر اولوب کی، یایلاق خوشونا گلیب، یورد سالیب قالیبیلر. ان قدیم طایفا - قیزیئرلیر بورادا کؤچ سالیر. قیزیئر اوشاقلاری صفرعالی معلمین اولو بابالاری اولوب. دئییرلر کی، حاجی آلئردی، آروادی قیزیئر، اونلارین اوشاقلاری، اوغلو کبله (کربلای) الله وئردی، اونلاردان توره ینلر بورادا مسکونلاشییلار، هر یئر اونلارین اختیاریندا اولوب. سونرا اونلارین یاخینلاری، دوستلاری، تانیشلاری گلیب کؤچ سالییلار. انسانلار داغا - باغا گئدنلر گلیب بورانی گؤروب، بیه نیب و قالیبیلر.

مختلف طایفالار اولوب: قارابابالیلار، قیزیئرلیر، یاقوبلولار، قارا محمدیلر، کبله الله وئردیلر، سلیمانلیلار. یاقوبلولاردان، ایندی دنیاسینی دییشمیش محمد کیشی همیشه سؤیله بیردی کی، بیزیم کؤکوموز، ینی یعقوبلو طایفاسی کلمه یوخ، یئرلی طایفادیر.

بئله بیر صحبت ده وار کی، بورا ایلک گلنلردن بیرى ده سلیمان ایمیش. سلیمانلا مراد ايکی قارداش اولوب، ساری قایا طرفیندن گلیلر. ساری قایا هم قاراباغدا، هم گونئی آذربایجاندا، هم ده ترکیه ده وار. بیلینمیر، بونلار هانسی ساری قایادان گلیلر.

سلیمانلی طایفاسی گلمه دیر. کند ساکینی بانو خانیم سؤیلیر کی، دده سی حسن عالی نین دندیگینه گووره، اونلارین اولو بابالاری سلیمان دا بورا ساری قایادان گلیب. هانسی ساری قایا بونا معلومدور. چوخ گومان کی، قاراباغ طرفدن گلنلر دیر.

بعضی آغساقالارین سؤزلرینه گووره سلیمانلا قارداشی مراد ایرانین شاه رتئیمیندن قاجیب بو داغلار پناه گتیریلر. قارداشلار چوخ قوچاق، پهلوان کیمی ایگید اوغلانلار اولوب. اونلار اولجه ناخچیوانین جهری کندینده مسکونلاشیپلار. بئله سؤیله ییرلر کی، جهریده واهیمه لی بیر حادثه اولور: کندده اولوب اسیریلاندا گئجه اونلاری نه ایسه ائشیب یئیرمیش. کند سس یاییلیرکی، قیبرستانلیغی حال آناسی ائشیر. بونو ائشیدن قارداشلار گئجه قیبرستانلیغا گئدیرلر، گؤزله ییرلر، بیر ده گؤرورلر کی، بودورها، بیر گوروشن کفتار گلدی، باشلادی قیبری ائشمه یه. قارداشلار گوروشنله البیخا اولور. اونو بوغوب اؤلدورورلر. اوندان سونرا قارداشلار پهلوان آدی وئریرلر.

قاراباا کندی او واختلار خانلیق ایمیش. ایراندان خانلیغا پهلوانلار، گولشچیلر گلیرمیش. بیر گون قاراباا خان ییلری، آغلاری، اطراف کندلرین سایلیب - سئچیلن آدمالارینی ییغیب قوناقلیق وئریرمیش. ائلان ائدیر کی، ایراندان پهلوانلار گلجک، بیزدن قنیم، ینی، اونلار قالیب گله بیلجک پهلوانلار ایستیه جکلر. قولو زورلو، قوچاق جاوانلاردان ییغین، اونلارلا گولشمه یه قوچولاریمیز اولسون. بو زمان بیلردن بیر ی سؤز آلیب دئیر: " خان ساغ اولسون، بو طرفلرده ایکی قارداش پئیدا اولوب، ناخچیوانلی دئیل، هاردانسا قاراباغ طرفلردن گلیلر، چوخ قوچاق اوغلانلاردیر. اونلار حال آناسینی بوغوب اؤلدوروبلر. "

خان امر وئریر کی، گندین اونلاری تاپین، گتیرین. قارداشلاری تاپیب گتیریرلر، اونلاری یاخشيجا یئدیزدیریب - ایچیردیرلر. ایراندان پهلوانلار دا گلیب چیخیر. اونلار دیزلرینه و دیرسکلرینه آینا (شوشه) باغلاییلارمیش. حیله ایشلده رک همین آینانی گیزلینجه رقیبی نین گؤزونه طرف توتورموش، گونشین عکس اولونموش شفق رقیبین گؤزونو قاماشدیریر و او، مغلوب اولورموش. ایران پهلوانلاری بیر - ایکی ایگیدله گولشیب اونلاری ییخیرلار.

"منه قنیم، منه قنیم" دئیہ - دئیہ گردیش ائدیرلر. بوزمان سلیمان دورور آباغا، ایرانلی پهلوانلا گولشیر، اونویتره بیخیر. ایرانلی پهلوانین دیزینده کی، دیرسگینده کی، آینلار قیریلان کیمی اوز قویورلار قاچماغا. قارابابا خانی موکافات اولاراق آیرینج کندی ایله آشاغی رمثشین (قیزیل قیشلاق) کندی آراسیندا یئرلشن اوبانی اونلارا باغیشلایر. دئییر، بو کند ایندن بئله سیزیندیر، تویجوسو ده، وئرگیسیده، هر شیئی سیزیندیر، گئدین آغالیق ائدین. بو ایکی قارداش آتارینی مینیب گلیرلر، باخیرلار کی، بورادا 5 - 6 ائو وار. قاییدیپ خانا دئییرلر کی: «خان ساغ اولسون، اوردا نه قدر آدم وار کی، بیز اونلارا آغالیق ائدک، اکدیرک، بیچدیرک. ائله اؤزوموز اکیب، اؤزوموز بئجیررک. ایکی دره نین آراسیدیر، بیر ناقولای یئردير. ایرانلی پهلوانلاری دا گولشدیک بیخدیق، بیزیمن سندن هئج بیر ایستگیمیز، تمنامیز یوخدور، ایندی ده چیخیب گئدیریک». قارداشلار کندی قبول ائتمه ییب گئدیرلر.

یولدا ایکی قارداش صحبت ائتمه یه باشلایر: "ایندی نه ائدک؟ هارا گئدک؟" قارداشلارین کوکو کندینده مشهدی صلاح آدیندا دوستلاری وار ایمیش. مراد دئییر گئدک کوکو کندینده. سلیمان راضی اولور، گئدیرلر کوکویه. آنجاق سلیمانین اورگی یوخاری رمثشینده قالمیشدی. اونون بو کئنده کبله الله وئردی آدیندا دوستو وار ایدی. قارداشینا دئییر کی، من گئدیرم رمثشینده. قارداشلار آیریلیر، مراد قالیر کوکوده، سلیمان گلیب کؤچ سالیر رمثشینده. کوکوده قالیب کؤک سالمیش مرادین ایندی چوخلو تۆرمه لری وار - اونلار مرادلایلار طایفاسی آدلانیر. سلیمان کبله الله وئردیلر طایفاسیندان دا بیر قیز آلیر، کوما تیکیر و بورادا یاشاماغا باشلایر. حال - حاضردا بوراداسلیمانلیلار طایفاسیندان یاشایانلار چوخدور. باشقا بیر طایفا - قارابایلایلار گلمه طایفادیر. حاجی الله وئرن طایفاسی، یعقوبلو طایفاسی او زمان خانین، بین خانیملاری یایلاغا گلنده اونلارین محافظه چیسی، کئشیکچیلری اولوبلار، سونرادان قالیب بوردا مسکونلاشیبلار. قارامدلیر طایفاسی سیسیاندان گلیب. اونلاردان حال حاضردا یاشایانلار بایراموولار فرماییل، احد (رحمته گئدیب) و اونون باجیلاییدیر.

فرماییل کیشی گیلین آنا طایفاسی آیشارلیلار ایندیکی قوبادلی رایونوندان کۆچوب گلیبلر. دئییلنه گۆره یوخاری رمئشین کندی اوولر جمیسی یئددی ائودن عبارتت اولوب. کندین آدی، بیر روایتیه گۆره راممئشه اولوب. راممئشه مئشه نی رام ائتمک معناسیندا ایشله نیب. سونرالار نسیلدن - نسيله، دیلدن - دیله کئچه رک، تلفظ ده دییشیله رک رمئشین ایفاده سینی آلیب. رئیسوبلیکامیز مستقل لیک قازاندىقدان سونرا کندين آدی دییشیله رک گوئی قیشلاق آدلاندریلیب. حال حاضر دا شاهبوز رایونونون 19 کندی وار، اونون - اونو قیشلاق آدینی آلیب. آشاغی رمئشین ايسه قیزیل قیشلاق آدی وئریلیب.

کندين یوخاریسیندا «قارا قایا» دئییلن یئرده چای اوستن آشاغی گلیرمیش. چایین قاباغینی ایری داشلار کسمیش، نتیجه ده شاللا یارانمیشدی. داغلاردان سئل - سو آخیب چایین یولونو دییشیر. ایندی چایین قوروموش دره سینه چالقئیدین دره سی دئییرلر. چای کندين یوخاریسیندا، داغین دؤشونده یئرلشن بادامچالیکدان آخیرمیش.

بادامچالیک بادام آغاجلاری بیتمیش ساحه یه دئییلیر. بادامچالیک داغین دؤشونده ایری بیر ساحه نی احاطه ائدیر. کند اهالیسی اورادان هم ده کؤوشن کیمی ده ایستیفاده ائدیر.

فرمز اسماعیل اوغلو کندين آغساقاللاریندان بیریدیر. او دا کندين یارانما تاریخیندن دانیشدی. بو معلوماتین دا اوخوجولار اوچون ماراقلی اولاجاغینا شیهه ائتمیرم.

کندين ان اوزون عمرلو ساکینی آغاکیشی 130 ایل یاشاییب. او، سؤیله بیرمیش کی، بو کئنده بیرینجی رحمته گئدن توفان آدلی بیر قاری اولوب. اونو دا باسیریملار کندين آشاغی طرفینده کی تپه نین اوستونده. سونرادان اورادا کند قبیريستانلیغی یاراندى. داغدان موتمادی سئل گلدیگیندن قبیريستانلیق داغیلدی. کندين ایچیندن آخان چایین ساغ ساحیلینده کی تپه لیکده یئنی قبیريستانلیق سالیندی. آغاکیشی ایی

دنیا محاربه سی عرفه سینده رحمته گئدیپ. او، دانیشیرمیش کی، بابالاریندان انشیتدیگینه گۆزه، یاشادیغیمیز بوکند آغلارین، بیلرین یایلاق یئری اولوب. آشاغی کندلر، ناخچیوان شهری نین اطراف کندلری وتلاق یئری آختارا - آختارا گلیب بو داغلارلا چیخیلار. گۆروبیلر کی، هم صفالیدیر، هر یان مئشه لیک، وتلوقدور، هم ده هاواسی تمیز و سربندیر. مال - حیوانی وتارماق اوچون اؤروش یئرلری، کؤفشنلری چوخ الوئیشیدیر. هر آددیمباشی بولاق قایناییر، بول سویو، چایی وار. اودور کی، بورانی مال - حیوانین اؤروش - یایلاق یئری سئچیرلر. خانیملار اوشاقلاری، یاخینلاری، قارواش و قوللوقچولاری ایله بیرلیکده بورا گلیب یایی کئچیریرمیشلر.

آغساقاللارین دئدیگینه گۆزه، کندین بونؤوره سی 19 عصرین اووللرینه گئدیپ چیخیر. کندهه قالب یاشایان طایفالارین یاریسی قاراباغدان، یاریسی ایراندان گلمه دیر. گلیب گۆروبیلر کی، مال حیوان ساخلاماق اوچون یاخشی اؤروش یئرلری وار، بورادا کۆچ سالیباشاییلار. «ساری تپه» دئییلن یتردن بورا کۆچوبلر. کندین (1930) ان قدیم طایفاسی سلیمانلیلاردیر کی، اونلار دا قاراباغدان کۆچوب گلیبلر.

نریمان انناغی اوغلو سؤیله بیردی کی، بو کندهه اووللر، یاشاییش اولمایان واختلاردا هر یئر بالدیغانلیق، سیخ مئشه لیک اولوب. آذربایجان تورپاغی قیزیلدیرسا، جنت قاراباغ اونون زومرود قاشیدیر. قاراباغ تورپاغی اوغروندا همیشه محاربه لر، چکیشمه لر گئدیپ. اوندان بئن اهاالی اطراف یئرلره سپله نیب.

ایکی قارداش اولان سلیمان و مراد گلیب بو یئرلری اؤزلرینه یورد یئری سئچیلر. داغلار آراسیندا یئرلشن بو تورپاق گۆزدن - کۆنولدن اوزاق، ایشغالچیلارین، قاچاق - قولدورلارین چتینگله بیلجگی یئر اولدوغوندان سلیمان بورانی سئچیب. شاهلارین، خانلارین ایشغالیندان، محاربه لردن جانلارینی قورتارماق، دینج یاشاماق اوچون قارداشلار بورا گلیبلر. سلیمان قولاغی دینج اولماق مقصدیله بورادا کۆک سالیر و ایندیکی کندین تملینی قویور. بورا عئینی زماندا قاراباغا جماعتی نین حیوان

ساخلا دیقلاری یایلاق یئرلری ایمیش. چوبانلار بورادا سورولرینی، ماللارینی اوتارارمیشلار.

گونلرین بیرینده چوبانلار گؤرورلر کی، یولداشلاری نین آتی چاپا - چاپا گلیر. قیشلاقدان یوخاری یئرده چوبانین اوستونه جاناوار دوشور. قویونلار دا ایندیکه کندین یئرینده یاتیشیبیمیش.

بیردن چوبانلار سس ائشیدیر: "آی هاوار، آی داد، کؤمک ائلگین!" ایتلرین بیرى نین بوغازینا زینقیروو سالمیشدیلار، یتریدیکجه سس سالیردی. چوبانلارین یایلاق یئرینه یاخین، بؤیوک بیر داش وار ایمیش، قارابادان گلن چوبان چیخیر داشین اوستونه. بئلیندن خنجری آچیب ساغا - سولا هرلیه رک اؤزونو قوردلاردان قوروپور. بیر

ده گؤرور کی، چوبان ایتلری بونون سسینه هوروشه رک گلیر. ایتلر قوردلارلا البیخا اولور. چوبانلار دا اونون سسینی ائشیدیب کؤمه یه گلیرلر و یولداشلارینی جاناوارین جنگیندن خلاص ائدییرلر. بورادا اوللر یاشاییش یوخ ایمیش، کندین آشایغیسیندا قیشلاق دئییلن یئرده بیر - ایکى ائو وار ایمیش (قیشلاق - قیشدا مال - حیوانین ساخلاندیغی یئر دئییردیله). کندده او واختلار بیر قایدا اولاراق بیر کیمسه نین باشی بئله آغریمازدی. داغلار هر طرفی توتدوغوندان بورادا هاوا اوینامیردی، یعنی یئلچکن (اسکوازنیاک) اولموردو. کند آدمالاری سونرادان چوخلو جويز آغاجلاری اکدیله، بو دا هاوانین تمیزلیبینه خلل گئیردی.

آذربایجان بیر قیزیل کولچه سیدیر. قاراباغ تورپاغی آذربایجانین اینجیسیدیر، اوزویونده فیروزه قاشیدیر، دؤیونن اورگیدیر، اونا صاحیلیک ائتمک اوغروندا همیشه محاربه لر گئدیر. اورادا انسانلارین فیراوان یاشاماسی اوچون هر جور شرایط وار. شاهلارین، خانلارین، بیلرین، حتّی دنیا دولتلری نین نظری همیشه قاراباغدا اولوب، همیشه ماریغا یاتیبیلر کی، اورانی نّجه ایشغال ائتمک اولار. انسانلار قانلی دیدیشمه لردن، محاربه لردن بئزب داها اوزاق، الچاتماز، اون یئتمز یئرله، داغلارا چکیلیر.

محاربە لردن يورولموش، بئزمىش انسانلار بو داغلاردا مسكونلاشيبىلار. باشقا اراضىلەر نىسبتىن بو داغلاردا ياشاماق، چۆرك پولو قازانماق چوخ چتىن ايدى. محاربە دۆورو (1941 - 1945) بو كند چوخ چتىن وضعيتدە ياشايىب. كيشىلر محاربە يە گتمىش، قادينلار مينيىر اذيتلە بو گۆرون داغلاردا دۆشوندە، پيدا گندە رك، بئللە، جوتلە يئر شوملايىب اكين اكيبىلر، نوخود، مرجى، تاخىل بئجربىلر. قيشىن سويوغوندا، يايىن ايستىسىندە دايم حركتدە اولوبلار، ايشلە يىبلر. ايىنلرى پالتار، قارينلار دويونجا چۆرك گۆرمە يىب، ناموسلا ارلرى نين يولونو گۆزليىبلر. كنددن گۆرون اوجا داغلاردا قادينلار بئللرىندە سامان، اوت باغلاماسى، اودون شلە سى داشيىب گتيريدىلر...

سینه سى سوزلە دولو خاطره لر

بو يئردە كند ساكىنى احمدالى قايبىليو صحبتە مداخلە ائدىر.

...بو حادثە لرى اونا كندىن دنياگۆرموش آغساقالى حسنالى كيشى دانىشيب. قايبىليولرىن اولو بابالارى پىرقايىت كيشى جنوبى آذربايجانين سارى ياتاق دئيىلن يئربىندن گليب. پىر قايىت كيشى نين سارى ياتاقدا اوجاغى وار ايمىش. سونراكى نىسل چتىنە دوشندە پىرىن آدىنى چاغىرىب كۆمك ايستە يىرمىش. اونلاردا دئدى -

يىنە گۆره پىرى كۆمە يە چاغىراندا ايشلرى دوزە لىرمىش. رحمتلىك حسن عالى كيشى دئيردى كى، اونلاردا اوجاغىندا سىدلىك وار.

پىرقايىت اورادان قاقاق دوشور، ناخچىوانين جهرى كندىنە گليب، يورد ساليب، اورادا ائولە نىر. اونون مراد و سليمان آدىندا ايكى اوغلو اولور. او واخت شاهبوز رايونو اولمايىب، قارا - بابا خانلىغى اولوب. خان اوغلونا توى ائدىرمىش. ايراندان خانلىغا پهلوان گلبىمىش. مئيدانا چىخىب اؤزونه تاي پهلوان ايستە يىر.

خانا دئیر کی، یا منیم قولومون قووو سینہ اویغون گلن آدام وئرجکسن، یا دا منه انام وئرمه لیسن، چیخیب گندم خان یانینداکی عیان - اشرفینه دئیر کی، بونا انام وئرسیم، گندیب هر یئرده دانیشاجاق کی، او بویدا قارابابا خانلیغیندا بیر آدام اولمادی کی، منیم قاباغیما چیخسین. آختارین، سو راقلاشین، قولو زورلو بیر ایگید تاپین، بو پهلوانی باسا بیلسین. خانا دئیرلر کی، جهری کندینده ایکی چوبان وار. بو پهلوانازور گلسه آنجاق اونلار گله بیلر. تئز آدام گوئندیرلر، اونلاری جهردین گتیریرلر. یولدا احوالاتی قارداشلارا دانیشیرلار. سلیمان چاتان کیمی مئیدانا چیخماق ایسته بیر. مراد بؤیوک اولدوغوندان اونو کنارا چکی، گیریر مئیدانا، ایران پهلوانینی بیر دفعه یه یئره چیرپیر. ایرانلی پهلوان آیاغا دوران کیمی اوز توتور قاچماغا. قارابابا خانی قارداشلارین بو ایگیدلیگینه گۆره ایندیکى آشاعی رمئشین کندى یاخینلیغیندا قیشلاق آدلانان اوبانی اونلارا باغیشلاییر.

کند دوزنگاهلیقدا یئرلشیردی، یاخشی اوت بیتیردی، چوخلو مال - قارا ساخلاماق اولاردی. قارداشلار بیر داها جهربیه قایتمیرلار، گلیرلر بو کند. آز قالیرلار، چوخ قالیرلار، یول قیراغی، قوناق - قارا، یول کئچنلر چوخ اولدوغوندان اورادان دا کؤچورلر. سلیمان گلیر یوخاری رمئشین، ایندی گونئی قیشلاق آدلانان کند، مراد گئدیر کوکو کندینه. هر ایکی قارداشین هره سی نین 7 اوغلو، بیر قیزی اولور. بورادا سلیمانین آلی، کوکوده ایسه مرادین کبله نووروز آدلی اوغلونون اوشاعی اولمور، قالان اوشاقلارین هامیسی نین اوولادلاری اولور، تۆره ییب آرئیر.

سلیمانین ایلک دفعه یورد سئچدیگی یئر ایندی قایبعیلیولرین اولدوغو ائودیر. اونون بؤیوک اوغلونون آدی قایبالی اولور. قایبالینین دا اوچ اوغلو اولور. قایبالارین دؤرد نسلی بونلاردی: کبله جعفر، جعفر معلم، نریمان، دنیامالی (نصیر کیشی نین بعباس ی). احمدالیگیل بئشینجی نسلیدیر. سلیمانین بیر قیزی اولوب:

حورنیه. او، کوکویه اره گئدیب. حسن عالی کیشی دئییردی کی، عباس ینین صحبتینه گۆره حورنیه چوخ قوچاق گلین اولوب، 70 کیلوگرام بوغدا اولان تلیسی بیردفه یه آتین بئلینه قالدیریمیش. سلیمانین بؤیوک اوغلو قایالی دا چوخ قوچاق و قورخماز اولوب. قایالیلارین سویادی اورادان گلیب. جهریده چوبان اولارکن آخسام گۆرورلر کی، قویون گلدی، قایالی گلمه دی. دالینجا گئندنه گۆرورلر کی، گلیر. سوروشورلار کی، نیبه گئج گلدین؟ دئییر کی، قایداندا گۆردوم بیر اجاییب حیواندی، قبییری قازیر، تئز گلدیم، اونونلا توتاقلاشدیق، اونو بوغدوم، ایندی ایسه بودور، ساغ - سلامت قایدیرام کنده.

بایاقدان کناردا اوتوروب صحبت مارق و دیقتله قولاق آسان غضنفر ایمیش اوغلو صحبت قاریشیب دئییر کی، کندیتیری مئشه لیک اولوب. طایفیلار بورا قاراباغدان کۆچوب گلمه یه باشلاییب. مئشه ایری اولدوغوندا یورد - یووا قوران طایفالار آغاجلاری قیراراق اؤزلری اوچون دام - داش تیکمه یه باشلاییلار. کندی ایریمشه آدلاندیرییلار. اونلاردان سوروشاندا "هاردان گلیرسیز؟" جاواب وئریلر: "ایری مئشه دن." "هارا گئدیرسیز؟" - "ایری مئشه یه" بو سؤز گئت - گئده دیلده، تلفوظلده دییشیکلیکلره اوغرایاراق ایرمئشین آدلائیب. (1946) آشاغی کند ده بئلجه آدلانماغا باشلانیب. آشاغی کند ده یئرلشدیگینه گۆره آشاغی رمئشین، یوخاری کند داغلار قوینوندا یئرلشدییینه گۆره یوخاری رمئشین دئییلر. کند ایلک گلن سلیمان اولوب. اونون آدی ایله آدلانان طایفا سلیمانلی طایفاسیدیر. قارا محمد (قارامحمدلیلر طایفاسی) قاراباغدان قوبادلی نین شورنوخو کندیندن کۆچمه دیر. حاقوئردی، شاهوئردی، حاجی قلندر، حاجی ابراهیم قارا محمدین اوغلانلاری اولوب. شاهوئردی - بایراموو فرماییلین عباس ی، حاقوئردی احمدین، حاجی قلندر - باباوئردی، آغاوئردی نین، حاجی ابراهیم - شاهسوئلرین عباس ی اولوب. قارا مممه دین قارداشی قارا احمدین ده دۆرد اوغلو اولوب: علی اکبر، کیله بابا، قنبر، اسماعیل. اونلار دا قاراباغدان گلیب و کندین ایلک ساکینلریندن اولوبلار.

آغساقالارین دئیگینه گۆره، بو کندین ساکینی آغاکیشی 130 ایل یاشاییب، او، سؤیله بیرمیش کی، من اوشاق اولاندا بو کندده 5 - 6 ائو وارمیش. کندین اوچ قیبرستانلیغی اولوب. ایندی ده بعضی ائولرین حیطلرینده یئری قازاندا انسان سوموکلری اوزه چیخیر. بو دا ثبوت اندیرکی، چوخ اوولر بو کندین یئرینده قدیم یاشاییش مسکنلری اولوب.

مشهدی تاغی نین طایفاسی احمد کیشیدن باشلاییر. احمدین اوغلانلاری صادق، عباس، تاغی، نووروز اولوب. قیزیئر آدیندا بیر قیزی اولوب. سلیمانین اوغلانلاری - دنیامالی، قایالی، حسن، محمد اولوب. دنیامالی نین اوغلو غلامعلی نصیر کیشینین آتاسی اولوب.

قیزیئر آروادین اری جاوان اؤلوب، 6 اوغلو، بیر قیزی قالیب. کبله میکایل، همت، بایرام، الله وئردی، بیلر، حسنقولو. بو طایفا الله اونون آدیلا قیزیئرلیر آدلایب. کبله میکایل فره مز کیشی نین، بیلر شاه حسین معلمین بعباس ی اولوب. جمیسی بیر طایفا ایراندان گلیب. او دا آبدولالی، آیشگیلین طایفاسیدیر. اونلارین تۆرمه سی آزدیر، 2 - 3 ائودیر. کبله شاهگلدی، کبله یوسف. بو کندین اهالیسی قاراباغدان قاچیب گلیمیش تایفالاردان تۆره ینلردیر. اونلار قاراباغ محاربه لریندن، قاچاق - قولدورون الیندن قاچیب ساکیت یئر آختاران آداملار اولوب.

کند اهالیسی ملی عادتله چوخ باغلیدیر. آغساقال و آغبیرچه یه حرمت چوخ گوجلودور. کندین یاشلی اهالیسی نین اکثریتی شیفاهی خالق ادبیاتینا یاخیندان بلد ایدیلر. کند آغساقالی و آغبیرچگی اونلارلا محبت و قهرمانلیق داستانلارینی ازیر بیلیدیلر. حتّی دئییلنله گۆره بعضی ائل آشیقلاری کندده داستان سؤیلرکن چوخ احتیاطلی داورانمیش و یاخود هئج اورک ائتمه میشلر. آشیقلاردان بعضیلری بیر داستانی بیر نئچه گئجه یه سؤیله یرمیش. «عباس و گولگز» داستانی داها چوخ سئورمیشلر. داستاندا عباسین قویودان چیخاریلماسی حصه سینی یاخشی بیلمه ین

آشیغا پول(نمر) وئرمزمیشلر. محمدوغلو قارا، محمدیار اوغلو حمید، قیرقی محمد، کالبا اوسوب، عباسو اسماعیل کیمی آدمالار 30 - آ قدر داستانی ازبر بیلیرمیشلر.

کور عبدالرحمان کیشی (آنادانگلمه کور ایمیش) قرآنی - کریمی و بوتون داستانلاری ازبر بیلیرمیش.عباسو اسماعیلین، قیرقی محمدین شاعرلیک تبی اولموش، اونلارین شعرلری نین چوخونو عظیم کیشی ازبر بیلیرمیش. شاعرلرین یئتیشمه سینده اولو کریمین (آشاغی رمشینلی، ایندیکی قیزیل قیشلاق) تاثیرى بؤیوک اولموشدور. اولو کریم شاهبوزون 19 اسر ائل ادبیاتی نین گؤرکملی نماینده سى اولموشدو. فولکلورون کندده ان چوخ یاییلمیش نؤولریندن سایاچی سۆزلری، درویش مرثیه لری، دینی مرثیه لر، بی تعریفی، هاخیشتلار، گلینه مصلحتلر، جوتجو ماهنیلاری، آغیلار، باباتیلار (ئل ایچینده بوباتی آ دئییرلر) و س. اولموشدو.

ساواد کورسلارینا قدر کندده کیچیک دینی مکتب (مالاخانا) واردی. همین مکتبی زمان - زمان ملا باغیر، ممی کیشی، خودوش، کالبا اوسوب، ملا اسماعیل، هدایت،عظیم، غلام میرزه کیشی و باشقالاری ایداره ائدیرمیش. ملا اسماعیل سونرادان تحصیلینی ایراقین نجف شهرینده داوام ائتدیرمیشدی. تحصیلینی باشا ووروب کندده قاییتیمیش، کندین ملاسی و آغساقالی اولموشدور. شورا حکومتی نین حده لری ایله اوزبوز گلن ملا اسماعیلین اورگی بو ضربه لره تاب گتیرمه میس و وفات ائتمیشدیر.

کبله(کربلای) نووروز کندین وارلیلاریندان اولوب. قیزیلی، واری - دولتی چوخ اولدوغوندان اونا " پار - پار نووروز " دئییلر. گونلرین بیرینده او، قیزیلین نمینی قوروتماق اوچون دامین اوستونه سریر. بو زمان خبر گلیر کی، " یوخاریدان " (مرکزدن) حکومت آدمالاری گلیر. کبله نووروز آرواد - اوشاغا دئییر، قیزیلارین اوستونه پالاز سالین، گؤرونمه سین، اوستونده اوتورارلار، باشا دوشسه لر بیر - ایکی قیزیل وئریک، گندرلر، باشا دوشمه لر ده لاپ یاخشی. گلنلر قیزیلین اوستونده

اوتورسالار دا هئج نه باشا دوشمورلر، چیخیب گئدیرلر. کبله نوروز اولوجه ایکی آرواد آلیر، هئج بیرى نین اوشاغی اولمادیغیندان اونلاری بوشاییر. اوچونجو آروادی سیسیاندان (وواختکی آدی قاراکیلسه) آلیر، اوشاغی اولمادیغیندان اونو دا بوشاماق فیکرینه دوشور. بونو حس ائدن آرواد قیزیللاری بئلینه باغلا دیگی شالین ایچینه گیزلده رک سیسیانا، والیدئیلری نین یانینا گئتمک ایسته دیگینی دئیر. گویا هامیله دیر، گئدیر کی، آناسی - باجیسی اونون قوللوغوندا دورسون. آنجاق هامیله - زاد دئیلمیش، کیشی نین وار - یوخونو ییغیب آپاریر. دالینجا نه قدر آدام گئدیرسه گئری قایتیمیر.

کبله نوروز بئله وار - یوخدان اولور. سینسی سؤزله دولو خاطره لری وار ائلیمین قوشونالی قارا اوغلو ایلک تحصیلی کنده کی ملا مکتبینه آلمیشدی. اسکی ایفبا ایله قیسمن یازیب اوخویا بیلیردی. لاکین ائوین بؤیوک اوشاغی اولدوغوندا تصرفات ایشلرینه گؤره تحصیلی داوام ائتدیرمه میش، درزلیک، دمیچیلیک صنعتینی اؤرنمیشدی. سووئت حاکیمیتی دؤورونده ساواد کورسوندا اوخوموش و یازیب - اوخوماغی باجاریردی. 1930 - جو ایللرده کنده تزجه تشکیل اولونموش کولخوزا داخل اولموشدو.

قارا کیشی و اوغلو قوشونالی دریچی، نال بند و درزی صنعتلرینی مکمل بیلیمیشلر. قوشونالی 1941 - جی ایله جبهه یه گئتمیش، 6 آی شمالی قافقازدا حربی تعلیمه اولموشدو. 1942 - جی ایلدن محاربه نین سونونا قدر آذربایجانلیلاردان عبارت 416 - جی تاقانروق دیویزیاسیندا آرتیللریاچی اولموش، 6 مدالا تلطیف ائدیلیمیشدی. ان یوکسک موکافات «قیزیل بایراق» (کراسنایا زنامیا) اوردئی اولموشدو. سونرالار اوردئن ده داخل اولماقلا بوتون تلطیفلری شاهبوز رایون تاریخ موزئینه وئریلمیشدی. ستالیندن شخص تشکرنامه آلمیش ینگانه شاهبوزلودور (بو حاقدا قاشدار علیو گئیش مقاله یازمیشدیر). ووروشا - ووروشا بئرینه قدر گئتمیش، بئری نین آلینماسیندا اشتراک ائتمیشدی. محاربه دؤورونده همکندیلری صالح

معلمین آتاسی مالیشین، فرماییلین قارداشی بایرام و عسکرعالی نین هلاک اولماسی نین شاهی اولموشدور.

محمد مشهدی تاغی اوغلو 2 - جی دنیا محاربه سی باشلاياندا محمد مشهدی تاغی اوغلو محاربه یه بیرینجی گندلردن اولور. آغیر دؤیوشلرین بیرینده یارالانیر، اوردودان ترخیس اولوناراق آرخا جبهه یه - کندلرینه دؤنور. مختلف واختلاردا کولخوز صدری، بریقادی، فترما مدیری، اعمالچی، دوکاندا ساتیجی ایشله ییر. محاربه یئی باشا چاتیپ، هر یترده آجلیق حکم سورور. جماعت چؤلدن مختلف پئنجری ییغیب بیشریر. آجیندان اولمه مکدن اؤترو مال - حیوانا وئرلن کپکدن، ژیمخدان چؤرک یاییب یئیرلر. کند دوکانیندا ساتیجی ایشله یین محمد کیشی زیرک و باجاریقلی آدم اولدوغوندان شهردن کپک، اون آلیب گتیریر، جماعتی اونلا، کپکله تامین ائدیر.

کوکو، زیرنل، آشاغی و یوخاری رمشین کندلرینی آجلیقدان محمد کیشی نین کپگی خلاص ائدیر. محاربه دن سونرا کندین کولخوز صدری محمداو بهبود اولوب. عظیم کیشی ایله اونون بیر آز ایختیلافی اولموشدو. صدر آجیغا دوشوب اونون اون نورماسینی کسیر. بو دا آجیندان اولمک دئمک ایدی. آیدا عایله آدم باشینا 2 کیلوگرام اون وئیردیلر. صدر محمد کیشیه تاپشیریر کی، عظیم کیشی نین نورماسینی وئرمه سین. ساتیجی نین «باش اوسته» دئمکدن باشقا الاجی قالمیر. صدر گئندن سونرا محمد کیشی عظیمه دئییر: «عظیم، گنجه اوغلونو گؤندر یانیم». عظیم کیشین اوغلو گئدیر. محمد کیشی اون کیسه سینین آغزینی آچیب یاریسینی اونون کیسه سین، یاریسینی دا قونشو سلطانین کیسه سین بوشالدير و اونلاری آجلیق عذابیندان قورتاریر. محمد مشهدی تاغی اوغلو چوخ صحبتجیل ایدی. چوخلو سایدا ناغیللار، روایتلر، حکمتلی سؤزلر دانیشاردی.

صفرعالی سالمان اوغلو الله وئردییو صفرعالی سالمان اوغلو 1934 - جو ایلین 12 فئوال تاریخینده دنیا یا گلمیشدیر. او، 1941 - جی ایله همین کنده اورتا مکتبین 1

- جی صنیفینه گتمیشدیر. بویوک وطن محاربه سی نین انسانلارا ووردوغو ضربه بو اوجقار داغ کندینده یاشایان عایله لردن ده یان کئچمه میشدی. اوولادلارینی

بویوتمکده ازیت چکن خزل آرواد (صفرعالی نین آناسی) ناخجیوان شهرینه کوجه رک اورادا ایشله مک مجبوریتینده قالمیشدیر. لاکین تمیز داغ هاواسیندا یاشامیش، میئرالارلا زنگین داغ سویو ایجمیش بو جفاکش خانیم آرانین ایستی هاواسینا، محاربه نین بخش ائتدیگی آجلیغا و آغیر ایش امگینه دوزمیه رک خستلمیش و چوخ جاوان ایکن دنیاسینی ده ییشمیشدیر. اونسوز دا آتادان ییتمی قالان صفرعالی آناسینی دا ایتیردیکدن سونرا بویوک باجیلاری نین هیمایه سینده یئیندن اوز کندلرینه قایتمیش و اورتا تحصیلینی داوام ائتدیرمیشدیر. سونرا او، یئیندن ناخجیوان شهرینه گلمیش، 1950 - 1952 - جی ایللرده او زمان <<2 ایللیک معلملر اینستیتوتو >> آدلانان معلملر اینستیتوتونو بیتیرمیش و شاهبوز رایونونون مختلیف کندلرینده معلملیک فعالیتینه باشلامیشدی. لاکین ان بویوک آرزوسو هله یئرینه ییتمه میشدی. داو، 1954 - 1960 - جی ایللرده آذربایجان دوولت اونیورسیتهسی نین (ایندیکی بدو) فیزیکا - ریاضیات فاکولته سینی اعلا قیمتلرله بیتیرمیش، عالی تحصیلی باشا ووردوقدان سونرا تعیناتلا اوز دوغما یوردونا قایتمیشدیر. اونیورسیتهسین ایلرینده زحمتکشلیگی و غیری - عادی ریاضی قابیلیتی ایله معلملری نین دیقتینی جلب ائدن صفرعالی معلیم تحصیل ناظرلیگی طرفیندن 1967 - جی ایله ناخجیوان (1934 - 1992) دوولت پئداقوژی اینستیتونا دعوت اولونموشدور. 1967 - 1972 - جی ایللرده اورادا معلیم و فاکولته دئکانی وظیفه سینده جالیشمیش، سونرا یئیندن یوخاری رمشین کندینه قایتمیش و عمرونون سونونادک اورادا معلملیک فعالیتینی داوام ائتدیرمیشدیر. ایشله دیگی موددته (1976 - 1978 - جی ایللرد) مکتب دیرئکتورو وظیفه سینه دهک یوکسلمیشدیر.

صفرعالی معلیم سوزون اصل معناسیندا ضیالی ایدی. یوکسک اینستلکتوال بیلییه مالیک اولماسی، تمناسیز خئیرخاهلیگی هر زمان اونون آدی نین انسانلار آراسیندا حورمتله چکیلمه سی نین اساسی ایدی. او، یاشادیغی ایللرده دایما اوز ائل - اوباسی

نین اوولادلاری نین معارفلنمه سینده الیندن گله نی اسیرگمه میشدیر. بو گون ده اونون بیلگیندن بحرلن شاگیردلری مخته لیف ایشلرده جالیشر و اوز معلملریندن سوز دوشرکن ایلک نووبه ده صفرعالی الله وئردییئوین آدینی بویوک حورمتله چکیرلر.

صفرعالی معلیم هئج بیر زمان حاقی ناحاققا تسلیم ائدن انسان دئییلدی. او، سوزون دوزونو دئمکدن جکینمه ین، شخصی منافعی اوچون دئییل، حقیقتا اوزه جیخاریلیماسی اوچون چالیشان انسان ایدی. رضوان فرماییل اوغلونون دندیکلریندن صفرعالی معلم هرطرفلی بیلیمه مالیک انسان ایدی. اؤتن عصرین 60 - 80 - جی ایلرینده کند مکتیبندن عالی مکتبلره قبول اولو نالارین اکثریتی اونون زحمتی سایه سینده مختلف عالی مکتبلرین طلبه لری اولدولار. اختصاصجا ریاضیاتچی اولسا دا، اونون دیگر علملر ساحه سینده بیلگی هئج ده ریاضیاتدان ضعیف دئییلدی. فیزیکا، تاریخ، کیمیا، ادبیات اونون ان چوخ سئودگی فنلر ایدی.

او زمان بیزی درسدن علاو حاضرلاشدیراردی، اما ایندیکی طرزده "رئپتیتور" کیمی عالی مکتبلره دئییل، ریاضیات اوزره فنن اولیم پیداالاریندا یوکسک یئر توتماق اوچون حاضرلاشدیراردی. اونو یاخیندان تانیمایانلارا غریبه گؤرونسه ده، ادبیات وورغونو ایدی. دنیا و آذربایجان کلاسیکلرینی دریندن بیلیردی. بیزه همیشه تئوسیه اندردی: "ریاضیاتی گؤزل بیلیم ایسته بیرسینیزسه، چوخلو شعر ازبرلگین، رومان، پوئست اوخویون. او زمان سیزده فیکرینی سلیس ایفاده ائتمک باجاریغی اینکیشاف ائده جک، نطقینیز روان و آخچی اولاجاق". گؤزل هافیزه سی وار ایدی. هئج بیر معلم اولمادان آلمان دیلینی اؤیرنمیشدی. اتئسیکلپئدیک بیلیمه مالیک انسان ایدی. بیلیمکی، چالیشقان شاگیردلرینی اؤولادلاریندان آیرمازدی. شاگیردلری نین اوزرینده چوخلو امک و وخت صرف ائتمه سینه باخمایاراق تمنانین نه اولدوغونو بیلیمزدی. هئج والیدئینلر ده اونون زحمتی نین قارشیلیغیندا نسه ائتمگی آغیلارینا بئله گتیرمزدیلر. او زمان هامی بئله دوشونوردو کی، شاگیردلری حاضرلاشدیرماق ائله

معلملرین بورجودور. اوخوماق هو سی اولان شاگیردلری نین والیدئینلریندن خواهیش ائدردی کی، اوشاگی گوئدر.

حاضرلاشدیریم. بئله عمرنونو قتره - قتره، ذره - ذره شاگیردلری نین گله جگی اوچون صرف ائدردی. اعتناسیز یاناشانلاری قینایاردی: " نه قدر ساغام، مندن ایستیفاده ائدین. واللله، سونرا الی چیراقلی آختارسانیز دا منی تاپا بیلیمه جکسینیز ". (قربیه اولسا دا، اونون بو سؤزلری سونرادان هم حقیقی، هم ده مجازی معنادا دوغرو چیخدی.) دفعه لرله شاهدی اولموشوق کی، مختار رُسپوبلیکانین آیری - آیری یئرلریندن عالی ریاضیات، نظری مئکانیکا و دیگر تئخنیکی فنلر اوزره مختلف مثله لر، کورس ایشلری و رئفئراتلارین حلی اوچون اوزاق یول قطع ائدیپ اوجقار داغ کندینه - صفرعالی معلمین یانینا گه لردیلر. دقیق بیلیردیلر کی، صفرعالی معلم باشقالاری نین حل ائده بیلیمه دیگی مثله لرین عهده سیندن گله جک و اونون دوزگون حلینی قیسا مدتده ایضاح ائده جک. همیشه دئیردی: " اوخوماق، اؤیرنمک اوچون انساندا باش اولمالیدیر، آما آردیجیل، یورولمادان چالیشماق اوچون اوندان دا اول صبر لازمدیر ".

صفرعالی معلمین آناسی خزل ننه سیسیانین، ایندی خارابا قالمیش بالاجا آغدو کندیدن ایدی. اونلارین بالاجا بیردیرمانلاری وارمیش، چایا مئیللی بیر یئرده تیکلمیشدی. خزل ننه دانیشیرمیشکی، اونون صفرعالی، حیدر، سکینه آدلی قارداش - باجیلاری وار ایدی. بیر گون خزه لین آناسی نیفتحعلی کیشی آخشام نمازا دورور. گندیب دستماز آلیر، نمازینی قیلیر، آروادینا دئییر: " ارمیلر دئییه سن کندین حیوانینی سوروب آپاردیلار، اونلار بو کنده نه ایسه بیر ضیائلیق وئرجکلر ". سحر تئزدن خزل سو گتیرمک اوچون چایا ائتیر. اورادا دانیشیرمیشلار کی، ارمیلر آذربایجانلیلار یاشایان بو کندین ماگوئل سالمان قیزی لینی - حیوانینی سوروب آپاریلار. کنده خوف یارانیر کی، بونلار بیزی اینجیدجکلر. اوردان - بوردان خبر

گلیردی کی، ارمنیلر فیلانکه سی اۆلدوروب. بو، ارمنی - مسلمان داواسی نین یئنی باشلایان دؤورونه تصادف ائدیردی.

ارمنیلر کنده خبر گؤندریلر: " تئز اولون، چیخین، چیخماسانیز هامینیزی اۆلدورجگیک ". جماعت چیخماق ایستمه ییب.اليساحلی ارمنیلر سلاخسیز، کؤمکسیز جماعتی قیلینجدان، گولدن کئچیریلر. نیفتحعلی کیشی اوت تایاسینا گیرمه یه مجبور اولور. قیزی خزل دانیشرمیش کی، من قورخودان تندیرین ایچینه گیردیم، آغزینی دا باغلا دیم. خزه لین قارداشلاری صفرعالی ایله حیدر ارمنیلرله البیخا اولوبلار. آنجاق سلاخسیز نه انده بیلردیلر.ارمنیلر خزه لین قارداشلارینی، باجیسینی و آناسینی سونگویه کئچیریپ اۆلدورورلر.

ارمنیلر کندين ائولرینی قارت ائدیپ گئدیrlر. نیفتحعلی کیشی ارمنیلرین گئتدیگینی گؤروب سامان تایاسی نین ایچیندن چیخیر، یاواشجا ایچری کئچیر، آروادی نین و اوشاقلاری نین قان ایچینده چابالایارق جان وئردیکلری نین شاهدی اولور. بالاجا قیزی خزه لی اونلارین آراسیندا گؤرمه ینده اورگی تیتره ییر، فیکریندن کئچیریر کی، یقین قیزجیغازی ارمنیلر آپاریب. بیر آز اورا - بورانی آختاریر. بیردن گؤزو تندیره ساتاشیر، تندیرین آغزینی آچاندا قیزین قورخودان بوزوشه رک یوماق کیمی آشاغی سیندیگینی گؤرور.

الینی اوزادیپ قیزی جلد اورادان چیخاردیر، گئجیکن اونو دا گؤتوروب کئندن چیخیر. کندين دییرمانیندا ایشله یین آذربایجانلییا بیر ارمنی خبردارلیق انده رک دئییب کی، کندين جماعتی اگر چیخماسا اونلاری اۆلدورجکلر. عئینی سسئئاری هر زمان داوام ائدیپ. ایستر 1905، ایستر 1918، ایستر 1948، ایسترسه ده 1988 - جی ایللر آذربایجانلیلاری دوغما آتا - بابا یوردوندان قووراق تورپاقلاری ضبط ائدیبلر.

نیفتحعلی قیزی نین الیندن توتاراق داغنان - داشنان، یوللاری دولایی کئچه رک، داغلاری آشارق سیسیانندان شاهبوزا گلیر. اوراداندا نیفتحعلی نین سلسوز کندینه اره گلیمیش باجیسیگیله گئدیrlر.سوزده خزه لی بییسی اوغلونا اره وئریلر. اونلار بیر

ئىچە ايلير يىردە ياشايرلار. اوشاقلارلى اولمادىغىندان بوشانىرلار. باجىسىگىلدە ياشاماغىن ممكن اولمادىغىندان نىفتىلى خزە لى دە گۆتوروب باداملى كندىنە كۆچور. يوخارى رىمىشلى كندىن سالىمان كىشى نىن بىرىنجى ارادى باداملى كندىن اولدوغوندىن اورا تىز - تىز گىدىب - گىرمىش. سالىمان بىرىنجى ارادى رىمىش گىدىر. سالىمان دىيرلر كى، بورادا بىر ياخشى عايلە وار، سىسپاندان قاقچىن گىلىر، گل سن ائلە او گلىنى آل. بئلە لىكلە، سالىمان خزە لى آلاسى اولور. خزە لىن اوشاقلارلى اولور. اۆز باجى - قارداشلارلى نىن آدىنى

اوشاقلارلىنا قوبور: گۆزل، صفرالى، حىدر، سكىنە، نىفتىلى وس. گۆزل، صفرالى و حىدر قالير، قالانلارلى اوشاقلقن وفات ائدىرلر. صفرالى بۇيويىدىن سونرا قونشو حسن عالى نىن قىزى بانو ايلە ائولە نىر، اوغلونا آتاسى نىن آدىنى - سالىمان، قىزى نىن بىرىنە ايسە باجىسى نىن آدىنى - سكىنە قوبور. صفرالى معلمىن 2 اوغلو، 4 قىزى اولور. بالاجا قارداشلى حىدر بۇيويوب روسىيايا حربى خدىمە گىدىر و بىر داها گىرى قايتىمىر، ائولە نىر و اورادا قالير. گۆزل قارداشلارىندان بۇيوك اولدوغونا گۆرە عايلە قورمور، اوتووب اونلارلى ساخلاير. صفرالى نىن آتاسى سالىمان يىرلى - كۆكلو رىمىشلى اولوب، سالىمان قىزى تىر لىلر طافاسى نىن اوشاقلارلىدىن ايدى. صفرالى معلمىن آتاسى سالىمان كىشى 1939 - جو ايلدە وفات ائدىب. صفرالى معلمىن دىدىگىنە گۆرە 5 - 6 - جى صنىفدە اوخوياندامحاربە باشلاير. جماعت آجىندان اۆلمە مك اوچون شىرە ناخچىوانا گىدىرلرمىش. آناسى خزل اوشاقلارلىنى آرابايا دولدوراراق ايشلە مك، چۆرك پولو قازانماق اوچون شىرە گىدىر. صفرالى كندە اولاركن تىللردە كولخوزدا چالىشاردى، داشىقچىلاراقوشولوب ايش گۆردى كى، بلكە بىر تىكە چۆرك قازانا بىلدى. سالىمان كىشى نىن واخى ايلە دىيرمانى، اكىن - بىچىن يىرلىرى، يىر - يوردلارلى وار ايمىش. كندە شورا حكومتى قورولاندا اونلارلىن وارنى - دولتىنى اللرىندىن آلىلار. اونلار قورو يورددا قالىب، چوخ كاسىبچىلىق چكىلر. محاربە واخىلى - آياغى توتانلار دولانىشىق اوچون ناخچىوان شىرىنە كۆچدو. خزل دە ائودە اولان شىلرلى بىر بوخچانلىن ايجىنە بىغدى، بىر كۆهنلىمىش پالازلارلى وارايمىش، اونو دا گۆتوردو كى، يولدا هارادا دايانسالار، آلتلارلىنا سالىب دىنچە لىرلر.

سالمان کیشی نین بیر «زینگئر» مارکالی پالتار تیکن ماشینی وار ایمیش. اونو گۆتوره بیلمه ییب دامین دیرگی نین یانینا آتیرلار. بیر واخت اولور کی، او ماشینی نین سوراغینی ائشیدن بیر نئچه آدام گلیب ماشینا باخیب، دئییلر: «بیز «زینگئر» مارکالی ماشینی آلاق ایسته بیریک، بو «سینگئر» دیر. خزل ائوی نین - قارا دامین قایسینی باغلا ییب قونشو اییوبا تاپشیریر. شهره گلیب «شاهاب» - «قوردلار» مهله سینده بالاجا بیر ائوی کیرایه توتور. ایندیکی آئروپورتون یئرلشدیگی ساحه او واخت اکین - بیچین یئری اولوب. خزل تزدن دوروب اورا ایشله مه یه گئدیر، آخشامین قارانلیغیندا ائو قاییدیرمیش. همین یئرلر کولخوزون تاخیل زمیلری ایدی. خزل گوندوزلر اورادا تاخیل بیچیر، گنجه لر ایسه ترجه آچیلیمیش جوراب سئخینه فعله لیک ائدیرمیش. صفرعالی شهرده مکتبه گئدیر. مکتبین دیرئکتورو اونلارین چوخ آجینا قاقلی وضعیتده یاشادیغینی بیلیرمیش، اودور کی، صفرعالینی مکتبه گنجه گۆزچیسى دوزلدیر. اوغلان هم اوخویور، هم ده ایشله ییب عایله سینیه چۆرکپولو قازانیرمیش. بیر نئچه مدت بئله کئچیر. آغیر زحمتدن و آجلیقدان طاقتدن دوشموش خزل خستله نیر. صفرعالینین آتاییر باجیسی گولن خزه لی تزه دن کنده قایتاریر.

باشسیز قالان اوشاقلار یازیغی گلن یاخشی انسانلار اونلار آرخادایاق اولور. صفرعالی نین باجیسی گۆزه لی مکتبه خادیمه گۆتورورلر. گۆزل بیر گون ایشدن گلنده گۆرور کی، بالاجا باجیسی سکینه یئره اوزانیب جان وئیریر. باخیر کی، قیزین آجیندان قارنی کۆپوب. او واخت کنده خبر گۆندرمک ده، خبر آپاریب خبر گئیرمک ده چتین ایمیش. کیمین آتی، اولاغی وار ایدیه کنده گئدیپ - گله بیلیردی. آنادان خزلدن بیخبر بالاجا سکینه جان وئیریر. قونشولار ییغیشیر، ائو صاحبی ایله بیرلیکده اوشاغی دفن ائدیرلر.

گۆزه لین بالاجا قارداشی حیدر 4 - 5 یاشی نین ایچینده اولاردی. کۆچه یه - باجایا چیخیب اوشاقلارلا اوینایاردی. گۆزل بیر دفعه ایشدن قاییدیب اوشاغی ائوده گۆرور. اورا اوشاق، بورا اوشاق، اوشاق یاغلی بیر ایپک اولوب قحطه چکلیر. 3 آی اونون آختاریشیندا اولوبلار، آنجاق تاپا بیلمه ییبلر. ناخچیوان شهرینده کهنه مسجد دئییلن

یئرده حکیم منطقه سی یئرلشیردی. کندن کۆچوب گلمیش، بورادا، گۆزل گیلله قونشو اولان نیگار ننه نو سینی حکیمه آپاریمیش. منطقه نین یانیندان آخان چابین قیراغیندا بیر دسته اوشاق اویناییرمیش. قیز حیدری تانیییر و سئوینه رک ننه سینه دئیئر:

«ننه، ننه، اورا باخ، اورا باخ، او حیدردی!» نیگار ننه ائو قاییدیر، گۆزله دئییر کی، حیدر چابین قیراغیندا اویناییر. یاز فصلی ایدی. اوشاقلار آجیندان اولمه مک اوچون تزجه یارپاق لامیش توتون یارپاقلارینی قوپاراراق یئیردیلر. گۆزل آلدیغی خبردن سارسیلاراق چایا طرف قاچیر و اوشاقلارین ایچینده حیدری گۆرنده سئوینیر.

محاربه دؤورو، محاربه دن سونرا چۆلده - باییردا قالان یئتیم، کیمسه سیز، کوچه اوشاقلارینی دولت ییغیب اوشاق ائولرینده یئرلشدیریردی. گۆزل یاخیندا یئرلشن اوشاق ائوینه گئدیر، اونلار حیدرین باجیسی اولدوغونو دئییب گئری آلماق ایسته ییر. اوشاق ائوینین دیرئکتورو گۆزله دئییر کی، گئدین شاهد گتیرین کی، بو سنین قارداشیندیر، یوخسا اوشاغی وئره بیلرم. گۆزل مجبور اولوب کوکو کندیله یئرلشن سووئیلیه گئدیب اییوب کیشینی شاهد کیمی گتیریر. اییوب کیشی تصدیق ائدیر کی، بو اوغلان دوغرودان دا گۆزه لین قارداشیدیر. اوندان سونرا اوشاغی گۆزله وئریلر. بوندان سارسیلیمیش گۆزل کنده کۆچمک قرارینا گلیر. صفرعالی همین ایل اورتا مکتبی بیتیرمیشدی. ناخچیوان معلملر اینستیتوتونا قبول اولموشدو. او، شهرده قالدی، گۆزل حیدری ده گۆتوروب یئیندن کنده قاییتدی. صفرعالی اینستیتوتو بیتیردیکدن سونرا 2 - 3 ایل مختلف کندلرده ایشله دی. سونرا باکییا گله رک آد و(آذربایجان دولت اونیورسیتی) نون فیزیکا - ریاضیات فاکولته سینه قبول اولدو و اورانی اعلا قیمتترلر بیتیردی. یئیندن کنده قاییدیب معلم کیمی فعالیت گؤسترمه یه باشلادی. گۆزل کولخوز ایشینه دوزه لیر، ایشله ییر، حیدر ایسه کند مکتبینه گئدیر. صفرعالی معلم کنده قاییتدیکدان سونرا بانو ایله ائوله نیر.

حیدر همین واخت حربی خدمتده اولوب. ائوده گۆزل و قارداشی صفرعالی قالیردی. صفرعالی اوشاقلاردان همیشه «یئتیم» دئییلدیگیندن لقبی ائله ده

قالمیشدی. حتّی باجیلارینا «یئتیمین باجیسی» دئییه مراجعت ائدیرمیشلر. صفرعالی چوخ بیلیکلی ایدی. اونا کۆمک اوچون وئرلن ان چتین مسله - مثاللاری ائله آياقوستجه حل ائدردی. بیر دفعه ده ناظیرلیگین ایشچیسی الیمانییدا اونو آختاریرمیش. ناخچیان معلمر اینستیتوتو 4 ایلیک پئداقوژی اینستیتوتا چئوریلیمیشدی. معلم آزلیق ائدیردی.

صفرعالی معلم ایسه چوخ ساوادلی اولدوغوندان اونو اینستیتوتا معلم گۆتورمک ایسته بیردیلر. سوراغینی شهرین ان مشهور یئریندن - «مامندین چاپخanasی» ندان آلیرلار. او، اینستیتوتا دوزه لیر. ایکی ایل باجیسی گوله نین ائوینده قالیر و ایشله بیر. باجیسی گۆزل، آروادی بانو و یئنیجه دنیا یا گۆز آچمیش شیرین قیزی تونزاله ایسه کنده قالمیشدی. قارداش، ار، آتا حسرتی اونلاری اری دیردی. بو حصره سون قویماق اوچون صفرعالی معلم گلجک پلانلارینی، پارلاق گلجیگینی بیردفعه لیک آتاراق کنده قاییدیر وعمرنون آخیرینا قدر کند مکتبینه ریاضیات فننیندن درس دئییر. او، چوخ ایستعدالی، زحمتکش اولدوغونا باخمایاراق علم دالینجا گئتمه دی، دوغما اوجاقدا قالاراق کندين اوشاقلارینا ریاضیاتین سیرلرینی اؤیرتدی. باشا دوشمه یین شاگیرده ان آغیر سؤزو ده بو اولوب: «تاختاباش». تاختاباش دئسه ده اؤیرتمه یینجه، ایسته دیگینی آلمایینجا اونلاردان ال چکمزدی. ائو هر دن قانیقارا گلن واختلاری دا اولوردو، دئییردی: " ائو گۆردوم ائویمیز کیمی، ائو ده گۆردوم پیریمیز کیمی " . پیریمیز کیمی دئینده پیری، اوجاغی نظرده توتوردو. یعنی پیره گلیب - گئندلر، زیارت ائندلر چوخ اولدوغو اوچون همیشه ایزدیحاملی، گلیملی - گئدیملی اولوردو.

صفرعالی معلم داخیلن ده زنگین بیر آدام ایدی. عادل معلم باشقا کئندن اولان بیر نفرله صحبت ائدیرمیش. او، عادل معلمدن سوروشور: «سن صفرعالی معلمگیلین کئندیندن سن؟» دئییر: " بلی " کیشی دئییر: " بیر غلیظ ایش وار ایدی، یازی ایشی ایدی، کیمه گۆستریردیمسه بیر نتیجه سی اولماییب، یازینی قایتاریب گتیریردیلر اؤزومه. بیر ده گۆردوم صفرعالی معلم ماغازانین قاباغیندا چۆرک نؤویه سینده دایانیب.

اونا یاخینلاشیب یازینی اوناوئردیم. منه دئدی کی، دور منیم یئرمده، نؤویه نی ساخلا، ایندی گلیرم. بش دقیقه کئچمه دی، گلدی، یازینی وئردی اؤزومه. مسله نی حل ائتمیشدی.

صفرعالی معلم هرطرفلی آدم ایدی، بوتون فنلری چوخ گؤزلیلیردی، ایستر اؤز ایتختیصاصی ریاضیات اولسون، ایستر تئخنیکی، ایستر هومانیتار فنلر - فرق ائتمزدی، هامیسیندان خبردار ایدی. آذربایجان م ع آ - نین آکادمیکی، مرحوم فره مز مقصودو اوناوئلا اونیوئرسیتتده (بدو) بیر قروپدا اوخویوب. او، صفرعالی معلم حقینده دئمیشدی: «من اونون علمی نین، بیلگی نین قارشیسیندا باش آیرم». بدو (باکی دولت اونیوئرسیتتی) - نون پروفئسسور، کیمیا علملری دکترو قاسیم حسین اوون دئدیکلریندن من هله اورتا مکتبده اوخودوغوم ایللرده صفرعالی معلم حقینده خوش سوزلر ائشیدیردیم. اوناوئلا 1958 - جی ایله آدو(آذربایجان دولت اونیوئرسیتتی) - نون بیرینجی کورس طلبه سی اولدوغوم زمان یاخیندان تانیش اولدوم. او واخت صفرعالی معلم آدو - نون مئخانیکی ریاضیات فاکولته سی نین ایو کورسوندا اوخو یوردو. اونیوئرسیتتی بیتیردیکدن سونرا صفرعالی معلم تعیناتالا دوغما دییاراناخجوانا گوندریلدی. بونا باخمایاراق، بیزیم علاقه لریمیز داوام ائدیrdی... (1939)

من صفرعالی معلمی ایلك گوندن چوخ ساده، صمیمی، سون درجه زحمتکش بیر انسان کیمی تانیمیشام. او، یوکسک علمی بیلیمه، درین تفکره، هرطرفلی عممیلشدیرمه قابیلیتینه مالیک بیر شخص ایدی. صفرعالی معلم تکجه ریاضیاتجی دئییلدی؛ او، دئمک اولار کی، بوتون فنلری دریندن بیلیردی، چوخ مطالعه ائدیrdی. گوروشلریمیزده ائله ماراقلی صحبتلر ائدیrdی کی، آدم اونون ریاضیاتجیدان چوخ ادبیاتجی، تاریخچی اولدوغونو دوشونوردو. صفرعالی، سوزون حقیقی معناسیندا، اصیل معلم ایدی. او، پراکتیکی فعالیتی ایله بونو ثبوت ائدیrdی. هله اورتا مکتبده ایشله یرکن شاگیردلرده علمه هوس یاراتماق ساحه سینده اونون بویوک خدمتلی اولموشدور.

صفرعالی معلم طلبه یولداشلاری، سونرالار ایسه همکارلاری آراسیندا بویوک حورمت قازانمیشدی. بو، اونون یوکسک بیلگی ایله یاناشی، هم ده اویشکتیو بیر شخصیت اولماسیندان، یولداشلارینا اولان دیقت و قایغیسیندان ایره لی گلیردی. صفرعالی معلم اوز مووقئی اولان شخصیت ایدی، بیر آددیم قاباغا گئتمک اوچون آغا "قارا" دئمزدی. او، فیکرینی آچیق - آیدین و جسارتله ایفاده ائتمگی باجاریردی: اوزونه روا بیلمه دیگی شیئی هئج واخت باشقالارینا دا روا گورمزدی. طبعی کی، بئله بیر معلمه، بئله بیر ضیالییا قایغی گوسترمک و اوندان بحرلنمک لازمایدی. چوبان پیرنین ناغیلی ناخچیوانین خوک کندیندن بیر اوغلان پیری کیشی نین چوبان یولداشی اولور.

گونلرین بیرینده او، پیرییه دئییر: - عمی، اجازه وئر، من گئجه اوخویوم.

پیری کیشی دئییر:

- آی اوغلو، سن اوچ صینیف قورتارمیسان، نه اوخوباجاقسان؟

چوبان:

- پیری عمیمه باخ ائی! من اوخویوم، سنده قولاق آس، - دئییب "قربانی" نی، "کر می" نی، "شاه اسماعیل" ی اوخویور. مات قالمیش پیری کیشی اونا آنجاق "آفرین" دئییه بیلیر. پیری کیشی اوشاقلیقدان عمرونو چوبانلیغا حصر ائتسه ده، گؤزل اورگی، گوجلو موسیقی دویومو اولوب. او، آشیق هاوالارینی، "قاراباغ شیکسته سی" نی دینله مکن دویومور. ایندیکی بعضی شوو اهلی نین جیلیز ماهنیلارینی، داوانیشلارینی، آچیق - ساچیق گئیملرینی قبول ائده بیلمیر. چوبان گنج دوستونون سسیندن زووق آلاراق دئییر:

- بایرام، بالا، بو جور اوخوماغی هاردان اویرنمیسن؟

- پیری ه می، من اوشاق اولان واختلاردان آنام قیز اولوردو، داییم اوغلان، گئینیردیلر، گیریدیلر اورتالیغا، آشیقارلار کیمی دئییشیردیلر. من اوخودوقلاریمین هامیسینی اونلارین آغزیندان ائشیتیمیشم. ایندی نین اؤزونده ده، تئلئویزوردا آشیقارلارین دئییشمه لری اولاندا ائله بیلیرم، هامیسی بئنیمه یازیلیر.

بایرام چوخ ذهینلی ایدی. او، آغاجینی الینه گؤتوره رک ساز کیمی توتور، چالیب - اوخویوردو. سونرالار چوخ حیف کی، خسته لندی، اوولکی کیمی اوخویا بیلمه دی.

خؤک کندیندن یاقوب آدیندا بیر زووتئخیک وار ایدی، تئز - تئز بو کنده گه لردی. پیری نین عمیسی ولی ایله دوست ایدیلر. اوندا بیر سس وار ایدی کی... بولبول کیمی جه - جه ووروردو.

پیری کیشی قونشوسو صمدله دوست ایدی. اونلار سؤزو بیر یئره قویورلار کی، گئتسینلر قونشو باداملی کندینه، اورادا باخشی اوزوم باغلاری وار، گؤز تچیدن اوغرون بیر آز اوزوم بیغیب گتیرسینلر. صمد هم قوچاق اوغلان ایدی، هم ده ملاحظلی سسی وار ایدی. هرایکیسی آتین اوستونده شیرین صحبت ائده - ائده باداملی کندینه طرف گئدیرلر. "قارا یوخوش" دا "ساری بولاغ" آچاتاندا پیری کیشی خواهیش اندیر کی، سن منیم جانیم، بیر "موغانا جئیران" ماهنیسی اوخو، هم یولا کۆرپو سلاق، هم ده قولاق آسیب فیضیاب اولاق. صمد دوستونون سؤزوندن چیخمازدی. او، ماهینی ائله گؤزل اوخویور، ائله زنگوله لر وورور، ائله بوغازلار اندیردی کی، گل گؤره سن. چوخ تاسوف کی، اونون نه بیر لئنت یازیسی، نه بیر نیشانه سی قالدی.

صمد دوستلوقدا، یولدشلیقدا چوخ وفالی، چوخ محکم ایدی. دوست یولوندا باشیندان کچریدی. پیری دوستونا مصلحت گؤرور کی، حاییفسان، سنین سسیندن یوخدور، بو داغلاردا ایتیپ - باتاجاقسان، سن گئت باکییا، اوخو، صنعت صاحیبی اول. صمد دئییر

کی، آخیمن ماهنی نین هاواسینی بیلیمیرم. پیری ده دئییر کی، ائله اونا گۆره ده باکییا گندیب اوخومالیسان. صمد ایسه نه مصلحتنه قولاق آسدی، نه باکییا گتدی.

پیری کیشی دوستونو یادینا سالیب کؤورلدی، گۆزلی داغلارین اوجالیغیندا ایلشیب قالدی.

- عزیزیم، آه و زارام،

سنه نامه یازارام،

اگر کاغذ تاپماسام

یازاق اوسته یازارام.

یئددی - سککیز ایل اوو لین صحبتیدیر.

چوبان پیری اؤز سوروسونو داغلاردا خیر - خیر بوغاز دئییلن یئرده اوتاریردی. قویونلار اوتلاییب دویور، ساعت 11 - ده اونلاری یاتاغا گتیرمک ایسته ینده باشینی قاوزاییر، گۆرور کی پیرین یالیندا بیر ارمنی دایانیب. بیر آز کئچمیش ارمنی اونا ساری گولله آتیر. پیری کیشی قویونلاری تئز هایلائییب گولله دن قوروماق ایسته بیر. یوخاریدان آتیلان گولله چوباندان بیر مئتر آرالیدا ایری داشا دییب یانا اوچور.

پیری تئز یئره یاتیر. ارمنیلر چوبانی اۆلدوروب سورونو اله کئچیرمک ایسته بیردیلر. چوبان آباغا دوروب کؤمک اوچون کنده طرف قاچماغا باشلائییر. ارمنیلر چوبانی گولله یه توتسالار دا وورا بیلیمیرلر. پیری کیشی فکشلیر کی، بو قدر گولله آتیلدی، یقین حیوان قیریلدی. چۆلده کی داشین سای - حسابی وار ایدی، آتیلان گولله نین یوخ. گولله سسینه اوغلو ائلخان اؤزونو یئتیریب دئییر:

– ددە، سەن ئاتىڭنىڭ، مەن سورۇننىڭ گەنجىم. چوۋان رازىلاشسىز گەتەككە ئېستە يەندە
 اوغۇلۇنۇڭ سىنىنى ئاتىدىر:

– ددە، ئېككى ئارمىنى گەردى سورۇننىڭ ئېچىنە. كەڭگۈرۈر – گۈرۈنمەز چوۋان قېشقىرىپ
 كەندى كۆمە يە چاغىر:

– ئاھوار، ئاھوار، ئارمىلەر گەلدى، قوبۇنلارنىڭ ئاپاراقى! بۇ دەمدە كەندى قوزۇلارنى
 ئوتاران مەھدى نىڭ اوغۇلۇ قەدرەت پېرىنىڭ سىنىنى سەس وئىر:

– پېرى ئېمى، سەن داۋان، مەن بۇ دېقە گەندىپ سورۇننىڭ قايتارام.

پېرى كېشى دىيىر:

– اوغۇل، باشىڭا دۇنم، سورۇ جەننەم، ئارمىلەر سەننى وورار. اوغلان پېرى نىڭ سۆزۈنە
 باخىمىز، سورۇنە ئېرىگەن. ئارمىلەر گەلە لىرى بىر ئوۋدان ياغىش كېمى
 ياغىرىدى. گەلە لىرى دېدىكە ئاشقان ئوۋ قالدۇردى. قوزۇ چوۋاننى ھەتچەندە
 قورخمايلاق سورۇننىڭ ئاغزىنى ئاشقان دۇندۇر. پېرى كېشى باخىر كى، ئازىبايخان
 ئىسگەرلىرى گەلە سىنىنى ئۆز مۇۋەپپەقىيەتلىرىدىن دورۇب ئاتىرىپ ئېرى نىڭ
 اوغۇلۇ ئالخان قاقچىپ ئولالار مەسلە نى دانىشىر، بىر ئوتومات دا ئېلىپ ئېلە – ئېلە
 سورۇننىڭ دالىنجا گەندىر. ئالخان قاراياغ مەنەشە سى باشلايدىغان 7 ئېلە ياخىن
 ئاخچىۋاندا، بۇ داغلاردا ئوردو سىرلارنىڭ قولىنىڭ ئېلىپ، بۇتۇن فەندىلىرى بېلىرىدى،
 ئۇيرىمىشىدى. ئوردو كى، تەكباشىنىڭ ئارمىنىڭ گوللېۋرانى ئالغاندا ئېلە كى ئوتوماتدان
 ئاتىش ئاچا – ئاچا سورۇننىڭ ئاغزىنى دۇندۇر ئاشقان كەندە ئېرى. ئارمىلەر ئوخشىدىغان ئېككى
 ئىستاقمەتتىن ئورۇندۇلار. سورۇ ھۆرۈك، ئاغزى ئوخشاش دوشسىدى بىر باشا ئارمىلەر
 ئېرىگەندى. ئالخاننىڭ قۇچاقلىغى نەتىجە سېندە سورۇننىڭ گەندى قايتارا
 بېلىمىشىدىلەر. ئازىبايخان ئايالە سى نىڭ ئاللاھ رۇزۇسى مۇردار ئارمىلەر قېسىمەت ئولمادى.
 ئالخان ئاسل ئازىبايخان قەھرىمانى كېمى ئۆزۈن گەۋستەردى. 150 باش قوبۇنۇ ئاۋار
 دېشلىرىنى قېچىمىش ئارمىنىڭ جايىغا ئېلىنغان ئاللاھ ئالدى.

آذربايجان اوردو حصه سيله ارمىلىرىن آراسىندا گوجلۇ آتېشما باشلادى. پىرى كىشى ياشلى اولدوغوندان «شوش قاي» يا چىخمىشىدى. اوغلو اونو ياخين بوراخمىردى كى، ارمى گوللە سىنە توش گلر. گىت - گىتە ووروشمانىن گوجلندىگىنى گۇرن پىرى كىشى اللرىنى گۇيە آچىپ آلاھا يالوارىر. «الله، يا رېم، سن بىزە كۇمك اول، بىزى بو بلادان حفظ ائله!» ائله بونو دئىمىشىدى كى، ارمىلىرىن ايكى پوستو يئرلشن داغلاردا محكم چن، دومان گلير. آلاھىن قدرتىنە باخ كى، آذربايجان عسگرلىرى نىن توتدوغو مۇقىيە چن گلەير.

چن ارمىلىرىن مۇوققىي طرفە سۇيكندى، گوجلۇ بىر ياغيش باشلادى. سئل - سو يىرى - گۇيو آغزىنا آلدى. ائلخان سورونون قاباغىنى داشلا ساخلايمىشىدى. ائلخانلا اونا كۇمك ائدن ظايىط سورونو ساغ سلامت داغدان آشاغى تۇكدو. سونرا كوماندىر بو ايگىدلىگىنە گۇرە اصلا شروردان اولان ظايىطە بىر قول ساعتى باغىشلادى.

پىرى كىشى صحبتىنى قورتاردى، بىر آز دىنجلدى. منىم تكيديمە نوبتى ماجراسىنى دانىشماغا باشلادى، سورونو گۇزدن قويمايان جاناوارلا اولان مبارىزە سىندن بىرىنى سۇيەلەدى. جاناوار چوخ يىرتىجى حيواندىر، دئىيرلر او، ايبى بىلمىر، آنجاق يالاندىر، چوخ ياخشى بىلىر. اگر قويونو بو داغدا توتوب يارالاسا، ايت اونو آشاغى رىمىشىنچن قووسا دا يئنه قايىدىب گلىب

جمدىگى يىيىچك. اوندا گوجلۇ حسيات وار. پىرى كىشى بونو امىنلىكلە دئىير، دانىشپىر كى، بونا گۇزو ايله شاهدىر. پايىزين آخىرلارى ايدى. قارا كاھادا چوپانلار سورونو ساخلايىپ ياتمىشىدى. آلت طرفدن جاناوار حيوانا تپىلىر. قويونون بىرى نىن آياغىندان توتور. حيوان قاچماق ايستە دىكدە يىخىلىر، بادامجا كولونون كۇكونە دوشور. جاناوار اونو ھا دارتير، چىخاردا بىلمىر.

پىرى كىشى اۇزونو يىتتىرىپ جاناوارا محكم بىر آغاچ وورور. جاناوار ضربە نىن تاثيرىندن قورخاراق قاچىپ گئدىر.

پیری کیشی بو صحبتینی یاریمچیق قویوب یادینا دوشموش باشقا بیر احوالاتی دانیشماغا باشلايیر. پیری کیشی فیضی ایله قویونا گنديرمیش. قویونلاری دوزداغینا آپاریرلار. تئلوویزیا قولله سی نین یانیندا جاناوار یوواسی وار

ایمیش، بورادان کئچنده چوبانلار اونو گورمور. ایتلر آشاغیدا ایمیش. ائله بیل کندله کولادی آراسینجا مسافه واردی (کولادی داغلاردا کووشنلیکدیر). اوندا گورورلر کی، ایتلر توک اورپه دیجی سسله هوروشه - هوروشه گلیر. هر یان یاماجلیقدیر. ایتین بیرى گلیب یووا یا گیریر. گیرمگیله ائشیه تولانماغی بیر اولور. پیری کیشی فیضیدن سوروشور:

- اده، فیضی، او یووا یا باخدین، اورادا نه وار ایدی؟

فیضی:

- هئچ نه گورمه دیم - دئییر.

- نئجه ینی هئچ نه یوخدور؟ گورمه دین ایت هاردان گلدی، گیردی بورا؟ پیری کیشی حوصله سینی باسا بیلمه ییب یووا یا یاخینلاشیر. ایری، پزونگ چوبان ایتی اوژونو ایکینجی دفعه یووا یا سالیر، بو دفعه ده گئریه تولانیر. ایت اوچونجو دفعه یووا یا گیرنده پیری کیشی ایتین زینگیلده دیگینی ائشیدیر. پیری کیشی آیننده کی عسگر بئش آتیلانی چیخاریب یووانین آغزینا باسیر، کورگینی ده سؤیکه ییر یووا یا.

- اده، فیضی، یاخین گل، یووا دا جاناوار وار. اوتور یووانین آغزیندا. فیضی یووانین آغزیندا آشاغی اوتوروب کورگینی برک - برک اورا سؤیکه ییر. پیری کیشی یووانین آغزیندا کی تورپاغی ائشمه یه باشلايیر. بیردن تورپاغین آلتیندان جاناوارین بورنو چیخیر. ایتلری هایلايیر. ایتلهر طرفدن هوروشه رک جاناواری قاپیر. جاناوار یووادان چیخیر، پیری کیشی باخیر کی، ایری، کارلی، دیشی بیر جاناواردی. دال آیاقلاریندان یاپیشیر کی، چیخیب قاچماسین. جاناوار چوخ قوتلی اولدوغوندان آز قالیر کیشینی ده

اۆزوله برابر سورویوب آپارسین. ایتلر جاناواری دیدیشدیریردی. آخیردا اونو پارچالاییب اۆلدوردولر.

چوبان پییری دئییر کی، عمرونده بیر دفعه ده اولسون ایلان اۆلدورمه ییب. جاوان واختلاری «اصلی نین آرمودو» نون دییینده شاه حسین معمله بوغدا سوتولو اوتورموشلر. یئرده اوتوروب اوتولموش بوغدادان هردن بیر آغیزلارینا آتیرمیشلار. بیر ده گۆرور کی، ایلان اونون قوجاغیندان یاواشجا سوروشوب کئچدی. دئییلنه گۆره ایلانا دیمه ینده ایلان دا اونا دیمیر. بو ایناما و ایلانین اونو وورمادیغینا گۆره پییری کیشی ایلان گۆرنده اۆلدورمور.

پییری کیشی صحبتلری نین بیرینده آیدان دانیشدی. آغلی کسندن چۆللرده بۆیوموش، چوبانلیق اتمیش پییری کیشی رحمتلیک چوبان بیلالا قویون اوتاریرمیش. بیردن بیر نریلتی، گورولتو ائشیدیرلر. باشلارینی قالدیریب باخندا توفانا اوخشیان بیر شئی گۆرورلر. اونا گۆرورلر کی، «باش ماغال» دا (مال - حیوان یاتان یئر) اوتون ایچیله ایکی پزونگ آیی سورویه طرف گلیر. پییری بیلال کیشیه دئییر: «بالا عمی! آیی، آیی!» بیلال کیشی ایتلری تئز قیسقیردیر آیلارا طرف. ایتلر غضبله هوروشه - هوروشه آیلاری قوواراق سورونو خلاص ائدیر.

فیروزه شاهباز قیزی

اوزون ایللر اوولجه کولخوزون، سونرا دا کندین چوبانی ایشله میش پییری کیشی هر ایل آروادی ساغینچی فیروزه خالا و اوشاقلاری ایله بیرلیکده یایدا اوبایا کۆچوردولر. بیر ایلی شریکده کۆچ سالمیشدیلا، چادیر قوروب اۆز ایشلریله مشغول اولوردولار؛ کیشی سورونو اوتلاغا سورور، آروادی تئزدن و آخشام ساغدیغی سودو یئرئیر ائدیردی. چادیرین اطرافی گۆی اوتلوق ایدی؛ بو ایل یاخشيجا پئنجر چیمیشدی. یایلاقدا جور به جور یئمه لی پئنجرلردن - او لیک، الگیز، ککلیکوتو، یارییز، بوز اوت،

سارپچىچىك، ديه جە، مرزە و س . بىتكىلىرى يىغىر، قورودور، قىشا تداروك گۆروردولر.
 اوتالارين بعضيليرنى درمان كىمى دملە يىب مختلف خستە ليكلرين موعاليجە سىندە
 اىستيفادە ائديرلر. فيروزگيلين چاديرى نين اطرافيندا بىتميش پئىنجرلرى همكندليلرى
 سمايه ايله ترلان گىزلىنجه گليب يىغمىشديلار. فيروزە بونو بيلندن سونرا اونلارا بير
 شعر يازير:

نذيرىم وار ايدى، من گلديم سىزە،
 سن دە مننن اوتورموشدون اوز - اوزە،
 ياخشى فكر وئردىن دئديگىم سۆزە،
 چادريمين يانينى يىغدىن، سمايه؟
 دئمە دىنمى، تكدىر، يىغانى يوخدور،
 والله، يىغسان پئىنجر، هر يئردە چوخدور.
 آرادا قووملوق، كندچىلىك يوخدور؟
 چادريمين يانينى يىغدىن، سمايه؟
 كوللارى وار ايميش بير قوجاق - قوجاق،
 باجى، والله، اؤز قىسمتيم اولاجاق،
 بو دنيادا بير ياخشىلىق قالاجاق،
 چادريمين يانينى يىغدىن، سمايه؟
 ايكي هفته دئيب منى آلداتدين،

ترلانی دا اؤزونه یولداش تاپدین؟

دوزونو دئه، گوروم، نتیجه یه ساتدین؟

چادریمین یانینی ییغدین، سمایه؟

فیروزه بو شعرینی بیتیریب بیر آز دایاندی، فیکری کئچمیشلره گئتدی. یانیندا اوتورموش پیری کیشیه باخدی، نه لر کۆنلوندن کئچدی، نه لر یادینا دوشدو. دئدی کی، بو کیشی جاوانلیغیندا منی ایسته ییردی، بیردن نه اولدوسا منه قارشى محبتی سویودو. ائشیتدیم کی، باشقاسینی ایسته ییر. اورگیمه بئله بیر شعر گلدی و اونو بو کیشیه حصر ائتدیم:

بایسین گلمه سین ائلدن سوراغی،

بلکه بو یار منی گورمه دی، کئچدی،

نامرد بایسلرین سؤنسون چیراغی،

یار منه بیر سالام وئرمه دی، کئچدی.

دیندیردیم دینمه دی، اونم چاتمادی،

دؤنوب گئری، خوش اونسیت قورمادی،

عشقین باغچاسینا ال اوزاتمادی،

ندنسه بیر گول ده درمه دی، کئچدی.

گوردوم بو کیشی ایپه - ساپا یاتمیر، یئنین باشلادیم:

– اۆلۈب قورتارمادىم بيوفانين اليندن،

دىل بيلمە يىن ظلومكارين اليندن ،

يازىق جانيم بو نامردين اليندن،

ندن اوزون عمر سورمە دى، كئچدى.

اۆتن گونلرى حسرتلە خاطرلار يان كئچميش عاشيق و معشوق بو شعردن سونرا
گولۈب حرارتلە بىرى – بىرىنە باخدىلار. فيروزە خالا بو شعرىنى دە باشا ووردو،
اوزوندا خوش بىر تبسم ياراندى. نوبتى شعرى نىن تارىخچە سىنى دانىشماغا
باشلادى. دئى كى، كوركە نىم بىر قوناقلار بىزە گلەمىشىدى. مەندىن خواهىش اتتىلەر
كى، داغلار، يايلاغا آيد بىر شعر سۆيلىگىم. مەندە ايكى گون واخت ايستە دىم. اونلار
يئىنىدىن گلەندە آرتىق بو شعر حاضر ايدى:

مشەھدى كریم يوردو، سىنگر يايلاغى،

اسكىك اولماز بو يايلاغىن قوناغى،

قوناغىن دا گە لر ياخشى سوراغى،

سنى گۆروم شاد اولاسان، آ يايلاق.

يايلاغىن سوراغى دوشوبدور دىلە،

يايلاق دئير، ھەمىشە قوناغىم گلە،

ھەم يئىيە، ھەم گزە، ھەم دە كى گولە،

سنى گۆروم، شاد اولاسان، آ يايلاق.

مىروارى تەك داشى سىپىب دوزلرە،

گول - چیچگین ساخلار گۆزل قیزلارا،
 اوز توت یایلاق، یاسمنه، نرگیزه،
 قوی سنینله قالسین، سن شاد اول، یایلاق.
 چوخلو - چوخلو گزدیم سنین دوزونو،
 نئچه ایل بیلمه دین منیم سۆزومو،
 فلک منیم آغلار قویدو گۆزومو،
 بیز گئدیریک، سن سلامت قال، یایلاق.
 یایلاقدا تره - تر لاله لر آچیر،
 دورنالار یاز گلیر، پاییزدا قاچیر،
 واختی تمام اولان دنیادان کۆچور،
 بیز گئدیریک، سن سلامت قال، یایلاق.
 غم - غصه دن آغریییر همیشه باشیم،
 گنجه - گوندوز، هئج قورومور گۆز یاشیم،
 باشیمدان داغیلیب قووم - قارداشیم،
 بیز گئدیریک، سن سلامت قال، یایلاق.
 داغلار الیمیزدن گلییدیر زارا،
 نه واختاجان دۆزجم من بختی قارا،

آز قالدىم اۋزومو من چكىم دارا،
 بىز گندىرىك، سن سلامت قال، يايلاق.
 كناردان گۆرنلر دئسىن، اوبام وار،
 جانىم خسته اولوب، گۆرمه مىشم كار،
 داغىندان گۆرونور، دومان، چىسكىن، قار،
 بىز گندىرىك، سن سلامت قال، يايلاق.

فيروزه خالا سۆزلىرىنى تمام ائدىب نوه سى نىن تويوندان دانىشماغا باشلادى. توى
 اولور، گلىنى آپارماق مقامىندا قوداسىنىن قاباغىنى كسىب دئىير:

– هشىم(هاشم) قارداش، دايان، اورگىمه بير سۆز گلىب، اونو دئىيم،

سونرا گلىنىنى آپار.

هشىم دئىير:

– باجى، بئله ليگىمه باخما، اورگىم يوخادير، من ده آغلایارام، دئە گلسىن.

– من آغلامالى دانىشمارام آخى، سۆز امانتى تاپشيريрам سنه.

فيروزه بئله دئيه رك سۆزه باشلايير:

– باشىنا دۇندويوم اوغلان آدمى،

وئىرىم بو قىزى امانت سىزه.

دولانیم باشینا، آلیم قادانی،
 وئیریم بو قیزی امانت سیزه.
 آتاسیز بؤیویوب، غملی بوی آتیپ،
 آخشامین غمینی سحره قاتیپ،
 دایی قاپیسیندا بو بویا چاتیپ،
 وئیریم بو قیزی امانت سیزه.
 گونده اوچ یول آتا دئییب آغلائیپ،
 گونده اوچ یول اورگیمی داغلائیپ،
 طالعین ایلاهی سیزه باغلائیپ،
 وئیریم بو قیزی امانت سیزه.
 بؤیوبودور تمام بو داغ باشیندا،
 عئیی یوخدور کیریگینده، قاشیندا،
 اورگی قالاچاق جوت قارداشیندا،
 وئیریم بو قیزی امانت سیزه.
 تاپشیرمیشام بونا، سیزه قول اولسون،
 قیزیمین امگی، سیزه پول اولسون،
 سیز ایستگین، بونون دیلی گول اولسون،

وئىرىم بو قىزى امانت سىزە.

بورادا فيروزە سۆزۈنۈ بىتتىرىپ آيىنبىدىن گۆرۈن داغ -

لارا باخدى، اوزۈندە ايز آچان گۆز ياشىنى كلاغايىسى نىن اوجو ايلە قورولادى.

سىزى گۆرمە يە گلدىم (حكاية)

قىشنىن قارى اريمىش، ھوالار ايلىقلاشمىشىدى. عزيز نووروز بايرامى ياخىنلاشىردى. بايراما برک حاضرىق گندىردى، ئولر آغارديليب تمىزلە نىر، يورغان - دۆشك گۈنە وئىرلىپ توزو چىرىيلىردى ھامى بايرامى گولروز قارشىلايىپ ياخشى دا يولا سالماغا چالىشىردى. انسانلار بايرامىن گلىشىنە سۆينىردىلر، خصوصن اوشاقلار نووروزو بوتون بايراملاردان چوخ سۆيىردىلر. چونكى، ھم آيىنباشلارلى تزلجك، ھم «باجا - باجا»دا گندىپ چوخلو يئىرىمىش يىغاقلار. اونلارن اۆزلىرىنە آيد بىر «سر»لرى دە وار ايدى. نووروز بايرامى بىتدىكدن آز سونرا اوشاقلار ياي تىتلىنە چىخاراق، اوزون سورن درس ايلىندن سونرا دوز اوچ آي اىستىراحت ائدجكلر. آتا - آنالارى، مال - حيوانلارى ايلە بىرلىكدە داغلار كۆچۈپ دە يە قوراجاق، گۈنلىرىنى قاينىسىز ياشاپاقلار. داھا معلملرن طعنە لى سۆزلىرىنى، آتا - آنالارى نىن دانالقلارنى ائشيتىمىجكلر. داغدا - اوبادا شەھلى اوتلارن اوستو ايلە قاچىشاجاق، ھردن اوبادان اوزاقلشمىش مال - قويونون آغزىنى برى قايتاراجاقلار. ھردن دە ان اوجا داغىن زىرو سىنە چىخىپ درە يە باخاقلار.

...چالاي دوشوب سىلكلن ماشىن مورگولە ين حسنن يوخوسونو داغىتدى. بو ندىر؟ اولماي داغدان درە يە دوشدولر؟ آخى ايندىجە داغىن باشىندان آشاغى باخىردى. «بو يوخودور، ندىر؟ بو نە ماشىندىر؟ اولماي بو ياي دا كندە گندە بىلمە يە جم؟ يقىن يئنە شەردىم». حسننى غصە بورودو. آنجاق سوروجونون سسى اونو تام آيىلتىدى. او، ھارادا اولدوغونو آنلادى.

«هه... كنددېم، دئمه لى، نېچە ايللىك حسرتينده اولدوغوم دوغما يوردوما يئتيشه بيلدېم. سنه قربان اولوم، آى ائليم، اوبام! سيز نه قدر محرمسينيز، دوغماسينيز». حسن سئوينجىله، غرور حسييله اطرافا باخير، گوردوكلرينى گوزونه كۆچورمك، يادداشينا حك ائتمك ايسته ييردى. حسنين كندده ياخينلارى، دوغمالارى قالماميشدى. آتا - آناسى دنياسىنى ديشميش، قارداش - باجيلارى عايله قوراراق هرە سى بير سمتە گتميشدى. حسنين كند نيسگىلى، اوشاقلىغى، گنجلىگى كئچدىگى دوغما ائل - اوبا حسرتى اونون قلىبىنى كورون - كورون يانديريردى.

كندده دوغمالاردان تكجه عميسى قىزى فيروزه قالميشدى. حسن عميسى قىزى گېله قوناق گلميشدى. ياي اولدوغوندا فيروزگيل داغا كۆچموشدو. حسن ياشا دولموشدو. اورگى كندىنى ايسته ييردى، قووم - قارداش ايسته ييردى، دوغماليق، ايستىلىك، اولفت، محبت ايسته ييردى. دوغما كند، تورپاق اونو چكىب گتيرميشدى. ايستى آنا قوجاغى گزيردى، قىزىنماق ايسته ييردى. بونلارى آرزولاسا دا اوزون مدت كنده گله بيلمە ميش، آرزوسونو اورگينده بوغموشدو. نەسە حس ائديرميش كىمى دوغما ائل - اوباسى ايله، يورد يئرى ايله گۆروشمە يە، حالالاشماغا گلميشدى.

حسن داغلارا قوناق گتيردى. يايلاغا چاتيب فيروزه ايله، اونون ارى و اوشاقلارى ايله مهربانلىقلا گۆروشدو. عميسى قىزى تئز ال - آياغا دوشدو، ايللرله اوزونه حسرت قالدېغى عميسى اوغلو اوچون يئمك تداروكو گۆرمە يە باشلادى. سورونون ايچيندن قارقويروق بير قوزو توتدوردو، اوغلونا كسديردى. عميسى اوغلوندا سوروشدو:

- قاغا، نه يئىجكسن، اورگين نه ايسته يير دى، اونو بيشيريم. حسن فيكرە گتميشدى. فيروزه نين سسىنى ائشيدىب دالغين - دالغين دىلندى:

- عمىقىزى، توخماغين وارسا، بير داش كوفته سى بيشير، يئىك. حسن بو ايستگيله سانكى بوتون نيسگىلىنى بيروزه وئردى. كئچميشده قالميش اوشاقلىق ايللرينى خاطرلادى. آناسى نين داشدا توخماقلا ت دؤيمە سىنى خاطرلادى، توخماغين سسى قولاقلا رينا گلدى. اوجاغين اوستونده بيشن داش كوفته نين عطرى بورنونو

قیدیقلادی، دادینی داماغیندا حس اتیدی. شهرده ات ماشینیندان کنچیریلیمیش اتین دادینی قبول ائده بیلیمیردی. دئییردی کی، ائله بیلیرم یتدیگیم خۆرکدن نفت قوخوسو گلیر.

حسن یاری یومولو گۆزلیرنی گئیش اچدی، اطرافینا بویاندی. اوجاقداییش خۆرک حاضر اولماق اوزره ایدی. بونو اونون اطرافا یاییلان عطیرندن حس ائتمک اولوردو. عمیسی قیزی چمنلیکدن، بولاق باشیندان چۆل نانه سی، مزره و ککلیکوتو ییغیب کوفته نین ایچینه قاتیشدیریمیش، خۆرک داها دا عطیرلی اولموشدو. کوفته حاضر اولدو. فیروزه اۆز علیه توخودوغو " لئیلی - مجنون " گبه سینی گۆی اوتلارین اوستونه سالدی، سفره اچاراق اوستونه نهره یاغی، پئندیر، قاتیق، بال دوزدو. ترجه سولانمیش چۆرگین عطری آدمای ایشتاها گتیریردی.

حسن بارداش قوروب سفره نین قیراغیندا اوتوردو. چمن چیچکلی نین، ازیلمیش اوتلارین رایحه سی آدمای بیهوش ائدیردی. حسن تمیز هاوانی جییرلرینه چکه رک حسرتینده اولدوغو کوفته دن دویونجا، لذتله یئدی. سفره یه دوزولموش نعمتترین دادینا باخدی. چای خوش گلسم دئییه لاواش گۆتوردو، آراسینا پئندیر قویدو، عمیسیقیزی نین ییغدی چۆل پئنجرلریندن دورمک دوزلدیب ایشتاها دیشله دی.

فیروزه نین بولاق سویو ایله قایناقدی سامووار باباقدان دیزیلدا بیردی. چۆل چیچکلریندن دمنمیش چای سماوارین دمکشینده دم آلیردی. فیروزه بیر استکان چای سوزوب حسنین قاباغینا قویدو. حسن سفره یه قویولموش کونفئته گۆزونون اوجو ایله ده باخمادی، چایینی کلله قندله ایچدی. کونفئته ایچسیدی، چیچکلردن دمنمیش چایین عطیرینی، دادینی بیلمه یه جکدی. حسن «به - به له» دالادال ایکی - اوچ استکان چای ایچدی. هر دفعه آغزینا چایان بیر قورتوم آلدیقا لذتینی دویماق اوچون گۆزلیرنی یوموب یاواش - یاواش اودوردو.

حسن اللرینی گۆیون انگینلیکینه اچاراق آلاها شوکر اتیدی. الینی سفره دن چکدی. اوتوردوغو یئرده گۆزگۆرجگی قدر افقره دوغرو اوزانان داغلار باخدی، دویونجا

باخدی. دریندن کوکسونو اؤتوردو. اورگیندن نه لر کئچدی، اونو بیر الله بیلدی. دلی
نین اوچوندان بیر میصرع دوشدو:

- عمیقیزی، صمد وورغون دئییب کی، گئدیرم، بلکه بو داغلارا بیر ده گلمه دیم...

عمیسی قیزی حسنین فکر نیظامینی پوزماقدان قورخوب اوستوفجا پیچیلدادی:

- عمی اوغلو، بونو صمد وورغون دئمه ییب، محمد آراز دئییب.

- هه؟ دوز دئییرسن، امقیزی، داغلاری گۆردوم، فیکریم چاشدی. سونرا اوزونو
فیروزه یه دؤندریب دئدی:

- منیم بیر دفترلیک شعریم وار، شهره قاییدیم، اونو سنه گؤندرجیم، ساخلا یارسان،
بلکه بیر گون گلدی، لازم اولدو.

- عمی اوغلو، من سنین شعر دفترینی نیلهه ییرم؟ نه قدر اولماسا، اورا شهر یئریدر،
یئنه اورادا وئریب چاپ ائلتدیره بیلرسن. بورادا ایت - باتا دوشر.

حسن اینجیک و اوزونتولو سسله دیلندی:

- ائه، نه بیلیم، آی عمیقیزی، بس من اونو کیمه وئریم، هئج کیمه اعتبار ائده
بیلیمیرم. حسن یاشارمیش گؤزلرینی سیلیب سؤزونه داوام ائتدی:

- نه ایسه، عمیقیزی، من سندن یئردن گویه قدر راضیام، چوخ راضیام. سن منه
قایغیسیز اوشاقلیق چاغلاریم، دلیقانلی گنجلیگیمی خاطرلاتدین. آلاسه سندن راضی
اولسون. ایندیهه اجازه وئر، گئدیم. گلدیم، سنی گۆردوم. داغلارلا، اوبامالا گۆرۈشدوم.
ایندیهه گئدیم، یولچو یولدا گرک، گتسم باخشیدیر.

حسین دوداقلاریندان بیر یارپاق بایاتی دوشدو:

قوشوم اوچدو هاوادلان،

قانادی زر - خارادان.

یئدیم، ایچدیم، گئدیرم،

اؤین اولسون آبادان.

حسن عمیسی قیزی ایله، اونون اوشاقلاری ایله اؤپوشوب - گؤروشدو، حسرتله بیر ده داغلارا باخدی و آياقلارینی سورویه - سورویه ماشینا طرف گئتدی. فیروزه یاشارمیش گؤزلینی سیلیب اونون آرخاسینجا بیر پارچ سو آتدی. آنجاق سویون آیدینلیغی اولمادی؛ بو، حسنین کنده آخیرینجی گلیشی اولدو.

حسین بورجالی اوغلونون صحبتلریندن ارمنیلر همیشه اوزده اؤزلینی دوست کیمی گؤستریلر. مسلمانلارا "کیروه" دئییلر. اصلینده ایسه بئله اولماییب. کنده متمادی هجوم ائدن ارمنیلر 1918 - جی ایلده ارمنی - مسلمان دعواسیندا نوبتی دفعه سنگر دئییلن یغرده قوقی داغی نین زیرو سینه بالاجا بیر توپ چیخاردیب کندی توپ آتشییه توتورلار.

آرا ساکیتلشدن سونرا دؤیوشده اشتراک ائدن ارمنی دیغلاریندان بیرى ناغیل ائدیرمیش: کندی اورتاسیندا بیر اؤین اوستونده کرییچدن بیر اوتاق تیکمیشدیلر. ارمنی ظاییطی دوربینله اورا باخیر، توپچویا امر ائدیر کی، اونو وورمالیسان. توپچو نئچه نیشان آلیرسا ائو دارماداغین اولور. بوندان سونرا الی یالین جماعت کندن قاچیر، گئدیپ تۆکولوشورلر سلسوز کندیته. کیشیلر آرواد - اوشاغی اورادا یئرلشدیریپ یئیندن کنده، ارمنیلرله ووروشماق اوچون قاییدیرلار. کنده یئتیشنده باخیب گؤرورلر کی، ائمنیلر کندی اودلاییب. اورادان ارمنیلری گولله یه توتورلار. آتش سسینی ائشیدن ارمنیلر قاچیرلار. حسنین کیشیگیلین دؤرد دیرکلی دامی نین بیر دیرگی یانمیشدی.

ائله ائولر واردی کی، تمام یانیب کول اولموشدو. کؤوشنده قویون اوتاران یئددی چوبانین باشینی کسمک اوچون ارمنیلر نئچه گولرله اونلاری گودموش، گیرو دوشن

کیمی ایسه تدیکلرینی ائتمیش و قویون سوروسونو آپاریب گتمیشدیلر. اونلار گئجه گلیب شاه یوردوندا یاتمیش، 5 چوبانین باشینی کسمیشدیلر.

چوبانلاردان ایکسی قاجا بیلیمشدی. قاجان چوبانلاردان بیر حسرت خالانین آتاسی ایبل کیشی اؤزونو وئریب سورولرین ایچینه، سورونون ایچینده آیله - آیله گئده رک ارمیلرین الیندن خلاص (1920) اولایلی. سورونون ایچیندن چیخاندا کوکو کندینه طرف قاجیر. ایکینجی قاجان چوبان خلیل اولور. ارمیلر چوخ چالیشیردیلا ک، چوبان خلیلی دیری توتوب اجرله اولدورسونلر. چونکی خلیل گولله آتدیس، اونون گولله سی بوشا چیخمازدی. خلیلین آتدیغی سراسا گولله لردن ارمیلر چوخ قورخوردولار. گولله آچیلان کیمی ارمنی ییخیلمیش، دئیرمیشلر کی، بو خلیلین گولله سیدیر. کندین قنشرینده کی داغدا " قاراوول " دئیکلری یئرده کیشیلر نؤویه ایله کتشیک چکیردیلر کی، کنده ارمنی گیرمه سین. او واخت کندی اوزوک قاشی کیمی آریا آلان داغلارین اوستونده قاراوولخانلار وار ایدی. نه ایسه... خلیل قاجیر، ارمنی ده اونون دالینجا. کتچمیشده کیشیلر الهه توخونما چوخا گئیردیلر. ارمنی خلیله چاتیر، الینی آتیب خلیلین چوخاسی نین اتگیندن یاپیشیر. خلیل گورور کی، چوخا ارمنین الینده دیر، دئیر: " یا حضرت عباس، سن منی گاوورون الینه وئرمه " . برک قاجدیقلاریندان چوخانین اتگی جیریلیب قالیر ارمنین الینده، خلیل قاجیب آرادان چیخیر. سونرالار خلیل اونو ناغیلایاندا همیشه کؤوره لیب آغلا بیرمیش. الیالین اولدوغون دان ارمنینی اولدوره بیلمه مه سینه حئیسله نیردی.

2 - جی دنیا محاربه سینده اینگیلیسلر تورکلرین اوستونه پاراخودلا هجوم ائدیرلر. بئله پاراخودلارا یاریمدنیا دئیردیلر. اینگیلیس پاراخودو آز قالیر کی، ترکیه ساحیللرینه چاتسین، پاشا امر وئریب کی، پاراخودو وورون. ارمنی آندرونیک او زمان تورک اوردوسونون ظایطی ایدی. توپچو نه قدر توپ آتیرسا، گویا وورا بیلیم، چونکی آندرونیک بئله امر وئرمیشدی. پاشا توپچونو گولله ایله ووروب توپون لوله سینه مرمی

سالىر و اينگىلىسلەر طرف آتير. مغلوب اولاجاقلارنى باشا دوشن اينگىلىسلەر آغ بايراق قالدیرلار و چىخىب گىتتىمك ایستە دىكلرىنى بیلدیرلر. تورک پاشاسى راضى اولمور، بیلیر کی، اينگىلىسلر گوج توپلايىب يئىنىدن قايىداجاقلار. اودور کی، گمىنى توپ آتشینه توتاراق دیزده باتیریر.

آندرونیک باشا دوشور کی، ایشین اوستو آچیلیب. تورک پاشاسى اونو خیانتینه گۆره باغیشلامایاجاق، اۆلدورجک. اودور کی، اونا تابع اولان دستیسله آرادان چىخاراق قاچیر. تورک پاشاسى اونون قورخوسوندان گیزلنمیش ساتقین آندرونیکى تاپا بیلیمیر. پاشانین آروادى پاشایا دئییر کی، سن اجازه وئر، من آندرونیکین یئرینی اۆیره نیم. پاشا ایذن وئیریر. پاشانین آروادى ضیافت تشکیل ائدیر. نه قدر ظابط آروادى وار ایدیسە، ضیافته دعوت ائدیر. آندرونیکین آروادى دانیشیندا سیزدیریر کی، منیم یولداشییم فیلانکسیدیر و ایندى ھارادادیر. آندرونیک اۆز دستە سیلە ترکیه دن ناخچیوان ماحالینا کئچیر. قاباغینا کئچن مسلمان کندلرینی یاندیرا - یاندیرا گئدیر. کندلری یاندیریب، آداملارینی قیران واختی قادینلارین چوخونون دۆشونو کسیر (دۆشو کسيلمیش قادینلاردان بیزیم دۆوره قدر قالانلاری اولوب. اونلار اۆز گۆزلرلە گۆزدوکلرینی اوشاقلارینا، نوه - نتیجه لرینه دانیشیردیلار). آندرونیک گۆرور کی، بعضی کندلری آلا بیلیمجک، ناخچیوان جماعتینی آلدادیر کی، گلین سیزینلە صلح باغلایاق. اجلاس کئچیرمک آدی ایله کیشیلری ییغیر ایری بیر تۆولە یە، آرخادان قاپینی باغلاییر، نفت تۆکوب طۆولە نی یاندیریر. شاهد آداملار اونلارین دهشتلی ناله لرینی ائشیدنده توکلری نین بیز - بیز دوردوقلارینی حس ائدیرلر. آندرونیک اونلاری دیری - دیری یاندیریر.

ئھرم کندینه ایسە جماعتین قورخوسوندان گیرە بیلیمیر. تورک قوشونو آندرونیکین دالینجا ناخچیوانا گلیر. ناخچیواندا " قاراوولخانا " دئییلن یولدا ترکیه قوشونو توپدان آتش آچیر. آندرونیک تورکون توپونو تانیییردی؛ باشا دوشور کی، آچیلان ترکیه نین 40 دویمە لیک توپودور. آندرونیک قورخودان بو ماحالداں آشراق سیسیانا قاچیر.

...حسین کیشی نین گۆزلی یول چکیر، اۆز عالمینه قاپیلیر. بیرخیلی کئچندن سونرا بیزیم سسیمیزه آییلاراق رئال حیاتا قاییدیر. 2 - جی دنیا محاربه سیندن دانیشیر: «چوخ دهشتلی اولوب. آلهه گۆسترمه سین، گۆیده طیاره لر، یئرده اوزاق ووران توپلار آچیلاندا اورادان ساغ - سلامت قورتاران انسانی، ائله بیل آلهه اۆز قانادیندا ساخلاییرمیش. ایندی محاربه حقیقده کینولار گۆستریلر، آنجاق بیز گۆره نین یانیندا او هئچ ندیر».

...حسین گیلین روتاسی اوریولدا بیر ایل مدافعه ده قالیرلار، نه آلمانلار، نه ده سووئت قوشونو سددی یارا بیلمه ییبلر (1942 - 1943 - جو ایللرد). 1943 - جو ایل دؤیوشلرینده حسین آغیر یارالانیر، اونو خستخانایا آپاریلار. خستخانادا یاتانلارین عمیسی آغیر یارالیلار ایدی. پالاتالاردا میلچک اوچسایدی، سسی ائشیدیلردی، پالاتادا قوراشدیریلیمیش رادیولارین بئله سسینی آلمیشدیلار. هامی سیزیلدا بیر، اینیلده ییردی. پالاتادا رادیویا قولاق آسماق اوچون قولاقچیلار قویولموشدو. حسین بیر آر اوژونه گلندن سونرا قولاقچینی گؤتوروب قولاغینا تاخیر. ائشیدیر کی، پاکرووکا، سیدرووکا، دوبرووکا کندلرینی سووئت اوردوسو ترک ائدیپ، یینی آلمانلار اورانی ایشغال ائدیبلر. کنددن فرمان، محمدعلی و محرم او حصه ده ایدی. حسین فرمانین آدینا بیر مکتوب یازیر، فکرلشیر، توککول آلاها، بلکه اوشاقلار ساغدير، مکتوبو آلا بیلدیلر. آنجاق، چوخ تأسوف کی، گؤزلدیگی جاواب گلیمیر. خسته خانادان چیخاندان سونرا کنده قیسا مدتلی مآذونیه گلیر، بیر آر قالدیقدان سونرا یئنیدن جبهه یه یولا دوشور.

دوستلار جېھە دە يئىن دىن گۆرۈشۈرلەر، دىئېرلەر كى، ايليارىم اورىولدا قالىبلار، ھەر طرفە اللرى نىن ايجى كىمى بلدىرلەر. فرمان دانىشپىرىمىش كى، اورىولدا 1943 - جو ايلده آلمانلار بۇيۇك قوۋە ايله بىزىم اورىمىزە ھجوم اتىدىلەر. اوچ دوست - فرمان، محمدعلى و محرم بىر - بىرىنە سۆز وئىرلەر كى، كىم اۋلسە، يارالى اولسا، اۋزوموزلە اپاراق، قويمايك كى، آلمانلار اونو موردارلاسىن.

فرمان پولئمیوتچو ایدی. بیر دفعه او پولئمیوتون آرخاسیندا یاتیمیش. بیر ده ائشیدیر کی، وزوود کوماندیری اورا - بورا قاجاراق کیمیسه آختاریر. گلیر اونون یانینا، دئییر کی، میکاییلولا محمدوو یوخدور. فرمان پولئمیوتو یئر آتیر، کوماندیرله بیرلیکده اونلاری آختارماغا باشلاییر. آنجاق اونلارین نه اولوسونو، نه ده دیریسینی تاپیرلار. آلمانلارلا آغیر دؤیوشده فرمان چوخ ایگیدلیک گؤستریب. آنجاق اونون آدی هئچ یئرده چکلمه دی. فرمان اسکیناز خالانین، محمد علی نوبار خالانین قارداشی اولوب. محرمه محمد علی خبرسیز - اثرسیز یوخا چیخدی.

حسینین آتاسی بورجالی کیشی نجفله بیرلیکده تورک اوردوسونون سوواری دسته سینده خدمت ائدیپ. ارمنیلر ایروان طرفدن سده رک کندی نین اوستونه هجوما کئچمیشدیلر. ناخچیوان ماحالیندان الی سلاح توتان باشیپاقلیلارین هامیسی ارمنیلرین هجومونون قارشیسینی آلماقدان اؤترو آياغا قالخمیشدی. تورکلر ناخچیوانا کؤمه یه گلیمشدی. بورجالی کیشی نجف کیشیله سن گرده آشاغی سینیب ارمنینی گؤزدن قویموردو. تورکلر کئندن کئچه رک ایراندان کؤچورولموش ارمنیلرین مسکونلاشدیغی سلطانلی کندینه گئدیرلر. سلطانلی، مردوروس، شس جاماعتی کندن چیخیب قاجیرلار. ارمنین بیر دییرمانین دونوزلوغونا گیریر. (یوخاریدان بورویا تۆکولن سو دییرمانین پرلرینی فیرلادیر. سویون تۆکولدویو یئر دونوزلوق آدلانیردی - مولف). نه قدر ائدیپلرسه ارمنی اورادان چیخمیر. تورکلر هومانستلیک ائده رک اونو اورادا قویوب چیخیب گئدیرلر. بو حادثه نی دؤیوشده اشتراک ائتمیش نجف کیشی دانیشیرمیش. کندی قوچاق و سامباللی کیشیلریندن بیر اولموش شاهحسین کیشی ده او دؤیوشلرده اشتراک ائدیپ. او، ناغیل ائدیرمیش کی، تورکون قوشونونون ترکیبینه مردوروس کندینه هجوم ائدیلر. شاهحسین تو فنگی یوخ اییمیش، خنجرله دؤیوشورموش. بیر دفعه شاه حسین گؤرور کی، ارمنی آذربایجانلی نین یاشادیغی ائوی تالان ائده رک اوکوزه یوکلله ییب آپاریر. ارمنی شاهحسینی گؤرور، گولله ایله وورمور. توفنگین اوچونداکی نیزه نی اونون اورتاسیندان کئچیریر،

اوجو بۇیروندن كئچیب، او بیرى طرفیندن چیخیر. شاهحسین الینی آتیپ توفنگی محکم - محکم ساخلاپیر. توفنگی قانیریب ارمنین الیندن آیر، قاریندا قالمیش نیزه نی اؤزو چکپ چیخاردیر. ارمنی شاهحسین قوچاقلیغیندان قورخویا دوشه رک قاچماغا باشلاپیر. شاهحسین اونو نیشان آلیر.

ارمنی بیجلیک ایشله رک داغدان آشاغی هئله نیر، آشاغیدا آیاغا دوروب یئیندن قاچاراق آرادان چیخیر. ائله بو دمه بیر دسته آدم، او جمله دن شاه حسین دایسی تالیب کیشی سس - کوی ائشیدیب کومه یه گلیر. شاه حسین یارالاندیغینی بلیب کنده آپاریرلار. شاه حسین کیشی کند مکتبینه اوزون مدت معلم ایشلمیش سادیغین دایسی اولوب، «ایندی او گورون داغلاردا آذربایجانین ساحلی قووی لرینین پوستو یئرلشیر»، - دئییه حسین کیشی صحبتینه داوام ائدیر.

1988 - جی ایل قاراباغ مناقشه سی باشلاپاندا بو طرفدن ده ارمنیلر ناخچیوان تورپاقلارینا هجوم ائتدیلر. آلاسه رحمت ائلسین عافی الدین جلیل اووا، (و واخا او، ناخچیوان عالی مجلسی نین صدری ایشله بیردی - مولف). کنده گلدی. چیخدی ارمنیلرله سرحدده اولان داغلار، پوستا گتتدی. کندی مدافعه ائدن عسگرلرله، کند جاوانلاری ایله صحبت ائتدی. آشاغی، کنده ائندی، کند جماعتی ایله گوروشدو. بو دمه کندن قوزولاری اؤروشدن قایدیردی. نسوون بسطیسی (نسو کیشی نین آروادی بسطی) تئز بیر قوزو توتدو. قوزونو عافی الدین جلیل اون باشینا دولاندیریب کسمک ایسته دی. آفیددین جلیل اوو قوزونو آلیب بوراخدی. دئدی، گئدیرم، ایشیم وار، قایدیب گلجم بو داغلار، سیزه گلجم، ائوینیزه، اوندا کسرسن، یئیریک. سونرا جماعتدان سوروشدو:

" بو کندن قورخوسو هارداندر؟ " حسین کیشی جواب وئردی: " گورورسن او کندی؟ سلطاننی طرفده 1918 - جی ایله ارمنیلر اورا آتلا، قاتیرلا توپ چیخاردیب کندی توپا توتوبلار. توپ آتماینجا اهالی کندن چیخامیب. ائله کی، توپ آتیبیلار، اهالی اوندا چیخیب. کندن قورخوسو آنجاق اورداندر".

حسین کیشی نین قاییناناسی هاوا خالا دانیشیرمیش کی، 1918 - جی ایلده ارمنی - مسلمان داواسیندا یئرلی جماعتدان باشقا " دوبروولنیلار " گلیب کندی قورویوردولار. " بیز اونا قدر عسگر گۆرممیشدیک. بالاجا اوغولم قربان الیمده قونداق ایدی. "

1918 - جی ایلده کلعلیخان اؤزو کوکو کندیندن اولسا دا، بوتون ماحالی ایگیذلیکله قورویوب. کلعلیخان ناخچیوان ماحالی نین خانی، باشیله نی، مصلحت وئره نی اولوب. نیکولای واختی ایدی. 4 نفری گۆندریب درلگیزین گول کندینه (ایندیکی ارمنیستان اراضیسینده دیر - مولف)، تاپشیریغی دا بو اولور کی، گندیرسیز او کنده، عسگرلرین یئمگی اوچون اورادان مال - حیوان گتیریرسیز. درله ییزلیلر اونلارا 10 مال، 100 قویون وئیرلر. او، عسگرلرین گوجو ایله قونشو کندلری - سلطانبی، مردوروسو، پاشالینی ارمنیلردن تمیزله ییر. همین کندلر تاریخن مسلمانلارین یاشادیقلاری کند اولوب. ارمنیلری سونرادان ایراندان بو کندلره کۆچورولر. 1920 - جی ایلده شورا حکومتی گلدیکن سونرا ارمنیلر یئنین بو کندلره قاییدییلار.

کلعلیخان ناخچیوان اوردوسونون کوماندیری ایدی. 1918 - جی ایلده کلعلیخان ارمنی گولله سی ایله آیاغیندان یارالانیب. ناخچیوانا قاییدیر، ائولینه گئدیر. آناسی بیلنده کی، اوغلو آیاغیندان گولله یاراسی آلیب، اونو ایچری بوراخمیر. اونون اوستونه آجیقلازیر:

" بؤیوک شئی اولماییب ها، آیاغینا بیر تیکان باتماقلا قوشونو باشسیز قویوب گلیمسن ائو؟ نئجه گلیمسن، ائلجه ده قاییت. "کلعلیخان آناسینا هئج نه دئمیر، بیرباش گئدیر سده رک کندینه. قوشون او واخت اورادا ارمنیلرله دؤیوش آپاریرمیش. کلعلیخان سونرالار خستلنه رک وفات ائدیر.

حسین کیشی نین آتاسی، تورک اوردوسونون سوواری عسگری بورجالی کیشی 1945 - جی ایلین مارت آییندا دنیاسینی دییشیب.

دئیلنه گۆره ارمنیلر مسلمانلارین حضرت عباسلارینا چوخ اعتقاد اندیرمیشلر. حتّی بئله دانیشیرلارمیش کی، بیر دفعه مسلمانلارلا سنگرده دعوا اندیردیک، مسلمانلار ارمنیلری باسا بیلیمیردیلر. بیردن - بیره گۆی آتلی، گۆی عمامه لی، هوندوربویلو بیر آتلی زوور ائتدی، بیزی قیلینجدا کئچیردی. بیز اوندا چوخ ایتکی وئردیک. ارمنیلرین نظرینده گۆی آتلی حضرت عباس ایدی. نئهرم کندیندن یاشلی بیر کیشی دانیشیردی کی، ارمنیلر دئییردی، آی نئهرم جماعتی، ائله بیلیمگین کی، بیزی نئهرمه گیرمه یه سیز قویمادینیز، یوخ، سیزین حضرت عباس مسجددن چیخدی، باشیندا گۆی اممامه قویموشدو، گۆی آت مینمیشدی، او بیزی قیلینجدا کئچیردی. آیرینج کندیندن آرسئن آدلی ارمنی دئییردی کی، ارمنیلر سیزین ابوالفضل عباس قنیم اولدو.

اونلار ابوالفضل عباسین معجزه لرینه چوخ اینانیردیلار. آند ایچیپ اینانیرماق ایسته بیردیلر کی، سیزین حضرت عباسی اؤز گۆزوموزله گۆرموشوک. همیشه ده حضرت عباسا آند ایچیردیلر. آذربایجان خالقی تاریخن هومانست اولوب. 1918 - جی ایلده ارمنی - مسلمان داواسیندا آذربایجانلیلار 8 ارمنی قادینی اسیر گتیریلر. اونلاردان 2 - سی " هارسین " (یاشلی - مولف)، 6 - سی " آخچی " (جاوان - مولف)، اولوب. کندین ملاسی ملا اسماعیل اونلاری پولنان آلیر، اونلارا عذاب وئریلمه سینه، ناموسونا توخونولماسینا امکان وئرمیر، گنجین آپاریب داغدا سرحددن او یانا اؤتورور. آزاد اولموش آخچیلر ملا اسماعیل اؤلنه کیمی اونا جوراب، کورسو یورغانینا اوزلوک توخویوب گۆندریلر. ارمنی کیشیلری ایسه اونون بو مردلیگینه گۆره ملا اسماعیلا 300 قویون هدیه گۆندرمیشدیلر.

قاجاق نبی نین آت اختارماسی

قاجاق نبی آروادی هجره یاخشی بیر آت اختاریرمیش. سوراق لاشا - سوراقلاشا گلیب چیخیر بو داغلارا، قالخیر رمشین کندینه. آیرینج کندینده بیر ارمنیده بیر آت

اولوب - هاچا دیلی وار ایمیش. (همین آتدان سلطانی کندیده تک بیر ارمنیده ده اولوب) بو آتین سوراغی گندیب چیخیر قاچاق نبیه. ارمنی آتی گیزلینج ساتماق ایسته بیر کی، نبیه قیسمت اولماسین. حسین کیشی نین عباس ی همبت گندیب بو آتی آلیب گتیریر رمشین. همبت کیشینین قارداشلاری محرمه قربانعلی قویونا گندیب چوبانلیق ائدیردیلر. اونلار آشاغی رمشینده چوخور دئیلن یئرده سورونو کؤلگه یه وئریب اؤزلری ده یاتیبارمیش. چوبانلار ایتلرین هوروشمه سینه اویانیرلار. گؤزلرینی آچاندا باشلاری نین اوستونده بیر آدامین دایانديغینی گؤرورلر. آدام یاخینلاشیب سالام وئیر، علثیکوم آلاندان سونرا اوندان سوروشورلار:

- آی قارداش، هاردان گلیب هارا گئدیرسن؟

- من گندیرم رمشینده همبتگیله.

چوبانلار دئییرلر:

- همبت بیزیم قارداشیمیزدیر. چوبانلاردان بیر قوناغی گؤتوروب گلیر کنده، او بیر ده قالیر سورونون یانیندا. قریبی اوچ گون ائوده قوناق ساخلایرلار. همبت کیشی بیلیر کی، بو گلن قاچاق نبیدیر، بیلیر کی، ندن اؤترو گلیب. اوچ گوندن سونرا آتی یهرله بیر، یوینله بیر، جیلوولاییب دئییر:

- نبی، آتی آلمیشام سنه، مین گئت.

قاچاق نبی جاواپیندا دئییر:

- من ده اونو پشککش ائله دیم سنه، آپارمارام.

- نه دانیشیرسان، آت سنندیر. آی هارای، آی داد...

- یوخ، آپارمارام دئدیم، قورتاردی. سن کی، منیم قاباغیما بئله چیخدین، بئله حرمت ائله دین، باغیشلادیم اونو سنه. آروادیم هجر بویلودور. اونو آنجاق رمشین، سیزه

اعتبار ائە بىلەم، اونو گىتەرەم، بورادا آزاد اولسون، اونو بىجىرىن، سونرا گىلەپ
آپاراجام. قاچاق نى ھەمەت كىشىلەپ حاللاشەپ گىتەر.

كەندە بىر نەفر چوغولچو خەت توتۇر كى، قاچاق نى گىلەپ ھەمەت كىشىگىلە. تەتۇر قاچەپ
جەھرى كەندە يەتەلەن پرىستاونىنى چوغوللاير. پرىستاونىنى نىن آتلىلارى ايله
گىلەپ كەندە، ھەمەت كىشىنى دانىشەپ رىلار: نى كەندە گىلەپ، سەزەدە قالىپ وس. ھەمەت
كىشى قەتى بونونا آلمىر: " مەن نىنى نە تانىيىرام، نە دە گۇرموشەم. ھەتە بىلەمىرەم او
كىمەدەر ". ھەمەت كىشى نىن بو سەداسى گەندەپ چاتەر قاچاق نىيە. قاچاق نى گەتە
لەرن بىرەندە گىلەپ ھەمەت كىشىگىلە. دىيەر، او چوغولچو آدمە كىمەدەرسە، اونو مەنە
نىشان وەر، مەن اونون تۇرمە سەنچەن يوخ آندەپ گەندەم. ھەمەت كىشى يالوار - ياپەش
آندەپ دىيەر كى، سەن اونلەرن كۇكونو كەسسەن، مەندەن شوبە لىجەلەر، پرىستاون دا بىزى
سورگون آندەر. قاچاق نى اونونلا راضىلاشەر، گەتە دۇنور.

سووتە واخەندە چوخلو قاچاق مەيدانا گەلەشەدۇ: سووتە ھەمەتە تەبى اولمايانلار،
ھەمەتەن نارازى اولانلار، آدمە اۆلدۈرۈپ قاچاق دوشلەر. قاچاق قەندەر قارا بويە
كەندەندەر، بوزقوولو قاچاق ولى، خۇكلو قاچاق جەفەر و قاچاق قەربان بو داغلاردا
گەزەردى. ھەسەن كىشى اوندا اوشاق اولسا دا، بونو اۆز گۆزلىلە گۆزدويونو دانەشەدۇ.
كولخوز سەدرى وار ايدى - آلمەراد اوروجوو، قاچاقلار گەلەلەر كى، اونو اۆلدۈرسونلەر.
كەندەن مەھرەم آدلى بىرى وارەدۇ، ايسەتە بىرەلەر كى، اونون ايلە سەدرى اۆلدۈرسونلەر.
اونو دىيەرلەر كى، سەن اونو اۆلدۈر، بىزەملە قاچاق گەندەك. مەھرەم راضى اولمور.
تەمەگەلەن ئوى نىن يەرى اوولجە كولخوزون خەرمەنى ايدى. ھەسەن بالاجا اوشاق
اولاندا الى يارا تۇكەموشدۇ. او زەمان يول اونلەرن ئونىنەن آشاغەسەندەن گەندەردى. او
گۆرۈر كى، يولدان آت، قاتەر، چەينلەندە تونەك بىر سەتە آتلى گەلەر. كەندە بىر شەمەل

واردی، بونو دا قاتیبلار قاباقلارینا، اوزو یوخوشا گلیرلر. شمیلی بلدچی کیمی آپاریلار کی، یولو اونلارا گۆسترین. قاباقدکی آتلی حسینی حیاط دا گۆروب دئییر:

- هه، دور، منه بیر چوبوق وئر.

حسین دئییر:

- نه چوبوق، سنه چوبوق - زاد وئرن دئییلیم، گل، اوزون گۆتور.

ایلم یارادیر، بیر الن سنه نجه چوبوق وئریم؟

دده سی بورجالی ایچریده ایدی. ائشییه چیخیب سوروشور:

- نوولوب، نه سس - کویدور، ه؟

- نه بیلیم، بو کیشی کیمدیرسه، توفنگلی - زاددی، منه امر اندیر کی، بیر چوبوق وئریم.

حسینین اوندا 12 - 13 یاشی اولاردی. (بو حادثه 1932 - 1933 - جو ایللره تصادف اندیر. کولخوز قوروجولوغو دؤورو ایدی. کنده کول - خوز 1931 - جی ایله قورولموشدو.) بورجالی کیشی قاچاقلاری تانیبیردی، دئدی، کئچ ایچری، او قاچاق قلندر دی. قاچاق قلندر ده بورجالینی تانیبیردی، سلام وئریب کئچیر. گئدیپ خیرماندا صدری توتورلار، قاتیرلار قاباقلارینا. سووتلیکده سؤر آدلی بیر نفر واردی، اونو دا توتوب هر ایکسیسی نین ال قولونو دالدان باغلاپیرلار، داغلار طرف گتتمه یه باشلاپیرلار.

اونلار اوبایا گئدیرلر. اوبایا چاتاندا قاچاق قلندر دئییر کی، گئدین سورودن ایکی قویون گۆتورون، گتیرین، کسین. اونلار دا گئدیپ ایکی قویون گتیریب کسیرلر. بو دا اولوب بورج عالی گیلین سوروسونون قویونلاری. اوبادا اولان حسینین بیبسی چوبانی سؤیور کی، نوولدو، او بویدا سورونون ایچینده ائله بیزیمکیلری توتوب آپاردیلار. چوبان دا

قايدىدىب بېيىنى سۆيۈر. اوزاقدان قلندر بونو ئاشىدىر، چوۋانى اوزاتدىرير يئره، محكم دۆيدورور كى، سن قادىنلا نىجە دانىشپىرسان، نىيە سۆيۈش ائدىرسن؟ آخشام يىيىب - اىچىرلر، قلندر قويونون بىر بودونو كسىب گۆندىرير حىسنىن بېيىسى گىلە. قاچاق قلندر باداملى كندىندن بھمانىن آتاسى اولوب. قاچاق قلندر ناموس اوستە قاچاق دوشوبموش.

محاربه گۈندە ليكىندن...

حسین مکتب آچیلان ایلی - 1926 - جی ایلدە بیرینجی صینیفە گئدیر. مکتب ایمانىن ایری تۆۋلە سیندە یئرلشیردی. بیرینجی صینیفی بورادا اوخویور. 1941 - جی ایلدە محاربه باشلاپ، محاربه نین ایلک گونوندن جبھە یە یولا دوشور. حسین روسیانین اوریول شھرىندە دۆیۈشور. موسکوا اطرافیندا ووروشدوقدان سونرا او، ساغ

جیناھا - پرېبالتیکایا گۆندریلیر. اونلار ريقایا چاتاندا محاربه نین قورتارماسینی ئاشیدیرلر. حسین گیلین دستسی اوردو گئئوالی ولاسوون کوماندرلیک اتئدیگی سلاخلیلارلا ووروشوردو. ولاسو روس اوردوسونون گئئوالی اولسا دا هیتلرە، آلمان اوردوسونا خدمت ائدیردی، فرصت دوشن کیمی اونلار کۆمک ائدیر، آلمان اوردوسو ایله بیرلشمک ایستە ییردی. هیتلرلە علاقه یارادان ولاسو اونا بیلدیرمیشدی کی، من اوردونو توپلایاجام، اونلار بوش گیلیزلر وئردیرجم، اونلار ووروشسا دا، قالیب گلە بیللمە یە جک و بیز سیزە تسلیم اولاجاغیق. بیر دفعە دە گئتدیکلری استقامتی هیتلر اوردوسونا خبر وئیر و سووئت اوردوسو چوخلو سایدا ایتگی وئیر. آلمان طیارهچیلری طیارهلردن یئرە باداملى بوتولکاسینین اتتیکتی بویدا کاغذلار تۆکوردلر. اورادا یازیلیمیشدی:

"هیتلر اوردوسونون بیرینجی معاوینی ولاسو سیزە دئیر کی، اؤزونوزو قیردیرماين، تسلیم اولون، قلە بیزیمدیر. "ماين 9 - او محاربه بیتدی، آنجاق ريقادا اولان ولاسوچولار تسلیم اولماق ایستمیدیلر. 16 مايدا سووئت اوردوسو اونلار قالیب گلدی. همين گون استالين امر وئردی: بوتون قیریجی طیاره لرین آلتینا بومبا

باغلايين، آتين پريپالتيكاييا، قوی پريپالتيكانين مئشه لری، شهرلری اودا غرق اولسون. امر يئرینه يئتيريلدی.

طیاره لرین چوخلوغوندا گویون اوزو گورونموردو. اوندان سونرا حسینگیل گوردولر کی، قارشى طرف آغ بايراق قالدیردی و ولاسووچولار تسلیم اولدو. دئدیله کی، ولاسوو توتوبلار. اونلار یول کناریندا گۆزله ییردیله کی، ایندی اونو گتیرجکلر. سن دئمه، ولاسوو اؤزونه آیریجا بیر طیاره ساخلايیمیش، مغلوب اولدوقلارینی گوروب طیاره یه اوتوراراق باشقا دولته اوچوب گتمیشدی.

سووت اوردوسو طرفیندن اسیر آلینمیش سووت عسگرلریندن سوروشاندا هارالیسان، دئییردیله کی، اوکراینادانام، یا روسام، یا اؤزییم. سوروشوردولار: " بس نییه بیزه آتیردینیز؟ " جاواب وئیردیله: " بیز ئیله یه ییلردیک، امر بئله ایدی ". اونلارین هامیسینى اوزاق شرقه، سیبیره سورگون ائتدیله. سونرالار چوخسونون هئچ صداسی دا چیخمادی. محاربه بیتدی، حسین گیل صبرسیزلیکله آذربایجانا قاییتماقلارینی گۆزله ییردیله. دولت طرفیندن امر وئریلمیشدی؛ کیم یاشلیدیرسا، کیم یارالانیسا بیرینجی اونلار بوراخیلمایدی. نۆویه سینی گۆزله یین حسین 1946 - جی ایل یانوارین 1 - ده دوغما کندینه دؤندو. او، 3 دفعه یارالانمیش، 14 مدالا تلطیف اندیلمیشدی.

رمئشیندن بیر گونده 14 نفر اؤز آتی ایله محاربه یه گتمیشدی: حسین، نجف، محمد، علی، قربان، فرمان، ممد علی و ب. قاییدانلار ایسه آز اولدو.

1944 - جو ایل ایدی. حسینگیل سنگرده کئشیک چکیردیله. باتالیون دسته - دسته آیریلیردی. کئشیکچیلره تاپشیریق وئریلیدی کی، بو دسته نی آپارین، مثلا، 250 - جی حصه یه. آپاریب تحویل وئریب گلیردیله.

بیر گون مئشه نین ایچینده، کۆلگه ده اوتوروبلارمیش. گۆرورلر کی، آغیر بیر پئختوتا (پيادا قوشون) گلدی. حسین کولون دییینده اوتوروبموش، یول آشاغیدا، کول ایسه قلییده ایدی. دورور آیاغا، آشاغیا دوغرو سسله نیر: "آرانیزدا آذربایجانلی وارمی؟" سیرادان بیر چیخیر، دئییر، من. حسین هوپانیر آشاغی، اوغلانا باخیب گۆرور کی، کندلیسی احمدوو علیدیر. اونونلا قوجاقلاشیر، اوپوشورلر، سئویندیکلریندن هر ایکسی کۆوره لیر، دۆنه - دۆنه بیر - بیرلرینه ساریلیرلار. آغلاسالار دا، هم ده بیر - بیرلرینه توخداقلیق وئریرلر. علی دوستونا ناغیل ائدیر کی، ایکی دفعه الینه گولله دییر، هئچ نه اولمور، اوچونجو دفعه گولله ائله دییر کی، بارماغینی زدله بیر، گولله دین همین او اوچ بارماغی آچیلیردی. علی سؤیلییر کی، ایندی اونلاری بریانسک جبهه سینه آپاریرلار.

محاربه قورتاردیقدان سونرا حسین کنده قاییدیر، علینین قارداشی محمدله صحبت اسناسیندا حسین خبر توتور کی، الی نین آخیرینجی مکتوبو 1944 - جو ایلدده بریانسکدان گلیر. اوندان سونرا الیدن خبر - اثر چیخمیر.

حسین محمد و علی احمدوولارلا بیر یئرده اوریول جبهه سینده اولوبلار. حسین او زمان کومسومولچو، محمد پارتییاچی اولدوغونا گۆره اونلاری بیر یئرده ساخلاپیرلار، علینی ایسه باشقا جبهه یه - پاکرووکا کندینه گۆندیریرلر. اونلار اوریول ویلایتی نین سیدپرووکا کندینده قالیرلار. هر ایکسی قیونی رایونو اراضیسینده یئرلشیردی. محمد خسته لندیگیندن اونو 1942 - جی ایلدده آرخا جبهه یه گۆندیریرلر.

محاربه دن سونرا حسین دوغما کندینه قاییداندا، آتا - آناسی رحمته گئتمیشدی. ائوده اوچ کۆرپه قارداشی اونون یولونو گۆزله بیردی. او، 1947 - جی ایلدن کولخوزدا ایشله مه یه باشلاپ.

كەندە محمد احمدو و قىرما مەدىرى، حسين حسابدار ايشلە يېردى. كولخوز صدرى او واختلار بەبود محمدو و ايدى.

حسين صدرين قوومو اولدوغونا گۆره اونو باشقا ايشە كىچىرىلەر، يىرىنە ايسە گولمحمد كىشىنى حسابدار قويورلار. سووت دۇورونده صدرين قووملارنى مووم ايشلەردە و بىر يىردە ايشلەمە يە اجازە وئىمىردىلەر. حسين 1949 - جو ايلەدە كەندىن گۆزل قىزى، آل ياناقلى ذكىيە ايلە ائولە نىر، 6 اۋولادى اولور.

داغلار لالاسى

ذكىە انىغى قىزى

1949 - جو ايلەدە گۆزل - گۆيچەك، اوجابويلو، اينجە بىللى ذكىە حسينلە عايلە قورور. محاربە قورتارحاقورتاردا ذكىە نىن اتاسى وفات ائدىر. ائودە اناسى هاوا خالا يىتىملەر باخماقى مجبور يىتىندە قالير. ذكىە نىن ار ائويندە دە حسين ار اچ قارداشى يىتىم ايدى، گىچ گلىن ھەم دە اونلار باخىردى. گلىن گلن گوندن ھەم يىتىملەر اناسى اولوب، ھەم اۋز اوشاقلارنى ساخلايىب، ھەم دە كولخوز ايشىندە چاليشىب. اۋزونون دىدىگىنە گۆره 20 ايل خىرمانچى اولوب، 26 ايل مەكتەدە خادىمە ايشلە يىب، 6 اوشاق بۇيودوب، ھامىسى دا تربىە لى، عايلە جانلىدىر.

لاكىن خوشبختلىك دايمى دىيىلمىش. قانلى فلەك سەن دىمە فورست گۆزلە يىرمىش. ذكىە خالانىن سو سوناسىنا بنزە يىن بۇيوك اۋولادى سولماز ماشىن قزاسىنا دوشور، اچ اۋولادى يىتىم قالير. اوغلو اكىفەن اروادى ظريفە مەلمە 9 ايلىن گلىنى اولور، اونون دا اچ اوغلو يىتىم قالير. ذكىە خالانىن طالەينە يىتىملەر باخماق يازىلىمىش. گىچلىگىندە، تەزە گلىن اولاندا دا يىتىمە باخىب، ياشلى دۇوروندە دە يىتىمە باخىب، بۇيودوب. قونم - قونشويلا گبە توخوماقلا پول قازانان ذكىە قاينىلارى نىن اوچونە دە توى ائدىب، عايلە، اوغول - اوشاق صاحىبى ائدىب.

خىرماندا ايشلە يىن واخت ھۆكۈمەتە گوناھىرى نورما اولاراق تون يارىم بوغدا وئىرىدىلەر. دۇكىە بويۇلۇلا - اولۇ كىشى كىمى ايشلە يىردى. سوورولۇپ تىمىزلىمىش بوغدانى چوواللارۇ دولدورۇر، كۇلخوزون آتۇلارنى يۇكلىە رىك ناخچىوان شىھرىنە گۇندىرىدىلەر. مۇھارىبە ايللىرى بۇ كىندىن تونلارۇلۇ دىن، يۇن، ياغ، پىندىر وئىلىرىدى. بۇ كىندىن تورپاغى بىركىلى اولۇپ. تاخىلى وللە دۇيرىك كۇلە يە دۇغرو سوورۇق آتۇردىلار. - (1932) دىن كۇلشۇن تىمىزلىە نىردى و آنبۇرلارۇ يىغىلىرىدى. سىھرە قۇر ايشلە يىردىلەر، گىجە لىرى، گۇندوزلىرى اولمۇردۇ. او واخت سۇ دا چىتىن تاپىلىرىدى. بۇلۇقلارنى عىمىسى داغلاردا ايدى، كىندە ھلە سۇ چىكىلمە مىشىدى. كىندە يالنىز بىر بۇلاق - ھىسن بۇلۇغى وار ايدى. ھامى بۇ بۇلۇقدان سۇ داشىماق مۇجۇرىتىندە قالمىشىدى. واخت تاپاندا، ايشلىرىنى قىسما قۇرتارندا قاچاراق ائۇ گىلىب تىدىرە چۇرك ياپاردىلار. كىندىن اچىندىن آخان چايدان سۇ داشىيىب ھىم چىمىردىلەر، ھىم پالتۇلارنىنى يۇباردىلار. كىندىن قىشلىرىندە يىرلىش قۇزىئىدە - چاين او تايىندا كىندىن كۇوشە نى يىرلىشىرىدى. كىندە جاماعتى گىندىب اورادا اوت بىچىر، لايخۇروم ائىر، بىللىرىنە شىللە يىب پايى - پىادا كىندە گىنىرىدىلەر. داغلارۇ باخاندا، انسانلارنى بىللىرىندە شىلە آشايىيا دۇشۇدۇكلرىنى گۇزۇلۇنۇندە جانانلىرىندا آدام واهىمە يە دۇشۇر. بىر بالاجا ساپما اۇلۇمە بىر بىرىدىر.

آداملارنى آيىن - باشلارۇ تىزە پالتۇر تانىمىرىدى. گىئىدىكىلرى ياماقلى، كىھنە اولۇردۇ. قىشىن سۇيۇغۇندا، سازاغىندا، شاختاسىندا آياقپالىن، بىللىرىندە اوت، اودۇن داشىيىرىدىلار. قار بىض سىرسىرا باغلايىر، يالنى آياق لارىنى يىرلىكىجە بىچاق كىمى كىسىردى. جىزىلمىش يىردىن آخان قان بىياض قاردا ايز سالىرىدى. ھامى كۇلخوزدا ايشلە يىردى، ھامى دا بىر قايدادا ياشايدىرى.

ھىچ كىم ھىچ كىمدىن فرقلنىمىردى. 150 امك گۇنو قازانمايىن ھىس اولۇنماق تىھلۇكە سى وار ايدى. 1945 - جى ايلدىن كۇلخوزدا ايشلە يىن كۇلخوزچۇلار مىنىمىم امكى دولدۇرماسا، كىندىن سۇرگۇن اولۇنۇردۇ. سووئىت ھاكىمىتى نىن سۇن دۇورلىرىندە كىند چۇخ وارلانمىشىدى. كۇلخوزون اوت تايالارۇ گۇيە قالخىردى. سامانلىقلار سامانلا دولۇ اولاردى. سووئىت ھۆكۈمىتى داغىلدى، كۇوشىنلار پايانلىدى، ھامى اۇزۇ

اۈچۈن چالېشماغا باشلادى. ذكېه خالا بېر شېئىن چۈخ گېلىلىدىر: ايندى جاوانلار بىن چۈخو باكييا گندېب، كندەدە قالېب ايشلمك اىستىمىرلر، ائله دئىبىرلر " وىتا" ياغى اولسون، ائوئىن اېچىندە اوتوراق. اووللر ھامى - قوجالار دا، جاوانلار دا ايشلە بىردى، جان دئىب، جان ائشىدىر دىلر.

80 ياشىنى ارخادا قويموش ذكېه خالا ھلە دە جاوانلىق گۈزلىگىنى، طراوتىنى ايتىرمە يىب. ياناقلارى داغ لالە سى كىمى قىرمىزىدىر، چىراق كىمى آلىشىب يانير. غم، يئمە، ذكېه خالا، واخا اولار، جاوانلار گئرى - كندە قايدار، كند يئتە اولكى شىلىگىنى، جاھ جالانى قايئارار.

كندىن ياشلى كىشىلرىندىن اولان آغاكىشى ذكېه نىن اناسى ھاوا خالانىن دايىسى اولوب. اونون باجىسى ذكېه خالانىن اولو نە سى اولوب، او دا اوزون عمر سوروب، دىياسىنى دىيىشندە ساچلارى توپوغونو دۇيورموش، آغزىندا اۋز دىشلىرى گور ائوئىنە گندېب.

كندىن تارىخىنى 130 ياشىندا دىياسىنى دىيىشمىش آغاكىشى چۈخ گۈزل بىلىردى. كندىن ايلك اولوسو توفان ادلى قارى اولور. ايلك قىير اونا قازىلىر. اوندان سونرا كندە اوچ قىيرستانلىق يارانير. توفان قارى نىن كېلە ايممى ادلى قىزى احمد طايفاسىندىن حاجى قربانا ارە گندېب، آنجاق اوشاغى اولمايىب. گلن اۋز اللرىلە 22 گبە توخويوب. گبە نى توخويان زمان گبە بېچاغى تاپمايدىغىندىن، دەرە ايلە توخويوب. دەرە نىن دالىينان آراسىنى دۇيورموش، آغزى ايلە اىپى كسىرمىش. كېلە ايممى ھاوا خالانىن ارى اناغى نىن بىيىسى ايدى.

بىر دىفە كۈۈشندە آرپا يىغىرمىشلار. اورادا صىحت ائىدىرلىكى، زووالار كىربلايا زيارتە گندىر. صىحتى ائشىدىن ايممى دئىر كى، قربان، سومويوم يامان سىزىلدادى. كاش من دە زيارتە گندىدىم. قربان اونا دئىر: " بافانى قوى يئره، گئت ائو، بوخچانى

حاضرلا، چاتدیرا بیلسن، گت " . ایممی تئز حاضرلاشیر، بورداغا باغلانمیش آتی مینیر و زووارلارین دالینجا کربلایا طرف گئدیر. دئییلنه گۆزه، قاییداندا اؤزونه بیر چارشاب آلیمیش کی، شۆوقو اوزاقدان گۆز قاماشدیریرمیش. کبله ایممی نین اوشاغی اولمادیغیندان انناغینی اوشاقلیغا گۆتوروبموش و دئییرمیش کی، کربلادان گتیردیگی پارچالاری انناغی نین نیشانلیسینا وئرجک.

آنجا پالتارلار گلجک گلینه یوخ، کبله ایممی نین کولانیدا اولان باجیسینا قیسمت اولور. حاجی قربان مشهدی تاغی ایله عمی اوغلو اولوبلار. ذکیه خالانین بؤیوک قارداشی قربان انناغی اوغلو 1939 - 1940 ایل محاربه سی نین اشتراکچیسى اولوب، چوخلو مداللارلا وطنینه قاییدیب، فینلرله محاربه زوناسیندا ووروشوب. اونونلا باهم بیالی (کوکو کندیندن)، بدلخان (کولانی کندیندن)، آیدین (مئشین کندیندن) دا فینلانیدییا محاربه سینده ووروشوبلار. قربان انناغی اوغلو 2 - دنیا محاربه سینده ده اشتراک انیدی، بو دفعه او ضابط کیمی ووروشوب. اونون قارداشلاری فرمان و علی 2 - جی دنیا محاربه سینده اشتراک اندیبلر. محاربه ده قربان و فرمان هلاک اولوب، الیایسه محاربه دن ساغ - سلامت قاییدیب. باکییا اوخوماغا گئندنه تصادفن تراموایین آلتینا دوشور و بیر آیاغینی ایتیریر.

بو، محاربه ده اوغول ایتکیسیندن ده بئتر ایدی؛ اودلو - آلولو دهشتلردن ساغ - سلامت گلیب ساکیت دؤورده آیاغی نین بیر تاییینی ایتیرمک دوغرودان دا آغیردیر.

بیر چاناقلیق اون (حکایه)

- آنان اؤلسون، آی بالا، آنان کار اولایدی، بو خبری ائشیتیمیدی. آخی سن قانلی - قالدالی محاربه نین آغزیندان ساغ - سلامت سوووشوب گلدین، دشمنلره جان وئرمه دین. بس بو نه ایش ایدی باشیمیزا گتیردین؟ بو بلا هاردان گلیب بیزی تاپدی؟ کیمین بیز نظرینه گلدیک؟

آنا بو كلمه لرى ھى تکرار ائدير، گۆزونون اون يئریندن قان - ياش تۆكوردو. زرنیشان آنانین اوغلو محاربه يه ضابط کیمی گتتمیشدی. 2 - دنيا محاربه سینده آلمان فاشیستلرینه قارشى دۆبوشموش، قله ايله کندلرینه قايتمیشدی. کنده بیر آز دینجلدیکن سونرا تحصیلینى داوام ائتدیرمک اوچون باکیيا گتتمیشدی. اوخویوب اورادا ایشه دوزلمیش، عایله قوراراق باکیدا یاشاماغى اوستون توتومشودو.

پیس خبر تئز یاییلمیش. اونون باشینا گلن فاجیه تئزلیکله کنده ده چاتدی: امراه قزایا دوشوب، ترامواى اونون آیاغى نین بیرینی کسپ، حال - حاضردا او خستخانادا یاتیر. خبر آنایا چاتدی. آنا بو خبردن سارسیلیب باشیناگۆزونه دۆیدو. بیر آز آغلايیب باکیيا - اوغلونون یانینا گتتمک اوچون حاضرلیق گۆرمه به باشلادی. بیر - ییغیش ائله دی، اوغلونا پایدان - پوشدن حاضرلايیب باکیيا گئدن قاتارا میندی. کوپیه کتچیب بیر کونجه قیسیلدی. بالاسى نین طالعینى یادینا سالیب یئیندن آغلاماغا باشلادی. باشینی قالدیراندا بیر قادى نین دیقتله اونا باخدیغینی گۆردو. بیر خیلی مدت ھج بیرى دینیپ دانیشمادی. قادین آنانین آغلاماغینا آرا وئردیگینی گۆروب دیللندی:

- آى باجى، باباقدان سنه فکر وئیرم، ائله ھى اؤز - اؤزونه دانیشیب آغلايیرسان. دئ گۆروم، دردین ندير؟ نییه آغلايیرسان؟ بو قدر گۆز یاشى تۆکمكى اولار، بیر آرام اول، ساکیتلش، دانیش گۆرک، هاردان گلیب - هارا گئدیرسن؟

زرنیشان آنا «نان اؤلسون، آى بالا» دئی - دئی دردینی دانیشماغا باشلادی:

- آى باجى، دردیم بؤیوکدور، اوغلو مو ترامواى ووروب، خسته خانادا یاتیر، دئییلنه گۆره بیر آیاغى دا یوخدور. بونو دئییب آنا برکدن ھۆنکوردو. قادین اوزون - اوزادى آنایا نظر سالدی. اوزونده آجى تبسم قاریشیق بیر تأسوف حسی یاراندى. اونون ایچینده بیر - بیرینه اکس فکرلر مباریزه آپارماغا باشلادی. ایندی قادین نه ائدجگینی بیلمیر، آنایا اؤز باشینا گلنلری دانیشیب تسکینلیمكى وئرسین، یوخسا سادجه سوسماقلا دردین بوزوشوب یوماغا دؤنموش آنانین دردینه قولاغى آسین؟ آنانین یانیقلى سسى قادى نین اورگینی کۆز - کۆز ائتدی، بیر آنا کیمی اونون دردلرینی اؤز

دردی بیلدی. سوسماغی اؤزونه روا گؤرمدی. چتین اولسا دا، باشینا گلنلری دانیشماق قرارینا گلدی. اونون اوچون فرقی یوخ ایدی کی، آنا اونون ائندیگی حرکتی نئجه قبول ائدجک؛ پیسمی، یاخشیمی؟ او ایللری خاطرلماق چوخ آغیر اولسا دا دانیشماغا باشلادی:

- باجی، اوشاقدان اؤتری بو قدر اؤزونو اوزمه یه دیمز. من ایندی سنه باشیما گله نی دانیشاجام...

قادینین سسی تیتره دی، صحبتینی یاریمچیق کسیدی. حس اولونوردو کی، بوغازینا ییغیلمیش قهری اودماغا چالیشیر. نهایت اؤزوندە تیر تاپیب ساکیتلشدی. گؤزلری یول چکدی.

... محاربه واختی ایدی، هر یئرده آجلیق حکم سوروردو. قیشین اوغلان چاغییدی، چۆلدە قار دیزه چئیریدی. چۆله - بابیرا چیخان کیمی آياز، شاختا آدامین احدینی کسیریدی. ائوده سوبایا قویماغا اودون، چۆرک بیشیرمه یه بیر اوووج اون قالمامیشدی. اوشاقلار آجیندان آغلاشیریدی. ائوین باشیپاقلیسی محاربه یه گئتمیشدی. نصیبه ائوده هم کیشی ایدی، هم آرواد. سحرلر اوشاقلاری تک - تنه، باشسیز قویوب کولخوزون ایشینه گئیریدی. آخشام اولاندا اوشاقلارین یانینا قاییتماق ایستمیردی؛ خجالت چکیریدی. آج اوشاقلار آنانین اللرینه باخیر، الینی بوش گۆرر - گۆرمز آغلاشیردی. نصیبه چوخ گۆتور - قوی ائیدی. داغی آران، آرانى داغا کۆچوردو. سونرا کندین کناریندا یئرلشن دییرمانا گئدیپ دییرمانچیدان تاخیل بیچیمینه قدر بورج اون آلماق قرارینا گلدی. دییرمانچی اونا دیقتله قولاق آسدى.

نصیبه نین اوزو حیادان پول کیمی قیزارمیشدی. دییرمانچی نین اوزوندە اییرنج بیر تبسسوم، گۆزلرینده حيله گر بیر ایفاده یاراندى. دئییلنه گۆره نصیبه گۆزه گلیملی گلین ایدی. آجلیق، کاسیپچیلیق اولسا دا، هله گنجلیک تراوتینی ایتیرمیشدی. حس ائیدردی کی، چوخلاری نین اوندا گۆزو وار. او ایسه هئچکیمه محل قویمادان،

گۆز لرینی گئجه - گوندوز اری نین یولونا دیکیب محاربه نین قورتاراجاغی گونو صبر سیز لیکله گۆزله بیردی.

بالا لرینی باشینا ییغیب بیرتهر دولانیردی. دییرمانچی اونا بیر چاناق اون اوزادیب تیتره بن اییرنج سسی

ایله دئدی:

- بونون اوزی بیلیرسن ندیر؟

نصیبه دن سس چیخما دیغینی گؤروب اورکلندی:

- سنده چوخدان گؤزوم وار ایدی. ایندی اؤز آیاقلارینلا گلیب چیخمیسان، اوشاقلارین دا، اوزون ده هئچ واخت آج قالما یاقسیز، قارنینیز دویاجاق، هئچ بیلمه یهچکسیز آجلیق نه دئمکدیر.

محاربه نین سیزه دخلی اولما یاجاق. اؤزون ده جاوان، گؤزل گلینسن، ایللرینی بوش یئر ایتیرمه. هله بیلمک اولماز، ارین قانلی - قادالی محاربه دن ساغ - سلامت قاییدی ب گلجک، یا یوخ؟

دییرمانچی سؤزونو قورتاریب موعمالی گؤز لرینی نصیبه نین اوزونه دیکدی. نصیبه قولاقلارینا اینانمادی، حیرصیندن اوزو قارالدى، بدنینی اسمجه توتدو. دییرمانچی نین دمیر کیمی برکیمیش بارماقلاری نصیبه نین الینی مانجاناق کیمی سیخمیشدی.

نصیبه بیر الینده کی اونا باخدی، بیر دییرمانچی نین اییرنج گؤز لرینه. نه فکرلشدیسه، دییرمانچی نین بارماقلارینی زورلا اؤز بیلگیندن قوپاردی، الینده کی اون دولدورولموش قابی اونون اوزونه چیرپدی. دییرمانچی گؤزونه اون دولدوغوندان اونو توتا بیلمه دی.

نصیبه قاپینی آچاراق دلی کیمی قاچماغا باشلادی. ائو نئجه گلدیگیندن خبری اولمادی. ایچری کئچنده قیشین سازاغینا باخما یاراق بدینندن تر آخدیغینی حس ائتدی. گوزو چیلپاق آیاغیندان آخان قانا ساتاشدی، قاچاندا آیاغی داشا توخونموش، یئره سرلیمیشدی. سیرسیرا باغلامیش قار اونون آیاغینی چیزمیش، قاناتمیشدی. بدنی نین آغریسینی ایندی - ایندی حس ائتمه یه باشلا بیردی.

نصیبه اوزونو یئره دؤشمیش میتیلین اوستونه آتدی. خیسین - خیسین آغلاماغا باشلادی... سسسیزجه... اوشاقلاری نین ائشیتمه سینی ایسته میردی. اونلار اویانسا ایدیلر، نه جواب وئرجکدی، الیوش، اونسوز قاییتمیشدی.

او، فکر - خیال ایچیندیکن خیشیلتی سسینه باشینی قالدیردی، یانیندا نفه سینی ایچینه سالیب دایانان اوشاق لارینی گوردو. آجیندان یاتا بیلمه یین اوشاقلار هیچقیرتی سسی ائشیدیپ آنالاری نین یانینا گلیمیشدیلر. اوشاقلار ملول - موشکول بویونلارینی بوروب، آغلاماقدان شیشمیش گؤزلرینی آنالاری نین اوزونه زیله میشدیلر. هئیسزلیکدن دانیشا بیلمیردیلر. بیرجه بالاجا اوغلو اینیلده ییر، «چؤرک» دئییب سیزیلدا بیردی. آنا اونلاری یاتیزدیرماغا چالیشیب، صاباح مطلق چؤرک اولاجاغینی دئییب اونلاری دیله توتوردو. بؤیوکلری بیر تهر آلدادا بیلدی. کۆرپه سیسه هئی زاریبیر، یئمک ایسته بیردی. آناسی نین بونونا ساریلیب سانکی امداد گؤزله بیردی. اونون گؤز یاشلاری آنانین بویون - بوغازینا تۆکولور، هر دامالاسی بیر کؤز اولوب بدنینی یاندیریردی.

آنا بیردن الی ایله کۆرپه سینی کنار ایتله دی، قطعی حرکتله آیاغا قالدی. بالاجاسینی دؤشگین اوستونه اوزادیب باییر قاپینی آچدی. جلد خیطدن چیخیب دییرمانا گئدن جیغیرا ائدی. آخشامدان یاغان قار یولو - اریزی کسمیشدی. بیر آز بوندان قاباتق قاچا - قاچا گلدیگی جیغیری قار سیلمیشدی. نصیبه تلسه - تلسه ده بییرمانا طرف آدیملاییردی. تئز - تئز گئتدیگیندن کلاغایسی باشیندان سوروشوب دوشموشدو. هئچ نه حس ائتمه دن، هئچ نه دویمادان دییرمانا طرف قاچیردی. اورگی سانکی داشلاشمیش، حسیاتی کورشالمیشدی. قولاغینا اوغلونون هئی «چؤرک،

چۆرك» دېن آغلار سسى گلېردى. دېرمانا چاتدى. قاپىنى آچىپ كانداردا دايداندى. دېرمانچى ياتمامىشىدى، دن اويودوردو.

نۆويه چوخ ايدى، جماعتا اون چاتديرمالى ايدى. قاپى نين جىربلتىسىنى ائشيدىن دېرمانچى باشىنى قالدېرىپ باخدى. قاپىدا نصيبه نى گۆرنده چال بىغلارى نين آلتىندان گۆرونون دوداقلارنىدا، بيجلىكله قىيىلمىش بالاجا، فىل گۆزو كىمى دېرمى گۆزلىرىنىده خوشاگلمز بير گولوش دوعدو. آرخاينلىقلا دندى:

- من سنى صباح گۆزله بىردىم. ايندى گلمىسن، لاپ ياخشى، تدبىرلى قادىنسان. ايندى گئجه يارىسىدىر - گئجه قارا، جوجه قارا - هئچكس گۆرمز، نه دىل بىلر، نه دوداق.

...سهرىن آلتورائىندا بير قادىن سيلوتى گۆرونوردو. او، اون دولدورولموش توربانى قوفتاسى نين آلتىندا گىزلىتىشىدى. قادىن ايندى ده ائو تله سىردى. داها اوشاقلارى آجىندان كۆپوك قوسمايلاقىدى. اونلار نين گۆز ياشلارى قوروياجاق، خىطده قاقچىش بويىياچاقلار. شىن سىسلى خىطى باشىنا گۆتورجى.

نصيبه بو فكرده ايكن حتى كناردا اون اويوتىك اوچون گلمىش قونشو قادىنلاردا فكر وئرمە دى. قادىنلار شېهه ايله نصيبه نى سوزوب پىچىلداشماغا باشلايدىلار. نصيبه اونلار نين يانيندان اعتناسىز كئچىپ گئتىدى.

...يىللر كئچدى. محاربە دن قايدىن ار آروادىنى قبول ائتمىدى. «شىطانلار» خبر وئرمىش، ارىنى اولموش حادثە دن حالى ائتمىشىدىلر. قادىن بونا دا دۆزدو. ساچى نين بير تايىنى آغ هۆردو،

بىرىنى قارا، اؤولادلارنى بۇيوتدو، اوخوتدو، هرە سى بير صنعتىن صاحىبى اولدو. بۇيوك اوغلانلار ائولندى، آيرىلدى، هرە سى بير ائو تىكىدى.

آنا كىچىك اوغلو ايله قالدى، كىچىك اوغلونو ائولندىردى، ائوينه گلن گئىردى.

آنانین کچېک گلینی قونشو قیزی ایدی. گلی نین آناسی اونلار اوشاق اولاندا محاربه دؤورونون چتینلیکلریندن، چۆرک قیتلیغیندن، آجلیقدان صحبت ائدیردی. اوزون گنجه لرین بیرینده قونشو قادین صحبت اوچون سکینه گيله کئچدی. کئچمیش گونلری یادا سالا سالا صحبتی گتیریپ نصیبه نین دییرمانچی ایله اولان ماجراسینا چیخارتدیلار. اۆزلری ده حس ائتمه دن خاطرلادیقلاری حادثه بالاجا خیری نین یادداشینا یازیلدی. خیری بؤیودو، نصیبه نین کچېک اوغلو ایله عهد - پیمان باغلادی و بیر ایلدن سونرا توبلاری اولدو.

خیری نصیبه آناگیله گلین کۆچدو. خیری نین آناسی تئز - تئز قیزیگیله گلیردی. او، عایله نین هر ایشینه قاریشیر، آز قالا بؤیوکلوک ائدیردی. خیری آناسی نین سۆزو ایله اوتوروب - دورور، قاییناناسینا اعتناسیزلیق گۆستریردی. نصیبه نین صبر کاساسی دولوب - داشیردی. او، بو سایمامازیغا سون قویماق قرارینا گلدی. خیری نین آناسی نین بو ائو گلمه سینى قطعی قاداغان ائدیپ دئدی:

- سکینه، بیز گور قونشوسوبوق، قونشو اولماقلا برابر ایندی هم ده قووم اولموشوق، قوداییق. بو قدر سایمامازلیق

اولماز. قیزینى دوز یولا چکمکدنسه اونو منیم اوستومه قالدیریرسان. بئله اولماز آخی! سن بیلیرسن کی، من او اوشاقلاری نه ظولمله بؤیوتموشم. بیر اوزوم قیز، بیر اوزوم گلین...

سکینه نصیبه نین سۆزونو بیتیرمه یه قویمادی، گولله کیمی آچیلدی:

- بیلیریک، بیلیریک سن اونلاری نئجه بؤیوتموسن؟ سن یوخ، سنین آشان، او قوجا دییرمانچی نین اونو بؤیوتدو سنین اوشاقلارینی. ایندی سن منه درس وئیرسن، آی ناموسسوز؟ سن منه بو ائو گلمه یه قاداغا قویورسان؟ گوناھ منده دی کی، گول کیمی قیزیمنی سنین کیمی قایینانانین یانیندا قویورام. آبییراجام قیزیمنی، گئت اوغلونا اۆزون کیمیسینی تاپ، ائولندیر.

نەسىيە نىن قولاقلارى گويۇلدە دى، ئاشىتىدىكى ايتتىھاملاردان، خەدە - قورخودان بىدى لوزە يە گىلدى. گلىنى نىن شېھە لى و استەھزالى باخىشلارينا دۆزمە دى. قورخودو، بىر آنلىغا ائلە بىلدىكى، يىر آيرىلدى، يىرىن تىرىنە دوشدو. يالوارىجى سىسلە سىكىنە يە دىدى:

- سىكىنە، يالوارىرام سەنە، داھا دانىشما، اوغۇمۇن ايشدن گلن واخىتىدىر، ئاشىدىر، بىياىر اولارام. مەن اۋزوم چىخىب گىندرم بو ائودن. سىكىنە سىۋىنجىك اولدو، آنجاق سىۋىنجىنى بىروزە وئرمە دى:

- باخ، بو چوخ ياخشى قىلدى، ايندى قىزىمىن يىرى راھات اولار، سىنن اوزونو گۆرمەكەن بىزمىشىدى. سىنن ھاقىن بوخدور نە مەنە، نە دە قىزىما گولەن آرتىق سۆز دىمە يە، آى بىر چاناق بوغدايا ناموسونو ساتان عىفىرىتە! خىرى آناسى نىن سۆزۈنە قوت وئره رك قايناناسى نىن اوستونە يىرىدى:

- سىنن نازىنى چوخ چىكىم، داھا دۆزە بىلىمىم. آخىمالار اريم گلندە مەندەن قىباق اۋزونو وئىرىسەن قىباغا. سىر تىزدەن مەن دوراندا گۆرۈم اريمىن چاى - چۆرگى ستولون اوستونە دىر. قويمورسان آزاد نەس آلاق، قويمورسان اريمە اۋزوم قوللوق ائىم.

گلىنىنە قىيمىردى، ائىندە كۆرپە سى باردى، گىچە لىرى ياخشى ياتمايدىغىندان اوغۇلنا اۋزۇ قوللوق ائىدىردى. گلىنىنە دىيىردى، سەن يات، مەن اۋزوم ھەر شىئى يىرىيىر ائىرم. بو دا گلى نىن وئردىگى قىمەت، ئاشىتىدىكى عدالتسىز سۆزلەردەن يىر - گۆى آنانىن باشىنا فىرلاندى.

بايلىماق درجە سىنە چاتدى. ال آتىب ياخىنداكى ستولدان ياپىشاراق اونون اوستونە چۆكدو. «اھ، اعتىبارسىز دىنا! نەنگۈر انسانلار! يالنىز اۋۇلادلاريم آچ قالماسىن دىئە مەن او يولو سىچدىم، ارسىز قالدىم، بوتون تەنە لىرە دۆزدۈم، بو دا خىرى!» آنا خىلى ھەركەتسىز اوتوردو. بىر آز اۋزۈنە گلەندەن سونرا آياغا دوروب اوتاغىنا كىچدى.

پالتارلارینی ییغراق آشاغی، حَیْطه دوشدو. حیطین او بیرری باشینداکی کئچمیش گونلری نین یادىگاری اولان کهنه داخماسینا طرف آددیملاددی. قاپینی آچیب بوخچاسینی کۆهنلمیش صاندىغین اوستونه آتدی. کهنه پالاز سالینمیش دمیر چارپاییا یاخینلاشیب اوزوقویلو اوزاندى. اوزون مدت یاتا بیلمه دى، گۆزلى بیر نقطه یه دیکیلدی. نصیه نی ان چوخ یاندىران اوغلونون فاغیرلیغی، آجیزلیگی آروادى نین و قایناناسی نین قارشىسیندا سوسماسی ایدی.

... نصیهه باشینا گلنلری دانیشیب قورتارمیشدی. بو دفعه اونون گۆزلى بولاغا دۆنموشدو. نصیهه ایچین - ایچین آغلاییردی. زرنیشان آنانین گۆز یاشلاری قوروموشدو. اثبیتدیگی صحتدن یئرینده هئیکل کیمی دونوب قالمیشدی. نصیهه گۆز یاشلارینی سیلیب گولومسمه یه چالیشدی:

- منیم سۆزلىرىمى قریلییه سالما. حیاتدا هر جور حادثه لرله، سۆز - صحبتلرله قارشىلاشمیشیق. یاخشى آداملار، یاخشى اوولادلار چوخدور، بئله ناقص گلینلر، آنالار دا وار. دئمگیمین جانى اودور کى، بو سۆزلىرىم سنه تسلى اولسون، بو جور آغلاییب اوژونو اولدورمه. قادینلار هر ه سى کوپئنین بیر کونجونه چکیلیب بیر مدت دانیشمادلار...

وصال حسن اوغلونون کۆرپه یادداشینین تملىنه یازیلیمیش آجیلی - شیرینلى خاطره لری هر دن خیالا قاپیلاراق ازلی، سونو گۆرونمه یین دنیانین هاراسیندا، نییه، ندن اوْترو دوغولدوغومو دوشونمه یه جهد ائدیرم. نه دوغولدوغوم گونو خاطرلایا بیلیرم، نه ده کى، بو فانی دنیادان نه واخت، نه زمان، هارایا، نییه کۆچه جگیمی گۆره بیلیرم. ناتمام فکرلین آراسیندا اییتیپ باتیرام. حیاتیمی هارادان، داها دوغروسو نئچه یاشیمدان خاطرلادیغیمی یادىما سالیرام، بیر نئچه خاطره قاریشیب بیر - بیرینه. یاتمیشدیم دئییه سن، یا اوچ یاشیم واردی، یا دا کى دۆرد. مندن بالاجا باجیم ساجیمی یولوردو. من ایسه یاتماق ایسته ییردیم. چوخ نادینج اولدوغومدان یقین کى، چوخ یورولموشدوم. ها اونو اوْزومدن کنارا ایتهل دیمسه ده خیری اولمادی. او، ساچلاریمدان برک - برک دارتیردی. بیرتهر گۆزومو آچیب آیاغا قالخدیم. ایسته دیم اونو ووروم. اونون گولوشو،

توپوش صیفتی اونا ال قالدیرماغیما امکان وئرمه دی. حیرصیمدن آغلاماغا باشلادییم. آتاملا آنام بیزه باخیرمیش دئمک. آتام منی قوجاغینا آلیب ساکیتلشدیرمک ایسته دی. باجیمسا آیاقلاری بیر - بیرینه دولاشا - دولاشا آناما طرف قاچدی. اللریمله گۆزومون یاشینی سیله - سیله آنامین قوجاغینا سینیپ گوله - گوله منه باخان باجیما آجیقلا باخیردیم. آتام باشیما سیغال چکه - چکه دئییردی:

«کیشی قیریغیدی ائی. اؤزوندن بالاجا اولدوغونا گۆره اونو وومور». آنجاق حیرصیمدن آغلايیردیم. هارادان بیلیدیم کی، ایللر کئچجک، بو حیاتیمن یادداشیمدا قالان ایلک خاطره سی بوتون عمروم بویو ان شیرین خاطرم اولاجاق. اونا گۆره ان شیرین خاطرم اولاجاق کی، اورادا من حیرصیمدن آغلاسام دا، دنیامیز آتالی - آنالی دنیا ایدی. من، قارداشیم و باجیم بیر ائوده آتا، آنا نوازیشی آلتیندا یاشامیشیق. باخ، او معصوم دنیامیزدا یادیمدا قالان خاطره لردن بیرینجیسی بو ایدی.

یادداشیمدا قالان ایکینجی خاطر: بیر قارارلیق گئجه دیر. بابامگیلین ائوی آغزینا کیمی دولو ایدی. هامی آغلاشیردی. من ده اورا - بورا قاچیب تججوبله آغلاشانلارا باخیردیم. بیردن قارداشیمی گۆردوم. او، مندن اوچ یاش بؤیوک اولدوغوندان، یقین کی، نه یه گۆره آغلادیغینی بیلیردی. من اونون الیندن یاپیشیب تئز سورشماغا باشلادییم:

- قاقاش، نییه آغلايیرسان؟

او، هیچقیرا - هیچقیرا دئدی:

- آنامیز اؤلوب.

من ده اونا قوشولدوم. آغلاسام دا، اؤلومون نه اولدوغونو بیلمه دیگیم اوچون قارداشیم کیمی آغلامیردیم. آروادلاردان کیمسه بیزی ساکیتلشدیرمک ایسته ییردی. آما قارداشیم داها دا برکدن آغلاماغا باشلادی. بیردن کیمسه بیزه دئدی کی، اؤلن

كىمىنسە آروادىدىر. سىزىن ئانازىز دىيىل، سىز آغلاماين. بو سۆزدن سونرا من سۆيىندىگىمدن آتېلىپ - دوشمە يە باشلادىم.

آنجا قارداشىم يەنە دە آغلايدى. من اونون اليندن ياپىشىپ برك - برك دارتيب دىيىردىم كى، آغلاما، بىزىم ئامىز اۆلمە يىپ. اوچونچو يادداشىمدا قالان خاطر: ندىنە ئويىمىزە چوخ گىتەك اىستىمىردىم. گونمون چوخ حصە سىنى بابامگىلدە قالان باجىملا كىچىرىدىم. ھردن نىم، ياخود دا خالالارىم مەنە آچىقلانيدى: «بالا، يەنە ئاۋدىن آختاراجاقلار سنى. يىرى، گىتە ئويىمىزە، گىتەدى». آياقلارىمى سورويە - سورويە ئاۋ گىندىكى يول بويو اۋز - اۋزومە فكىرشىردىم، نىيە باشقالارى نىن باجىسى اۋز ئولرىندە قالير، نىمىسە باجىم بابامگىلدە. آخى، نىيە نىمىلە قارداشىمى بابامگىلە قويۇمورلار. بىلە - بىلە فكىرلىرىن قويۇنداىكىن ايلك دىفە اولاراق حىياتىمىن بىرىنجى خاطرە سى بىر يوخو كىمى يادداشىمدا جانلاندى. ياۋاش - ياۋاش درك ائتمە يە باشلادىم كى، باجىم بىزىم ئاۋدە قالمىردى. معصوم كۆرپە دىيانىن بوتون دىياسى بىر - بىرىنە قارىشىمىشدى. آرتىق بو فكىرلىرىن قويۇندا بىرجە چىخىش يولو تاپدىم؛ باجىمى اوغورلايىپ ئويىمىزە آپارماق. صاباھىن گىلمە سىنى صىبىرسىزلىكلە گۆزلە مە يە باشلادىم. صاباھىسى يوخودان آيىلچاق ايلك اولاراق آخشامكى فكىرلىرىم يادىما دوشدۇ.

سۆينە رك بىر تىكە چۆرگىمى يىيىپ ھىمىشە كى كىمى آرادان سوروشدۇم. بابامگىلە چاتاندا باجىمىن خىطدە باشى نىن توكو تۆكۈلمۈش كوكلاسىنى اويناتدىغىنى گۆردۇم.

او مىنى گۆرچك - قاقاش گىلدى، - دىيىپ سۆيىنجىدىن قىشقىردى. من اونو قوجاقلايىپ توپپوش اوزۇندىن اۋىدۇم. سونرا اورا - بورا باخىپ خىطدە ھىچ كىسەن اولمادىغىنى گۆرۈپ دىدىم كى، باجى، گىدك ئويىمىزە. باجىم اوزومە باخىردى. من تىز - تىز اونا باشا سالماغا باشلادىم كى، باخ اورادا بىزىم ئامىز وار. آتا چوخلو - چوخلو كونفۇت، كوكلا آلىر. اۋزو دە گوجوم چاتان قدر قولۇمو يوخارى قالدىرىپ:

- باخ بو بویدا، - دئدیم.

- آخشاملار من، قاقاش، سن قوجاقلاشیب بیر یئرده یاتاریق،

- دئییب باجیمین الیندن توتوب یاواشجا یوخاری باخچالاردان ائویمیزه آپارماغا باشلادیم. باجیم بالاجا و چوخ توپپوش اولدوغوندان باغچالارین آراسیلا چوخ چتینلیله گئیدیدیک. ائویمیزله اوزبوز باغچالاردان بیرینه چاتیپ اونلارین آراسیندا اوتوردوق.

من بوتون اطرافا دیقتله باخیردیم کی، گۆروم بیزی آختاران یوخدو. بیردن خالامی گۆردوم. اورا - بورا باخا - باخا بیزه طرف گلیردی. بیلدیم کی، بیزی آختاریب. دئمک باجیم دا خالامی گۆروب. او، آیاغا قالخیب قیشقیردی:

- فاطی!...

من اونو تنز قوجاقلایارق آشاغی چکدیم و اونا دئدیم کی، سسینی چیخارما، یوخسا فاتنی سنی آپاراجاق ائولرینه. باجیم سسینی کسسه ده، آرتیق خالام بیزی گۆرموشدو. او، باجیمی الیمدن آلیب آپاراندا من هئچ نه یه گوجومون چاتمادیغینی گۆروب حیرصیمدن اۆزومو یئره چیرپیب، توز - تورپاغین ایچینده آغلایا - آغلایا، قیشقیرا - قیشقیرا باشیمی یئره چیرپیردیم کی، بلکه باجیمی قایتاردیلار. من هارادان بیلیدیم کی، دوغرودان دا انام اۆلموش، آتام ائولنمیش، آنا طرفیمله بیر نؤو دشمن اولموشدو. نه بیزی بابامگیله، نه ده کی، باجیمی بیزه قویمورلار. آنجاق بوتون بونلار باخمایارق، منیم کۆرپه دنیایى خاطرلایاندا، گۆزلیم یاشارسا دا، اوزوم - اوزومه تسلی وئیریم: حیات نه قدر عذابی، وجدانسیز یازیلسا دا، بیز اونو یاشاماغا مجبوروق.

زمان عباس اوغلو

الله سیزی ساخلاسین،

حالیمی سوران آغلا سین،

ایندیکی گونمو یوخ،

کنچن گونمو گۆرن آغلاسن.

رئشین باغدی، باغاتدی،

اوستو سیلدیریم داغدی،

قوجالاری اؤلمه ییب

نه یاخشی، هله لیک ساغدیر.

زمان عباس اوغلو 1941 - 1945 - جی ایللر ایی دنیا محاربه سی اشتراکچیسى اولوب. سئواستوپولدا، نوووروسسییسکیده، یالتادا آلمانلارلا ووروشوب. یالتا کونفرانسی نین شاهدی اولوب. کونفرانسیدا اشتراک ائدن چۆرچیلی، روزوئلتی، ستالینی شخص گۆروب.

2 - جی دنیا محاربه سینده زمانگیل سئواستوپولدا ووروشوردولار. اونلارلا گلیب دئییلر کی، سیز - بیر دسته عسگر حربی حصه دن چیخاجاقسینیز. کوماندرلری اونلاری قزیلده رک دئییر کی، سیزی آپاریریق آذربایجانا. خیلی پیدادا گلرک مئشه یه گیریرلر. اوجاق قالایب یاتماق ایسته ییرلر. کوماندر

دئییر کی، بورادا گئجله مک قورخولودور، گئتمه لیگیک. بیر آز گئتمیشدیلر، بیر ماشی نین اونلارلا ساری گلدیگینی گۆرورلر. اونلاری بو ماشینا دولدوروب مئشه نین ایچی ایله یالتا شهرینه آپاریرلار. سئواستوپول یاشیللیغا بورونموش داغین دؤشونده یئرلشیردی، یالتا ایسه آشاغیدا، دنیزین ساحلینده ایدی. بیر - ایکی گون قالدیقلاری حصه ده تمیزلیک ایشلری آپاریرلار، آغاجلارین دیبینی بئله ییر، خزه لی ییغیرلار. سونرا اونلارلا کۆمک اوچون اسیر گۆتورولموش آلمان عسگرلرینی گتیریرلر. اطرافدا چوخلو شام آغاجلاری وار ایدی، اونون دا زیییلی چوخ اولور، آلمان عسگرلری بورانی

تر - تمیز ائدیرلر. بیر آز کئچمیش کۆمه یه بیر دسته ده قیز گۆندریلر. یالتا شهرى نین یاخینلیغیندا کولخوز وار ایدی.

کولخوز صدرى نین قیزی بو دسته نین ایچینده ایدی. اونو قیزلارا باشچی کیمی گۆندرمیشدیلر. قیزلارین ایشی پنجره شوشه لرینی سیلیب تمیزله مکدن عبارت ایدی. اورادا اولان اوتاقلارین شوشه لری مختلف رنگده ایدی. ایچریدن هامیسی آغ رنگده ایدی، ائشیک گۆرسینردی، چیخیب چۆلدن باخاندا بیر اوتا غینکی یاشیل، بیرینینکی بئوشوگی گۆرونوردو. قیزلار شوشه لرین همیسینی سیلیب گوزگو کیمی پاریلداتدیلار. آلمان اسیرلری ده، قیزلار دا ایشلرینی قورتاریب گتتدی. زمانگیلین دسته سی اورادا قالدی. بیر ده خبر یاییلدى کی، ستالین، روزوئلت، چۆرچیل اجلاس کئچیرمه یه بورا گلیر.

اونلار هئج نه دئمیردیلر، کوماندرلری هاردانسا ائشیدیب کی، اوچ دولتین باشچیسی اجلاسا گلیر. یالتا شهرى دیزین ساحیلینده اولدوغوندا بوتون عسگرلر گۆرور کی، یاواش - یاواش دیزین اوزونو مختلف بؤیوکلوکده پاراخدولار توتور. کوماندرلر عسگرلره امر ائدیر کی، هامینیز بیر نفر کیمی اوتاقلار چکیلسینیز. اوتاقلار قلبیده یئرلشیردی، آلتیندان ایسه یول گئدیردی.

بیر ده باخیرلار کی، قاباقدا ایکی موتوسیكل، اونون دالینجا بیر ماشین گلیر. عسگرلر پنجره یه یاخینلاشیر، بیر - بیرینی ایتله یه ایتله یه گلنله تاماشا ائدیرلر. قاباقدا بیرینجی کئچن ماشیندا استالین اوتورموشدو. باشینداکی شاپکاسیندان و بیغیندان تانیییرلار کی، بو ستالیندیر. اونون ماشینى کئچندن سونرا بیر موتوسیكل، اونون دا دالینجا بیر ماشین گلیب کئچیر.

بو دا روزوئلتین ماشینى ایدی. او، ائهمالجا ماشینى ماشى نین شوشه سیندن چبخاریب اطرافى سئیر ائدیردی. بو شخصین باشى نین توكونو گۆرنده بیلیلر کی، بو آدام چوخ سینى دئیل. آخیرینجى موتورسیكلت و ماشین دا گلیب کئچیر. بو دا چۆرچیلین ماشینى ایدی.

سونرا عسگرلری آپاریب حربی پالتارلارینی سویوندوردولار، ماوییه چالان مولکی پئنجک گئیدیردیلر. اونلاری قوللوق ائتمک اوچون حاضرلا بیرلار. مولکی گئیملی عسگرلری حیطدن کنچیریب او بیر ی بینانین داروازاسی یانینا آپاریرلار. داروازانین آغزیندا آمتریکا عسگرلری دایانمیشدی. سووئت آداملارینی گۆرن کیمی اوتوماتلارینی باش - باشا چاتیب " اولماز " دئییرلر. کوماندرلری آقافانوو ایچری کنچیر، معلومات گتیریر کی، اوچ اؤلکه نین باشچیس یئرلشن اوتاقلاردا آنجاق آمتریکا عسگرلری قوللوق اندجکلر. مولکی پالتار گئییمیش عسگرلری اؤز قرارگاهلارینا قایتاریرلار.

اجلاس آخشاما کیمی داوام ائدیر. گئجه کنچیر، صباح آچیلیر، باخیرلار کی، دونن دنیزین اوزرینده گۆردوکلری ساییز - حسابسیز پاراخودلاردان اثر - علامت قالماییب. حکومت باشچیلاری اجلاسارینی قورتاریب گئچیکن چخیب گئتمیشدیلر. عسگرلره آنجاق اجلاس گئدن اوتاقلاری گۆرمک نصیب اولور. زمان کیشی نین ستالینی، روزولتی، چۆرچیلی گۆرمگی بئله اولوب.

زمان عباس اوغلو 1941 - جی ایلین دئکابریندا کئندن محاربه یه یولا دوشوب. اونو توی قاغاسی حسینله برابر بیرباشا گورجوستانین زوقدید شهرینه آپارییلار. اونلار اوچ آی اورادا قالیبیلار. کوماندرلری آذربایجانلی اولوب. مایور بدیریوو اونلاری چوخ قوروپوب. اونلار حربی طیاره لرین کنشیکینی چکیردیلر. طیاره لر چوخ پیس وضعیتده ایدی. بیر - ایکسی سلامت، قالانلاری سینیق - سالخاق ایدی. سینیق - سالخاق طیاره لری بیر تهر تعمیر ائدیپ یئئیدن جبهه یه گۆندیردیلر.

اوچ آی قالدیقدان سونرا عسگرلری آیریپ جبهه لره گۆندرمه یه باشلادیلار. زمانلا حسینی آیراندا اونلار قوجاقلاشیب آغلابیلار. مایور بدیریوو اونلارا یاخینلاشیب مهربانلیقلا سوروشور: " سیز نییه بو قدر بیر - بیرینیزی چوخ ایسته بیرسیز؟ " اونلار جاواب وئیرلر کی، بیز قارداشیق. مایور تعجوبله دئییر: " نچه قارداشسینیز

کی، بیرنیزین فامیلیاسی نجف اوودور، بیرنیزینکی جعفر و . " جاواب وئریرلر کی، بیز توی قاغاسییق، دوغما قارداشدان دا آرتیغیق.

حسینگیلین روتاسینی بیرنجی، زمانگیلین دسته سینی ایسه سحری گون آپاریرلار. ماشینلار بیر آز گئندن سونرا دایانیر، اونلاری ماشیندان دوشوروب نفت داشینان تانکئلره دولدورولار. عسگر چوخ، یئر دار، اونلاری بیر تهر تانکترین مازوتلو بیر کونجونه یئرلشدیریب ترپه نیرلر. عسگرلر اوتوردوقلاری یئرده مورگوله مه یه باشلایرلار. ائله گؤزلرینه تزجه یوخو گئتمیشدی کی، دهشتلی گورولتو سسینه دیکسینیب آییلیرلار. خبر گلیر کی، دنیزین اوستونده آلمان طیاره لری اوچور و دنیزی بومبالاییر. دنیزین اوزونده کی سووئت گمیلری نین سای - حسابی یوخ ایدی. قارا دنیزدن کئچ بوغازینا گتمه لی ایدیلر. قارا دنیزده سووئت اوردوسونون حربی گمیلری دایانمیشدی. اونلاردان آتیلان اوزاقووران توپلارین حسابینا آلمان طیاره لری بیر نچه دووره ووروب گمیلری بومبالایاندان سونرا اوچوب گئتدیلر. بومبانین تاثیریندن عمله گلن دالعالر گمیلرین ایچینه دولوردو، گمیلر لنگر ووروردو. بورادان ساغ - سلامت قورتارماق آله یین معجزه سی ایدی. عسگرلرین ایچینه وای - شیون قوپموشدو.

هره اؤز دیلینده آلاها دوعا ائدیپ یالواریردی. دنیزین اوزو عسگرلره دولموشدو. کیمسی اؤلوموش، کیمسی یارالانمیشدی. اوزه بیلنلرین خلاص اولماق اومودی وار ایدی، اوزمگی باجارمایانلار دشمن بومباسیندان خلاص اولسالار دا، اؤلومون جنگیندن خلاص اولما بیلمه ییب سویون درینلیگینه گئدیردیلر. زمانگیلین دستسی گلیب ساحیلده بالاجا بیر شهره چاتدی. عسگرلری یئمکخانایا آپاریب ماکارون شورباسی، بیر آز دا قارا چؤرکه دویوزدوروب یئنین ماشینلارا دولدوردولار. اونلاری بیرباشا سئاستوپول شهرینه آپاردیلار. سئاستوپولو آلمان طیاره لری بمبالامیشدی. بورادا دهشتلی دؤیوش گئندیگی حس اولونوردو. هر طرف مئیتلرله دولو ایدی. سووئقوشونو شهری آزاد ائتمیشدی. زمانگیلین دستسی بومباردماندان سونرا اورا گلمیشدی. اونلاری گمیلرین تمیر اولوندوغو یئره آپاردیلار. گمیلرین تمیر ائلدیگی یئرین پیلکانلاریندا آلمان عسگرلری نین مئیتلری قالمیشدی. بیر مدت کئچندن

سونرا زمانگىلىن دستىنىنى روسىيانىن نوووروسسىيىسىكى شەھرىنە گۆندىرىلەر. اونلارنى شەھەر دىئاسانت تۆكۈرلەر. عىسگرلرىن چوخو پاراشوتلە رفتار ائدە بىلمە دىگىندىن ھلاک اولدولار. اکثرىتى دىئىزە دوشوب بوغولدو. نابىلە يىثرلر اولدوغوندىن عىسگرلرىن چوخو ايتكىن دوشدو.

...زمان دایى بونلارنى نقل ائتدىكجە او ایللرى يىئىدىن ياشايىر، خاطره لرى دانىشدىقجا كۆورە لىر، گۆزلرىندىن آخان گۆزىاشلارنى ایشلە مكدن قابار باغلايىب، كۆتۈپە دۈنموش بارماقلارنى ایلە ياواشجا سىلىردى.

زمان پاراشوتلە دىئىزە دوشور، اوزە بىلمە دىگىندىن چاپالاماغا باشلايىر، بىر ياندان دا ايسلانمىش پاراشوتون آغىرلىغى اونو دىئىزىن دىيىنە چكىردى. اۆلۈملە اوزبوز داپانمىش زمان بىر نغرىن اونا ال اوزاتدىغىنى گۆرۈر. او، ھىمىن آدامىن الىندىن ياپىشاراق سودان چىخىر. سونرادان اۆيەرە نىر كى، اونو اۆلۈمون جايناغىندىن خلاص ائدىن گورجو بالاسى ايمىش. ساحىلدە ايسە اونلارنى آلمانلار دىھشتلى اۆلۈم گۆللە لرى گۆزلە يىردى. بو گۆللە لردىن اۆلن انسانلار دىسايى - حسابى بوخ ايدى. سلاھسىز دىئاسانتچىلار اۆلۈمۈش يولداشلارنى نىن سلاھلارنى گۆتۈرمە يە جەھد ائدىردىلەر. بونا نايل اولان عىسگرلر اۆزلىرىنى مدافەئە ائدە بىلىردىلەر.

اۆلكە دە محاربە گىدىر، سلاھ چاتىشمازلىغى اوزوندىن يىئى گلىمىش عىسگرلر انجاق دۆيۈش گىندىن زونايا ياخىن، آرخا جىبە دە چالىشىرلار. بىر آز نوووروسسىيىسىكدە قالدىقدان سونرا اونلارنى دىمىر يولو واغزالىنا گىتىرىلەر. آلمانلار واقونلارنى بمبالامىشدىلار. تاخىلا دولو واقونلار يانىردى. يانمىش تاخىلىن يىگى اطرافا يايلىمىشدى. جىبە دە ايسە آجلىق كىمسوروردو. گىمىرلەر گلن تاخىلى بورادا يۈك قاتارلارنى يىغىردىلار. نوبتى دىفەئە تاخىلى يۈكلە يىب قاتارى يولا سالماق ايسىتىكدە آلمانلار دويۇق دوشوب بوتون قاتارلارنى بوم بالامىشدىلار.

زمانگىلىن روتاسى جىبە يە يولا دوشە بىلمە دى. يوللار داغىلىمىشدى. يىئىندىن نوووروسسىيىسىكى شەھرىنە قايدىرلار. شەھردە قالمىش قوجا آدمالار سۆيلە يىردىلەر كى،

شهرده نه کی انسان وار ایدی، فاشیستلر قاتارلارا دولوردولار. امر اتتدیلر کی، سورون گئدین. ماشینستلر بیلیمردیلر کی، قاباقدای یولو پارتلادیلار، قاباغای یول یوخدور. گئدن قاتارلار بیرباشا خنده به تۆکولوردو. یولدان خنده به تۆکولن واقونلار، انسان مئیتیلری اوست - اوسته قالاقلانمیشدی 1945 - جی ایلده زمانگیلین دستسینی اوکراینایا تاختا - شالبان تداروکونه آپاریلار. اونلاری فعله کیمی ایشله دیردیلر.

ماشین، تئخnika اولمادیغیندان آغاچلاری دنئر چایی واسیطه سی ایله آخیدیردیلار. زمانگیل بو دفعه نوووچترکاسسک شهرینده یئرلشمیشدی. دنئر چاییندان آغاچ چیخاردیردیلار. چای دوندوغوندان آغاچلار دونموش سویون آلتیندا قالیردی. چای 5، متره قدر دونوردو. عسگرلر بوزو چاپیب آغاچی تاپیر، دارتیب ساحيله چیخاردیردیلار. آغاچلاری آلمانلاردان قالمیش اتلارا قوشوب آغاچ بیغیلان یئره گتیریردیلر. بزن ائله اولوردو کی، عسگرلر اؤزلینی ساخلایا بیلیمیر، ایاقالاری سوروشه رک، دنئیرین بوزلو سولاریندا غرق اولوردولار.

زمانگیل محاربہ نین بیتہ سینی نوووچٹرکاسسک شہریندہ اثشیدرلر دیوارلارا
آسیلمیش رپرندکترلار اتلان ائدیرکی، سووت اوردوسو آلمان فاشیستلری اوزریندہ
قلبہ جالدی. محاربہ قورتاردی. زمان نؤوبہ سینی، گؤزلبہ رک وطنہ قایتدی.

زمان عباس اوغلونون یادداشیندان کئندین کئندوخوداسی کلبعلیخان، بیی ایلدیریم اولوب. کئدین ملاسی اسماعیل عراقین نجف شهرینده اوخویوب، ملا عظیم شاهوزدا ملا مکتبینی بیتیریب. شورا حکومتی گلنده کئدین آشاغیسینداکی ایری طؤوله ده مکتب آجیرلار. اوشاقلار مکتبه گئدیب حرف اؤیرنمه به باشلایر.

1925 - جی ایلده محمد کیشی، ملا باغیر، ملا عظیم بو مکتبه گنڊیلر. کوکو طرفیندن معلمر گلیردی. کنده معلم ایشله ین میرزه حبیبین اصلی جهردین ایدی. آشاغی رمشی نین اوشاقلاری آلیق تشکیل اتدیکلرینه گوره گنڊیب بوخاریداکي

کندین مکتبینه اوخووردولار. رحیم معلم شهردن گلیردی. اونا ائو تیکمک اوچون تورپاق وئردیلر.

حاجی تانریوئردی، کبله اسماعیل، حاجی مهدی وارلی اولدوغوندان " قولاقلیغا " سالدیلار کی، بیردن سووئت حکومتی نین اوستونه قالخالار. محاربه باشلاندا کندین جاوانلاری دئییردیلر کی، محاربه دیر - محاربه دیر دا، نه اولسون کی، گندیب ووروشاریق.

ائله بیلیردیلر کی، محاربه ده قول داواسی، آغاج داواسی اولاجاق. قولو زورلو، ایگید آدمالارین چوخو ائله او قانلی - قاداتلی محاربه ده قالدیلار. بیلیردیلر کی، بو محاربه ده توپ وار، توفنگ وار. مرکزدن آتنان گلیب، جاوانلاری قاباقلارینا سالیب آپاریردیلار. کیمین آتی وار ایدی، مرکز آتینی مینیب گندیب، کیمین کی، یوخ ایدی، پایی - پیدایا گندیردی.

ملا اسماعیلی توتما دیلار، آنجاق شورا حکومتی قویموردو اونا ملالیق ائتسین. ملالار مرثیه اوخووردولار، کند اهلی ده ناردا اوتوروب اونلار قولاقل آسیردی. کیشیلر آشایدا، آروادلار ایسه یوخاریدا دوزلدیلیمیش ناردا (بیر - بیرینه برکیدیلیمیش تاختانین اوستونده - مولف) اوتوروردولار. عظیم کیشی دئییردی: «جماعت، دین الدن گتدی». سووئت حکومتی قویموردو قوران اوخوماغا. بالاجا زمانی یولاییردیلار کندین آباغینا، تاپشیریردیلار کی، شاهبوزدان قوللوقچو گلسه، تئز گلیب اونلاری خبردار ائتسین. کندی تئز - تئز یوخلاییردیلار کی، قوران اوخونماسین. کند یاران دیکدان سونرا ایلک اؤلوسو دوشور: توفان قاری وفات اندیر. گلیب یوخاریدا زمان کیشی نین عباس اووینا - عباس اووین آتاسینا دئییلر کی، بورا دوزنگاحدیر، (کندین یوخاریسینداکی ساحه) راضیلیق وئرن، اؤلونو بورادا باسیراق. آغساققالین راضیلیغینی آلاندا سونرا اؤلونو باسیرلار، اوستونو تورپاقلاییب، بالاجا باش داشی قویورلار، بئله لیکه ایلک قیبرستانلیق عمله گلیر. کندین بالاجا اوشاقلاری گلیب قبر اوستونده ائوجیک - ائوجیک اویناییرمیشلار، باشا دوشمه ییلر کی، بورا قیبرستانلیقدیر. قبر داشلارینی اوینجاق بیلیرمیشلر. اوولر قبرلرین اوستونه بالاجا

داش - نىشان قوبوردولار. دىيىدىلەر، قىر ئىتمە لىدىر، تورباغا قارىشمالىدىر. ايندىسە قىرلىرى تلمطراقلى اندىرلەر، شەرت اوچون قىرلىرىن اطرافىنى گۆزلىشىدىرلەر.

كىندىن گىرگىنىدە سونرادان قىرىستانلىق اولموش يوخارىداكى تورباقلاردا جماعت نوخود اكىرمىش جىئران نىن سۆيلىدىكلىرىدىن محاربە ئىنجە يىتىپ، قىش واختىدىر. جىئران آى ايشىغىندا بايىرا چىخىر. گۆرۈر كى، قونشولارى فتىحلى كىشى ائىواندا اوتۇروب. فتىحلى گىجە نىن قارائلىغىندا سىچە بىلمە يىب اوندان سورشور: «از، كىمسىن؟» جىئران جاواب وئىر: «مىنم، جىئراندى.» او واختلار ھىچ كىم باشقا سىندان اوشىمىزدى، ھامى بىر - بىرىنە باجى - قارداش گۆزۈ ايلە باخاردى. ھردن چۆلدە اوغلان اوشاقلارى ظارافاتيانا قىزلارنى، گىلىنلرىن ياتاغىنا گىر، يورغانى باشلارنىا چىكىدىلەر. قىز، اوغلان، ارۋاد، كىشى ھامى چۆلدە يان - يانا ياتاردىلار. ھىچ كىمىن اورگىنە پىس فكر گلمىزدى.

چۆلدە ايشلە يىن قادىنلار " قارا ياماج " دان ال - الە توتوب بىرگۈچۈ - بىللاھنان كىدە ائىنمىشلىرى. كىد جماعتى ئىمە يە ھىچ نە تاپمادىقلارنىدىن يارما آشى، پىنجىر قاينادىپ يىتىپلەر. جىئران خالا چۆلدە ايشلە يىن ايشچىلەر ئىمك آپارىر، بىر - بىر نورمالارنى پايلايىردى. كىمە كى ئىمك گۆندەرە بىلمىدىلەر، او، گىندىپ ياش تاختىلدىن بىر آز قوپارىر، اوجاقتا اوتوب يىتىر، بو دا اولور اونون ئىمك نورماسى. جىئران خالا دىيىردى كى، چۆلە زمانلا گىتتىمك اىستىمىردى، حىسىنلە، فتىحلى ايلە گىندىردى. زمان اونو اينجى دىردى، داغال ايدى. ھاردا ئىكە سامان شلە سى وار ايدى، اونون بىلىنە شللە يىردى. جىئران خالا آلاھا آند اىچىپ دىيىر كى، تاى ائلە آغىر اولوردو كى، گۆتۈرمىك اولموردو. سونرادان بىلىر كى، زمان اونون عشقىندىن دلى - دىوانە دىر. چۆرك تاپىلمىردى، دارىنى اويۇدوب جاد ياپىردىلار.

آجلىق واختى قولونون ارۋادى مونور حىوانا وئىرلىن ئىمىخى يوغوروب تىدىرە ياپىر، قورويوب قاجاج اولاندان سونرا سودا ايسلادىپ بىر تەرلە اوشاقلارى نىن باشىنى قاتىردى (1926 - 2011)

جئىران خالا ناغىل ئالە يىردى كى، قوداسى حمىد رحمتە گىتمىشىدى. ايكى بىرىقاندان ايشچىلار كۆۈشندە ايشلە يىردى. فتحلى توتە يىنى چىخاردىپ چالدى، جماعتىن بىر گۆزۈ آغلايىر، بىر گۆزۈ گولوردو. تاخىل آبارىندا گۆزۈچى ايشلە ين حمىد كىشى كولخوزون مالىنى گۆز بىگى كىمى قوردوغوندىن ھىچ كىمە آمان وئىرمىدى كى، بىر اوووج سوتول اوتوب يىسىن. چۆلدە ايشلە ينلر ئالە حساب ائىردى كى، حمىد كىشى اۋلدوسە، كولخوزون بوغداسىندىن گۆتۈروب يىئە بىلجىكلر.

جئىران خالا ايشچى يولداشى، جالالىن آروادى سىرىيە ايلە گونورتا فاصىلە سىنە چىخىرلار. اوتوروب دىنچىلمك اوزىنە كۆۈشندىن آزالى آغالىقدان اودون يىغماغا گىدىرلر. يىغىقلار اودونو دالارىنا شللە يىپ كندە گىتيرىلر كى، قىشدا سويوقدان دونماماق اوچون اوجاغا آتىپ ياندىرسىنلار، خۇرك بىشىرسىنلر (گر بىشىرمە يە بىر شى تاپىلارسا). جئىران خالانىن سونرادان قوداسى اولاجاق آللهيار كىشى چۆلدە جئىرانلا دالاشىر. آللهيار گۆتۈروب اونا توتارلى بىر آغاج كىكر. گوناھى دا بو ايمىش كى، اودون يىغماقدان بىر آز گىچ گىلىلر، واختىندا آلاق ائدىلمە يىپ. جئىران ھلە جاوان ايدى، قوتلى ايدى، تزجە گلېن كۆچموشدو. اىلىپ يىردىن بىر اودون پارچاسى گۆتۈرۈر، اودونو «ھى» ئالە يىپ كىشى نىن باشىنا وورۈر، كىشى نىن باشى يارالانىپ قانايىر. بىر آز كىچىمىش قان كىسلىر، زۆھرە دىيىر، دى ايندى دور، گىت اوزونو يو، پاينى آلدىن. آللهيار اوزونو يويور، تىمىزلە يىر، آنچاق صدرە شىكايت ائدىر كى، بو ايكى گلېن منىم سۆزۈمە باخمىر، آلاغى واختىندا ائلمىر، اودون يىغماغا گىدىرلر.

بو حادثە لىر عمىسى محاربە دن سونرا، بھبود كىشى نىن صدر اولدوغو واختلار باش وئىمىشىدى. حمىد دە چوخ قوچاق كىشى اولوب، بىر دفعە ارمنىلر كىندىن كۆۈشىندىن گىزلىنچە اوت آپارماق اىستە يىرلر. حمىد داشلاردان ھوپپولا - ھوپپولا، تىك جانىنا اونلارلىن قارشىسىنى كىمىش، اوتو الرىندىن آلمىش، ارمنىلرى قووموشدى. او، كولخوزا جانى - دىلدن قوللوق ائدىردى. زمان بابا صحىتە قارىشىر، محاربە ايللىرىنە قايدىر، بىر حادثە نى خاطرلايىر: محاربە نىن اىلك اىلى اسىر دوشموش سووئت عىگرلىرىنى آلانلار شاھبوز رايونونا دىسانت تۆگۈرلر. بىر نفر بىچىنك كىدى نىن، بىر

نفر ایسہ آیرینج کندی نین کوؤشہ نینہ دوشور. اونلار قورخودولموش و اویره دیلمیش آدمالار ایدی.

تاپشیریقاری دا بو اولوب کی، شاهبوزدا باتاباتا گئدن کورپونو پارتلاتسینلار. سیسیانلا ناخچیوانین علاقہ سی کسپلسین، سووٹ اغیر آرتیلریاسی، عسگرلری سیسیان طرفہ کئچیب گئده بیللمه سین. سووٹ کشفیاتی همین آدمالاری توتوموشدو. شاهبوز کورپوسونه آبان کیشی ایله قارابابالی حیدر کیشی نظارت اندیردی. اطراف کندلردن جاوان اوشاقلاری، اروادلاری ییغیب سلسوز کندینه آپاریرلار. اورادا آلمانلارین کئچه بیللمه مه سی اوچون خندک قازیرلار. شایعه گزیردی کی، آلمان اوردوسو گلیب شاهبوز کورپوسوندن کئچمکله ارمنیستانا گئدجک. محاربہ قورتارمیشدی، آنجاق انسانلارین جانیندان محاربہ خوف چیخمامیشدی. محاربہ ایلیرینده اولدوغو کیمی جماعت یئنه ده گئجه - گوندوز ایشله بیردی. کندین یولو یوخ ایدی. جماعت باشقا کندہ، شهره گئندده قارشیداکی داغلاری آسمالی ایدی. داشدان، کسکدن، دره دن، دوزدن کئچمکله اطراف کندلره گئدیردیلر. کندین ایندیکی بولونو الله، بئله ایشلیه رک دوزلدیلر. او وخت تئخنیکانان صحبت گئده بیلیمزدی. آغساقالارین دئدیگینه گوره، 2 - دنیا محاربہ سی 1945 - جی ایلده قورتارسا دا، بو کندده محاربہ 1969 - جو ایلده قورتاریب. همین ایلدن اہالی نین قارنی چوره یه دویوب، فیراوان یاشاماغا باشلایب.

زمان الله وئردی ایله جوتجو ایشله بیردی. گوندوز جوت اکر، گئجه کوؤشندن یوخاری " یالین باشی " نا چیخاردیلار. دیقتله آیرینج کندینه طرف باخاردیلار. اکیلیمش تاخیلین آغاردیغینی، سوتول اولدوغونو حس ائدن کیمی گیزلینجه اورا گئدیردیلر. زمانین جوتجو یولداشلاری الله وئردی، جعفر، تئمیر اولوبلار.

اونلاری آجلیق مجبور اندیردی کی، تاخیل زمیلرینه اوغورلوغا گئتسینلر. او واختلار ایندی ایشلندیگیمیز آدیالار اولمادیغیندان، جئجیمی آپاریب یولدوقلاری سوتوللری

اونون آراسىنا دولدورور، گىتچە قارانلىغىندا داغدان - داشدان ەئللەنە - ەئللەنە اۋز اكين ساحە لرينە قايدىردىلار. گىتچە نى ياتير، او باشدان دوروب سوتولو اوتوب يئىيردىلر. اونو اوتوب اوووجلاريندا اووخلاييردىلار كى، تاخيلين قىلچىغى اغىزلارينا باتماسين. يئىدىكلرينى يئىيردىلر، يئىدىكلرينى كندە يوللاييردىلار. آروادلار اوندان يارما آشى ييشيرىردى. اونونلا ەم اوشاقلارنى يئىزدىريردىلر، ەم دە كۆۋشندە ايشلە ين كىشىلر اوچون گۇندىردىلر. ەمىن دۆۋرە آجلىقدان چوخ آدام اۋلدو، ان چوخ اوشاقلار آجلىغا دۆزمە يىب تلف اولوردولار. حىتى ائللە اولوردو كى، آرواد - اوشاغين گۆزو قاليردى كندىن يوخارىسىندا كى يولدا. اگر اوردان بير نفر شلە لى گليردىسە، بىليردىلر كى، بو گىتچە كندىن اولۇ چىخمايلاق. شلە لى آدام گىتيرىپ ەرە يە بير خىشما بوغدا وئرجك. حىتى، ايش او يئره گلەمشىدى كى، آجلىغا تاب گىتيرە بىلمە ين قىتر كىشى مالين درىسىنى كاباب ائللە يىب يئىب، مە سى اونو ەضم ائتمە يىب و او، جانينى تاپشىرىپ.

نریمان انناغى اولغونون يادداشىندان عىن اللايئو كلبىلى نماز اولغلو يوخارى رەئشىندە دوغولوب، اورادا بۇيويوب. اونلار ين ائولرى ايندى چركز حميد اولغونون ياشادىغى ائوين آشاغىسىندا يئرلشېرمېش. او، اوخوماق اوچون پىئىر بورقا گىدىپ. اورادا 1904 - جو ايلدە رس د ف پ - نين اوزوو اولوب. 10-جى قىزىل اوردونون تركىيىندە آذربايجانا گلىپ.

1921 - جى ايلدە ناخچىوانا قايدىپ. ناخچىوان س س رده ايشلە يىب. سونرالار ناخچىوان م س س پ خكس - ى يانىندا ن ك ود - نين سىياسى شعبە سى نين رەئسى اولوب.

كلبالى نماز اولغونون، خانچانيان و مایسنئوين قىيرلرى ناخچىوان شەرىندە بۇيوك باغدا يئرلشېردى. سووت دۆۋرە بالاچالار اوكتىابرياتا، اوكتىابرياتلار پىئىئره كىچندە اونلار بۇيوك باغا آپايردىلار، اونلار دا اورادا ياخشى اوخويوب، وطنە لايىق وئنداشلار اولاجاقلارينا آند اچىردىلر. باغدا دفن اولونموش بو شىخصلر ناخچىوان

اينقىلاب كميته سى نىن صدرى غلبيوون بيرىنجى معاوينلرى اولوب. سووئت حكومتى نىن قورولماسىندا كلبعالى نماز اوغلونون چوخ بۇيوك خدمتلىرى اولوب.

سووئت قورولان واخت كئچىلى كندىندە بير ميليس اۆلدورولوب، ساكىنلر مئىيتى دە وئرميرمىشلر. كلبعالى شاھبوزدان اولدوغو اوچون دئىير كى، من گنديب آلام. اونا دئىيلر كى، هر احتيماً قارشى سلاح گۆتور، او، جاواب وئريب كى سلاح، منە ھىچ بير خالق داخىلى لازم دئىيل، بورا منيم تورپاغىمدير، ائلىمدير، منە ھىچ نە ائتمزلر. گنديب مئىيتى آلب وئربير يىبە سىنە. ناحاق قان آخيدىلمايغىنا گۆرە ھامى اونو آلقىشلاير. - (1939)

كنددن چىخ ھاپىخدا كئچىلدىن اولان كبلە سلیمان سسر - مختار سووئت سوسيالىست رۇسپوبليكاسى ايشلر كومىسسارلىغى 2 - خكس - خالق كومىسسارلارى سووئتى 3 - نكود (روسجا نارودنىي كومىسساريات ونوترئنىخ دئل) خاصىنين آلتىندان ياواشجا خنجرىنى چىخاردىر، اونون بۇيرونه سوخور. حكومتين كلبعالى نىن اۆلومونه گۆرە كندى ائلىكلە حبس ائتمك اىستگىندن خبر توتان كئچىليرلر چوخوسو آرازى كئچە رك ايرانا آدلايىب. سووئت دۆورونده اورادا چتتين آدم تاپىليردى كى، پارتىيا سىرالارىنا كئچسین. چونكى چوخوسونون قوملارى قاچاق اولوب. كلبالىنى اۆلدوردوكلرىنە گۆرە سووئت حكومتى اوچ كندى دارماداغىن اندير.

چوخ عمر سورموش، 130 ياشىندا دنياسىنى دىيشمىش آغاكىشى نرىمانىن اناسى ھاوا قارى نىن دايىسى ايدى. چوخ اىگيد بير آدم اولان آغاكىشى ايشلە مك اوچون باتوما پىادا گتتمىشىدى. تخمىن 1938 - جى ايلدە رحمتە گنديب. اۆلنە قدر ايشلە يىب، حتى او ياشىندا چىي بوغدا يئىيرمىش. اۆلندە بوتون دىشلىرى آغزىندا ايمىش. ھاوا دايىسى آغاكىشىدن چوخ شئىلر اؤيرنمىشىدى. ھاوا قارى 92 ايل عمر ياشايىب و ياشىندان قاباق اولان حادثە لرى دانىشا بىليرمىش.

کننده کی کهنه مسجدی کندين قولوزولو کیشیلریندن بیرى اولان بالاکیشی تیکیب، ایری سال داشلاری چایدان داشیییب گتیریب، یونوب دوزلدیرمیش. مسجدین قولوشو بونو گوستریر کی، مسجد مولاسیز تیکیلیب، چونکی مسجدده محراب اولار، او، یوخ ایدی. گونلرین بیرینده نریمان مسجدین یانیندان کئچیرمیش.

یاغیشلی گون ایدی. مسجدین دیواری نین یانیندان اهمالجا کئچمک ایسته ینده باخیر کی، یاغیش دامالاری داشین هر یئرینی ایسلاتمیر، داشدا چالالار وار. یاغیش توتان قیراق طرفرده حرفله اوخشیان ایشاره لر گوژور. جییندن ال دسمالینی چیخارداراق شییراندان آخان سودا ایسلادیر، داشی سیلیر و اوراداکى رغملری اوخوبور.

اورادا بئله بیر یازی یازیلیمیشدی: هیجرى - غمرى تاریخی، 1333، بو دا بیزیم ایلن 1915 - جى ایله تصادف ائدیر. داش ایسه چوخ بؤیوکدور. بو زمانه ده هئج بیر پهلوان اونو گوژتوره بیلمز. مسجدین دیوارینا هؤرولموش داشین اوزونلوغو 1 م - دن چوخ اولار. داشین اوستونده بالاکیشی سؤزو یازیلیمیشدی. داشی سمرله گتیرمیشلر. هردن دانیشدیقدا سمر یوخ، پالان ایشله دیرلر. مثلاً: " او اولماسین، بو اولسون " فیلمینده دئییرلر، هامالین پا لانی، انسانین پالانی اولماز، آتین، اولاغین اوستونده پالان اولور. انسانین ثمری اولار. همین سمرله مسجدین داشینی داشیییلار. کندين آغساققالاریندان رحمتلیک نصیر کیشی، محمدکیشی، حسین کیشی همیشه اوتورارمیشلار مسجدده، بو یازیدان، تاریخدن دانیشارمیشلار. مسجدین میناره سی سونرادان اینشا اولونوب. کندين بیرینجی ملاسی ملا ایمانقولو، ملا کبله اسماعیل، ملا ممی وب. اولوب. مسجدین بؤیوکلوگونه گؤره محرابا چیخان پیلکانلارین سایى دا مختلف اولاییلر. 3، 7، 13 و س. ملا میناره یه چیخاندا اطرافینداکی آدمالاری گؤرمه لیدیر، نزارت ائتمه لیدیر. محراب هم ده قیبله دئمکدیر. مسجدیه گیردیکده، نماز قیلماق ایسته دیکده داها اورادا ساغ، سول، شمال، جنوب آختارماق لازم دئییل، محراب وارسا قیبله بیلینیر. مسجد تیکیلن واخت ساوادللی بیر ملا اولماییب کی،

محرابی دا اینشا ائندیرسین. ایندی مسجیدین ایچینده خیلی املاک: 15 - دن چوخ گبه، خیلی پالاز، شددە لر، دۆشکچه لر وار. دام 17 دیرک اوستونده برقرار اولموشدو.

1920 - جی ایلدە بولشئویکلر بوتون رءسپوبلیکایا، ائلجه ده رمئشینە گلیب چیخدی. ارمنی - مسلمان داواسیندا ائوی یانمیش و کاسیب کندیلیرین ائوینی بولشئویکلر برپا ائدیر، ائوی اولمایانلارا یئنسیسینی تیکیردیلر. اونلار ملیتجه روس ایدیلر. کئنده مرکزله علاقه یاراتماق اوچون هاوا تئلفونو دا چکدیلر.

نیشان، توی قایدالاری نریمانگیلین اوشاقلیق دؤورونده اوغلان ائوی نین آدمالاری قیز ائوینه گلیب بیر آز اوتوروردولار. ائلچیلرین بؤیویو جیبیندن پاپیروس قوتوسونو چیخاردیب استولون اوستونه قویوردوسا، اونداه بوصحبتی آچماغین هئج یئری یوخ ایدی، ائوده ندنسە، کیمدنسە خوشو گلە ییب. عمی حال - خوشدان، صحبتدن سونرا چیخیب گئدیردیلر. یوخ، اگر اورتالیغا بیر بالاجا شیرنی آتیلیسا، اونداه صحبت آچیلیر. ائلچیلر یولدا شرط کسیرلر، گئدجگیک فیلان ائو، قیز چای گتیرجک، اگر نلہ کی یه چای تۆکولوبسە، سؤز آچیلما یاجاق. ائلچیلیگین باشقا بیر شرطی ده وار ایدی. ائلچیلییه اساسن آخشاملار گئدرمیشلر. او واختلار ائلکتیریک ایشیغی اولمادیغیندان نفت لامپاسی یاندیریردیلار. ائلچیلردن بیرى دئییردی، لامپانین شوشه سینی قویوب یاندیراندا بیلجگیک کی، سؤزو آچمالیییق، یا یوخ؟ شوشه نی ائله برک سیلیب تمیزله بیردیلر کی، شوشه پار - پار یانیردی.

گلین کؤچن قیزلاری، عادتت توی گونونده قیرمیزی گئیندیریردیلر. چونکی قیرمیزییا نظر دیمیر. قاپییا قیرمیزی لئنت باغلاییرلار، بونلارین هامیسی نین معناسی وار. اونلار نظر بوراخمیرلار. بزن بونون یئرینه اوزرلیک و یا یاریمچیق ملالارین یازدیقلاری دوعالاردان ایستیفاده ائدیرلر.

ایک دفعه سۆزو " ماعاشالله " نان باشلاييب، " اينشالله " نان قورتارسان، بد فکړله دئيبیل سۆز تاثیردن دوشر، يعنی نظر يان کئچر. مثلاً، دئسک کی، ماشالله، بو اوشاق نه گۆزلدیر، داها او اوشاغا گۆز دیمز، دئسک کی، اینشالله، اوخویوب بؤیوک بیر آدم اولار، آرخابین اولوردو کی، مطلق بو ایش باش توتاجاق. اوللر کئنده بئله بیر عادت وار ایدی، توی گونو تویون اورتاسیندا ماغارا استول قویاردیلار، بیی اوتورداردیلار اورادا. دلک گلیب اونون اوزونو قیرخاردی، قووم - قونشو، دوست - تانیش، ایسته یین - سئون گلیب دلله یه نمر وئردی. نریمان کیشی نین دئدیگینه گۆره بو عادت ی او، اۆز تویوندا لغو ائتمیشدی. نیشان قویولاندا نیشانا بوتون کند آدمالارینی بیغاردیلار، قیز ائویندن 2 - 3 نفر آغبیرچک، آغساقال چاغریلاردی. اونو دا نریمانین نیشانیندا، آناسی هاوا خالا لغو ائلتدیریب. کیمین ختری ایسته بیردیسه نیشانا گله بیلردی. نیشاندا کیمین نه یه گوجو چاتیردیس، بیر هدیه گتیریدی.

نریمان انناغی اوغلو بیر مدت کندین ملایسی ایشله ییب. مرکزده کی ملالاردان بیر نئچه سی گلیب اونو یوخلاماغا. او، قاییدیبل ملالارا دئیب کی، من دانیشاندا جمله ده مبتدا ایله خبری اۆز یئرینه سالیرام. سوروشوبلار کی، او نه اولان شئیدیر، جاواب وئریب کی، مبتدانی سالیرام اوله، خبری سالیرام آخیرا. یوخلانیشا گلنلر گولوشوب دئیبیلر: " یاخشی، گئدک سیزه، بیر چای ایچک. ایمتحناندا اعلا چیخدین " .

محاربه دن اوول کولخوزا بهبود محمدوو صدر سئچیلیب. صدر ایشله یین واخت شیطانچیلیق ائدیبل بهبودو توتدوروبلار. 2 - دنیا محاربه سی باشلاندا اونو باشقا تورمه یولداشلاری ایله بیرلیکده بیرباشا اؤن جبهه یه گۆندریلر. محاربه قایدالارینا گۆره تورمه ده یاتان هر کس گناهینی اؤن جبهه ده اۆز قانی ایله یومالی ایدی. بئله باتالیونو " جریمه باتالیونو " آدلاندریدیلار. روسیانیین ایکینجی بؤیوک شهری لئنینقرادا (ایندیکی سانکت پتئربورق) محاربه یه حصر ائدیلمیش موزه ده چۆرک

نورمالارى نامايىش اتتىرىلر. ختى، چۆرگىن تركىيىنىدە نىچە فايز بوغدا، نىچە فايز آپىلكا - تاختا قىرىنتىسى اولماسى دا گۆستىرىلىپ. بو چۆركلرىن ايچىنىدە 30 فايزدن يوخارى اون اولمايىپ. اونلارى دا " اومىديولو " دىيىلن يىردن طياره ايله تۆكورموشلر. بو، پىريالتىكا طرفدن، رىقا يولو اولوب. طيارهەدن تۆكولن چۆركلر دونموش حالدا اولوردو. اونلارى بالتا ايله پارچالايب يىيىردىلر. بو حادىثە لرى محاربە دن ساغ - سلامت قايتىدىقدان سونرا بهبود دايى دانىشپىمىش. بهبود محاربە دە چوخ شوجاتلە ووروشوب، چوخلو سايدا مداللار قازانىپ. بهبود كىشى زىرنللى تاھار محمدوولا دوست اولوب، محاربە يە بىرلىكدە گىدىلر. او دا محاربە يە صدرلىكدن گىدىپ. سونرالار محاربە ائپىزودلارنى تىز - تىز يادا سالىپ دانىشارمىشلار. بىر گون لىنىقرا دۇبوشلرىندە چايى كىچىپ كىشىفانا گىتمە لى اولورلار. آلمانلار بىر يىرلىشىگى مۇوقىيە دىسانت تۆكولبلر، اونلار بىن بختىندىن دوشدوكلرى يىردە پاترول دستە لرى اولمايىپ. پاراشوتلىرى چايا دوشوب. بختلىرىندىن چاي بىر آغاچ گىتيرىپ. آغاچ چىپنە گليرمىش. تاھار دىيىپ كى، من بو آغاچىن اوستو ايله او بىرى ساحىلە كىچىرم. يولداشلارى راضى اولمايىپ، دىيىلر كى، چاي سنى آپاراجاق. تاھار اونلار بىن مصلحتىنە قولاق آسامايىپ، چىنلىكلە دە اولسا چايى او بىرى اوزە كىچىپ، كۆمكىچىلرى ايسە بو بىرى ساحىلدە قالىپ. تاھار گىزلنە - گىزلنە آلمانلار بىن قارارگاھىنا گلير. آغاچلار بىن دالىندان باخىپ گۆرور كى، آلمان عىگرلرى هامىسى ياتىشىپ، كىشىكىچىلر ايسە قاپىدا دايانىپلار. فكرلىشىر نىچە ائسىن كى، نظارتچىنى آرادان گۆتورسون؟ آتش آچسا، اوتوماتىن سىسىنە هامى يوخودان دورار.

تصادف ائلە گىتيرىر كى، او بىرى پست دان قاپىچىنى بىمە يە چاغىرىلار؛ گل، خۇرگىنى آپار. تاھار بو فاصلە دن اىستىفادە ائتمە لى ايدى. نظارتچى گىندن كىمى اوتاغا گىرىر، اوتوماتى آلمان عىگرلرىنە توشلايىپ امر اندىر: «اللر يوخارى!» تاھار ھىچ امكان وئرمىر كى، آلمان عىگرلرى پالتارلارنى گىيىنىس. آلت پالتارىندا اونلارى اسىر گۆتوروب سووت اوردوسونون يىرلىشىگى قارارگاھا گىتيرىر. اسىرلر بىن ايچىنىدە اولان آلمان كوماندىرى سووت كوماندىرىندىن سوروشور: " سىزدە ان يوكسك موكلات ندىر؟ " اونا جاواب وئرىلر: " سووت ايتتىفاقى قهرمانى. "

آلمان ظابطى دئير: " اوند بو قهرمانا اوندان ايکيسىنى وئرين. " چوخ تأسوف كى، تاھار محمودوا ھىچ بىرىنى دە وئرمە مىشديلر. 13 نفر آلمان عسگىرىنى تاھار محمودو باخ بئله بىر شو جاتله اسير گۇتورور. تاھار محمودو خاريجى گۇركمجه دە زھملى آدام اولوب. اونون گۇزلىرى گۇمگۇى ايدى. ھر آدام جورت اندىب اونون گۇزلىرى نين ايچينه باخا بيلمىردى. گۇزلىله سانكى آدامى گيىنوز اندير، قارشىسىنداكى آدامى خوفلانديريردى. بهبود محمودو چوخ قهرمانلىقلار گۇستريب، اونلار نين بىرى ويسلا چايى نين اوزرينده كى كۇرپونون پارتلاتماسيدير. آلمان تانكلىرى نين سووئت تورپاغينا كىچمه مه سى اوچون كۇرپونو اۇزو تىك پارتلادىب.

محاربە قورتاردى، بهبودلا تاھار اۇز دوغما كندلىرينە دۇنورلر. اونلار ايندى گوناھلارنى يوموش، قهرمان كىمى قايتىمىشديلر. آلاھ اونلارلى ائله بيل آنجاق كولخوز صدرى ايشله مك اوچون ياراتمىشدى. بهبود كوگو، بىچىنگ، تاھار ايسە زيرنئىل، كوگو كندلىرينده صدر ايشله مىشدى.

كند جماعتى چۇله جوت اكمه يە گئديرديلر. ھر جوتجويه بىر كيلو ياريم بوغدا، آرپا نورما وئيريديلر. كندىن ايلك كولخوز صدرى كوگو كندىندن بهمان حسينو ايدى. گليب گۇرور كى، كنده ھىچ نە بوخدور، نە بوغدا، نە آرپا، آجلىقيدير. باشا دوشور كى، آجلىقدان قورتارماق اوچون آنجاق آرپا، بوغدا اكيلمه ليدير. بهمان تزه صدر سئچيلنده جوتجولرين يانينا گئديب گۇرور كى، جوت سورولمور، جوتجولر آجىندان قارىنلارنى قوجاقلاييب يئره اوزانييلار. بهمان كنده قايبىديب قرار وئير: ھر بىر جوتجويه 1 كيلوقرام تاخيل وئيرلسين. بىر كيلوقرام تاخيلى جوتجو گون عرضينده يئمە لى و جوتو اكمه ليدير. جوتجولر ساجدا قوو رولموش بوغدانى جيلرينە تۆكە رك، جوت اكە - اكە اونو يئمە لى ايديلر. صدر يئنه اكين يئرينە گئدير، گۇرور جوت يئنه اكيلمير. جوتجولردن سوروشور كى، يئرى ايندى نيهه اكيمىرسىز؟ جوتجولر اۇز نورمالارنى ائوده آج - يالاواج قالمىش آرواد - اوشاقلارينا وئرمىش، اۇزلىرى ايسە چۇلدە اوتدان - آلفدان يئمىش، قارىنلارى شىشمىشدى. اونلار نين طاقتلىرى اولمادىغىندان جوتو اكە

بىلمە يىب يىرە سىلمىشىدىلەر. بەھمان تىزە دن يىنى بىر قارار وئىرىز: جوتجولرە وئىرلىن بوغدا چۆرك شىكلىنىدە وئىرلىسەن. يىنى بوغدا اويودولسون، چۆرك بىشىرىلسەن، ھەر بىر جوتجويە چۆرك نورماسى وئىرلىسەن.

او واخت آغاوئىردى كولخوزدا آنباردار ايشلە يىردى. تاخىلى چكىب وئىردى ھاوا خالايا، او دا دىيرماندا اويودوب گتيرىردى، قاپىنىن دالىنى باغلايلاق چۆرك ياپىردى. ھاوا خالا داخمانىن بوتون دلمە - دئشىكلرىنى جىر - جىندا ايله باغلايىردى كى، بىشىرىلن چۆرىن عطرى چۆلە چىخماسەن، آج - يالاواج اوشاقلارلن بورنونو قىچىق لاندىرماسەن. بىشىرىلمىش چۆركلىرى بىرقادىرلەر تىويل وئىردى.

اونلار دا آپارىب جوتجولرىن چۆرك نورماسىنى پايلايىردىلار. صدر ساحە يە گتير، گۆرور، جوتجولر يىنە ايشلىمىرلر، يىرە اوزانىيلار. صدر فىكرلىشەر؛ " بو نە سىيردەر؟ جوتجولر ايندى نىيە اكىمىرلر؟ "

جوتجولر آلدىقلارلى تاپىلارلى (قوغال بۆيوكلوكدە اولان چۆركلىرى) يىنە اۆز عايلە لرىنە وئىرمىشىدىلەر. بەھمان كىشى صدر كىمى چوخ آغىللى آدام ايدى. كندە قايىدىب قارارىنى يىنە دىيىشەر؛ بو دىفە نورمالار يوخارىدا جوتون آغزىندا پايلاناجاق. ائودە كى لردن كىم اولور - اولسون، آنجاق جوتجو چۆرگى يىمە لىدەر، يىرى اكە لىدەر، گلن ايله محصول گۆتورولمە لىدەر. گلجكدە بو مصىبىت اولماسەن دئىە تاخىل اكىلمە لىدەر. تاخىل بول اولارسا، بو ھەم جىھە يە كۆمكىدەر، ھەم دە آداملار آجلىق چكىب اولمىچك. نىين باھاسىنا اولورسا - اولسون، تاخىل اكىلمە لىدەر. بو گون آجىندان اؤلن وارسا، گلن ايل اولمايلاق. چۆرك نورماسىنى جوتجولرە آپاران بىرقادىرلەر دە آج ايدىلر. ھىيە دە آپاردىقلارلى چۆرگىن عطرى اونلارلن آغزىنى سولاندىرىردى. يول، يوخوشو، داغى، درە نى آتلا چىخسالار دا، مدە لرى شىرە بوراخىردى. اۆزلىرىنى ساخالاي بىلمە يىب يارى يولدا تاپىنى ايكى يىرە بۆلوردولر. چۆرگىن ھەر پارچاسىندان، يارى بۆلۈنمۈش يىردن بىر چىمدىك قوپارىب آغىزلارلنآ تىردىلار. او بىر چىمدىك چۆركلە بوتون گونونو كىچىرمە لى ايدىلر. بىرقادىرە نورما آيرىلمامىشىدى، بو بىر بالاجا چۆرك قىرىنتىسى يىيىردى كى، آجىندان اۆلمە سەن. محاربە داوام اندىردى، اىستر

آرخا جېھە دە، ايستر اۋن جېھە دە اۋلوم - ديريىم مباريزە سى گئىدىردى. حيات اوغروندا، ياشاماق اوغروندا مباريزە، محاربە گئىدىردى.

تاخيل اكيلىدى، بېچىلىدى، ھەر ايشىچىيە گونونە 3 كىلوگرم بوغدا نورماسى وئىرىلدى. كەندە ھەر شىئى جانلانيردى، ھامى ھركتدە ايدى، تاخيل بول ايدى. " چۆرك بول اولارسا باسيلماس وطن ". (الله سەنە رحمت ائلسين صەمەد وورغون!). او گوندىن انبارلار تاخىلا دولدو. بېھمانىن آغلى، باجارىنى و عىنادكارلىنى سايە سېندە كەند جاماعتى آجلىق كابوسوندىن خلاص اولدو. ھامىنىن قارنى چۆركلە دويموشدو. ايندى ھىچ كىم جورت اندىب صدرىن سۆزوندىن چىخمىردى، ھامى بىر نەفر كىمى چاليشىردى.

جوتجولردىن ايمان، علماڭان جان - باشلا ايشلە يىردىلەر. آنچاق بىر نەفرىن اختىيارى بوخ ايدى كى، كولخوزون بوغدا سېندىن بىر اوووج گۆتۈروب ائويىنە آپارسىن و يا بوغدانى سوتول واختى اوتوب يىسىن. زمانىن آتاسىعباس كىشى توخومچو ايدى. او، ھەردىن امكان يارادىردى كى، جوتجولر آجىندىن اۋلەمە سىن دئە ھىچ اولماسا بىر اوووج بوغدا يىئە بىلسىن. كەندە ايندى دە عباس كىشىيە رحمت اوخوبورلار. بىر اوووج بوغدادان اۋترو زىنداندا دوشمەك تەھلۈكە سى وار ايدى. ھەردىن بېچىن واختى آروادلار تاخىلدان بىر دىستە بېچىر، اود ووروب، بوغدانى اوتور، سونرا يترە تۆكۈلمۈش بوغدانى دىنلە يىب يىيىردىلەر. اوندان سونرا دىزلىرىنە طاقت، گۆزلىرىنە ايشىق گلىردى.

مەھدى افەلى حاجى مەھدى اوغلى، رەمىشىن كەندىدە اۋز ال امگى ابلە ياشايىپ يارادان بو انسان ھافىظە لردە " على نىن آغاجلىنى " آدلانان مەشە نى اكىب بىجىرن، نىسىللەر چاتدىران بىر انسانىن آدى كىمى تارىخىلىشىپ. 1933 - جو ايلدە رەپرەسىيا قىربانلارىندىن بىرى اولان ھالى كىشىنى، بىرىنجى دىفە كەندىن آغىيرچەك قادىنلارىندىن باھار آرواد خلاص اندىپ. او، اۋز يايلىغىنى مىلىس ايشىچىلرى نىن اياقلارى آلتىنن آتاراق بو انسانىن نەجە بىر آغساققال اولدوغونو، اونلارچا ايلەھىيە چۆرك وئىدىگىنى سۆيە بىر و ابىنى بوراخدىرماغا نايل اولور. ايكىنجى دىفە ھىس اولونان ھالى كىشى " كولاك " كىمى قازاغىستانا گۆندىرلىر. 1936 - جى ايلدە

جزاسینی چکن عالی کیشی رمئشینہ قاییتما یاراق عالیہ سی ایلہ بیرلیکده خینجوو کندینده یاشاماغا اوستونلوک وثریر. کندین ساکینلری نین سودان ازیت چکدیگینی گۆرن عالی کیشی بۆیوک بیر قایانی یاراق سوو خینجوو کندینہ چکیر و " داغ دلن عالی " لقبینی قازانیر. وفات اتدیکده خینجوو کندی نین آغساققالاری نین تکید و خواهیشی ایلہ خینجوو کندینده دفن اولونور.

مهدی اف آغالی اوغلور (1932 – 1973)

اوشاقلیغی چتینلیکله کئچن آغا علی آتاسی نین سورگون اولونماسیندان سونرا اوشاق یاشلاریندان ائو قایغیسی چکمکله عالیہ سینه یاردیم ائتمه یه باشلامیشدی. آتاسی عالی کیشی نین برات آلاراق وطنینہ دؤنمه سیندن سونرا موقتی یاشایش یئرینی دییشمیش آغا علی خینجوو کندینده اؤز یاشیدلاریندان فیزیکی گوجو ایلہ فرقله نیردی. آتاسی نین اؤلوموندن سونرا یئیندن رمئشینہ قاییدان، عالیہ نین قایغیلاری ایلہ مشغول اولان آغالی هم ده علمه اولان هو سی ایلہ یولداشلاریندان فرقله نیردی. 1955 - جی ایلده ناخچیوان کند تصروفاتی تئخنیكومونون بایتارلیق شعبه سینه داخیل اولور. تحصیل آلا - آلا «دینامو» ایدمان جمییتینده گولشله مشغول اولور و تئز بیر زماندا رُسسپوبلیکا یاریشلاریندا اشتراک ائتمه یه باشلاییر. 1956 - جی ایل 26 مای تاریخده ناخ چیوان بیرینجیلیگینده ایی یئر توتان آغه لی گلجک یاریشلارا داها جیددی حاضرلاشماغا باشلاییر. 1960 - جی ایلده ناخ چیوان بیرینجیلیگینده اشتراک ائدیر و ناخچیوان م س س ر " محصول " ککوو یاریشیندا یاریماغیر چکیده بیرینجی یئر توتور. گولشله داها جیددی مشغول اولان آغالی مهدی اف رُسسپوبلیکا یاریشلاریندا اشتراک ائتمه یه باشلاییر. 1969 - جو ایلده بؤلگه بیرینجیلیگینده داغلیق قاراباغین پایتاختی خانکندینده کئچیریلن رُسسپوبلیکا بیرینجیلیگینده ناخچیوانی تمثیل ائدن ایدمانچیلارین ارمنی گولشچیسسی طرفیندن مغلوب اولمالاری ایلہ باریشمایان آغه لی اؤز خواهیشی ایلہ یئیندن گولش میئدانینا قاییدیر و ارمنی گولشچیسینی مغلوب ائده رک قولونو قیریر. ارمنی حاکمین آرتیق -

اسكىك دانيشىغينا دۆزمە يىن آغالى ھاكىمى ووراراق اۆز گولش كاريئراسينا سون قويور.

كند تصروفاتى ساحە سىندە ايشە باشلايان آغە لى كىشى بايتارلىق منطقه سىندە باش ھاكىم كىمى ايشىنى داوام ائتديرير.

زىنب كرم قىزى

آنالار چكديگى دنيا يوكونو،

كاينات چىيىنىدە داشىيا بىلمير.

سونرا دويورسان كى، آنالار كىمدى

آنالار يانماسا ياشايا بىلمير.

دىنانين ان آغير بير يوكونو چيگىنلريندە داشىيان زىنب 1932 - جى ايلدە
ى.رەئشىن كندىدە دىندار بير عايلە دە

آنادان اولموشدور. زىنب لاپ بالاجا اولان واختى آتاسى كرم كىشى اۆز عايلە سى
ايلە برابر ناخچيوانا كۆچموشدور. اوشاقلينى ناخچيواندا كئچن زىنب آنجاق عىبادتلە
مشغول اولور، 1962 - جى ايلدە عايلە قرآن و عمرونو بو عايلە يە حصر ائدن
زىنبين عايلە حياتى جەمى 11 ايل چكەميشدير.

حيات يولداشى آغالى نين اۆلوموندن سونرا عمرونون 34 ايلينى رەئشىندە ياشاياراق
7 اوشاق تربىيە ائديب بۇيۇتموشدور. حيات يولداشينا صداقتى ايلە فرقلىن زىنب ياسدا
گئيدىگى قارا پالتارا عمرونون سونونا قدر اعتيبارلى چىخاراق ائل آراسيندا " قارا
اويمالى گلين " لقبى قازانميشدير.

ربابە ايمان قىزى (1938)

بالاجا قىزجىغازىن ربابە نىن 8 ياشى اولاردى. مەكتەبلى ايدى. آج قالماقاندان اۆترو كولخوزون ايشىنە گىتىمگى قارارا آلدى. عايەلە اۆزۈنە چۆرك قازانمالى ايدى. كەندە ان وارلى عايەلە سايىلسالار دا، 1918 - جى ايلدە ارمنى مىسلمان قىر غىنىندا اونلارېن كەندە يىگانە ايكىمىرتبە لى " آغ ئو " دىيىلن ائولرى داغىدىلمىش، يىرلە يىكسان اولموشدو. آتاسى ايمان كىشى اۆلموش، اوشاقلار يىتىم قالمىشىدى. بىر واختلار خانىم اولموش آناسى بىلىقىس اوشاقلارېنى دولاندىرماقدان اۆترو كەندىن آروادلارى كىمى گىنجە - گوندوز چالىشىردى.

بالاجا ربابە بو ايل مەكتەبىن ايكىنجى سىنىفە كىچىمىشىدى. عايەلە نىن باشچىسى حساب اولونوردو. ياي تەطىلىنى كولخوز ايشىندە كىچىرمەك اىستە دى. ربابە سنىف يولداشى گولپرى ايلە 12 - 14 اينەك ساغىردى. گولپرى نىن آتاسى زىنب خالا يىرى دوشدو كىچە قىزىنا كۆمەك ائدىردى. ربابە ايسە اينەكلىرى تەك ساغىردى. آغلاگىلەم ايشىگىنجە لى اوشاق امگى!.. گوندوزلر اوت بىچىر، كولخوزون باشقا ايشلېرىنى گۆرۈر، آخشام - سحر ايسە اينەك ساغىردىلار. گولپرى نىن آتاسى ھمىد كىشى دە اۆلمۈشدو. او دا عايەلە سىنە كۆمەك ائتمە لى ايدى. او واخت اوجاغا آتماغا، ياندىرماغا بىر شى اۆلمەيدىغان فەرمىن مال - ھىوانىن پىيىنىنى كەند جەمەتى نۆۋبىلە دىوارا يايىپ قورودور، ائولرىنە داشىيىردى. اونو قەدىنلار، قىزلار كەندە قەدر دالارىندا سىتلە داشىيىردىلار. قىزلار - ربابە و گولپرى بالاجا اولسالار دا بۆيۈكلر كىمى ايش گۆرۈردولر. اوشاقلار اينەكلر اوچون سامان، اوت داشىيىردىلار. اينەكلېن يىرىنى سۈپۈرۈپ قورتارانا قەدر ايللاجدان دوشوردولر. ربابە نىن آناسى قىزىنا كۆمەك ائتمەك اىستە مىش، قىزى نىن ساغىدىنى ايكى وئەردە سودو گۆتۈرۈپ اعمالا (اعمال) - سودو اۆلچۈپ تەحويل گۆتۈرن، دولت اوچون ياغ، پىندىر دوزلەن - مولىف). آپارماق اىستە دىكەدە وئەردە نى الەندن سالىمىش، سود داغىلمىشىدى. بو او دۆۈر اوچون فاجىيە، ھەم دە جىنايت ايدى.

او زمان فئرمادىرى احمدوو محمد ايدى. محمد كيشى دئديكجه رحمدىل، هامىنى
بئش بارماغى كىمى تانىيان،

باشا دوشن، هامى نىن يئرئىنى، قىمتىنى بىلن آدام ايدى. او، قورخان قىزجىغازا
ياخىنلاشيب اونون باشىنى سىغاللايىر، اونا اورك دىرك وئيرىر و هامى نىن ائشىدجى
طرزده بىلدىرىر: "كىم بو قىز اگولدن آغير سؤز دئسه، اؤزوندن كوسسون". او واخت
امالچى حىسەن كيشى ايدى. ساغىنچىلار اينكلرى ساغىر، امالچىيا تحويل وئيرىر،
او دا اولچوب گؤتوروردو. بو گون نه قدر سود وئيردىلرسە، او بىرى گونلر ده او قدر
وئرمە لى ايدىلر. بو محاربە ايللرى نىن يازىلمامىش قانونلار يندان ايدى.

كولخوزون قويون سوروسونه ايل كيشى گئدىردى. هر سوروده 300 - 350 باش
قويون اولوردو. سودو ساغىب امالچىيا وئيردىلر، او دا سوددن ياغ دوزلدىب حكومته
تحويل وئيردى. يئردە قالان اوزسوز سودو پئندىر ائدىب جماعتا پايلايىردىلار. ربابه
دئير كى، عمرو بويو ھەبته، محمدحسەن اوغلو قادىرە و عىسى نە سى خقانىيە
بورجلودور. ھەبەت بوزوولارى اينگىن آلتىندان چىخارماقدا 8 ياشلى قىزا كۆمك
ايدىردى.

بوزووو مىخا باغلاياندان سونرا قىزجىغاز اينگى ساغا بىلىرمىش، يىكى ايل كئچىر. 10
ياشلى ربابه يئنه دە ياي تعطىلىندە كولخوز ايشىندە چاليشىر، اينكلرى ساغىر، آناسى
بىلقئىس قىزينا يئنه كۆمك مقصدىلە ال آتىب وئدرە لرى گؤتورمك ايستە يىر. نئچە
گونون آچلىغى اونا تاثير ائتمىش، طاقتى كسىلمىشىدى، بو دفعە دە وئدرە لرى اليندە
ساخالاي بىلمىر، وئدرە اليندن دوشور، سود يئره داغىلىر. قىزىن قورخودان گؤزو بؤيويور.
بىلىر كى، بونون اوزى چوخ آغير اولاجاق؛ امك گونو يازىلماياجاق، بو دا واخت
اوچون آز شئى دئىلىدى. قىزجىغاز بىكئفسە دە، آناسىنا گولدن آغير سؤز دئمىر. بونو
كناردان سئير ائتن امالچى، ربابه نىن گلچك قاينىتاسى قىزىن بو حركىنە گؤرە
چوخ بىيە نىر. كيشى گلىب ائودە آناسىنا دئىير كى، اونو آلاجام اوغولم ولييە. ولى ربابه

ايلى ھەم دە خالا اوشاغى ايدى. بىر نەچچە ايلدىن سونرا ربابە نىن تويو چالينىر، خالاسى اوغلو ايله ائولە نىر و او، اوغول - اوشاق صاحىبى اولور.

ساغىنچىلار آجىندان اۆلمە مەك اوچون اوزسوز سودو بيشيرىر، ايچىنە چۆرك دوغرايىب يئىيردىلر. بىر قاتىغىن ايچىنە يىملىك، اوزسوز پىندىر دوغرايىب يئىيردىلر. گىزلىنچە بىر آز آريا، دارى تاپىردىلار، گىرىب كىركىرە دە چكىب تاپى، جاد چۆرگى بيشىرىب يئىيردىلر.

فەرما مەدىرى محمد احمدو قانۇندان كىنار ربابە نى و گولپرىنى ايشە گۆتورموشدو. قوينلار ساغىلان واخى قىزلار 300 باش قوينلارنىن قاباغىنى كىس، ساغىلماق اوچون بىر - بىر ساغىنچى نىن يانىنا اۆتورردى. چوبانلار ابل كىشى، كامىل كىشى، سلطان كىشى، خۇدان كىشى اولوب. محمد كىشى قىزلارنىن ھەر ھە سىنە 30 امك گونو يازىر. بو، چۆرك دىمك ايدى، بو، آجىندان كۆپوك قوسماق دىمك ايدى. 30 امك گونونە گۆرە يارىم كىلو بوغدا، آريا، دارى وئىردىلر. كىشىلر محاربە دە ايدىلر. چۆلدە آرواد - اوشاق، قوجالار ايشلە يىردى. پىس دۆور، چىن زمانە ايدى. يوخارىدان امر گلمىشىدى. ھامى بىر يىردە اوتوروب يىمكلىرىنى سقرە يە قويوب بىرلىكدە يىمە لى ايدى. الدن دوشموش شولو كىشى آجىق لانيب دىيىر: " ظاليم ظاليملىغىنى ائدىر، بىر طرفدىن دە سىز بىزى مجبور ائدىرسىنىز كى، آروادلار يىمىز بيشىردىگى يىمكى دە باشقاسىنا وئرك. ربابە نىن اولوب عباس اووى حاجى محمدحسن، باباسى كبلە مىكايىل، آتاسى ايمان اولور. سووئەت حكومتى قورۇلدوغۇندان ايمان نە كبلە اولايلىلر، نە دە حاجى.

ربابە صىبتلىرىندە دىيىردى كى، محمد مەشەدى تاغى اوغلو جماعتا چوخ جان ياندىرىدى. گۆروردو كى، قىز - گلەن يورۇلوب الدن دوشوب، اونلارى چاغىرىدى، " داھا بسدىر، گلەن دىنجلەن " - دىيىردى.

محمد كىشى دىياگىر، پول بىغان آدام اولمايىب. ھەرشى، دىيىردى كى، جماعت اوچون اولسون، جماعت ياخشى دولانا بىلسىن.

... 1918 - جی ایلده ارمنیلر داغدان کندی توپ آتشینه توتاندا، کنده کی ینگانه
ایکی مرتبه لی ائو ربابه نین آتاسی ائوی اولوب، اونو داغیدیلا. سورولرینده 500
باش قویون اولوب. آناسی بیلقتیس خانیم سؤیله بیرمیش کی، جماعت کندن
چیخاندا ارمنیلر کندی چاپ - تالاییب، سونرا دا اود ووروبلا. اونلارین دا سوروسونو
چوبانی ایله برابر آپاریلا. کند جماعتی کندن چیخاندا بیلقتیس خانیمین قوجاغیندا
کۆرپه اوشاغی اولور. گلین قایناناسینا دئییر کی، " دوستو، (مراجعت فورماسیدیر)
اوشاغی داها آپارا بیلیمیرم، اونو توللاماق ایسته بیرم " قایناناسی گولخانیم آرواد
آجیقلائیب جاواب وئیر: " سن اوشاغی آتسان، ایمان (بیلقتیسین اری) سنی
ساخلاسا دا، من سنی قویمارام او ائوده آرواد اولاسان " . گلین داها هئج نه دئیر.
اوج گون سلسوز کندیده قالب قایدیرلا. ائو چاتاندا گورورلر کی، 500 باش
قویونو، 8 باش اینگی و ائوین باهالی شئیرینی بیغیب آپاریلا. نجه اولوبسا
قویونون بالالارینی آپارا بیلمه بیلر. تله سیلر کی، کندن کیشیلری گئری قاییدا بیلر،
یا قورخوبلا کی، قوزولاری آچیب آپارماق ایسته دیکده آنالاری نین اوستونه قاچیب
اممه یه باشلاسلار قوزونو قویوندان آیرا بیلمزله، گئج اولار. ائو چاتاندا قوزولار
ملشمه یه باشلائیب، تؤوله نین قاپیسینی تئز آچیب قوزولاری اوتلاغا بوراخیلا.
ایمانین ایکی مرتبه لی ائوینی داغین اوستوندن دورینله باخیب گورن ارمنی ضابطی
توپچویا امر اندیر کی، ائوی نیشان آلیب پارتلاتسین. توپچو بوندان ایمتیناع اندیر.
ضابط اونو ایتله ییب اوزو توپون دالینا کئچیر. ائوی هدفه گؤتوره رک یئرله یکسان
اندیر.

سونرا 1920 - جی ایلده شورا حکومتی قورولور. آتالار سؤزونده دئییلدیگی کیمی،
" سو گلن آرخا بیر ده گه لر " . ایمان کیشی نین ائوی یئئیدن تیکیلیر.
آغساقلالارین دندیگینه گؤره بو ائو اوج دفعه داغیلیب، هر دفعه ده دوزله رک
اولکیندن یاراشیقی اولوب. مشوم 1937 - جی ایل گلدی. رپرئسیا، " کولاکلیق
" دؤرو باشلاندى. مال - حیوانی چوخ اولدوغو اوجون ایمان کیشی نین " کولاک

"كىمى آدى قارا سىياھىيا سالىندى. ايمان كىشى خاسىتجه محكم و ترس بير آدام اولدوغوندا دئييب كى، من "كولاك" كىمى توتولماياجام. اونون قوومو، دوستو - تانىشى چوخ ايدى. اطراف كندلرده ياشايان قووملارينا، دوست - تانىشلارينا خبر گؤنديرير.

اونلار گئچين مال - حيوانى اؤز آرالاريندا بۇلور. 50 - يە ياخين آرى سىتىنى آرادان چىخاردا بيلمە ديگيندن سويا وئيرير. ائوده يورغان - دۇشيه جن، پالتار - پالازاجان هاميسىنى الاتيندان داغيدير. سىياھى اوزره ايشله ين مأمورلار گليب ائوده هئچ نه تاپا بيلميرلر، ايمان كىشى ده "كولاك" ليغا دوشمور. او واخت كولاك دامغاسى ايله بير نچه نفرى توتوب داما سالىمىشديلار.

كوكو كندينه اوچ قارداش وار ايدى: قاسيم بى، ايلديريم بى، سليم بى. بو اوچ قارداشدان بيرى رمئشينه ايمان كىشيه ائلچى گؤنديريب باجيسى بيلقىسى آلماق ايسته بير (ايمانين آروادى نين دا، باجيسى نين دا آدى بيلقىس اولور). ايمان كىشى غيظه نيب ائلچيه دئيير:

- گئديب بيينه دئيرسن كى، سن اورانين بيسن، من ده بورانين. بير ده دئيرسن كى، نينكى باجيمى، يوز ايت كوجويوم اولاه، هئچ بيرينى ده اونا وئرمم.

ايمان كىشى هم ده دؤورونون ضيالىسى ايدى، هم روس ديليني ياخشى بيليردى، هم ده قرآنى كريمى اوخويوب باشا چيخمىشدى. كنده يئگانه آدام ايدى كى، روس ديليني بيليردى. ايمان عابله سىنى، ائو - ائشيجينى، وار - دولتينى بؤيوك قارداشى اسماعىلا تاپشيراق باكييا، گنجه يە آلوتره گندرمىش. ائلچيلرى قاپيدان قوواندان سونرا

يئنه ده آلوتر اوچون باكييا گئدير. او، باكييا اولدوغو مدتده ايلديريم بى ايمانندان قيصاص آلماق اوچون قونشونون واسيطه سيله بين كوجونونو اوغورلا تديرير. آلوتردن

قايدان ايمان بو ايشدن خبر توتاراق قونشونو گوللە ايله ووروب اۆلدورموشدو. ايمان كيشينين كيچيك قارداشى جينى تيركش كندين بوزدار كۆوشە نينده ارمنيلر ووروب اۆلدورورلر. جى هله جاوان ايدى، ائولنمە ميشدى، تزجە نيشانلانميشدى.

قارغيش - تۆكۈلن يىردە قالار (حكاية)

حاجى قنبرعالى نين اوغلو فرهاد بى داغين دۆشۈندە اوتوروب يىنچە گۆيرميش چمنلىكدە لذتە اوتلايان قويون سوروسۇنە تاماشا ائيدىدى. چوبانلار سورونو اوتاريب آشاغى - بولاق باشينا تۆكمەك ايستە ييردىلر. آغانين هوسلە سورويە نظر سالدغيىنى گۆروب فكرلربىندن واز كىچدىلر. فرهاد بى بير خيلى بئلجە اوتوروب هم دينجىنى آلدى، هم دە سورودن، چوبانلارين حاليندان خبر توتدو. آياغا دوردو. فيشقيريب آتىنى چاغيردى. داغين دۆشۈندە كى گوللو - چىچكىلى چمندە اوتلايان قاراگۆزلۈ كهر بير گۆز قيرپىمىندا صاحىبى نين قارشىسىندا دايدىدى. پهلوان گۆركملى فرهاد بى بير سىجرايشلا كۆهلن آتىنى مينىب كندە طرف چاپدى. ايكيمرتبه لى ائولرينە سارى گىتتى.

...1918 - جى ايلده ارمنيلر بو كندە هجوم ائندە بيرينجى بو ائوى هدفە گۆتورموشدولر. كومانديرين امرى ايله توپچو ائوى هدفە آلاق ياريوچوق وضعيته سالميشدى. ارمنى - مسلمان قيرغىنىندا ائو اوچ دفعە داغيلمىش، اوچ دفعە دە برپا ائيلمىش و آغارديلمىشدى. كند ايچيندە اونا «اغ ائو» دئيردىلر. آغ ائو كندين يىگانە ايكيمرتبه لى ائوى ايدى. كندين وارلى - حاللى، آغير كيشيلربىندن بيرى اولان حاجى غمبرالى نين ائوى ايدى بو ائو. فرهاد بى گليب ائو يئتتىشدى، آتىنى ديرە يە باغلايىب يوخارى قالخدى. آناسى گوللو خانيم اونو قارشىلادى. آناسى نين اوزوندە كى آچىق - آشكار دويولان نىگارآنچىلىق، ناراحتلىق اونون قيرغى گۆزلربىندن يايىنمادى. اوغلو چاى - چۆرگىنى يىتىند سونرا آنا مسله نى آچماق اوچون مناسيب واخت يئتتىشديگىندن قاباق - قنشر اوتوروب آستادان سۆزە باشلادى:

- بيليرسىمى، اوغلوم، باجين بيلقئيسى خانىما ئالچى دوشوبلار. اۆزۈ دە او بىرى كەندەن. ايلديرىم بىدیر باجىنى ايستەين. ايلديرىم بىين آدينى ائشيتجەك فرهاد بىي ئالە بىل ايلديرىم ووردو، حيرصيندن اوزونون رنگى قارالدى، اللرى اسدى. سرت سسلە آناسيندان سوروشدو:

- كىمى گۆندىرەب ئالچىلەيە؟

- ھەلە لىك قونشوموز انور كىشىدن ايسمارىچ ائدىب. سنىن راضىلەيىنى گۆزلە يىر. دئير، راضى اولسا طمطراقلا ئالچى گۆندىرەب توى ائدجەم. فرهاد بى بو سۆزدن سونرا داھا دا غىظلەندى، بورنونون پرلرى قالخىپ ائندى. آياغا دوروب ائىوانا چىخدى، قونشوسو انور كىشىنى سسلە دى. سسە انور كىشى ائشيبە چىخدى. فرهاد بى اوزونون اونا توتوب دئدى:

- انور كىشى، گئدىب ايلديرىم بە يە دئيرسەن كى، سەن او كەندىن بىيسنسە، مەن دە بو كەندىن بىيىم. مەن نىنكى باجىمى، يوز ايت كوچوپوم اولما، ھىچ بىرىنى دە اونا وئرمەم. خام خياللارنى باشىندەن چىخارتسىن.

سۆز ايلديرىم بە يە چاتدى. ايلديرىم بى برك غىزلەندى، حيرصيندن قالين بىغلارنى آغزىنا آلىپ چئىنە دى: «ياخشى، فرهاد بى، سەن سەن اول، مەن دە اولوم ايلديرىم بى، گۆرك آلاھە كىمە وئەرە جەك».

ايلديرىم بى خەپلە ائنىپ نۆكرى چاغىردى، اونا تاپشىرىق وئرىپ دئدى: «ئال بو پولو، آپارىپ وئىرسەن انور كىشىيە، دئيرسەن، نىين باھاسىنا اولورسا - اولسون، فرهاد بىين تەزە دوغولموش كوچوپونون بىرىنى اوغورلايىپ وئرسەن سەن، گۆتوروب گتيرىرسەن».

نۆكر «باش اوست» دئىپ او بىرى كەندە طرف يول آلدى. انور كىشىنىن ئۆيىنە چاتىپ اونو سسلە دى. انور آلاچايىيا ياخىنلاشدى. ايلديرىم بىين نۆكرى آغاسى نىن تاپشىرىغىنى چاتدىرىپ پولو اونا سارى اوزاتدى. انور كىشى بىر پولو باخدى، بىر نۆكرىن اوزونە، راضىلاشماق ايستەمە دى. پولو گۆتورمكە تەردود ائتتى. گور

قونشوسونا خیانت ائتمک ایستمیردی. آنجاق او، ایلدیریم بین زحمیندن قورخوب پولو آلدی، جلد چوخاسی نین آلتینا سوخدو. بو ائله وخت ایدی کی، فرهاد بین جاناوار آغیزلی بوزدار ایتی کوچوکلە میشدی. انور گوندوزو گنجه اندیب قونشونون حیطینه کئچدی. ایت شاققیلی ائشیدیب بیر - ایکی آغیز هوردو. سونرا قونشونو گوروب ساکیتلشدی، قویروغونو بولادی. انور کیشی الینده کی سوموکلواتی ایتین قاباغینا آتدی. اونون باشی یئمە یە قاریشدیغیندان انور کیشی نین کوچوبو گۆتورمگینی دویمادی. دویدوسا دا محل قویمادی.

نۆکر ایلدیریم بین تاپشیریغینی یئرینه یئتیریب قایداندا دان یئری سۆکولوردو. فرهاد به یه کوچوبون ایتمه سی خبری چاتاندا چوخ برک قصلندی. داخیلن چوخ دلیقانی اولان بی بو دفعه حیرصندن یئری - گۆیو دیدیب داغیدیردی. ائولرینه تله سبب بیرباشا آناسی نین یانینا گلدی:

- آنا، ساندیغین آچارینی وئر، منه لازمدیر، بیر شئی وار، اونو گۆتورجم. آنا اوغلونون خاصیتینه یاخشی بلد ایدی. بیلیردی کی، حیرصلنیسه الندن خاتالی بیر ایش چیخاجاق. اودور کی، دئدی:

- آی بالا، ساندیغین آچارینی هئج بیلیم هارا قویموشام، هوشومدان چیخیب، بلکه ده ایتیرمیشم. آنا اوغلونو هئج وخت بو گۆرکمه گۆرمه میشدی. فرهاد بی قان چاناغینا دؤنموش گۆزلرینی آناسینا زیله دی، اونا اینانمادی.

آنا ساندیغی گلین کۆچنده گتیرمیشدی. ساندیغی اونا ننه سی جهیز وئرمیشدی. اوستو رنگلی بوتالی ناخیشلارلا بزه دیلمیش ساندیغین یئددی جفته سی واردی. آنا سونبه نی جفته دن کئچیریب بالاجا قیقلالا باغلاردی. سونبه نی چکیب، قاپاغینی قالدیراندا صاندیقدان غریبه ، حزین، موسیقیلی بیر سس چیخیردی.

انسانین گۆزونو قان اؤرتمه سین، اؤرتدوسه او، حرکتینی بیلیم، هم ده ائله بیل ایلاهدن اونا بیر گوج، قووو گلیر. فرهاد بی دال - دالی قاپییا ساری گتتدی، اؤزونو

توپلادى، ایرەلى آتیلاراق آیاغى ایلە ساندىغا گوجلۇ بیر ضربە ووردۇ. ضربە نین تاسیریندن ساندىغین جفتە لری قیریق - قیریق اولوب یئرە سېلندى، قاپاغى اینیلتیلی سسلە یوخاری قالخدی. فرهاد بى تئز الینی آتیب، آناسى نین پالتارلاری آراسیندا ساخلادیغى ناقانى گۆتوردۇ. ئوین ائیوانینا چىخماسى ایلە ناقانین آچىلماسى بیر اولدۇ. انور کیشى قونشودان گلن سسە چۆلە چىخمیش و

گوللە اۆز اونوانینی تاپمیشدی. هر اىکى ائودن وای - شیون سسلری بیردن اوجالدى. انورین آرواد - اوشاغى اونون مئییى اوستونە ییغیشیب اوجادان آغلاشیردی.

فرهاد بیین آناسى انور کیشى نین اۆلدویونو گۆروب قورخدۇ، اوغلونون تئزلیکلە حکومت آداملاری طرفیندن توتولوب زیندانین کونجونه آتیلجاغینی باشا دوشدۇ. آنجاق، یوخ... بو اولاییلمز! اونون بى اوغلو گدا دئیل کی، زیندانلاردا چوروسون! شکر آلاها، مال - حیوان دئیرسن - اونلاردا، گبه - کیلیم، قیزیل - گوموش دئیرسن - اونلاردا، پالازقولاق پوللاری نین داسایى - حسایى یوخ. حکومت نه قدر ایستسە اۆدە ییب اوغلونو قورتارار.

ایندیسە، هلە لیکدە قونشویا کئچمک، اونون دردینه شریک اولماق، احسان اوچون نه لازمدیر وئرمک، اونلارین دیوانا شیکایت ائتمە مکلری اوچون دیلە توتماق لازم ایدی.

قونشو ایسە ترسە دوشوب باریشماق ایستمیردی، اونلاری هئچ مجلسە یاخین قويمادیلار. کندین آغساقاللاری، داغدان آغیر کیشیلری مینتتە گلдіلر، بیر خیری اولمادی؛ انور کیشى نین اؤولادلاری فرهاد بیین توتولماسینی طلب ائدیردیلر.

حکومت آداملاری فرهاد بیی قباقلارینا سالیب آپاردیلار. آنجاق اونون قازاماتدا قالماغى جمعی آلتى آی چکدی. آناسى و قارداشى خىلى خرج چکيب فرهاد بیی زینداندان آزاد ائدیلر. فرهاد بى قايیدیپ کنده گلدى. اوولکی احوال - روحیه سی اولماسا دا یئنە ده گئینیپ - کئچینر، شستلە آتینا اوتوروب داغلارا قالخاردی.

نیشانلیسی خیرانسا خانیملا ھردن گۆرۈشۈپ صحبتلشردى. تئزلىكلە اولاجاق تويلاريندان دانىشاردىلار.

قوشو انورين آروادى ساواد اونون بو شوخ يئرشينه تاب گتيره بيلمير، اوشاقلاريني يئتم قويموش بىي قانلى - قانلى سوزوردو. گوللو خانيمين وار - دولتى الدن گتميشدى. آنا بو ايشده قونشولاريني گناھلانديريردى. دۆزه بيلمە ييب قونشولارينا ھى آھ - نالە تۆكۈپ قارغيش انديردى.

بیر دفعە اونلارین ئۆی نین آشاغیسیندان كئچن میر سید آغا آنانین قارغیشینی اثشیتدی. او، چوخ آغیر سید ایدی. نه دئییردیسە همیشه چین چیخیردی. آیاق ساخالایب ایکى قونشونون سۆز گولشديرمه سينه قولاق آسدى. تاب گتيره بيلمە ييب يوخارى قالخدى. سید هر ایکى قادینا مراجعتله دندى:

- سیزی باریشدیرماق ایستە دیک. دئدیک، اود قونشوسو، گور قونشوسوسوز، باشا دوشمه دیز، باریشمادیز. بیر - بیرینیزه دشمن کسیدلیر. سن، گوللو خانیم، اونلارا چوخ قارغیش اندیرسن. سنه مصلحتیم بودور: قارغیش ائتمه، من گندیرم، اولای بیلسن سیزدن قاباق اولم. هر ایکینیز قولاقلارینیزی آچین، یاخشی - یاخشی اثشیدین. سید سۆزونه بیر آرا وئریب:

- گوللو خانیم، منیم بو سۆزلریمی اوشاقلارینا، نوه - نتیجه لرینه چاتدیرارسان: قونشونون بو دام - داشی خارابا قالاچاق. اوغلون فرهاد بی ائولنجک، آنجاق بالالاری یاریمایاچاق. چونکی سن، اثشیتدیگیمه گۆره، چوخ قارغیش تۆکورسن. آتالار دئییب کی، قارغیش تۆکۈلن یرده قالار، - دئییه رک آستا آددیمارلا اورادان اوزاقلاشدى.

سیدین اؤیود - نصیحتی نین ده خیری اولمادی. چوخ سونرالار اونون دئدیگی سۆزلر اۆز یئرینی تاپدی. فرهاد بی ائولندی، قیزلارینین بیرى شیکست دوغولدو، بیرى اره گتسه ده خوشبخت اولای بيلمە دی، اوغلانلاری ایسه ھئچ یئرلی - دیلی ائولنمه

دى. انور كېشى نىن ايسە اوغلانلارى جاوان اۆلدويوندىن ئولرى نىن ايشىغىنى ياندىران اولمادى. هر ايكى قونشونون ئوى خارابا قالدى.

فرمايىل سلیمان اوغلونون سۆيلىدىكلىرىدىن

كۈچىلىدىن قوشدان، باداملى كۈندىدىن قلىندىر قاقاق دوشموشدولر. قاقاق قوشدان سووئىت حكومتىنە قارشى ووروشوب، اونون عسگرىنى، مىلىسىنى اۆلدورر ك قاقاق دوشوب. قاقاق قلىندىر ايسە ناموس اوستوندى قاقاق اولوب. عمبىسى آروادىنا بىر نفر سۆز آتېپ، او دا اونو اۆلدوروب، قاقاق دوشوب. الله وئردى نىن باجىسى اوغلو بايرامالى نىن عباس اووى كبلە عباس گۈندىب سلاحيىز - زادسىز يىرلى حكومتە تسليم اولوب، اونو كۈچىلى كۈندىندە سووئىت مىلىسلىرى يىرىندىچە گوللە يىيىلر. قاقاق قوشدانىن ووردوغو 4 - 5 بولشويىك مىلىسى نىن قبرى ناخچىوان شىرىندە بۆيوك باغ دىيىلن يىردە ايدى.

آنابات - اونوق كۈندىن لاپ يوخارىسىندا بىر داغ وار، آدىنا آنابات دىيىلر. اورادا اهنىگ، سۈمۈت و يومورتانىن قارىشىغىندان ھۆرولموش بىر ديوار وار. قايا آينىكى اولدوغوندىن، ماغارايا بنزە يىر. بىر طرفى آچىق، بىر طرفى ايسە داغدىر. گون دوشمە دىگىندىن اىچرىسى قارائلىقدىر. داغ چتير كىمى ماغارانىن اوستونە آيىلىب. او واختى، يقىن كى، قاقاقلار اولوب، ماغارانىن قاباغىنا ديوار چكىب، قاينان قاباغىنى كسىيلر. ديواردا سلاحدان آتش آچماق اوچونبالا او يوقلار قويوبلار. اىچرىدە تخمىن بىر تون اون توتان داشى يونوب دۈشمە يە يىرلىدىر. قاينانى ايكى يىردىن - بىر يوخارىدان، بىر دە آشاغىدان نىچە چاپىلارسا، باجا كىمى ايكى دىشىك عملە گلىب. يوخارىداكى باجا آشاغىداكى باجادان بۆيوكدور. اونو اوستە كى باجادان تۆكۈرلر مىش. اوستە كى باجادان آدم گىرە بىليردى، ايندى دە قالير. آنجاق آلتىداكى باجا بالاجا ايدى، ال آنجاق گىرىدى. او واختى قاقاقلار دىشىكدن اللرىنى اوزادارق لازمى قدر اون گۆتورورموشلر. آلتىدان گۆتوردو كچە اوستە كى اون تۆكۈلورموش آشاغى. ھمىن

ساحە نى ئانات، ماغارانى ايسە اونوق آدلانديريلار. باخيمسىزلىق اوزوندن تاريخى
بیر آبيدە يارى اوچوق وضعيته گلميشدير. آنجاق اون ساخلانيلان يئر حال - حاضردا
قالماقداير. اوچورولموش ديوارى چکيجله، لوملا سۆکمک اولار، الله قطعين ممکن
اولان ايش دئييل. سۆکولموش ديوارين قاليعينى اله آلديقدا باخیرسان کى، چوخ
يونگولور، ساخسيپارچاسينا، ديوارداکى داشلار ايسە ميشار داشينا اوخشاير.

قويونون، يا کئچى نين دريسينى دوزلاييب - آشيلاياراق کسيب تولوق دوزلديرديلر.
درى نين ياش واختى قولونا - قيچينا يومرو داش باغلاييرديلار. سونرا هر ايکى
قولونا ايپ کئچيريرديلر، اونو دا باغلاييرديلار درى نين بوغاز حصه سپنه، اولوردو
معاصر " و مئشوک " ، کئچيريرديلر چيگنلرينه. اونونلا يايلاقلاردان سود
داشييرديلار. عربلر اوندان ايندى ده ايستيغاده ائديرلر. تولوق لاردا ساخلانيلان سو
سرين قالير.

خينجوو کنديندن بير قادين گئدير چۆله کى، چاققوشدان - زاد دان بير شى تاييب
گتيرسين، اوجاق قالاييب يئمک ييشيرسين. گئدير گۆرور کى، قاباقدا ساج بويدا
نديرسه بير شى ايشيلدايير. نه قدر دارتيرسا، تورپاقدان چيخاردا بيلمير. داشلا بير تهر
ووروب بير پارچاسينى قوپاردير. گلير ائو، آغساققالارا گۆستري، بونون قيزيل
اولدوغونو تصديق ائديرلر. باشا دوشورلر کى، گونون آلتيندا پاريلدايان قيزيل تئشت
ايميش.

خَپَلده يئرى قازاندا چوخ واخت اولوب کى، تورپاغين آلتيندان انسان سوموکلرى، کله
لرى چيخيردى. فرماييل دايى نين دئديگينه گۆره، انسان کله سى 10 کق - ليق
قارپيز بويدا اولوب. قبيرلردن چيخان کله لرین قورولوشونو تدقيق ائدن عالملرين

دئدیگینه گۆره بورادا اووللر اولو اجدادیمیز اولان آلبانلار یاشاییب. بویلاری 2 مئتره یاخین اولوب. کندين آدمالاری اووللر چوخ ساغلام اولوبلار. 90 یاشلی کیشیلر کرنتی چکمه یه (اوت چالماغا) گئدیردیلر. کند ساکینی آبان کیشی نین بویو چوخ اوجا اولوب.

کندين قديم قیبرستانلیق یئرلری نین خارا بالیققلاری قالیر. قیریلیمیش، اوچولموش باش داشلاری نین هامیسی نین اوستونده قوچ شکیللری چکیلیب. بوتون بونلار ثبوت اندیر کی، کئچمیش زماندا بو یئرلر قديم آلبانلارین یاشاییش مسکنی اولوب. قیبرستانلیق کند جماعتی نین ایندی نورمحمد یئری، گونئی آدلاندیردیقلاری اکین یئرلرینده برقرار اولوبوموش. سووت دؤورونده ناخچیوان کندلریندن بیرینده قازینتی ایشلری آپارارکن 480 کیلو گرام قیزیل چیخیر. بوندان بوتون دنیا خبر توتور. بیر نفر، فرانس و طنداشی اولان ارمنی گلیب چیخیر ناخچیوانا و عرض اندیر کی، بو اونون عباس اووی نین خزینه سیدیر. اونو و یئردن چیخیمیش قیزیلی ناخچیوانا آپاریرلار. سونراسی ایسه معلوم اولمور. قازینتیلار زمانی 700 لیتر توتان بیر خوم - کوپ تاپیلیر. آغزینی آچدیقدان سونرا، باخیب گؤرورلر کی، ایچینده کئلیشمیش مایی وار. معلوم اولور کی، بو قديم تاریخه مالیک چاخیردی. قورویارق کوپون دیینه چؤکوش و قیراوخشار مادهه آلمیمیشدی. اونو دوزو از کیمی ازدیلر، یئشیکلره دولدورارق ناخچیوان شهرینه آپاردیلار. تخمین 10 یئشیک چیخدی. دیرناق بویدا بیر پارچا قیریرسان، بوخاردا اریدیرسن، بیر قاشیق آلینان ماییه بیر لیتر قاینانمیش سو تۆکورسن، قالیر سحره. و بیر لیتر ایچکی حاضر اولور. دئییلنه گۆره ایچکی هم چوخ دادلی اولوب، هم ده ایچنی تئز توتورموش (سرخوش اندیرمیش).

کندين کولخوز صدرلری کندهه کولخوز (کوللکتیو تصروفات) 1936 - جی ایلده یارادیلیمیشدی. بو ایللرده آزاجیق وار - دولتی اولانلاری " کولاک " دامغاسی ایله سورگون اتیدیلر. کندين ایلک کولخوز صدری کند شاهبوزدان آلمراد اوروجو اولوب (1936 - 1938 - جی ایللر). اوندان سونرا همین وظیفه نی مهدی ولیئو (1938 - 1939) و همبت بهبودوو (1940 - 1941) ایجرا ائتمیشلر. محاربه

ايللرئىندە مزرە كەندىندىن عزيز، آشاغى رەئىششىندىن قارا و يوخارى رەئىششىندىن محمد احمدوو آردىچىل اولاراق كولخوزا رەبىرلىك ائتمىشلىر. 1945 - جى ايلدە محاربە قىلبە ايلە بىتسە دە اونون آغىر نەتىجە لىرىنى آرادان قالدىرماق چوخ چىتىن اولدو. محاربە دن سونرا 1945 - 1947 - جى ايللردە بەھمان حسينوو (كوكو)، 1947 - 1945 - جى ايللردە بەھبود محمدوو كولخوز صدرى دولوموشلار. سونرالار ھەمىن وظيفە يە قارا حسنوو (1951 - 1961)، حسين بىلروو (1961 - 1962)، مورتوز اسدوو (1962 - 1964)، ولى مىكايىلوو (1964 - 1969)، فرمايىل بايراموو (1969 - 1976)، بەھبود بەھودوو (1976 - 1980) سىچىلمىشلىر. 80 جى ايللردە رايون رەبىرلىگى نىن تىز - تىز دىيىشلىمە سى، خصوصىن 80 - جى ايللرىن سونو و 90 - جى ايللرىن اولىندە سووت ايمپىرىياسى نىن لاخلاماسى و چۆكمە سى (بو دۆوردە كولخوز تصروفاتى لغو اولونموش، عوضىندە دولت تصروفاتى حساب ائدىلن سووخوز يارادىلمىشىدى). كەندە دە تصروفات رەبىرلىگى نىن تىز - تىز دىيىشدىرىلمە سىنە گىتيرىپ چىخاردى. 1980 - 1990 - جى ايللردە مەتلىرە كوكو كەندىندىن آفت مەلم و قەدىر مەلم، يوخارى رەئىششىندىن ذاكر احمدوو، فرە مەز مىكايىلوو، نىرمان جەفروو، محمد قايبىلىو سووخوزا دىرئەكتور تەيىن ائدىلمىشىدىلر. سووخوزلار لغو ائدىلنە دەك سووخوز دىرئەكتورو فرمايىل بايراموو اولموشدور. كەندىن كولخوز صدرلى نىن (سووخوز دىرئەكتورلارنىن) ھەر بىرى اۆز قووو و باجارقىلارنى مووافىق موعىن ايشلر گۆرموشلر. اولاردان ايكى نفرى خصوصىلە سىچىلمىشلىر. اكتر حصە سى كەندىن يوخارىدا يىرلىشەن اكىن و اوتلاق ساحە لىرىندە بوتون ايشلر - اكىن، بىچىن، محصولون يىغىلىپ داشىنماسى اورا اوتوموبىل يولو اولمادىغىندان ال ايلە گۆرولوردو. بونو نظره آلان او زمانكى كولخوز صدرى ولى مىكايىلوو كۆۋشە يول چەكىردى.

كەندىن كۆۋشە نىندە چوخلو بولاقلار اولسا دا، كەندە اىچىندە يىگانە گور سولو بولاق " حسن بولاغى " ايدى. بو ايسە داغ كەندى نىن اىچمە لى سويا اولان تىلاباتىنى اۋدە يە بىلمە دىگىندىن جماعت اذىت چەكىردى. پىروبلئىمى حل ائتمەك اوچون كولخوز صدرى فرمايىل بايراموو كەندىن يوخارىسىندا اولان بولاقلارنى سوپونو كەندە چەكىمى

قرارا آلدی. مثال سو بورولاری چوخ چتینلیکله داغ یولو ایله اوزو یوخاری کمرین کتجه جگی ساحه لره داشیندی.

کندده 7 مختلف یئرده سو کرانلاری قویولدو. نهایت 1975 - جی ایلین پاییزیندا کنده سو خطی نین چکیلمه سی ایشی باشا چاتدی. همین گون کند جماعتی نین سئوینجی نین حددی - حدودو یوخ ایدی. هامیدان چوخ سئوینن ایسه، طبعی کی، کولخوز صدری ایدی.

هرگول ولی قیزی فرمایل دای نین عمر - گون یولداشی

هرگول خالا بیزیم صحبتله مداخله ائدیر: ایچینده سود اولان نئهره نی چالخابیب بیر ساعتدا 3 - 4 قق یاغ گؤتوروردولر. اونو ایری تئشتره تۆکه رک 2 - 3 گون ساخلا - بیردیلار. قادینلار اللریله یاغی یومرولاییب سویونو آبیپردیلار. اوجاقد، ایری قازانلاردا اریدیب کره یاغی دوزلدیردیلر. اونلاری کوپده ساخلاپاندا دادی.

داها دا لذتلی اولوردو. فلاق دئیلن قابدا ساخلادیقدا، اونون دادی دیشیردی. بیر وار اتی چۆلمکده بیشیره سن، بیر وار قازاندا. بیر وار سویو وئدره ده ساخلاپاسان، بیر ده وار سهنگده. آیری - آیری دادلاری اولور. بیر اودور عرضاغی، خۆرگی ساخسی قابدا ساخلاپاسان، بیر ده وار آلومینیوم قابدا. آلومینیوم قابدا ساخلاپاندا خۆرک تئز خاراب اولور. ائلجه ده ساموواردا قاینایان چاپلا، قازدا قاینایان چاپین یئرنن - گوئی قدر فرقی وار. سامووارین دمکئشینده دملنن چاپی هئچ نه اوز انده بیلمز. نئهره نی اساسن پالید، جويز آغاجیندان قاییریلار. مotal پئندیری دئییرلر. او ندیر؟ - پئندیری اون کیمی ائدیرلر، قویون دریسینن (توکلو اولان اوزو) ایچینه دولدورولار. اگر پئندیرین سویو تام چکیلیمسه دریده خاراب اولمور. قالدیقجا کئیفیتی و دادی آرتیر. سو اگر وارسا دریدن سوزولور. بعضی وخت پئندیری وئدره یه بییغیب، اوزرینه آغ تنضعیف چکیب اوستونه کول تۆکوبلر، او دا سویو اؤزونه چکیب.

عادل عظیم اوغلونون سۆیلدیکلریندن (1937 - 2012)

ملا عظیم کاظم اوغلو 1880 - جی ایل توللودور، کندی آغساقالاریندان بیر اولوب. 6 - 7 یاشی اولاندا تحصیل آماغا باشلاپ. 12 ایل دینی مکتبلرده قرآنی، عرب - فارس دیلرینی مکمل اویره نیر. دینی تحصیلنی زیرنئل، کوکو، آشاغی رمئشین کندلرینده ملا یا نیندا آلیر. 1901 - جی ایله شاهبوزدا روس - تاتار مکتبی آچیلیر. بیر نچه اوشاغی، او جمله دن عظیمی آپاریب بو مکتبه اوخوماغا قویورلار. گنج عظیم 1905 - جی ایله همین مکتبین 4 - ایلیک ابتدایی صنیفینی بیتیریر. اورانی بیتیردیکدن سونرا درله یزین (ایندیکی ارمنیستان اراضیسینده ماحال) گول کندینده روس - تاتار مکتبی نین 5 - جی صنیفینی اوخوماغا باشلاپ. 1905 - جی ایله ارمنی - مسلمان قیرغینی باشلامیشدی. عظیمین یزنه سی حسن گوله گلیر، عظیمه آتاسی نین ایسماریجینی چاتدیریر. آتاسی عظیمین گۆری قاییتماسینی ایسته بیردی. قورخوردو کی، ارمنیلر عظیمه بیر خطر توخوندورالار. 1905 - جی ایل قیرغینیندا آشاغیدان - آیرینج کندی، یوخاریدان - باداملی کندی طرفدن ارمنیلر رمئشین هجوم ائدیرلر. اولنلارین فیکری بو ایدی کی، کندی مسلمانلاردان تمیزله ییب اله کئچیرسینلر. آرواد - اوشاق داغنان - داشان سلسوز کندینه قاچیر. ایراندان، ترکیه دن کۆچورولموش ارمنیلر حصه - حصه شاهبوزدا، قازابابادا، باداملیدا، نورسودا و ب. کندلرده یئرلشدیریلیردی. عظیمین آتاسی کاظم کیشی نین سۆیله دیگینه گۆره ارمنیلر کنده اتنیب، اتولری تمام تالان ائندن سونرا یانديريلار. کندی کیشیلری پول قازانیب یئیندن ائو - اتشیک قورماقدان اؤترو باتومدان کئچه رک دریزانا (ترکیه نین ترابزون شهری - مولیف)، گئدیرلر. کند یئیندن تیکیلیر. اوردا - بوردا فعله لیکله، نؤکرچیلیکله پول قازانیب اؤزلرینه داخما تیکیب گون - گوزران دوزلدیرلر.

1918 - جی ایله ارمنی - مسلمان داواسی تکرار اولونور. تپه دن دیرناغا سلاخلانمیش ارمنیلر کندی یئیندن یانديريلار، 70 - ه یاخین انسان حیاتی محو ائدیلیر. بیر گون عظیم کیشی قارداشی لطیفین اوزیندن قویون نؤبه - سینه گئدیر. سورونو «دیب یورد»دا اوتاریرمیش. زئینال، آغارضا اونون چوبان یولداشلاری اولوب.

سورونو قالدىران زمان عظيم بير كۆل گىنىن آيىله - آيىله كىچىدىگىنى گۆرۈپ بير گۆللە آتير. بو باش وئىرچىك حادثە دن بير ھفتە قاباق اولور. زىئىنال عظيمە ظرافات ئاندىب دىيىر:

- باج اوغلو، اولمايا قورخدون؟

عظيم جاواب وئىر:

- دايى، ظرافاتا سالما، ارمنيلر گليب سىزى بوردا قىرارلار.

سورونون اوتلاق يىرى كوكو كىندىنە ياخىن يىردىدى. عظيمىن نۆۋبە سى باشا چاتىر. آغارزا نۆۋبە يە گىندىر. 4 سورونون چوبانى ايبىل، خلىل، پىرقولو، زىئىنال، آغارزا، ايمان سورونو اوتارىلار. ارمنيلر اونلارى گودموش، فورست دوشن كىمى سورويە ھجوم ائتمىش، چوبانلارى اۋلدورموشلر. خلىل چوخ قوچاق آدام اولوب. آتدىغى گۆللە بوشا گىتمىش. او، قاچا بىلىر. ايبىل اۋزونو سالىر سورونون ايچىنە، سورونە - سورونە قاچىپ خلاص اولور. زىئىنالىن، آغراضانىن، پىرقولونون، ايمانين باشىنى كسىرلر. ضربە نى ائله وورولار كى، جانلارى بىردن چىخماسىن، عذابلا اۋلسونلر.

گونلرين بىرىندە 60 نفرە ياخىن كىشى تاخىل آلماق اوچون كىندىن اوستوندن داغلاردا قالخارق، دلە دن كىچىپ باداملى كىندىلە شادا كىدى آراسىندا يىرلشن تىركىش كىندىنە گىدىرلر. ملا اسماعىل كىندىن باش بىلە نى، مصلحتچىسى ايدى. او، ھمكىندىلر يە مصلحت گۆرۈر: " سىز يىرىنىزدن دىرگىن، دايانىن بوردا. ائشىدىگىمە گۆرە توركون قوشونو ناخچىوانا گليب، گىندىم اورا، بلكە بير - ايكى سلاح آلا بىلدىم ". ملا اسماعىل گىندىن سونرا آداملار بير يىردە دايانماقدان يورولور، بىتلە قارار گليرلر كى، ملا اسماعىلى گۆزلە مكدىنە گىندىپ تاخىلى آلىپ كىندە قايتىسالار ياخشى اولار.

هره بیر پود، یاریم پود تاخیل آلیر، کیمین اولاغی وار، کیمی نین آتی وار یوکلہ بیر، کیمی بئلینه آلیر، کنده طرف گلیرلر. بوزدار دئییلن یئرہ چاتاندا نہ فکرلشیرلر سہ گئری تیرکٹشہ قایدیرلار.

باخیب گؤرورلر کی، آرالاریندا مؤولان آدلی بیر کیشی یوخدور. ملا اسماعیل دا گلیب چیخیر. موولانی ارمنیلر یولدا توتوب باداملی کندینہ گتیریرلر، دالینا قاینایان سامووار باغلایب کندین یوللاریندا گزدیریر، ارمنیلرہ گؤستریب دئییرلر:

"باخین، بو، ارمنیلرین دشمنی تورک اوغلو تورکدور". یتریدیکجہ اوستونہ تۆکولن قاینار سو مؤولانی یاندیریر و اونون دیزی قاتلاناراق تلف اولور. بو قیرغینلار تکرار - تکرار، حتّی، 1948 - جی ایلده سووئت حاکیمیتی ایللرینده ده باش وئیریدی. تاریخن رحیمدیل، اورگیومشاق اولان آذربایجان خالق ییرغیندان بیر آز کتچمیش ارمنیلری باغیشلاپ، دوست اولورلار. ارمنیلر ایسہ هئج واخت بو هومانیسیتلیگی قیمتلندیرہ بیلمه میش، فورصت تاپان کیمی، خاینلیکلہ اونلارین "دوستلوغونا" اینانان مسلمانلاری قیرمیش، اؤلدورموشلر.

بیر گون عادل معلم کندلیسی عالیش کیشیینن مردوروس کندینہ گئدیر. مردوروسده بیر قوجا ارمنی اونلار یاخینلاشیب صحبت ائتمه یه باشلاپیر. او، قیرغین واختی آله اماندان یوخاری رمّشینہ قدر پیدا گئتدیگینی سؤیله بیر. 1918 - جی ایلده قوجا ارمنیین قارداشی ایله آتاسی رمّشینده قیرغین تۆره دنلرین ایچینده اولوب، اورادا قولدورلوق ائدیبلر. اطراف کندلری سویوب تالایان ارمنی قولدورونو نوو روزون آتاسی قهرمان کیشی - آله امان - غربی آذربایجاندا بیر نچہ کند ی اهاته ائدن وادی و عئینی آدلی کند اورگیومشاقلیق ائدیپ، ائوینده قوناق ساخلاپ، اونا سیغیناجاق وئریب. قهرمانین ایک یایغینی گولله ایله ووروب توپال ائدن ارمنی واختی ایله اونون عمیسی اوغلو زینالین باشینی کسمیشدی. آذربایجان خالق ییریلیگی تئز اونودور، اونون اورگینده کینی - کودورتی اولمور، ییریلیه قارش ی همیشه یاخشیلیق ائدیر. چوخ

هومانیستلیک ائتمک خالقین فاجیه سیدیر. تاریخن هومانست اولان آذربایجان خالقى نین باشینا ارمنیلر ایندی ده اویونلار آچیر، اؤزونو مظلوم و یازیق کیمی قلمه وئره رک دنیا خالقارینی آلدادیرلار.

عظیم کاظم اوغلو 37 ایل مختلف وظیفه لرده چالیشیب، معلم، کند سووئتینین کاتبی اولوب. او، دؤرد الیفبادا یازیب - اوخویا بیلیردی: عرب، فارس، کیریل، لاتین. عرب الیفباسیندا معلملیک ائتمیشدی. باداملیدا روستمین، آشاغی رمشینده کمالین معلمی اولوب. اونلارین هر ایکسی اوخویوب معلم اولموش، اوزون مدت درس دئمشلر. ملا اسماعیل وفات ائندن سونرا کندين ملاسى اولمادیغیندان عظیم کیشی عربجه بیلدیگی اوچون مالایق ائتمه یه باشلاپیر و کندين اؤلولرینی یئردن گؤتورور. شورا حکومتی دینه، مالارای قارشى یوروش ائدیردی.

حاجی ابراهیمو شهر کمیته سی نین کاتبی ایشله ییردی. مالارای توت ها توت واختی ایمیش. دینی قاداغان ائتمک ایسته ییردی. کئندن ملا عظیمی ده رایون میلپسی توتوب بیر باشا حاجی ابراهیموون قبولونا گتیریر. ملا عظیم بورادا اطراف کئندلردن اولان مالاراین ساققالی نین، بیغلاری نین قیرخیلدیغینی گؤرور. کاتب ملا عظیمه دئییر: (1880 - 1985)

- یاخشى باخ، سنى ده بونلارین گونونه قوياجام.

- قويا بيلمزسن - دئيه ملا عظیم زهملى و سرت سسله

دیلله نیر.

- نییه؟

- بیر منه دئه گوروم، سن هانسی مکتبی قورتارميسان؟

- اونيوئرسيتتين تاريخ فاکولته سینی (اينديکی بدو - موليف).

- او واختين اونيوئرسيتتی ده بو دینی مکتبلر، مدرسه لر ایدی.

منیم واختیمدا سنين قورتاردیغين اونيوئرسيتت اولسایدی، من اورانی سندن قاباق قورتارمیشدیم. سن بیر اؤز دیلینی، بیر آز - ماز دا روس دیلینی بیلیرسن. من بیلیرم عرب دیلینی، فارس دیلینی...

کاتبین ملا عظیمین بو آغیللی جاوابیندان چوخ خوشو گلیر. اونو اؤز ماشینینا اوتوردوب ائوینه آپاریر. ائو چاتاندا ملا عظیم گورور کی، کاتبین قوجا آناسی نماز قیلیر. حاجی نین اؤزو ده دستماز آلیب باشلایر نماز قیلماغا. ملا عظیمه ده دئیر: " بو قالسین ایکیمیزین آراسیندا، ها! من اورادا گوردویون ملالاری یوخلایردیم. اونلار الله ی دا داندیلار، دینی ده. هئچ بیرینین ده سنه دی یوخدور، یالانچی ملالاردی». حاجی ملا عظیمی ایکی گون ده قوناق ساخلایر. سونرا اؤز ماشینینا قویوب رایون مرکزیه گتیریر. میللیس رئیسینه تاپشیریر کی، بو کیشینی اؤز ماشینینا آپاریب کنده قویارسان، قاییدارسان.

بیر گون کنده یاس اولور. ملا اسماعیلین کورکه نی ایمیش کیشی دانیشیرمیش کی، مجلسی ملا اسماعیل آپاریرمیش. کئندن بیر نفر حکومه چوغوللوق ائدن گلیب ملا اسماعیلا دئیر کی، سنی ملالیق ائتدیگینه گوره توتوب زیندانا سالاجاقلار. بو خبردن ملا اسماعیل سارسیلیر، خسته له نیر و اون گوندن سونرا دنیاسینی دیشیر (1930). عظیم کیشی او دؤورون ان ساوالدی آدمی ایدی، 37 ایل دولت قوللوغوندا ایشله دیگینه باخمایارق، حکومه هئچ بیر دانوس وئرمه ییب. بیر دفعه ده اولسون باشقالاری نین خواهیشله آنونیم مکتوب یازماییب. ملا اولسا دا هئچ واخت جادو - پییتی یازیب جماعتین پولونو، وارینی منیمسمه ییب.

عظیم کیشی نین 3 اوغلو، ایکی قیزی اولوب: عادل، قادیر، عزت، قۇنچه، شۇوكت. قیزلاری چوخ گۇزل اولوب، گۇزلیکده آنالاری آینایا چکیبلر. آناسی قیزلاری اوچون دئییرمیش: بیر یاغ دورمگیدی، بیر یال دورمگی.

گونلرین بیرینده کند جماعتی اوبا طرفدن، " مهدی اوغلو بیچن " اراضیدن گولته سسلری ائشیدیر. ارمنیلر نوبتی قیرغین تۇرتمه یه باشلاییرلار. آلؤردیینن خلیل چایوخوشا گنده رک ارمنیلرله آتیشماغا باشلاییرلار. " شیپیریرغین چایی " ندان ارمنیلرین آرخاسینا کئچه رک اونلاری گولته یه توتوب قووورلار. ایکی نفر بیر دسته ارمنیه قالیب گلیر و کندین خارابایا دؤنمسنین قارشیسینی آلیر. سووئت حکومتی قورولاندان سونرا بو داغلارا گویا ساکیتلیک گلیب. اوندان سونرا سووئت حکومتی بو خالقین اوزده اولانلارینا، بیر آز مالی، پولو اولانلارا، ساوادلارینا " کولاک " دامغاسی ووراراق محو ائتمه یه باشلاییب. بو کنددن " کولاک " لیغا دؤرد نفر دوشوب. قاسیم معلمین عباس اووی فرهاد، حاجی مهدی اوغلو عالی، ایمیشین قارداشی تئیمور، اسماعیل. سووئت قورولان واختی قاچاقلار اولوب، کیمی حکومتی قبول ائده بیلمه ییب قاچاق اولوب، کیمی ناموس اوستونده آدم اؤلدوروب قاچاق دوشوب. قاچاق نبی واختی ایله بو کنده تتر - تتر گلیرمیش. اونون قوناق یئری احمدوو مممه دین اتوی اولوب. باجیخانیم ننه اونو اوچ گونله قوناق ساخلایرمیش. اوچ قارداشی - محمدی، ایبل حسنی، جبینی ارمنی گولته ایله ووروب اؤلدوروب، کندین ان ساوادللی ملاسی ملا ایمانقولو اولوب. ملا ایمانقولو نجف شهرینده دینی تحصیل آلیب. اونون قارداشی اوغلو اسماعیل تبریزده مرثیه خانلیغی اؤیره نیب. هم ده مسلمانلاری هججه آپاراراق زووارلیق ائدیپ. بؤیوک دراماتورقوموز حسین جاویدین حیات یولداشی میشکیناز خانیمین آناسی شاحسنم سیسیان بؤلگه سی نین شکی کندیندن اولوب. میشکیناز خانیمین عباس اووی، یوخاری رمئشینلی ملا حسینعلی او دؤورون ساوادللی ملالاریندان بیر ی حساب اولونوردو. اونا گؤره اونو تتر -

تئز اطراف کندلره، ائلجه ده ده رله یزه محرملیک گونلرینی کئچیرمه یه آپاریردیلار. محرم آییندا تازیانه مجلسلری کئچیردیکدن سونرا اونو حرمت -

عزتله، پای - پوشله یولا سالیردیلار. ملا حسینعلی نین آروادی چوخ گؤزل اولدوغوندان کوکو بیی نین اونا گؤزو دوشوموش. دفعه لرله گیزلینجه ایسماریج گؤندریب اونو آلاق ایسته دیگینی بیلدیریپ. آنجاق ملا حسینعلی نین آروادی اونو سایا سالمایب. اونا گؤره ده بی ملانی اولدورمک قرارینا گلیر، بلکه آرواد اوندا یولا گله. کوکو بیی نین آداملاری اونو گوده رک جئرمخ شهری نین یاخینلیغیندا پریچنقیلی دئیلن مئشه لیکده اولدورورلر. خوداباخیش، رمضان، اسماعیل، محمد بونلار ملا حسینعلی نین اوغلانلاری اولوب. ملا حسینعلی عظیم کیشیه واختی ایله درس دئییب، قرآن اوخوماغی اؤیره دیب.

2 - جی دنیا محاربه سینده کئندن 40 نفردن چوخ آدام هلاک اولوب. سووئت حکومتی انسانلاری بیر - بیرینه نظارتچی، گؤزتچی قویموش، بیر - بیرینی گودمک وردیشینه اؤیرتمیشدی. بیرى چاشیب حکومتین علیه ینه بیر سؤز دئسه ایدی، گنجیکن یوخا چیخیردی. حکومت خصوصی آداملاری ساختاکارلیق قلییینه سالمیشدی. همن آدام اؤزو ده ایستمه دن (یا ایستیه رکدن) شیطانچیلیق ائدیر، همیئرلیسینه، همکندلیسینه قویو قازیردی. "کولاک" لیق دؤورونده هانسی کند سووئتی، هانسی رایکوم کاتیبی داها چوخ "کولاک" وئیردیسه پاقونونون اولدوزو آرتیردی، وضعیفه سی قالدیردی. یوخاریدان "مالادئس" آلیردی. بئله بیر فاجیه بو کئندن ده یان کئچمه دی. بیر آز واری - دولتی اولانلاری، امکانشی شخصلری "قولچوماق" آدی ایله دامغالاییب توتدولار. ائله اولوردو کی، توتولان آداملاری محکمه سیز - فیلانسیز اؤزلرینه چالا قازدیریپ گولله بیردیلر. انسانلار ایزسیز - سوراقسیز محو اولور، کئندین مصلحتچیلری، یول گؤسترلری بیر - بیر یوخا چیخیردیلار. انسانلاری قصدن جیرلاشدیریردیلار. کوکو کئندین صیفینی،

محمدحسینی، پاشانى، نووروزالىنى شاھبوزا گتیریب گوللە دېلر، سونرا دا اۆزلە رینین قازدیقلاری چالایا تۆکوب اوستلرینی تورپاقلادیلار.

صالح مالیش اوغلونون ئىگىلىرى:

اووللر ارمنیلرلە سرحدە " سن گر " دە، " یالین دالی " ندا چای آخیرمیش. اورا باداملیق اولوب. 1918 - جى ایلده ارمنیلر ایراندان کۆچورولە رک گلیب باداملیدا یورد سالیبلار. اونلارین هئچ بیر قیبرستانلیغی یوخ ایدی. قیبرستانلیق 1918 - جى ایلدن سونرا گۆرونمە یە باشلادی. باداملیدا مسلمانلار یاشاییدى. چاپین بو بیرى اوزونده ارمنیلر یورد سالماغا باشلادی. ارمنیلر سرحدی کتچندە کندىن کیشیلردن شاھباز، نجف، مالیش، ابوالحسن و دیگرلری ارمنیلری قووب او یانا کتچیدیلر. قیمت اولاراق ارمنیلرین آتالارینی دا گتیرمیشدیلر. شاھحسین کیشی نین قارداشی هسە نى کهنە آیرینجدا ارمنیلر اجرلە اۆلدوروب، مئیتینی دە یاندریرلار. شاھحسین قارداشینین اینتیقامینی آلسا دا، اونون آناسی تسکینلیک تاپا بیلیمیر، گئجه - گوندوز نالە چکیب آغلايیرمیش. بیر دفعە شاھحسین کۆوشندە ایمیش، بیردن گۆرور کی، بیر ارمنی سرحدی کتچیر، اونو تانیییر، بیلیر کی، بو باداملی زیلوون اوغلو واهاندیر. جلد اونا یاخینلاشیر، " دلمە " دە اونو یاخالايیر. خنجری قینیندان چیخاریب اونون بونونون دالیندان محکم بیر ضربه وورور. خنجر او قدر درینە ایشلە میشدی کی، بونوندا یومورتا بویدا چاپیق آچیلیر. واهان قورخودان سسینی چیخاریمیر، اۆزونو تولکو کیمی بیجلییه قویوب اۆلو ساياغی یثره اوزانیر. شاه حسین اوندان بیر آزالانان کیمی یئریندن آياغا دوروب قاچماغا باشلايیر. " ساخسی بولاغ " آ چاتهچاندا آتاسی ایلە راستلاشیر، دئییر، منی شاه حسین بو گونه سالدی. اونلار ائو چاتیرلار. آتاسی تتر یاغانن بالی قاریشدیریر، واهانین بونونا تۆکور، اونون دوزلتدیگی ملهم قایانیب یارانى قووشدورور.

1941 - جی ایل محاربه سی باشلايیر. آجلیق دۆورو اولور. آرتیق قوجالمیش شاهحسین کیشی ائوده اولان یئگانه گبه سینی بادلیمیا ساتماغا آپاریر. دئییرلر اونو واهان آلا. واهانین بیر قولو اولمادیغیندان محاربه یه آپارمامیشدیلا. او، باداملیدا کولخوز صدری ایشله ییردی. شاه حسین قولتوغوندا گبه کولخوز ایداره سینه گلیب صدری خبر آلیر. واهان اونو قارشیلاییر، ایداره یه - اوتاغینا دعوت ائدیر. شاهحسین واهانی گۆرن کیمی تانیییر. واهان اونو یانیندا اوتوزدورور، ایشلرینی قورتاریر، شاهحسینه دئییر، گئدجگیک بیزه. شاهحسین آیاغا دوروب واهانلا برابر اونلارا گئدیر. ائو چاتههاچتدا سانکی یوخودان اویانییر. بیردن اورگینه واهیمه دوشور: " بو ارمنی بلکه ده منی تانییب، ائوینه آپاریر کی، اۆلدورسون ". آلاقای نین یانیندان گئری قاییدیر.

شاه حسین کبله حسینقولونون اوغلو، حسنین، اسماعیلین قارداشی اولوب. شاهحسین قولدان چوخ قوتلی ایمیش. دئییلنه گۆره، گون کولونو، بیر الینی یئره دایاییب او بیرى علیه بیر دفعه یه کۆکوندن چیخاریرمیش. شاه حسین کیشی وارلی ایدی، قیزیلی، گوموشو چوخ ایدی. محاربه ایللرینده بیر آز قیزیل گۆتوروب ساتماق مقصدیله ناخچیوان شهرینه گئدیر. نئجه اولورسا، بیر ارمنی اونون قیزیل ساتماق اوچون گلدیگینی حس ائدیر، پولگییر بیر میلیسیونئرله الییر اولوب، میلیسه دئییر کی، اونو قورخوت، قیزیلی الیندن آلاق. اۆزو ایسه شاهحسین کیشیه دئییر کی، سنی توتاجاقلار، قیزیلی - زادی دا قوی، قاچ. بئله لیکله ایکی دلدوز قوچاق، جسور، لاکین آوام، سادلؤو شاه حسینى آلداداراق قیزیلینی الیندن آلیر. شاه حسین توتولماق، زیندانا آتیلماق ایستیمه رک قیزیللاری اونلارا وئریب کنده قاییدیر. سونرالار کوکو کندینه کۆچن شاه حسین عمرونون آخیرینا یاخین ناخچیوانا کۆچور و 1953 - جو ایله 90 یاشیندا دنیاسینی دییشیر.

ارمنی - مسلمان قیرغینیندا ایبل حسنی ارمنیلر توتوب اۆلدورموش، دۆرد یئر شاققالا یارق چووالا دولدورموشدولار. چووالی آتین ترکینه یوکلە میش و آتی داغدان اۆتورموشدولر. آت اوبایا ائتمیش، کۆوشنده سورو اوتاران چوبانلار ایبل حسنین آتینی تانیمیش، آتین اوستونده کی چووالی آچاندا اتورپه دیجی منظره ایله قارشیلانمیش، دهشتلی منظره دن، توکلری بیز - بیز دورموشدو. اونلارین بیر یولداشی دا محمد کیشی اولور. او، یاقوبلو تایفاسیندان ایدی. یاقوب قاراباغدان گلیب. ممد علی، حاجی قربان، نوروزالی، احمد یاقوبون اوغلانلاری اولوب. 2 - جی دنیا محاربه سینده یاقوبلو طایفاسیندان چوخ آدم گندیب گلمه ییب. محمدین اوغلو مالیش، مشهدی تاغی نین اوغلو قربان، علی، صادیغین اوغلو محرم و س. محاربه نین قانلی جانیاقلاری اونلارین عمرونو یاری یولدا قیریپ.

شاهباز محمد اوغلو 1898 - جی ایله آنادان اولوب، 1986 - جی ایله وفات ائدیپ. شاهباز بابانین آناسی باجیخانیم ننه 120 یاش یاشاییب. 1846 - جی ایله آنادان اولوب، 1966 - جی ایله دنیا سینی ده ییشیب.

محمدین ایکی آروادی اولوب. بیرینجی آروادی تئللیدن ایبل حسن، عباس، گویش، پرزاد، مخسته، باللی، ایکینجی آروادی باجیخانیمدان دورنا، شاهباز، مالیش، ایرانه، گولو آدلی اوشاقلاری دوغولوب.

صالح معلم 1937 - جی ایله آنادان اولوب. 4 یاشی اولاندا آتاسی مالیش محاربه یه گندیپ، آتاسینی هئج خاطرلامیر. آتا - آنایا قارشی خطیر - حرمت، پرده اولدوغوندان مالیش محاربه یه گئنده آروادی و اوغلو ایله گۆروشمه ییب. مالیشین حسن، صالح آدلی ایکی اوغلو و منظر آدلی بیر قیزی اولور.

2 - دنیا محاربه سینده ووروشان مالیش محاربه نین قورتارحاقورتاریندا هلاک اولور. همکندلیسی نین دئدیگینه گۆره آلمانلار طرفیندن آتیلان توپ گۆله سی اونون باشینا دییب و باشینین یاریسینی آپاریپ. یولداشلاری اونو ائله اوراداجا باسیریر. مالیش آغاچا چیخراق کشفیات آپاریرمیش. شاهباز کیشی ده آتاسی محمد کیشی کیمی ایکی

آرودالی اولوب. بیرینجی آروادی توووزدان 4 اوشاغی: احمد، پاکیزه، فاتما، فیروزه، ایکینجی آروادی زؤهره دن بیر قیزی - تثلی اولور. کنده ایلک مکتب شاهباز کیشی نین ائوینده آچیلیب. ایلک معلم چهری کندیندن محسن اولوب. شاهبازگیلین ائوینده همدرس دئیرمیش، هم ده اونلاردا قالیرمیش. گنت - گنده اوشاقلارین سای ارتدیقا صنفلر ده آرتیب. او واخت ایمانین آتاسی محرم کیشینین بؤیوک تۆوله سی اولوب. تۆوله نی تمیزله ییب درس کئچمه یه باشلایبیلار. سونرا جماعت بیغیشیب ایندیکی مکتبین یئرینده 2 - 3 صنفلی مکتب تکیکیلر. 1932 - 1933 - جو ایللرده مکتب آچیلیب. اوشاق آز اولدوغوندان قیز - گلینلری ده مکتبه بیغیب درس کئچمه یه باشلایبیلار. مکتب محاربه عرفه سینده چئوریلیب 7 ایللیک اولور. 1963 - 1964 - جو ایللرده مکتب 8 ایللیک، سونرا ایسه 10 ایللیک اورتا مکتبه چئوریلیر. قیله لی، جمال، شولان مکتبین ایلک معلملریندن اولوب.

120 یاش باشامیش باجیخانیم ننه نین سؤیله دیگینه گۆره کندین کناریندان آخان آنابات چایی کندین یئرلشدیگی سوییه ده ایدی. ایلبه ایل گلن سئل سولاری چابین دره سینی یوموش و چابین سوییه سی آشاغی دوشموشدو. اورتا یال، گونئی دئییلن یئرلر اوبا یئری، یاشاییش یئری اولوب. سونرالار آرختولوزی قازیتیلار زمانی اورادا قیبرستانلیق آشکار ائدیلیب. بیزیم تصووروموزه گتیره بیلمه یه جگیمیز درجه ده دیامئتری 5 متر اولان بؤیوک کوپلر تاپیلیب، اونلارین ایچینده تاخیل ساخلایبیلار. قیبر داشلاری ایندی ده دورور. گونئی دئییلن ساحه یعقوبون کۆوشه نی اولوب. اورالار گوللو - چیچکلی، چمنلی بیر یئردی. اینک، قویون، ساخلایبیلار. تاریخیچیلرین گلدیگی قناعته گۆره محو اولموش، یوخ اولموش اهالی قدیم آلبانلار ایمیش.

باجیخانیم ننه نین باجیسی گولخانیم ننه باشقا کنده محمود اوبایا اره گئدیب. باجیخانیم باجیسیگیله قوناق گئدیر. بیر آز کئچمیش کنده های دوشور کی، قاچاق نبی آروادی هجرله کنده قوناق گلیب. هر ایکسی آت مینمیشدی، آندان دوشوب بیر کیشیه قوناق گئدیبلر، گنجه نی قالیبیلار. باجیخانیم ننه نین دئدیگینه گۆره نبی

بسطوبى، دولو بىر اوغلان، ھجر ايسە اونا نىستىن، اوجابوى، آرىق، شوو رك و چوخ گۆزل بىر قىز ايمىش. اونلار ايكى گون قوناق قالىپ گئدىلر.

روايته گۆره خان خودافرىن كۆرپوسونو تىكدىر بىرمىش. ھر دفعه بىر اوستا گتيزدىرىپ كۆرپونو سالدىر بىرمىش، ايل باشا گلە مېش كۆرپو اوچورموش. خانا خبر چاتىر كى، مەھدى آديندا گوجلۇ و تدبىرلى بىر اوستا وار، كۆرپونو تىكسە - تىكسە، آنجاق او، تىكجك. تىكىنتى اوچون لازم اولان ماترىياللارنى گتيرىپ تۆكۈرلر. اوستا مەھدى كۆرپونون خىمىنى قازدىرىپ، بىر آز دا كۆرپودن اينشا ائدىر و ھىچ كسە ھىچ نە دئەمە دن يوخا چىخىر. نە قدر آختارىلارسا اوستا مەھدىنى " گۆردۈم " دئىن اولمور. بىر ايلدىن سونرا اوستا مەھدى پئيدا اولور. خان خىرصىنى باسىپ اوندان سوروشور: " مەھدى، بو واختا قدر ھارادا ايدىن؟ " خان ايستە بىردى كى، اونا آغىر جزا وئرسىن: " اليندە ايشىنى يارىمچىق قويوب، ھارالاردا گئدىپ ياتمىسان؟ "

اوستا مەھدى تمكىنلە سۆزە باشلايىر: " خان ساغ اولسون! سەن دئىجكدىن، بو كۆرپونو اوچ آيا تىك، باشا چاتدىر. مەن دە سەن سۆزونو يترە سالمايىپ تىكجىدىم. ايل باشا چاتاندا كۆرپو اوچاقىدى. سەن دە مەن جزامى وئرجىدىن. گرەك بو كۆرپونون ھىمى بركىمەك اوچون بىر ايل كئچىدى. سىزە دئىدىم كى، بىر ايل كئچملىدى، سىز دە مەن مەجبۇر ائىجىدىنىز كى، كۆرپونو تىكىم.

اونا گۆرە دە مەن سىزدەن خەرسىز چىخىپ گتتدەم، بىر ايل كئچىدىن سونرا قايتتدەم. ايندى كۆرپونو تىكجەم، ايللر كئچسە دە او، اوچماياق. " خان اوستا ايلە راضىلاشماغا مەجبۇر اولور. اوستا مەھدى كۆرپونون تىكىنىتىسىنى باشا چاتدىرىپ. خودافرىن كۆرپوسو ايندى دە قالىر. او واخىدان ائل ايچىندە بئلە بىر مەثال يارانىر: " اوستا مەھدى ياتدى، آپاردى "

خدیجە کامیل قیزی خدیجە کامیل قیزی نین صحبتلریندن:

1918 - جی ایل. ارمنی - مسلمان قیرغینین قیزغین واختی اولور. ارمنیلر مؤولان آدیندا بیر کیشی نین بئلینه قاینایان ساموواری باغلاییرلار. گاوورلار اونو قاباقلارینا قاتیب دلمه دن کولاده یه کیمی گزدریرلر. قاینایان ساموواردان تۆکولن سو یثربدیکجه ملانین اوستونه تۆکولور. کولاده یه چاتاندا دیزی قاتلانیر، او، یثره بیخیلییر. باخیرلار کی، ایستی سودان بدنی تمام بیشیب. او، بیخیلیدی یثرده قالیر، بیر داها آیاغا قالخمیر. بو ارمنیلرین دینج اهالییه قارشى تۆرتدیکلری نوبتی قانلی جینایتلردن بیرى ایدی. مؤولان کیشی نارین خالانین عمیسی اولوب، نئجه ایل کئچندن، آرا ساکیتلشدن سونرا ملا اسماعیلا ملانین باسیربلیدی یثرى نیشان وئیرلر. او، گندیب ملانین سوموکلرینی بالینج اوزونه بیغاراق ائل قیبرستانلیغیندا باسیریر. ملانین قارداشی هشیم قارداشی نین قانینی آلاجاغینا سۆز وئیر. قیرغین واختی گندیب بیر نئجه گاوورو قانینا قلتان ائدیر. کندی قتشیرنده کی داغدا کندی قوچاق کیشیلریندن هر گون بیرى قاراوولچولوق ائیدردی. خوداکریم بابا یوخاریدا قاراوول ایمیش. بیردن شاه یوردوندان قارشیق سس گلدیگینی حس ائدیر. هارای چکیب کندی آیاغا قالدیریر: «ای هاوار، اوشاقلاری (چوبانلاری - مولیف) ارمنیلر قیردی، قویماين!». سلیمانلی طایفاسیندان اولان ایمان دا بو باشی کسین چوبانلارین ایچینده اولور. اونلاردان ایکى نفر - گولله سى هئچ واخت بوشا چیخمایان خلیل و ابیل قاجیب جانینی قورتارا بیلیر.

صفرعالی الله وئردیئو نوس کندیده درس دئییردی. باجیسی گۆزل اونو یولوخماغا گئدیر. ارمنیلرله صحبت اسناسیندا ارمنین بیرى دئییر: من سیزین حضرت عباسی گۆرموشم. گۆزل سوروشور: " هاردا؟ " " سیزین " سگر " ده، بیزیم کوماندر امر ائندی کی، توپو ائله آتارسان کی، گندیب او آغ ائوی داغیتسین. " آغ ائو کبله ائوی ایدی. قارا دامین اوستونده بیر ائو ده تیکمیشدیلر. او ائو " آغ ائو " و یا " "

ايڪيمرتبه لي ائو " آڊلانيردى. انجاق گوئى گئيملى، گوئى عمامه لي، گوئى آتلى بير نفر قئييدن ظهور ائدى، بيزيم قوشونو يئرله - يئكسان ائدى، بيز باسيلديق، سينديق، گئري چكيلديك. همين او آتلى سيزين حضرت عباس ايدى. "

صالح معلمين آتا ننه سى باجيخانيم 120 ايل ياشادى. او، يئنيدين ديش چيخارتميشدى، ايينه نى عئينكسيز ساپلاييردى. اونلار ائو تيكمك ايسته بيرديلر. اونا گوڙه " آيى بالاسى " دئييلن فورمادا 150 كرپيج كسيرلر. گئجه اولدوغوندان گئديب ياتيرلار. سحر دوراندا گوڙورلر كى، باجيخانيم ننه 150 كرپيجين هاميسينى تكياشينا قوروماق اوچون او بيرى اوزونه چئويريب. اؤلنه قدر آغلى، هوشو اؤزونده اولوب. عمرونون سونوندا 10 گون يورغان - دؤشه يه دوشور، 11 - جى گون وفات ائدير. باجيخانيم ننه نين دانيشيغينا گوڙه 9 ياشيندان نماز قيلماغا باشلاييب، تا اؤلنجن بير گون ده اولسون نمازىنى بوراخماييب. ائولرى نين اوستو اوجاق يئرى، پير اولدوغوندان هر جومه آخسامى اورا گئديب نمازىنى قيلارميش. عمرو بويو ايشله ييب، چاليشيب، جهره آييريب، يون داراييب، گبه، كيليم، پالاز، جئجيم، جوراب توخويوب. اؤزو سينه دفتر اولوب، چوخلو سايدا باياتيلار، آغيلار دئييب. محاربه يه گئديب قايتمايان اوغلو ماليش حقينده خيلى باياتى قوشوب.

من عاشيغم ، بييارسيز،

بوستان اكديم خييارسيز،

ماليش، يوخودا سنى گوڙدوم

اويانديم اختياريز.

قريبليك آستا - آستا،

منی ائيله دی خسته،

اورگیم قلبی داغییدی

اریدی آستا - آستا.

بو داغلار، یاستی داغلار،

قار یاغدی یاسدی، داغلار،

نئجه سن بیر آه چکم

قالاسان یاسلی، داغلار.

آشاغی رمئشینده اولو کریم آدیندا بیر ائل شاعری وار ایدی، یاخشی شعرلر قوشاردی.
اوندان بیر نئچه بند:

قیشین فیرقتیندن تیترشیر داغلار،

داغلاری توتان قار ایدی، گئتدی.

دنیا، سندن چوخلو شیکایتیم وار،

سنده نئچه پادشاه وار ایدی، گئتدی.

منیم بو دردیمه چارا قیلمادی،

مولکی سلیمانا بافا قیلمادی،

گلدی نئجه اولمالار، عالملر

اعتبار سیز دنیا، بیرى سنه قالمادی.

من نئیلیرم بو بی وفا دنیانی،

نئیلیمسن روستم تک قهرمانی،

ارست آیاغی، حاقین دیوانی

کریم خبردار ایدی، گلدی ده گتدی.

یا قوبلو طایفاسیندان احمدین 4 اوغلو، 3 قیزی اولور: مشهدی تاغی، محمد، صادق، نووروز. قیزلاریندان بیرى نجفین آناسی آغاپری، بیرى رشید معلمین ننه سی حورزاد، اوچونجو قیزینین آدی قیزیتر اولوب. صالح معلمین بعباس اووی محمد قالایچی ایمیش. کند به کند دوشوب قاب قالایلا بیرمیش. بیر کنده یئتیشده توک باسمیش اوزونو قیرخدیрмаق ایسته بیر. دللگین کیشیدن خوشو گلمه دیگیندن اونون اوزونو تراش اتمک ایستمیر، گاه دئییر، اولگوجوم کورشدور، گاه دئییر، گئدن یتریم وار، بو جور بهانه لرله کیشینی باشیندان علمک ایسته بیر. محمد کیشی نین شاعرلیگی ده وار ایمیش. باشلا بیر بداهتن اونا هجو دئی:

- داغدا اوستا اولماز، دئدیم چوباندی،

بیر یاللی - یاپیاللی اثرکک قاباندی،

ددن تا نئيله سین، ائششک باباندی،

یاخشی اولماز ائششک ذاتی دللگین.

گونلرین بیرینده محمد کیشی گئدير شهره. يئميشين نوبار واختی اولور. ساتيجيا دئيير کی، منه بیر دنه قوون چک. پولو جيبندن چيخاردير کی، ساتيجيا وئريب قوونو گؤتورسون. محمدین خیردا پولو اولمور، ساتيجيا ایری پول وئیر. ساتيجی دئيير، پولونون قالیغینی قایتارماغا خیرداسی یوخدور. محمد کیشی دئيير، یانینداکی ساتيجیلاردان خیردالا، خیردامی وئر، چيخيم گئديم. او دئيير، بو دئيير، آخیردا محمد کیشی اونا دا بیر هجو دئيير:

آغیردان - یونگولدن ساتار،

محمدده ده نيسيه ساتار،

آی چاخمير گؤز، آغزی سولو

قوونو نییه وئرمیرسن؟

محمد کیشی جاوانلیقدان چوخ عشقلی کیشی اولوب. قیش واختی اولور. سئودیگی قیزی گؤرمک اوچون اونلارین دامی نین اوستونه چيخيب باجادان بویانیر، قیزی گؤرجک شعر دئمه یه باشلايیر. او قدر شعر دئيير کی، قالخيب گئتمک ایسته ینده قالخا بيلمیر. اؤزونون ده خبری اولمور، اوستونه او قدر قار یاغیر کی، قارین آغیرلیغیندان دورامیر. بیر دفعه ده " دوز " دئيیلن یئره اوت بیچمه یه گئديرمیش. گؤرور کی، قاباقدان بیر دسته قیز - گلین گلیر. باشلايیر اونلارین شانینه شعر دئمه یه. دئيير - دئيير، بیر ده گؤرور کی، اونولا اوت بیچمه یه گئدنلر گئری قايیدیر.

کنده خئدی آدیندا گؤزل بیر گلین وار ایمیش. گلی نین اری ایسه حدیدندن آرتیق چیرکین ایمیش. خئدی نین اری بیر ایلی باتوما ایشلمه یه - قازانجا گئدير. محمد کیشی نین بو گلینه گؤزو دوشوموش. نه قدر جادو - پیتی ائلتدیریرسه گلین اریندن

بوشانمىر. محمد ايستە يېردى كى، گلىنى بوشاتدىرىپ اۋزو آلسىن. بىر گون خبر گلىر كى، خۇدى نىن ارى قايدىر. محمد كىشى بو آجى خبرى ائشىدىپ بداھتا دئىير:

يىتيرىشى وور، يىخگىن سۆزوين،

حاق سنى ياندىرسىن اودو - كۆزوين،

تېسابغا بىين، دلە گۆزوين،

اۋپوب، اوخشاياجاق تئلىنى، گۆزل.

محمد قاب قالايلاماق اوچون درلە يز كندىنە گئدىر. قوناق قالدىغى ائوين صاحىبىنە بىر گلىنە عاشىق اولدوغونو، گلى نىندە چوخ گۆزل اولدوغونو سۆيلە يىر. كورد دوستلارى اونون حالينا آجىيىپ دئىيرلر، گئدىرىك كندە، سن دئدىگىن گۆزلىكلر او گلىندە اولسا، قاچىردىپ گتىرىرىك اونو سنە، يوخ، اگر سۆزلىرىن يالان اولسا اوندا سنى اۋلدورجىگىك. او واخت نووروز بايرامى عرفە سى اولدوغوندا ھامى ائودە تمىزلىك ايشلىرى آپارىدى. خۇدى دە آغ پالچىق گتىرىپ ائوين ديوارلارىنا چىرىرىمىش. پالچىغى چىرىدىقجا گلى نىن اوزو آغ پالچىقدان لكە - لكە اولور. ايش گۆزدويو اوچون دە جىرىم - جىندا پالتار گئىنىنىمىش. اونو قاچىرماغا گلنلر گلى نىن حالينى گۆروب محمدى دوست اولدوغونا گۆرە اۋلدورمورلر، آنجاق ياخشىجا يامانلايىرلار. خۇدى حقيقتا چوخ گۆزل اولور. اونون اوزون ساچلارى وار ايمىش. بولاغا سويا گئندە ايكى سەنگ گۆتورورموش. مىس سەنگى ساچىنا باغلايىپ كورگىنە آلمىش، او يىرى سەنگى البىندە گتىرىرىمىش. اوجابوى، قوتلى، قوچاق بىر گلن ايمىش. محمد اونا بئلە بىر شعر قوشوب:

اوجا داغ باشىندا قومرو سسلنر،

اتگىندە قويون - قوزو بسلنر،

سن آغلاما، كىرىپىكلرىن ايسلانار،

من آغلارام، نازلى ياردان اۆترى.

بیر دفعە كۆۋشندە محمد كىشى نىن اوغلو خۇدى نىن ارى و كوركە نى ايله مال اوتاريرمىش. كوركن ظرافاتيانا محمدىن اوغلو گۆيۈشە دئير كى، گل بىر اۆكۈز وئر، قاينانامى وئريم دە دنە. خۇدى نىن ارى بونو ائشىدىر، آنجاق بىر سۆز دئير. گوندوز چۆل گۆبلىگى يئمىش كىشى گئجە سانجىلانير، ھاراي سالىر: " حيف منە

حيف يازىق آناما، حيف، يار يادا قالدى ". .

محمد كىشى بىر دفعە يئەنە دە قونشو كندە قاب قالايلاماغا گئدير. ائو صاحىبى نىن آروادى اوستايا يارما آشى بىشىير. كىشى خۇرگى گۆرنە آروادىنا آجىقلانير كى، آى آرواد، آيىب دئيل، اوستايا بئە خۇرك بىشىيرىسن؟ بو قوناق قاباغىنا چىخمالى خۇرك دئيل، ھئچ اولماسا گئير، يومورتا ياغا سال. آرواد چمكىير كى، اوستايا بو دا بسدیر. كىشى داھا دا حیرسلە نىب آروادى سۆيۈر. آرواد دا حیرسلە نىب دئير: دىنمە، كۆپك، ووررام، باشىن چاپىلار، او طرفدن محمد صحبتە قارىشىر:

آدامدان ساوايى ھر زاد تاپىلار، ايچىندە قودوغون باشى يارمانىنا خشامدان ايسلانىب شىشىب دىشىمى سىندىردى داشى يارمانىن. كىشى پرت اولور، محمد دوروب گئتمك اىستە يندە ائو صاحىبى اونا يالوارير: گئتمە، گل سنە خوروز كسك، يئە، آنجاق سۆزوموزو آغىزلارا سالما. بىلىردى كى، كىم محمد كىشى نىن دىلىنە دوشدوسە، واى اونون حالىنا، ھجو دئىيب ھر يئردە اونو يباير ائدجك. محمد كىشى راضى اولمايىب چىخىب گئدير.

1918 - جى ایلدە ارمنى - مسلمان دعواسىندا محمدى، اوغلانلارى گۆيۈشۈ، ابوالحسنى ارمنيلر اولدورورلر.

خديجه كاميل قیزی كنده آرا حكیمی، لوغمان كیمی ده تانییر. خالق طبابتی نین گۆزل بیلجیسیدیر. اونون بیر نئچه مصلحتینی، اوخوجولار اوچون فایدالی اولاجاغینی نظره آلیب كتابدا وئرمگی اؤزومه بورج بیلدیم: دازی اوتونو دمله ییب ایچیرلر، بؤیركلره، جیره خئییرلیدیر، سیدیک قوودودور.

چوبان یاستیغینی دمله ییب یویندوقدا قاشینما کنچیر. قادین خسته لیگی اولارسا، چوبانیاستیغینی یاریپزلا دمله ییب ایچمک اونا چوخ کؤمک ائدیر.

زیتون یاغیندان آقارینا بیر قاشیق آلیب آغیزدا 15 - 20 دقیقه قارقارا ائندنه بوغازدا، داماقدا، دیله اولان چؤکوتونو، پیس قوخونو تمیز آپاریر. گنجه یاتاندا داخیله اولان نه کیمی زهرلی ماده لر وار، بوغازا، دیله چؤکور. زیتون یاغی اونو تمام یوخ ائدیر.

باغایار یاغیندان یارباق دولماسی بی شیریب یئمک چوخ خئییرلیدیر. 2 - 3 دفعه اونو یئندن سونرا مده تمیزله نیر. سحر آج قارینا باغایار یاغی نین 2 - 3 یارپاغینی قیراراق چینه ییب یئمک مدده، باغیرساقدا اولان یاران، خورانی تمام ساغالدیر.

دوققوزدون مئو سی آستما خسته لیگینه خئییردیر. اونو تمیز سپیرتله قاتیب 18 گون قاراللیق یئرده ساخلاماق، 19 - جو گون یئمکدن سونرا بیر قاشیق ایچمک لازمدیر.

مئو سینی ده چئینه ییب اودماق چوخ خئییرلیدیر. دوققوزدون درمانی جییرلره چوخ یاخشی تاثیر ائدیر.

10 یومورتا، 10 یومورتا بویدا لومونو بوتؤو حالدا یویوب بالونا ییغیرسان. اوستونه بیر کیلوگرام بال، بیر لیتر تمیز اسپیرت تۆگورسن. 18 گون قارانلیق یئرده ساخلا ییرسان. آلینمیش ملهمی گونده اوچ دفعه یئمکدن سونرا ایستیفاده ائتمک لازمدیر. او دا انسانین آغ، قارا جییرلرینه، معدّه - باغیرساغینا کؤمک ائدیر.

جوزین آراسینداکی نازیک پردنی توت آراغی ایله قاریشدیریب 16 گون قارانلیق یئرده ساخلا ییرسان؛ زوبون درمایدیر. گونده اوچ دفعه یئمکدن سونرا قبول ائتمک لازمدیر، زوبو، یاغ اریین کیمی اریدیر.

پامینی گونباخان یاغیندا او اوز - بو اوز قیزاردیرسان. قادین خسته لیکلرینده تامبون کیمی ایستیفاده ائدییر. اوزده اولان چیرکلنمیش یارالارا - چییانا، چپوزه یه قویدوقدا، چیرکی چکیب چیخاریر.

نصیر غلامعلی اوغلو دانیشیردی...

میشکیناز جاوید اصلا یوخاری رمئشینلی اولوب. آتاسی خوداباخیش کیشی ملالیق ائدیرمیش. او، هم ده اطراف کندلرین ملامی اولوب. آروادی قنبرسیز گؤزل اولدوغوندان سوراغی گئدیب کوکو کندینه ده چاتیر. کونون بیلریندن بیرى نین بو گلینه گؤزو دوشور. گلینه ال آلتینجا نئچه دفعه ائلچی گؤندیب کی، اریندن بوشان، منه گل، او دا گتتمه ییب، آجیقلى جاواب وئریب: " نه اولسون کی، بیدیر، منیم اؤز

عایله م، اریم، اوشاغیم وار " . میسکینازین آتاسی محرملیکده درله یزه گندیب اورادا روضه خوانلیق ائدیرمیش، مرثیه دئییرمیش. بیر دفعه ده اونو کوکویه دعوت ائدیرلر. کیشی اورادا مجلسی باشا ووروب ائو دؤنور. آنجاق ائو چاتا بیلیمیر. قیش چیخیر، یاز گلیر، کیشیدن سس - سوراق ائشیدیلیمیر. ملا عظیمین آتاسی کاظم کیشینی اونون دالینجا کوکویه گؤندریرلر. کاظم کیشی گندیب سوراقلاشیر، اونا جاواب وئریرلر کی، بیز اونو یولون یاریسینا جان حرمت - عزتله، پای - پوشلا یولا سالمیشیق. ایکی آی محرملیک اولوب، اورادا مرثیه دئییب، محرملیک چیخان کیمی اونو گتیریب چینیقلیقدا اؤتورموشوک.

ملانین دالینجا گئدن آدمالار چینیقلیغا گلب اونون میتینی تاییرلار. چوخ یاغدیغیندان قار اونون اوستونو اؤرتموش، میت دونموشدو. ملانین آروادینا وورولموش کوکو بیی اونو گودموش، آدمالار گئندن سونرا اونو گولله ایله ووروب اؤلدورموشدو. بی ملا اؤلندن سونرا دا ملانین آروادینا ائلچی گؤندیر، آرواد یتنه راضی اولمور. میسکیناز خانیمین آناسی گؤزل اولماقلا برابر هم ده چوخ تمکیللی قادین اولوب. ارینین اؤلومونه دؤزمه یین شاه صنم میسکینازی و اوغلو ابوذری گؤتوروب ناخچیوانا کؤچور. (1908 - 1998)

نصیر غلامعلی اوغلو عمرنونو آخیرینا کیمی کندن دلگی و بربری اولوب. کندن بوتون اوغلان اوشاقلارینی سونت ائده رک مسلمان ائدیپ.

الله وئرن انور اوغلو بولاغین تکنسینی نجه گئری قایتاردیلار کئچمیشده ی.رمئشیده آیشارلی طایفاسیندان الله وئرن آدیندا بیر کیشی یاشاییرمیش. گونلرین بیرینده الله وئرن قاپیدا اوتوروبموش. کندن بیر نفر گلب اونا دئییر کی، بس تکنه لی بولاغین تکنه سینی کوکولور گؤتوروب آپارییلار. الله وئرن هئچ نه دئمیر، گلیر بش آچیلانی گؤتورور، آتینی مینیپ دوز گلیر تکنه لی بولاغا. گؤرور کی، دوغردان دا بولاغین داشدان یونولموش تکنسی یئرینده یوخدور. اوردان گئدیر دوز کوکو

کندینه. دیزلرینی یئر قویور، بئشچیلاندان 5 دنه گولله بوشالدير کندین اوستونه. کوکولولر تشویشه دوشور، هامی دیر بیر - بیرین: «ایه، گۆرن بو کیمدیر؟ بو دلدیر، ندیر؟» کیشی سونرا دورور آباغا، دئیر: «1-جی کوکولولر، صاباحا قدر سیزه واخت وئریم، صاباح بو واختا قدر تکنه نی بولاغین اوستونه گتیریب قویدونوز، جانینیز قورتاردی، قویماسانیز، سیزین هامینیزی بیر - بیر قیراجام». بیر آز گۆزله بیر، گۆرور هئج کیمدن سس چیخمیر، چیخب گئدیر.

کوکوده ایمانقولو آدلی بیر عارف کیشی وار ایمیش. او دئییب کی، آی کوکولولر، تکنه نی نئجه گتیریبسیز، ائلجه ده آپارین قویون یئرینه. او، های سالان الله وئرن ایدی، من اونو یاخشی تانییرام، بیلیرم او هانسی نسلین اوغلودور. سحر آچیلیر، الله وئرن، تنبلیک ائلیمیر، آتینی مینیر، گئدیر تکنه لیگه، باخیر کی، تکنه یئرینده دیر. نه ایسه، بو ایش بئله قالیر.

1948 - 1950)جی ایلده الله وئر نین اوغلوانور کیشی کوکوده ات آگنتی ایشله بیردی، حکومته تحویل وئرمک اوچون ات ییغیردی. مسجدین قاباغیندا 20 - 30 نفر آیشیمیش. بیر نفر آغساقال سوروشور کی، عظیم، بو یانیندا هرلنن آدم کیمدیر؟ عظیم اونلارا جاواب وئریمیر، چیخب گئدیرلر. رحمتلیک ملا عظیم کیشی او واختی کوکوده سووئت صدری ایشله بیرمیش. قایداندا ایمانقولو کیشی یئنه دبلله نیر: " عظیم، سنه سوال وئردیک، نییه دینمه دین؟ " عظیم سرت سسله دئیر: " آ کیشیلر، بیلیرسینیز بو آدم کیمدیر؟ " " یوخ، بیلیمیریک " دئییب گولوشورلر. عظیم کیشی دئیر کی، ایندی گولرسیز. بو او آدمین اوغلودور کی، سیزین کندی گولله به توتدو. همین آدمین، الله وئر نین اوغلو انوردیر. جماعتین ایچینده بیر نفر آغساقال کیشی ایره لی چیخب دئیر:

" ایمانقولو، هئج اؤلدون؟ ائله کیشیلرین بئله اوغللاری اولار " .

زۇھرە فرمان قىزى

دېئىلنە گۆرە، انورين زۇھرە سى چوخ آغیر سیدلردندیر. 1978 - جى ایلده ماتینین اوغلو عسگر گئندە دئییرلر کی، ایندی ییغیلان عسگرلری ویتنام محاربه سینە آپاراجاقلار. ماتى آغلايیر. عسگر ییغیمیندا ماتى نین اوغلو حسینگیلین دسته سینى بیر ماشینا ییغیب ویتنام محاربه سینە گۆندرمە لی ایدیلر. نە اولورسا اونلاری یاری یولدان گئری قایتاریرالار. همین گئجه ماتى یاتیپ یوخو گۆروریوخودا زۇھرە خالا ماتى نین بوینونو قوجاقلاییب دئییرمیش: "قورخما، قورخ ما، دایى نین جانینا، اونلار قایتیدى ". دوغرودان دا ائله اولور. چاغیریشچیلاری ویتناما یوخ، باشقا یئرە آپاریلار.

شالە الله وئردیئوانین کۆنول پیحیلتیلاریندان... (1927)

اثل آراسیندا بئله بیر مثل وار، دئییرلر «یئل قایادان نە آپارار». دوغرودان دا قایانین عظمتینی، محکمیلیگینی گۆرنده دوشونورسن کی، بو یارانیشی، بو نؤوراعی پوزماغا هئچ کیمین، هئچ نینن گوجو چاتا بیلمز. اما، قلمه آلدیغیم بو حکایه ده دهقایانین هئچ واخت قورخمادیغی، گلیشینە - گئدیشینە اهمیت وئرمە دیگی کولک بیر گون بیر پاچاسینی قوپاریب اوندان آییردی. (بعضن یاشادیغیمیز حیاتدا اولدوغو کیمی!)

آجی بولاق (روایت)

کندیمیزه گئدن داغ یولونون کناریندا سویو گۆز یاشی کیمی دورو، رنگی گونش نورو قدر شفاف بیر بولاق آخیر. یای، قیش - ایلین هانسی فصلی اولورسا اولسون بولاق آزالمادان، آرتمادان، سحر - آخشام بیلمه دن ائله هئی آخیر... آخیر. بوللور کیمی تمیز سو یئردن قاینادیقجا عمله گلن بریلیانت دنه سینە بنزر پوچورلار اطرافا سپله نیب اوزو دره یه طرف آخان نازیک سو شیرناغینا قوشولور و وار گوجو ایله آشاغی دییرلە نیر. ائله بیل اؤزونو اورایا چاتدیرماق اوچون تله سیر. طبعیت قوینوندا هئچ اولماسا بیر دفعه اولان انسان بو منظره نی تصور ائتمه میشاوولماز. اما ائلیمیزده ندنسه

بو بولاغا «آجی» بولاق دئیردیله و هئچ کس ده اونون سویوندان ایچمزدی، بورایا نایلد اولان یولچولارا دا جماعتیمیز مصلحت گۆرمزدی. ایلله بویو بو جئیرانگۆزلو بولاغین حقینده دئییلن «آجی» سۆزو منی دوشوندورموش، سویونون دوغرودان آجی اولوب - اولماماسی ماراغیما سبب اولموشدو. لاکین بۆیوکلریمین هئچ واخت سویوندان ایچمه دیکلری بولاغا یاخینلاشماغا احتیاط ائدیر، دوغروسونو دئسم باشیما بیر قرا گلجگیندن چوخ قورخوردوم.

لاکین... بیر گون...

نه ائتمه لی؟! انسان ماراغی بزن اونون شخصی منافعیینه، حتی ساغلاملیغینا اولان دیقینه بئله قالیب گلیر. بو اسرلرجه بئله اولوب، ایندی ده بئله دیر و بئله ده اولاجاق دیر. من ده عاغلیم کسندن قلیبمه گزیدیردیگیم، بۆیوکجه ایچیمی سیخان ماراقلایم بیر گون آییلب بو بولاغین سویوندان ایچمک، طامینی بیلیمک ایسته دیم. اؤزومو بۆیوموش، مستقل (بئله دوشونمگیمه باخمایاراق سن دئمه هئچ ده بئله دئیلمیش) حساب ائدیگیم اوچون آرتیق سربست قرارلار وئرمک هوقوقوم اولدوغونو فکرلشیب هئچ کیمه هئچ نه دئمه دن (گویا قهرمانلیق ائدیجیمیش کیمی) ائودن بو مقصدله چیخب کندن کنارینداکی بولاغا اوز توتدوم. چوخ هیجانلی اولدوغومو حس ائیدردیم، امان مقصدیمه چاتمیش گئریه قاییتماق دا کۆنلومدن کئچمیردی. بولاغا گندن دولانجا یولو ائله تله سیک، ائله سورعتله آدیملاییردیم کی، کناردان گۆرن اولسایدی منیم واجیب بیر مسله اوچون واخت دارلیغیندا قاجدیغیمی ظن ائدردی. بولاغین هندورینه چاتاندا ایمتاحانا گندن شاگیرد کیمی اؤزومو ایتیرمیشدیم. شهبه لریمی داغیتماق نامینه آرتیق هر شئی گۆز اؤنونه آلمیشدیم. اودور کی، اطرافا فکر وئرمه دن دیزلریمی یئره ووروب، اووجومو سو ایله دولدوردوم. ایسته گیمه چاتماق، تئزلیکله بو «آجی» سۆزونون سیرینی آشکار ائتمک اوچون اللریمی سورعتله آغزیم یاخینلاشدیردیم. اوزومون عکسی اووجومداکی سویا دوشدویوندان اختیارسیز اولاراق بیر نئجه ثانیه ساکیتجه اؤزومه باخدیم و... بیردن «ای... دایان! سن نه ائدیرسن، مگر بیلیمیرسنمی او بولاقدان سو ایچمک اولماز؟» - دئییه سسلنن آغساقال، نورانی

بیر قوجانین الینی هاوادا یئلله رک منه طرف گلدیگینی گۆردوم و سویون یئر نئجه تۆکۆلدویونو حس ائتمه دیم. قوجا ظنله، بیر آز دا آجیقلا منی سوزدو. اونون بو باخیشلاری نین آلتیندا ازیلسم ده، اۆزومو ایتیرمه دیم، سویو ایچمک ایستیمگیمین سببینی اونا دئدیگده، قالین، پیرپیز قاشلاری نین آلتیندا بیر جوت اودون نئجه آلوولاندیغینی و تتر ده سۆنوب کول اولدوغونو گۆردوم. او، الینده کی اساسنی اۆزونه دایاق وئره رک یئرینی راحتلادی، گۆزلرینی یانیمیزداکی قایا پارچاسینا دیکیب، دریندن آه چکدی. سونرا زحمتدن دویون - دویون اولموش اللرینی،باشینی کند یولونون سیننه سیننه قویوب مورگوله ین همین قایا پارچاسی نین اوزونه چکدی. من قوجادان بولاغی سوروشموشدوم، او، ایسه قایا پارچاسی حقیقده نسه دئمک ایسته ییردی. اوزومده کی تججوب ایفاده سینی حس ائدن آغساققال منه الی ایله صیبرلی اولماق ایشاره سی وئردی. دئییه سن آختاردیغیمی تاپمیشدیم. اودور کی، الله رحیمی قوینمدا چارپازلایارق باشیمین حرکتی ایله اونو دینلمک ایسته دیگیمی بیلدیردیم.

«دئییرلر بو قایا پارچاسی بورایا باخ، گۆردویون او بوز قایادان قوپوب دوشوب.بیر زمانلار اونلار مهربان، هم ده چوخ یاخین دوست ایمیشلر.بو قایا پارچاسی او بؤیوک قایانی چوخ سئورمیش. عمرونون ایلک سئوگیسی اولان قایانین قوینونا سیغینیب اونون ایستی نفسیه نفس آلا، قایا آغلایاندا آغلایار، گولنده گولرمیش. اونون قلبی او قدر گئیش، او قدر محبتله دولو ایمیش کی، او عظمتلی قایا بو قایا پارچاسی نین ایچینه سیغارمیش. بوتون دردی، سری قایا ایله بیرگه اولان قایا پارچاسی گئجه - گوندوز باشینی عزیزى نین اورگی اوستونه قویوب اویویار، خومارلارنارمیش. قایا دا اونو هئی عزیزله ییر، قایغیسینا قالار، نازینی چکمکدن یورولمازمیش. باخ، بو ایکی محبت قوشو ایللری، آیلاری، عصرلری بئلجه باشا وورارمیشلار. بو محبت، بو دوستلوق ائل - اوبادا دیلر ازبری ایمیش.هر کس بیرى - بیرینه اونلاری مثال چکر، نمونه گۆستررمیش.

هه... دئییرلر بو مهربانلیغی خاین کولگین اورگی گۆتورمور. گولرین بیر گونو هئچ کسین خبری اولمادان کولک بو ایکی سئو گیلینین گۆزل، مکرسیز عالمینه داخیل

اولور، فەرلىشىرىكى، مەن بونلارنى مەختەلرە قالىپ گەلىپ بو صاف سويۇ بولاندىرمالى، كۆنۈل گولۇستانلارنى دارماداغىن ئاتمە لىيەم. خاين گەنجە - گوندوز دورمادان يوللار آختارىپ، خەلە سىنى حىياتا كەچىرىمەك اوچون چارە فەرلىشىردى. «مەن اونلاردان ھانسى نىن مەختەدە وفالى، دوست لوقدا صداقتلى اولدوغونو بىلەمە لىيەم. بىلەمە لىيەم كى، كىم داھا زەئىف، كىم داھا گولجودور». كۈلك قايا پارچاسىنى كىچىك بىيىپ اوولجە اونو يولدان چىخارماغا چاللىشىپ. لاكىن بو اينجە روھلو قايا پارچاسى كۈلگىن ساندىغى قەدر دە آجىز دىيىلدى، اونو يولۇندان آزدىرماق دىشمەنە نصىب اولمور. مەنفور كۈلك ايللەرلە اونون اطرافىندا دولانىپ، وار گوجو ايلە چارپىشىپ، ووروشور، گاه سىرىن مەھى ايلە اونون تەللەرىندەن اۋپور، گاه دا اورمانلاردان قوپاردىغى چىچەكلەردەن چەلگە دوزەلدىپ اونون باشىنا قويور. اما بو «كىچىك» قايا پارچاسى سۈگىسىندەن، دوستلۇغۇندەن دۈنمور. قايايا مەختەندە ھەچ بىر تەمنا گۈدەمە يەن، اونو اۋزۇنە آرخا بىلەن، ھەر كەلمە سىلە نەفس آلان، ياشايان قايا پارچاسى عزيزى نىن نە واختسا يولدان كەچەن بىر كۈلگىن نالايىق سۆزۈپلە اوندان اوز دۈندەرگىنى آغلينا بىلە گەنىرمەزدى.

ھىھات... كۈلك بوتون گونۇ قاينان اطرافىندا ائەلە دن - بىلە، بىلە دن - ائەلە اسدى، اسدى، گاه قارا قوللارنى قاينان بىلەنە دولادى، گاه يالمانىپ آياغى نىن آلتىندا ياتدى، گاه بوينۇنا دولانىپ قولايغىنى پاخىل سۆزلەرلە، مەكرلە دولدوردۇ، آخىر كى، ايسىگىنى حىياتا كەچىردى.

كۈلگىن پىس نىتەندەن خەرسىز قايا اونون دىدىكلەرنە اينانپ. اونون گەلىشى ساكىت اولسا دا، آرالارنى سالدىغى نىفاق چوخ سىسلى - كۈيلۈ اولور. كۈلك اۋز نىتەنە چاتىپ. او، قاينان قەلبنى فەتە ائەدە رك قوينۇنا گەيرىپ، قايا پارچاسى ايسە قاينان وفاسىزلىغى اوجباتىندەن لاخلايىپ سىلەكلەپ و قايدان قوپۇپ آيرىلىپ. فەرلىشىرىكى، اونون ھەمدى ھەمىشە آرخالاندىغى او مەغور، گەنىشەقەللى قايا نەن اونا قارشى بىلە لاقەتلىك گۈستەرسىن. نىيە اونو ھانسىسا ياد بىر كۈلە يە قەربان وئەرسىن. بو دوشۇنچە لرلە اللەرنى اوزادىپ ايسەكلىسىندەن امداد دىلە يىپ. سەرلەرلە قورۇنۇش بىر مەختەن بىلە تەز بىر زاماندا سۇنجى آغلەندەن كەچمەپ بىچارە نىن. تأسوف... قايا چوخدان كۈلە يە

اودوزموشدو. البنی یئردن - گوئیدن اوزوب طالعین اوینادی بو اویندا تسلیم اولور
 قایا پارچاسی. او، فغان قوپارا - قوپارا، فریاد چکه - چکه داغلارین باشیندان اوزو
 آشاغیا دیگیرله نیر، باخ، بورایا دوشور. بو منظره یه اوزاقدان باخیب زووق آلان
 کولک ائله بیر قهقهه چکیر کی، یولدان کئچن، اوزاقدان باخان هر کس ائشیدیر. یول
 قیراغینا دوشدو یو گوندن بری اونون یاخینلیغیندان گۆردویون بو بولاق قایناماغا
 باشلاپیر. اصلینده بو بولاق قایا پارچاسی نین گۆز یاشیدیر آخیر، هر گون حسرتله
 ایستکلیسی قایایا باخیب قوبارلی قلیله آغلاپیر. حتّی، دئییرلر اونون دیل آجیب آغی
 دئمگینی ده ائشیدنلر اولوب. رحمتلیک بابام دانیشاردی کی، سحرلر گونش
 ساچلارینی آجیب یئرلره سرندده قایا پارچاسی مروارییه چئوریلیمیش گۆز یاشلارینی
 اونون ساچلارینا تاخیر کی، بلکه آنا گونش آخشام ییغیشیب ائوینه قاییداندا اونلاردان
 بیرینی قایانین یولو اوسته سالار، انصافسیز قایا بو میرواریلری گۆروب، ونون آه - ناله
 سینی ائشیدر، یئیندن قوینونا چاغیرار - دئییه دوشونور. کهنه کیشیلردن اونو دا
 ائشیتیمیش کی، آخشاملار آی قایانین آرخاسیندان چیخاندا قایا پارچاسی اونون
 دونونون اته بیندن یاپیشیب قالماق ایسته بیر کی، بلکه ایستگینه چاتا، آما یئر
 فیرلانیر، آی یئرگی، اونون محبتی یئنه ده ذلیل قالیر.

قایا پارچاسی آغلاپیر... آغلاپیر... یوللار - ایزلر، دره لر اونو اوووندورور، آما او هئی
 گۆز یاشی آخیدیر. اونا گۆره ده، قیزیم، ائل ایچینده بو بولاق «اجی» بولاق
 آدلاندریرلار. دئییرلر، هر کس اونون سویوندان ایچرسه، اؤز عزیزلریندن آیری دوشر،
 قیسمینه حسرت یازیلار. «قوجا سۆزونو بیتیریب بیر آنلیغا سوسدو، حکایه نین
 تاثیریندن گۆزلریمین دولوغونو حس ائتدیم و اختیارسیز اولاراق الیمی قایا پارچاسی
 نین چوپور - چوپور اولموش اوزونه چکدیم. ائله بیل ایلرله قایغی گۆرمه ین بو وفالی
 داش پارچاسی نین دریندن نفس آلدیغینی حس ائتدیم. دوشوندم: «نه اوچون
 انسانلار بو قدر زماندا جزانی نانکور قایایا، خاین کوله یه یوخ، گناهسیز بولغا، اونون
 ملک سویونا کسپیلر؟» نه ائتمک اولار، گۆرونور، بو دنیا ازلدن بئله «باش - آباق»
 گلیب، «ترس - مذهب» ده گئدجک.

قلىمىدن تەك بىر آرزو كەچىردى؛ قوجا ايله خودافىزلىشىپ تۇرۇپ قايىتماق، قايا پارچاسى نىن مەھبەتى و بو مەھبەتتىن قىرلىنىپ چۆرىلمەش طالەسىز بولاق ھەقىدە ئىشەتدەكلىرىمى آغ كاغا تۆكەم. دوشۇنچە لىر اىچرىسىنىدىكىن آغساقاللىن ھوزنلو سىسى مەنى اوياتدى:

«كۆلەك اونلارى بىرى - بىرىدىن آيرى سالسا دا، يول قىراغىندىن كەچكەن آدمالار: «بو قايا پارچاسى باخ، او بۆيۈك قاينىن باغرىدىن قوپۇپ بورايا دوشۇبدور» دىيەرلىر.

الله وئەردىيۇوا تونزالە صفرەالى قىزى

غەزەلمە لىر

بالام جان دىمىشىم،

آغلاما، جان دىمىشىم،

بالام دانىشان گونە

قوزۇ قىرلىن دىمىشىم.

لايلاسى دىرىن بالا،

سولارى سىرىن بالا.

او گون اولسون مىن سىنىن،

تويونو گۆرۈم، بالا.

كۆرپچە سىن، مەزە سىن،

هر گوللردن تزه سن.

گون اولسون آياق آچیب،

تاپبیر - توپبور گزه سن.

گۆزلری قاینار بولاق،

ایچمه یه گلین، قیزلار،

ساچی بوغدا سونبولو،

بیچمه یه گلین قیزلار.

قلندر کریم اوغلونون دانیشدیقلا ریندان:

رحمتلیک خلیل کیشی یال یئرینده جوت اکیرمیش. کنددن بیر نفر اونون یانینا گلیب
دئییر:

- خلیل، جوت اکیرسن؟

دئییر:

- هه.

- حادثه دن سنین خبرین وار؟ دئییرلر ارمنیلر گلیب " یورد یئره " قدر توتوب.
ارمنی سرکرده لر دوروب

داشلارین دییینده. سنین امین اوغلانلاری خودایارنان آغایاری قاتیبلار " داشین
آراسی " نا . خلیل بو خبردن برک غضبله نیر، جوتو آچیب اؤتورور. الینی آتیپ
اوچاتیلانی گوؤتورور، اوز قویور داغلارا طرف. ائله گلیر کی، ارمنیلر اونو گوؤروب

وورماسینلار. او داشین دالیندان، بو داشین دالیندان سینە - سینە گلیب «داشین آراسی» دئییلن یئره چاتیر. داشین آراسی نین چاتی بۆیوک اولدوغوندان آغایار کیشی اورادا گیزلنمیشدی. آغایاری گۆرندە خلیل دئییر:

- عمی اوغلو، سن اولدوغون یئردجە قال، چیخیب - علمه، سنین هئج نیله ایشین اولماسین. من اونلارین درسینی وئرجم. ارمنی سرکرده سی امر ائدیر کی، کندی گولبورانا توتون، اهالی قاجسین، گئدک کندی سویاق، تالایاق. خلیل کیمی ناخچیواندا قوشو گۆزوندن وورا بیلن ایکینجی بیر آتیجی یوخ ایمیش. او، گۆیده اوچان ککلیگی ده ووراندان باشیندان وورورموش کی، بدنینه دین گولله اونو داغیتماسین. خلیل سرکردنن امرینی ائشیدن کیمی داشین یاریغیندان نیشان آلیب بیر گولله یه اونو ووروب ییخیر. سرکردنی یئنیسی اوز ائدیر، قیشقیریر کی، کیمدی بونو ووران؟ خلیلن نوبتی گولله سی اونا دییر، او دا ییخیلیر. ارمنیلرین ایچینه چاخاشما دوشور. یئر بیئردن پیچیلداشیرلار: " گلین قاجاق، بو خلیلن گولله سیدیر. "

بئله لیکله خلیلن سراسا آتدیغی گولله لر ارمنینی سیندیریر. " محمود اکن " یئردن ارمنینی داغا دیره ییر. بیردن اوچ آتیلانی آچیلیر، باخیر کی، توفنگین پریستلی قالخیب. پریستلی آشاغی ائندیریر. " تیرکنش یوردو " ندا بیر نئجه دفعه توفنگینی ایشه سالیر، آتیر، ارمنیلر قاجماغا باشلا ییر. خلیل ارمنیلرین قوپاراغینی گۆتوردو کدن سونرا داشین آراسینا گلیر، عمیسی اوغلانلارینی دا گۆتوروب کنده ائیر.

قلندر کریم اوغلونون آناسی گولو ننه چوخ دیریباش، ناغیلی، سۆزلو - صحبتلی اولوب. او، 1900 - جو ایلده آنادان اولوب. گولو ننه سونرالار دانیشرمیش کی، من اوشاق اولاردیم، تخمین 5 یاشیم واردی. 1905 - جی ایلده ارمنی - مسلمان داوا سیندا بیز اوشاق لاری سالیردیلار هئیه لره، اونو دا یوکله ییردی لر آتالار. ارمنیلر هجوم ائدی ب سلاح گوجونه بیزی کندن قوودولار، سلاحسیز کند جماعتی مجبور اولوب کئندن چیخدی، ارمنیلر گلیب کندی یاندیردی لر، کئدین وار - یوخونو چاپیب

- تالادیلار. قلندر کیشی سووت دؤورونده ارمنیلرین سونرادان ایراندان کؤچوروله رک گلیب یاشادیقلاری سلطانلی کندینه گئدیلمیش. اونون سؤیله دیگینه گؤره 100 یاشینی حاقلامیش، الینده چلیک بیر ارمنییه قارشیشیر. ارمنی اونون قوناق اولدوغونو گؤروب آذربایجانجا هارالی اولماغی ایله ماراقلانیر. رمئشینلی اولدوغونو بیلنده بئله بیر احوالات ناغیل ائدیر: 1918 - جی ایل ایدی. بیز "خینجوو یوردو" نا چیخدیق. داغین باشینا قاتیرلا، آتلا بیر توپ چیخارتدیق. توپو کوماندر منه وئرمیشدی. منه امر ائتدی کی، آشاغیدا - کئنده گؤرونن آغ ائوی ووروم. من پریسئلی دوزلدہ بیلمه دیم، توپ گولله سی کئندین آشاغی بوش حصه سینہ دوشدو. "قاراداش" ین قوزئیندن توز گویہ قالخدی. کوماندر یاخینلاشیب منه بیر شیلله ووردو. تره دن پریسئلی دوزلتدیم، نشان آلدیم و آغ ائوی ووردوم. ائو داغیلدی، جماعت کئندن چیخدی، گئدیپ ائولری تالادیق، سونرا اود ووردوق.

بو کئنده قوچاق کیشیلردن بیرى ده ذوالفقار کیشی اولوب. ذوالفقار قلندرين آناسی گولو ننه نین عمیسی، فرماییل کیشینین دایسی اولوب. گونلرین بیرینده ذوالفقار آتینی مینیب کند ایچیلہ گئدیرمیش. رحمتلیک نصیر کیشی نین آناسی دا آتینی مینیب ذوالفقارا دئییر: "من ده سیزینله ووروشماغا گئدجم". سونرالار ذوالفقار آند ایچیب سؤیله بیرمیش کی، "ساری دئمی" ده آروادلا بیر ارمنی قارشیشیر، آتین اوستونده گولشیرلر. خنجری هرله ییب ارمنینین قارنینی یورتوب آتین اوستوندن یئرہ توللاییر، اونون آتینی اؤز آتی نین یئدگینه باغلاییر. سلاحینی دا گؤتوروب یولونا داوام ائدیر. "حسن عالی نین یول کئچه نی" نده یئیندن بیر ناتاراز ارمنییه قارشیشیر. اونونلا دا توتوشور، گؤرور کی، بو ارمنینین قولو زورلودور، اونو یاواش - یاواش داغا دیره بیر، ارمنینین آیاغی دالداکی داشا توخونوب بیخیلیر. تتز خنجری چیخاردیب اونو دا اؤلدورور. بو ارمنینین ده آتینی و سلاحینی گؤتوروب کئنده گلیر. ذوالفقار لا نجف کیشی همایشید ایدیلر. 1905 - جی ایل ارمنی - مسلمان داواسی باشلاباندا اونلارین

18 ياشى اولوب، ذوالفقار تصادف اۆلومون قربانى اولوب. 1970 - جى ايلده آياغى داشا ايليشيب يئره بيخيلير، باشى آرخادان داشا ديير و او، دنيا سىنى ديشير.

نجف كيشىنى 1941 - 1945 - جى ايل محاربه سىنه آپارييلار. ياشى اۆتدويونه گۆره يئىندين آرخا جبهه يه گۆندرييلر. محاربه ايللريندن باشلا ياراق تقاوده چيخانجان كولخوز ايشينده چاليشيب. باشيپاقليلارين هاميسىنى محاربه يه آپارييلار. كنده 5 - 6 اهيل كيشى قاليب، قالانى قاديئلار و اوشاقلار اولوب. ياشلياردان نجف كيشى، پيرقولو كيشى، عباس كيشى چاماتى دولانديرماق اوچون باشلاييلار تاخيل، آريا، مرجى، نوخود اكمه يه. اوندان سونرا جماعتين آجىندان اۆلكم تهلوكه سى آرادان قالخيپ. هله گۆتوردوكلى بول محصولون چوخوسونو محاربه يه - اوردويا گۆندريديلر. نجف كيشى محاربه يه گئنده 54 ياشى اولوب، آغزىندا ديشلىرى ده اولماييب. آتىنى يىندن آليب باشقا عسگره وئرييلر، اوزونو ايسه دالا قايتارييلار. آروادى پرنيسه وفات ائديب.

قارداشى الله وئردى نين قىزى خاورى اؤز دوغما قىزى كيمي بويودوب. نجف آغامحمد اوغلو 1979 - جو ايلده 92 ياشيندا وفات ائديب. حاجى الله وئردى نجفين عباس اووى، كربلايى آغامحمد نجفين آتاسى، آروادى پرنيسه، باجيسى قونچا، قارداشى الله وئردى اولوب. نجفين قارداشى الله وئردى اؤلندن سونرا قارداشى آروادى پرنيسه نى ائودن چىخارماييب قاينى نجفه آلير - لار. الله وئردى نين خاور آديندا قىزى، نجفين الله وئردى آديندا بير اوغلو و قونچا آديندا بير قىزى اولور.

عجم جوقلارى (حكايه)

1918 - جى ايل ارمنى - مسلمان قيرغىنى ايدى. ارمنيلره «داشناكسوتيون» تشكىلاتى عمللى - باشلى ياراق ياساق وئرميش، تپه دنديرناغا كيمي سلاخلانديرميشدى. اونلار توپ سلاحينى آتلارا يوكله يرك "قارا داش" ين باشينا

چىخارتىدىلار. اورادان كىندىن اورتاسىنى نىشان آلدىلار. ارمنىلەر «سارى دىمى» دىن كىندە ھىجوم ئىتتىدىلەر. ارمنى سىر كىردە سى توپچىيا «ئىش» امرى وئردى. توپدان آتتىلان گوللە كىندىن اورتاسىنا دوشوب بىر نىچە ئاۋى داغىتتى. آغلاشما، آرواد - اوشاقلار بىن چىغىرتىسى كىندى باشىنا گۆتوردو. كىشىلەر تىز آتلايدىلار؛ آرواد - اوشاغى كىندىن چىخارماق لازىم ايدى. ئولرىندە گىزلىدىكىلىرى بىشاتىلان، اوچاتىلان توفىنلىرىنى گۆتوردولر. آرواد - اوشاغى آرابالار، اولاقلار مىندىرە رك كىندى ترك ائتمە يە تلىدىلەر. كىشىلەر بىر تەر اوللارى كىندىن چىخارديب گۆزدىن اوزاق بىر داغىن درە سىنە گىتدىلەر. اۋزلىرى ارمنىلەرنى قاباغىنى كىمكىن اۋترو يىتىدىن كىندە طرف دۆندولر.

...تورك قوشونو كۆمك اوچون آتلىرىنى قىرمانجىلايىردى. اوللار قوشونو كىندىلىرى ارمنى داشناكلارىندىن تىمىزلە يە - تىمىزلە يە گىلدىلەر. ارمنى قانىچىللىرى تورك قوشونونون اوزاقدا اولدوغونو ظن ائدە رك كىندە ھىجوم ائتمك، دىنچ اھالىنى قىرماق، كىندىن وار - يوخونو تالايىب، سونرا دا كىندى ياندىرماق اىستە يىردىلەر.

تورك پاشاسى فتحلى خان قوشونو ابلە كىندە داخىل اولدو. كىشىلەر كىندە واريد اولموش فتحلى خانى دۆورە يە آلدىلار. فتحلى خان بىر گۆز قىرپىمىندا آتدان سىچرايىب ايرى بىر داشىن اوستونە قالخدى.

اونون ھوندور بويو داشىن اوستونە داھا عظمتلى گۆرونوردو. اينچە بىلىنە ائىلى، زىلى كىر باغلادىغىندىن بىلى داھا دا اينچە لىشمىش، سانكى اوزوكىن كىچە جكدى. مئيدان آداملا دولموشدو. ياخىن كىندىلەرنى جاوانلار، اىگىد اوغلانلار دا گلمىشىدى. فتحلى خان ايزدىحاما گۆز گزديرىب دئدى:

- آى جماعت، كىندىن آغساقاللارنى چاغىرىن، بورا گلىسىنلەر. ملا اسماعىل و بىر نىچە آغساقال فته لى خانا ياخىنلاشدى. گۆزلىرىنى تورك پاشاسى نىن آغزىنا دىكىب، اونون نە دىيىگىنى گۆزلىدىلەر. تورك پاشاسى ازدهامى يىتىدىن نظردىن كىچىرىب سوروشدو:

- کندیڭ قوچاق، غییرتلی اوغوللاریندان کیم وار بوردا؟ ملا اسماعیل گۆزلرینی دولاندریب ذوالفقارین اوزونده ساخلادی. ذوالفقار کندیڭ ووروب - توتان، هئچ کیمدن قورخمايان اوغلانلاریندان ایدی. او، ایگید اولماقلا برابر هوندوروبی، ائلیکورک، قولوزورلو بیر قوچاق ایدی. ملا اسماعیل ذوالفقارا یاخینلاشدی. اونون قولوندان یاپیشیب پاشانین حضورونا گتیردی. سونرا دا گئدیپ قوچاقلیقدا هئچ ده ذوالفقاردان گئری قالمايان بورجالینی، نجفی و بندالینی گتیردی.

- پاشام، بیزیم بو اوغلانلارین هر بیرى بیر قوشونا دیر. فتحعلی خان داشین اوستوندن یئرہ توللاندی. اوغلانلارا یاخینلاشیب آیری - آیریلیقدا هر بیرى نین چيگنلیریندن محکم - محکم سیخدی، قارتال باخیشلاری ایله اونلاری تپه دن - دیرناغا نظردن کئچیردی. گۆزونو اونلارین گۆزینه زیلله دی. دمیر کیمی برکیمیش الینی اونلارین کورگینه ووروب دئدی:

- عجم جوجوقلاری، سیزه یارق - یاساق وئرجم. گئجه چيخیرسیز یوخاری، داغلارا ساری، گندیپ "توغلو قایاسی" نی توتورسونوز. هه، بیلیرسیز کی، "توغلو قایا" سی ارمنیلرین توپلاشدیغی کندیڭ باشینین اوستونده دیر. او قایادان "سنگر" ی ساخلایرسیز. من گون چيخانا یاخین، تئزدن سیزین یانینیزدا حاضر اولاجام. دی هایدی، عجم جوجوقلاری، دورمايین، گندیڭ، حاضرلاشین. فتحعلی خان تاپشیریقلا رینی وئردیکدن سونرا گتیریب اونلارین هر سینه ایچی قومبارا، سلاح - سورساتلا دولو اولان ایکی هئیبه وئردی. قومبارانی ایشلمگی بیلمه یین ذوالفقارگیله اوندان نئجه ایستیفاده ائتمگی اویرتدی. فته لی خان اونو دا الاو اتندی کی، قومبارانی لازم اولندا ایشله دین، بوش یئرہ آتمايین. آخشاما یاخین دوستلار داغلارا طرف قالخماغا باشلا دیلار.

کندیڭ کنارینا چاتاندا اونلاری مارق بورودو: گۆره سن، بو قومبارا نه اولان شیدیر، بیر آتاق، گۆزک، نئجه سلاحدیر؟ ذوالفقار الینی بئلینه آتدی، قومبارانین بیرینی گۆتوروب یاخینلیقداکی چایا توللادی. چایدان قالخان توز - دومان قاریشیق سو ذره چيکلریندن، داش قیرینتیلاریندان بیر آنلیق هئچ نه گۆروندمی. اونلار امین اولدولار

کی، بو ندیرسه چوخ گوجلو شئیدیر. آشاغیدا دایانیب اونلاری ایزله ین فته لی خان بو حادثه نی گۆردو، عسگرلریندن بیرینی یاخینا چاغیریب دئدی:

– اونلار ماراقدان قومبارانی آتدیلا. آپار اونلارا بیر قومبارا دا وئر، اؤزو ده تاپشیر کی، پاشام دئییر، بیر ده بئله سحو یول وئرسه لر یئریندجه گولله یه جیم. عسگر پاشانین امرینی یئرینه یئتیریب اونلارا دئدی:

– بو سلاح دشمنی اۆلدورمک اوچوندور، وطن تورپاغینی یارالاماق اوچون یوخ، سیز اونو نبیه آتدینیز؟

ذوالفقار اۆتکم سسله جاواب وئردی:

– بیز بیلمه لیبیدیک کی، او نه اولان شئیدیر. اونون اوچون ده آتدیق. عسگر هئچ نه دئمه دی، گولومسونوب گئری قاییتدی. ذوالفقار گیل یوللارینا داوام ائتدیلر. سنگره چاتیب سحره قدر ارمنیلری گۆزدن قویمادیلار. اونلارین کنده هجوم اوچون نئجه حاضرلاشدیققلاری نین شاهی اولدولار. اویاق قالدیققلاریندان گنجه نین بیر یاریسی آجلیق حس ائدیپ هئیه لرینی آچدیلا. هئیه نین بیرى سلاحلا دولدورولموشدو. او بیرى هئیه نی آچدیقا گۆزلرینه اینانمادیلار. هئیه نین ایچی جوربجور یئمکله دولو ایدی. دوستلار بۆیوک داشین دالیندا آشاغی اوتوروب سفره آچدیلا. دویونجا یئییب – ایچندن سونرا نۆویه ایله یاتیب – دیتجلمک قرارینا گلدیلر. سحر آچیلماق اوزره ایدی. ارمنیلر یوخودان دورموشدولار. سرکرده لر عسگرلره تاپشیریقلار وئیردی. حس اولونوردو کی، اونلار هجوم اوچون تام حاضردی. آشاغیدان – تورک قوشونوندان ایسه سس – سوراق یوخ ایدی. ذوالفقار گیل ناراحت اولماغا باشلا دیلا. نجف اوزونو ذوالفقارا توتوب دئدی:

– ذوالفقار، بیردن تورکون قوشونو گلمز، ارمنیلر بیزی بوردا قیرار. اونلار چوخ، بیز آز. اۆلمگیمدن قورخمورام، اوجوز اۆلومدن قورخورام. بیر ده کی، من اۆلسم او بویدا کولفت باشسیز قالیب آجیندان قیریلاجا. ذوالفقار دوستلارینا اورک – دیرک وئردی:

- قورخمايین، تورکون پاشاسی مرد اولور، هاردا اولسا گلیب چیخاقلار. بیر آز دا کتچدی. گون گۆیلرده گۆرونمه یه باشلادی. دوستلار ناراحت - ناراحت بیر - بیرى نین اوزونه باخیردیلار. ذوالفقار اونلارین ناراحت باخیشلارینی گۆروب یئنه تسکیندیجی سسله دئدی:

- بو هئچ کیشیلیکدن دئییل، قویوب قاچماق نامردلرین ایشیدیر. ییز، نه اولور اولسون، ارمنیلرین قاباغینی ساхлаمالیییق. اونلارین قولاغینا ایکی دفعه زنگ سسی گلدی. بو، ارمنی قوشونونون هجوم ایشاره سی ایدی. اوچونجو زنگدن سونرا ذوالفقارین ایتی گۆزلی یوخاریدا ایلیشیپ قالدی. داغین باشیندان ارمنی قوشونلاری نین سئل کیمی آخیب اوزو آشاغی داشداندیغینی گۆردو. آتلارین آياغی آلتیندان چیخان توز - دوماندان اطراف گۆرونمز اولدو. ذوالفقار یولداشلارینا مصلحت گۆردو:

- توفنگلرینیزی دولدورون، حاضر اولون، من نه واخت «آتش» دئسم اوندا آتارسینیز. بیر گولله مسافسی قالمیش ذوالفقار امر وئردی. اونلار داشین دیبینده دایاناراق یوخاریدان آتین اوستونده سورعتله گلن ارمنیلری گولله یاغیشینا توتدولار. ارمنیلر قاباقدا هئچ نه گۆرمسه لر ده قاراسینا آتماغا باشلادیلار. ذوالفقار یئنیندن امر وئردی:

- ساغ طرفده کی " آغ یول " او گۆزدن قویمايین! ارمنی قوشونو " آغ یول " آ چاتاندا قومبارانی آتارسینیز! " آغ یول " قایانین دیبیندن کتچیردی. اگر ارمنی قوشونو " آغ یول " او کتچسیدی، ذوالفقار گیلین دالیندا دایانیب ووروشدوقلاری ایری داشلیق اراضینی معاصره یه آلا بیلرديلر. ارمنیلر " آغ یول " آ یاخینلاشاندا ذوالفقار قومبارانین بیرینی وار گوجو ایله ارمنی قوشونونون ایچینه آتدی. اونلارین قاباقدا گلن دسته سی قویون سوروسو کیمی یئره باتدی. ارمنیلر خیلی ایتکی وئره رک گئری چکیلدیلر. نه اولدوغونو آنلايان ارمنیلر بو دفعه داها سورعتله هجوم کتچدیلر. ذوالفقار قومبارانین بیرینی ده آتدی. او، ارمنیلرله دؤیوشه - دؤیوشه هردن پاشا ایله شرطلشدیکلری یئره " قیرخبولاق " طرفه باخیردی؛ تورکون اوردوسو گلمه لییدی. بیردن قولاقلاری آرخادان کیشنرتی سسینی آلدی. دؤنوب آرخایا باخدی. "

قیرخیولاغ " این اوستونده تورک پاشاسی نین اتی یکی آیاغی اوسته شاهه قالخاراق فینخیریر، بورون پرلری گئیشله نیب یومولوردو. پاشا بیردن ائله بیر دلی نره چکدی کی، ذوالفقار غئیری - اختیاری یئنیندن دؤنوب آرخابا باخدی. گۆردویو منظره دن اوزونده سؤیج قاریشیق تعجب ايفاده سی یارانندی. پاشا هر یکی الینده تودوغو ماوزئردن آتیردی. آتدیغی گولله لرین بیرى ده بوشا چىخمىردى. هر آتشة بير ارمنى آتدان آشىردى. ذوالفقار چاشىب قالمىشدى، بىلمىردى پاشانىن بو اىگىدلىگى اونون اؤز قوچاقلىغى ايدى، يوخسا الله ين معجزه سىيدى؟ پاشا ارمنىلرى دنله يه - دنله يه قوشونون اىچينه گىردى. گوجلوه همله دن اؤزلرىنى ايتىرمىش ارمنىلر گئرى چكىلىب قاچماغا باشلاديلار. توركون قوشونو ارمنىلرى قوواراق اونلارین مسكونلاشمىش اولدوقلارى كندى اله كئچىردىلر.

ارمنىلر پرن - پرن دوشدولر. ذوالفقار، نجف، بورجالى و بندعلى تورک قوشونو ايله بيرلىكده دؤيوشه - دؤيوشه ارمنى قوشونونو دارماداغين ائديب، ظفرله كنده قابىتدىلار.

كنده آرواد - اوشاق يىغىشىب دؤيوشن اوردونو گؤزله يىردى. فتحعلى خان داشين اوستونه چىخدى، دوستلارین قوچاقلىغىندان دانىشدى. آشاغى ائنيب ذوالفقارگىلى قوچاقلادى، اللرىنى يئنه ده اونلارین كورگينه ووروب دئدى:

- احسن سىزه، عجم جوجوقلارى، " سىگر " ى ياخشى ساخلادىنيز. سىز اولماسايدىنيز بلكه منيم قوشونم بئله ظفر چالا بىلمزدى.

دؤرد دوست فخر و غرورلا فتحعلى خانين اوزونه باخىردى.

خالق قهرمانى خليل بابا اوغلو، يوخارى رمئشين كندىنده آنادان اولموش و ناخچىوان شهرينده وفات ائتمىشدير. خليل بابا اوغلو 1915 - 1918 - جى ايللرده ارمنى غصبكارلارينا قارشى مردلىكله ووروشموشدور. اونا كند آراسيندا " خالق قهرمانى " آدى وئرمىشدير. خليل بابا اوغلو دانىشيرمىش كى، ارمنىلر بىزى كنددن

چیخارتیدیلار، الی یالین اولدوغوموزدان هامیمیز را یونا گئده سی اولدوق. (1918 - جی ایلده) کنده 3 - 4 نفر یاخشی سلاح آتانلار قالمیشدی، او جمله دن نجف کیشی، من، الیش. بیز شاهبوزون، ایندیکی بولاغی نین اوست طرفینده بیر دیک وار ایدی، الی ساحلی اوردا اوتورموشدوق. همین یئرده، قلمه نین باشیندا همیشه بیر ارمنی گیزله نیر، اوردان کئچن آذربایجانلینی ووروب اؤلدوروردو.

منیم یانیمداکی یولداشلاریم اونا نچه گولله آتدیس، اونو وورا بیلمه دیلر. من یولداشلاریم دندیم کی، قویون بیر سلاح دا من آتیم. من سلاح آتان کیمی ارمنی قلمه نین باشیندان یئره سریلدی. ارمنیلر گولله سسینی ائشیدیب کولانی کندینه طرف قاچماغا باشلادیلار. شاهبوزون آشاغی طرفیندن عثمانلی توپونون سسی ائشیدیلدی. توپ سسینی ائشیدن ارمنیلر بو دفعه یوللارینی دیشیب سسیان طرفه قاچماغا باشلادیلار. بیر گون بیز 7 چوبان ایکی قویون سوروسو اوتاریردیک. سلاحیمیز یوخ ایدی. گنجه یاریسیندا آییلدیق کی، ارمنیلر بیزیم حیوانلاری معاصره یه آلیب.

من ارمنیلرین چوخ اولدوغونو گوروب قاچماق ایسته دیم. او 7 چوباندان 5 - نی ارمنیلر همین یئرده گولله ییب سونرا دا دوغرا دیلار. من قاچاندا گولله یه توتماق ایسته دیلر. اما قاچیب جانیمی قورتاردیم و کنده خبر گتیردیم. صاباح کند جاماعتی گندیب 5 نفرین تیکه لرینی تاپدیلار. همین گنجه من اوردان قاچاندا یاخینلیقدا کلک قالاغی وار ایدی، اوردان یاییشماق ایسته دیم. بیر نفر ارمنی منیم چوخاما ال آتدی، من او ارمنین الیندن قورتولوب قاچا بیلدیم. ایکی گون اوندان سونرا بیر سورو حیوانی ارمنیلر کندنن آپاردی. سورونو قایتارماق اوچون تک دوشدوم ارمنیلرین آرخاسینجا. آرتیق سلاحیم وار ایدی. او آندا بیر ارمنی قالدین پادنوس باشیندا حیوانین قاباغینجا اوینایا - اوینایا گئدیردی، بیر نچه ارمنی ده حیوانلاری آپاریردی. اونلارا آتش آچدیم، قادی نین باشینداکی پادنوسو ووردوم. سونرا ارمنیلر حیوانلاری قویوب قاچدیلار. من سورونو قایتاریب کنده گتیرنده ارمنیلر آرخادان منیم آیاغیمدان ووردولار.

خلیل بابا اوغلونون 4 قیزی، بیر اوغلو اولور. تامارا، صحنه، تامان، بسطی. خلیل سونرالار ناخچیوان شهرینه کؤچور. بیر گوناو، " اورتا یال " این دره سینده اوتوروبموش، باخیر کی، الیسلحلی بیر ارمنی کئچیر. خلیل فکرلشیر کی، اگر توفنگی ترپتسه گنجیکر، ارمنی اونو وورا بیلر. اودور کی، ارمنینی سلامت بوراخیر. سونرا یاواش - یاواش ارمنیین آرخاسینجا گلیر، قولونو اونون بونونا سالاراق بوغوب اؤلدورور. عمرنون آخیرینجی بئش ایلی گؤزلی توتولوب، باتاق خسته سی اولوب. 90 - آ یاخین یاش یاشاییب. اؤزلی یئددی قارداش اولوب: صادق، فرهاد، ماقصود، جلیل، مدد، آغابابا، خلیل. خلیل اتوین سونبئشگی ایمیش. او واختی کنده دو ده ساخلا بیرمیشلار. دو لرله آلوتره، چۆله گئدرمیشلر، یوک داشییارمیشلار. «لؤک -لؤک» دئنده دو لر یثره یاتیردی، اونا یوکلمیش اون، بوغدا تایلارینی بوشالدارمیشلار. ناخچیوانا کؤچنده ده چوانچیلیق ائدیرمیش.

آرادی خیردا قیشلاق کندیندن ایدی. آدی کیمی اؤزو ده خیردا، اسمری بیر قادین ایمیش. خلیل کیشی نین تویلاردا، ائل شنلیکلرینده قول قالدیریب یاخشی سوزمگی ده وارمیش. ائله توی اولمازدی کی، اورادا اویناماسین، قیرقوول کیمی سوزمه سین. ائله کی، تویلار دوشوب اویناماغا باشلاییرمیش، هامی بیر - بیرینه خبر وئریب دئیرمیش:

«تنز اولون گلین، گئدک باخاق، خلیل اویناییر». دارچین محمدقولو قیزی دارچین خالانی سورغو - سوالا توتورام. تزه گلینلر کیمی رنگ وئریب رنگ آلیر. یاناقلاری داغ لاله سی کیمی آل قیرمیزییا چالیر. آبییر - حیا تیمثالیدیر. سؤیله دیگی حکیمتی سیزین دیقینیزه چاتدیریرام.

دئدیم - دئدی

دئدیم: باشینداکی ندیر؟ - دئدی: تاجیم - دولتیم.

دئدیم: قاشینداکی ندیر؟ - دئدی: قلم - قدرтім.

دئدیم: گؤزوندہ کی ندیر؟ - دئدی: نوری - برکتیم.

دئدیم: اوزوندہ کی ندیر؟ - دئدی: پردئی - عیصمتیم.

دئدیم: الیندہ کی ندیر؟ - دئدی: خئییر - برکتیم.

دئدیم: دیلیندہ کی ندیر؟ - دئدی: کلمہ یی - شہادتیم.

دئدیم: اورگیندہ کی ندیر؟ - دئدی: علمہ محبتیم.

دئدیم: دیزیندہ کی ندیر؟ - دئدی: طاقتی - حرکتیم.

نماز ایسکندر اوغلونون بامزہ صحتلری

نمازین اوشاقلیق ایلریندہ بوتون ائل یایلاغا کؤچوردو. نمازگیلین عایله سی، او جملہ دن دایسی اوغلوگیل ده یایی یایلاقدا، داغلاردا، اوبالاردا کئچیریردیلر. سووئتین تزه قورولان واختلاری اولور. هشیم آدلی بیر کیشی گلیر کی، من فیلانداغا گئتمه لییم، منی آپار او داغی گوستر، تانیمیرام. دایی اوغلو مینیر آتینا، دوشور هشیمین یانینا، آپاریب کیشینی منزیل باشینا چاتدیریر. کنده قاییداندا یولدا هاوا قاریشیر، گوجلو یاغیش گلیر. دایی اوغلو قورخور کی، داغدان گلن سئل اونو آتی ایله برابر داغ ائنیسه یویوب آپارار، اودور کی، دایی اوغلونون شاعرلیگی وارمیش، بداهتن بیر شعر دئییر:

یاغیش قدم قویدو، گلدی یانیم،

بوران اولدو، قورخو دوشدو جانیم،

هشیم بایس اولدو منیم قانیم،

مدد آله، سندن منه بیر امداد.

اوجا داغلار، منی سالدین بورانا،

قیسمت اول، بیز ده ائک آرانا،

آتا یوخ، آنا یوخ، اودونا یانا،

مدد الله، سندن منه بیر امداد.

یاغیش کسیر، دایوغلو اوست - باشی سویون ایچینده اؤزونو سؤیه - سؤیه کنده قایدیر.

کئچمیش زمانلاردا جماعت اکیلنه - بیچینله مشغول اولوردو. جماعت اؤزو اوچون اکیب بئجیریدی. شورا حکومتی هله گلمه میشدی، کولخوز قورولمامیشدی. اوبادا " دوز " دئییلن یرده نمازین دایبسی اوغلو دا بیچینه گئدیر. او واختلار قاتیغی ائیمه یه(دریدن دوزلدیلیمیش تولوق - مولیف) تۆکوردولر، آجی سویو سوزولوردو، سونرا سو اعلاوه ائدیپ گونورتا اونونلا ناهار ائدیردیلر. گونورتا اولور، کیشی بیچیندن چادیرا قایدیر، ائیمه نی تاپیر. باخیر کی، ائیمه نین آغزینی آناسی قزیلدن دوزلدیلیمیش ایپله محکم - محکم باغلائیپ، آچا بیلمیر. بونا دا بئله بیر شعر دئییر:

ائیمه سی نین باغی قزیل،

بوخدور ائوده، کؤفشن گزیر،

آختارماقدان آدام بئزیر،

نه سلیقلی آرواد ایمیش.

اؤزو شیکارلی قیزیدیر،

اوغلو هامیدان قازیدیر،

گلینلرین شاهبازیدیر،

نه سلیقلی آرواد ایمیش.

آناسی چۆلدن - اوت بیچینیندن گلیر، اوغلو شعرى اونا اوخویور. آنا دئییر: " بيلمه دیم، بالا، باشقا ایپ تاپمادیم، قزیلله باغلادیم. داها منی نییه بیاییر ائدیرسن؟ "

داییوغلو یئنه ده اوبادا ایمیش. اونون بیر اولاغی وارمیش. گنجه یاتیر، سحر دوروب گۆرور کی، اولاغی جاناوار یئیب. بیر خیلی اولاغ باخیر، آغلاییر، سونرا بونا شعر دئییر:

- آغلادیم، آغلادیم، دویدوم،

سبتدن گۆنون سويدوم،

کتیریب قاپیا قويدوم،

یاندیردین، آی ائششک، منی.

جاناوار سنی اوزده دی،

گنجه قارنینی گۆزده دی،

ایچالاتینی گیزده دی،

یاندیردین، آی ائششک، منی.

باداملى كىندىدە بىر كىشى نىن قىزىنى بىر كىشى ھىچ بىرى نىن كۆنلۈنە دىمك اىستىمىر. بىلمىر قىزى ھانسىنا وئرسىن. چوخ فەرلشىر، آز فەرلشىر، آخىردا اونلار نىن قاباغىنا بىلە بىر شرط قويور: كىم گىدىب آلاپاچا بىر آت گىتسىر، قىزى اونا وئرجىم.

نماز گىلىن بابالارى وارلى - دولتلى اولوبلار. اونلار نىن بۆيۈك اىلخىسى وار اىمىش. اىلخى نىن اىچىندە بىر آلاپاچا آت وار اىمىش. ائلچىلردن بىرى سوراقلاشىر، گلىر آلاپاچا آتى صاحىبىندن اىستە يىر. نمازىن عباس اووى آتى اونا وئرىر. ائلچى باداملىيا طرف يول آلىر. باداملى نىن سئلاو دىيىلن يىرىنە چاتىر. جماعت گلىب بورا يىغىشىر، قىزىن آتاسى دا گلىر. آتا باخىب دىيىر: آلاپاچا - مالاپاچانى دا يىغىشدىر، قىزى دا گۆتۈر گىت، خاتانى مندن اوزاق ائلە ". قىزىن آتاسى ائلە حساب ائتمىشىدى كى، يقىن ائلچى دىدىگى آتى تاپا بىلمە يە جك. قوچاق اولدوغونو گۆروب قىزىنى اونا وئرمە يە راضى اولور. او بىرى ائلچىدن دە جانى قورتارىر.

سوسىبىر نىن بوزووو اولور. او، بوزووو اولموش گۆروب تۆولە نىن يانىندا باشلايىر آغلاماغا. نمازىن دايىسى اونو گۆروب دىيىر:

- بوزووو اولموش سوسىبىر، آغلاما،

اينك گلىدى، اور گىمى داغلاما.

نمازىن دايىلارى چوخ شاعر قىلبى، بىدھتن شعر دىن آداملار اولوب. بىر نفر قارا باغدان نمازىن دايىسى كىلە محرمە يازىر كى، منە اورادان بىر او كوز آل، رنگى نە آلا اولسون، نە آغ اولسون، نە قارا اولسون... بىر سۆزلە بوتون رنگلى سادالاير. كىلە

محرم آز فکرلشیر، چوخ فکرلشیر، قاراباغلی دوستونا بئله بیر نامه یازیب گؤندیریر: " دوست، دندیگین اؤکوزو آلمیشام، اونو آپارماغا نه بازار گل، نه شنبه گل. "

...بو دا هفته نین بوتون گونلرینی سادالاییر. بونولا دا دوستلارین ظرافاتلاری اوز - اوز اولور.

بعضا آتالار قیزی گنل ائچیلره وئرمک ایستمه ینده ائچیلرین قارشیسینا غریبه شرطلر قویارمیشلار. مثلا، بیر بئله دئییب: بیر پود قلمه کولو گتیرسن قیزیمی سنه وئررم.

مایوش ولی قیزی

مایوش اؤز عمیسی اوغلو رمئشینلی محبالیلا عایله قوروب. اؤزو چهری کندیندن ایدی. کندین ساکینلری یای اولاندا ائلیکلک داغلار، یایلاغا کؤچوردولر. آنجاق چوخ حیف کی، او، سؤگی - محبتین نه اولدوغونو بیلمه یییدی. چونکی محبالی نین سؤدیگی قیز اولوب.

اوبادا قیزلار محبتدن، سؤگیدن دانیشاندا مایوش دئییرمیش، او نه اولان شئیدیر، یئمکدیر یئیه سینیز، پالتاردیر گئییه سینیز. اونا دئییرلر کی، سن سئومه دن گئدیسن، اونا گؤره بیلمیرسن محبت نه اولان شئیدیر.

مایوش محاربه ایللرینی خاطرلاییب دانیشیر...

...محاربه واختی، آجلیق ایللرینده بیر جئجیمی بیر چرک (4 کیلو گرم) اونا، کیلیمی یاریم پود بوغدا یا دییشیردیلر. قونشولوقدا یاشایان عایله نین باشچیسینی محاربه یه آپارمیشدیلا، آروادی چوخ اوتانجاق و چکینگن اولدوغوندا هئچ کیمه، حتی کولخوز

سەدرىنە دە آغیز آچمامىشىدى. بىر گون ئاشىدىرلەر كى، آنا و اوچ اوۋلادى دامىن آلتىندا، كىمىسە دن خەرسىز آجىندان اوۋلوب. بو خادە جەرى كەندىنە باش وئرىپ. ئالە عايلە اولوب كى، بىر بوغاز اينى 16 پود توخوملوق بوغدايا دىيىشەپ. بوغدانى يازدا اكجك و گلن قىش آجىندان اوۋلمىجىدى. آرادا چۆرك اولمايىندا توخوملوق بوغدادان اويودوب چۆرك بىشىرىدىلەر.

ھۆكۈمەت آداملارى گلىب يورغان - دۆشكەلرەن يۈنۈنۈ ايرى تە لىسلەرە دولدوروب آپارىدى. مەھارە دە دۆيۈش اوردونون پالتارى، جورابى يۈخ ايدى. ئالە اولوردو كى، بىر اوۋوچ آرىا قىرپا گۆرە كۆپۈك قوسان كۈلخوزچونو جزالاندىرىدىلەر. اھد كىشى نىن آروادى تامارائىن يىردن يىغدىنى بىر تاخىل قىرپا گۆرە اوز اولاراق بىر قوزو آلەيلەر. تارلادا سۈنۈبول، آرىانى، دارىنى چۆل سىچانى قىرپ يىرە تۆكۈردو، اونا قىرپ دىيىرىلەر. قىرپى سىچان يىئە بىلەردى، كۈلخوزچو يۈخ. اۈنو يىغىپ آج اۈشاقلارينا آپارىپ يىدىردن كۈلخوزچولارى جزالاندىراراق، امك گۈنلرەن كسىردىلەر. جەرى كەندى نىن يىرلشەدىگى اراضى دوزنگاه و سۈيو بول اولدوغۇندان اورادا تاخىل، آرىا، دارى چۈخ اولوردو. رەئىشەن كەندى نىن جەمەتى نىي وارديسا - قىزىلى، گۈمۈشۈ، مالى، ھىۋانى، گىبە سى، كىلىمى جەرىيە آپارىپ تاخىلا، دارىيا، آرىايا دىيىشەردىلەر. كەچمىشەنى يادينا سالىپ، مەھتەن نە اولدوغۇنو بىلمە يىن مايۈش خالا سولانمىش گۆزلرەننى سىلىپ دانىشماق ھو سەندەن دۈشەدو.

ھەسرەت اېل قىزى كەچمىشەلرى خاھلارايىپ سۆزلرى ايپە - ساپا دوزمىيە باشلادى ھەسرەت خالائىن آناسى بىر قىسەر قۈيۈنو آرارەر جەرى كەندىنە، فەكرى دە بو اولور كى، بوغدايا دىيىشەپ ائودە قالەپ چۆرك گۆزلە يىن دۆرد يىتەيمىنە گەيرەسەن. قوناق دۈشەدۈبو ائۈيىن صاحىبى - قادىن قۈيۈنو كسىر. گۆزۈنو بىر قۈيۈنا دىكەمىش آنا آغلاير كى، سەن اۈنو نىيە كەسەن، ايندى كىم مەنە بوغدا وئرجەك. ائو صاحىبى آجىقلى - آجىقلى دىيەر: " ياخشى، ياخشى، ۋاى - شىۈن قۇپارما، آلا، بىر چەرك بوغدانى، چەيخ، گەت ". بىر اۋىجى 4 كق بوغدايا دىيىشەن آرواد سۆيۈنە - سۆيۈنە رەئىشەنە قايدەر، يول گۆزلە يىن بالالارى نىن چۆرك ھەسرەتى بىر مەت آرادان قالخەر.

حسرت خالانين قايناناسى گولو ننه دانىشيرمىش كى، بادامليدا اونون لالا ادلى بيبىسى اولور. گندير اونلارا كى، ائوده آج يالاواج قالمىش اوشاقلارينا بلكه بير شى گنيره بيلدى. بيبىسى اونو گورنده ستوينير: «ياخشى اولدو گلدى، كؤمك اندر، چورك ياپاريق». قارداشى قىزى گولويه دئير، دور، خمير يوغور. گولو دوروب خمير يوغورور، بير كوندنى عليه باستيلايير، گيزلينجه بئلينه باغلايير. گنجه نى ياتير، تزدن قالخيب ائوينه گلمك ايسته يير. بيبىسى اونو بوراخمير، دئير، چورگى ياپماينجا ائو گتمه يه جكسن. گولو قورخور كى، چورگى ياپاسى اولسا، آيىلب قالخديقجا خمير يومشالار، بئليندن دوشر، اوغورلوغو آشكار اولار. اودور كى، دئير، بيبى، اوشاقلار كورپه دى، ايندى يقين آغلاشيرلار، اجازه وئر، من گنديم. بيبىسى چار - ناچار راضى اولور. گولو اليوش قايدىب گلير. گلير كى، دورد كورپه اوشاق - صمد، قلندر، تتلى، گونش آجىندان يئر دوشه نيب آغلاشيرلار. گولو ننه ايكي دفعه ارمنى - مسلمان قيرغىنى نين شاهدى اولوب. 1905 - جى ايلده 5 ياشلى گولونو آناسى جووالا قويوب اؤكوزه يوكله ييب. ايكنىجى دفعه 1918 - جى ايل قيرغىنىندا، قاچاقچا دوشنده 18 ياشى وار ايمىش. دامدا اوتوروب نهره چالخابيرمىشلار، بير ده هاى دوشور كى، ارمنى گلدى، قاچين. ارمنيلر نه كى وارلى ائوى وار ايمىش، هاميسىنى داغيدىب ويران ائتمىشديلر، وار - دولتى ياغمالاييب آپارمىشديلار.

حسرت خالانين ننه سى زهرا دانىشيرمىش كى، بير گون اوبا دايمىشلار. درله يهزلى كورد قاچاق قلندر اوبايا گلير. زهرانه دن ملا اسماعىلى خبر آليز: "آخوند ائوده دير؟" زهرا ننه دئير: "بوخ" قاچاق قلندر دئير: "من اوزوم گنديب يوخلارام، گوروم ائوده دير، يوخسا بوخ؟" گيرير ايچرى، ائوده نه وارمىشسا چؤله توكور، جماعتا دئير، داشيىن. ايبلى، حسن، محمد ملا اسماعىلىن قارداشلارى ايمىش. حسن گورور كى، هر شى گندجك، موجوده كى قيزيللارى پئين داشينان سبت قويور، اوستونه ده پئين توكور. قاچاق قلندرين گوزوندن بيرجه او يايىنير. كورد قاچاقلار قلندر باشدا اولماقلا كندىن وارليلارى نين وار - يوخونو چوخ تالايىلار.

محاربە نىن قىزغىن واختلارى اولوب. بالاجا قىز اوشاغى اولان حسرت، سروىناز، آغجا ئولرىندە ياتىيمىشلار. بىردن سسە كويە گۆزلىرىنى آچىرلار. بالاجا حسرت قاپى نىن آراسىندان باخىر كى، چىنى توفنگلى يىكى آدام گلدى، گىردى خىطە. توفنگلى آداملار اۆزلىلە گتىردىكلرى قووورمانى آچىب سفرە يە قويورلار. زهرا ننه تئز تئدىرى قالايىر، بىر - يىكى تاپى (دارى چۆرگى) بىشىرىر. اونلار يىشىب - ايچندن سونرا داغلاردا قالخىرلار. بىر دە اشىدىرلر كى، قاچاق قلندرى توفنگلىلر (سووتت عسگرلى - موليف). توتوب.

كامران حميد اوغلو

او، چوخ بامزە آدام ايدى، دانىشىدى احوالات داستانىمىزا بىر شىرنىلىك قاتدى. اوچ نفر تئلتويزىيا ايشچىسى-ژورنالىست، اوپئراتور، رثىسسور رايونا گئدىرلر. تئلتويزىيانىن «اوزان» وئرىلىشى اوچون سوژئت چككم اىستە يىرلر. كندلردە خىلى چكىلىشلر آپارىرلار، يازىرلار، پوزورلار.

بونلارنى لئنتى قورتارىر. گئجە اولور، كنددە اونلارنى گئجەلە مگى اوچون بىر يئر اولمور. يولداشلاردان بىرى دئىير كى، گلن بئلە بىر كلک ايشلە دەك، گئدك كندىن چايخاناسىنا، هم اوتوروب چاي ايچرىك، هم دە كامئرانى فىرلادارىق، گوبا چكىرىك، آوام كند آداملارىدىر، نە بىلجكلر كامئرانىن لئنتى يوخدور. بلكە كىمىنسە اورگى يوموشالدى، بىزى ائو دوت ائلە دى. دوستلار گلرلر چايخانايا. چايخاناداكى آداملار دئىيرلر كى، بىز «اوزان» وئرىلىشىندىن گلمىشىك. («اوزان» وئرىلىشى او زمانلار چوخ دبدە ايدى). بىزە ائلە بىر آدام دئىين كى، ياخشى روايتلر، ناغىلار بىلسىن، دانىشسىن، بىز دە يازاق. اونلار دئىيرلر كى، بس مەدى كىشى ياخشىدىر، باخمىياراق كى، رياضيات معلمىدىر، آنجاق چوخ سىنە دفتر آدامدىر، ائلە اونو گۆتورون او دانىشسىن، سىز دە يازىن. مەدى كىشى اونلارى گۆتوروب ائوينە گتىرىر. گئجە نى ياتىرلار، سحر يئمگىندىن سونرا كند جماعتى دا يىغىشىر، خىطدە گۆى چمنلىكدە دؤورلە مە

اوتورورلار. مهدی کیشی ده قوناقلاری اوچون گونورتا یئمگینه بیر قوزو کسیر، کباب ائدیر. دوکاندان دا ایچکیدن-زاددان آلیب گتیریر. قشنگجه اوتوروب یئیب - ایچیرلر. اوپراتور دا یالاندان کامترانی فیrlاییر. رئیسیسور اوزونو ائو صاحیبینه توتوب دئییر:

- مهدی عمی، من بیر آز خسته لمیشم. منه اوردان بیر قویروقدان - زاددان کبابلا، یئیم، بلکه ساغلام. یامان یورولموشام، گئدیم بیر آز دینجه لیم، حاضر اولاندا منی اویادارسینیز. بو بئله دئییب گئدیر دینجلمه یه. قالان ایکسی ده اؤز ایشلریله مشغول اولور. کند جماعتینی، مهدی کیشینی «چکیرلر». جماعت سوروشور کی، بو وئریشه نه وخت باخا بیلجگی؟ دوستلاردان بیر آغلینا گلن بیر رغم دئییر: فیلان آیین، فیلان ساعتیندا باخا بیلرسیز. مهدی کیشی یئمک وختی تئلوئیزیا ایشچیلریندن بیر - بیر سوروشور:

- بالا، هارایسینیز؟ بیر دئییر باکیلیام، بیر دئییر اصلیم رایونلودور، باکیدا دوغولموشام، او بیر دئییر ارمنیستانین رازدان رایونون دره جیک کندیندم. تئلوئیزیا ایشچیلری «ایشلرینی» گوروب قورتاری، اشیالارینی دا بیغیشدیریب گئدیرلر کند جماعتی «اوزان» وئریلشی نین وختیندا تئلوئیزورو آچیب صبرسیزلیکه گؤزله مه یه باشلا بیرلار. ها ایندی گؤسترلر، ها بو ساعت گؤسترلر، «اوزان» وئریلشی آخیرا چاتیر، بونلاری گؤستمیرلر. جماعت مهدی کیشیدن سوروشور:

- آی مهدی معلم، بو نه مثله دی، نییه بیزی گؤستمه دیر؟ مهدی کیشی پرتلیگی آرادان قالدیرماقدان اوترو اؤزوندن یالان دئمه یه مجبور اولور:

-یقین بو وئریلشده امکان اولماییب، قالب گلن وئریلشه، گلن وئریلشده گؤسترلر. «اوزان»ین نوبتی نؤمره سینی ده گؤزله بیرلر، اوندا دا گؤستمیرلر. مهدی معلم تئلوئیزیانین صدرینه بو حاقدا مکتوب یازیر کی، بس، تلویزیانین فیلان ایشچیلری گلدی، بیزی چکدی، آنجاق گؤسترلمه دی. صدر شیکایت مکتوبونو اوخویاندان سونرا رایونا گؤندردیگی ایشچیلری یانینا چاگیریر، دئییر، بس بئله بیر مکتوب گلیب، او نه مثله دیر، سیز گئدیپ اورادا نه ائدیسیز؟ دوستلاردان بیر دیلاورلیک ائدیر:

- یولدش صدر، بیزیم ائله بیر گوناھیمیز یوخدور. بیز ایندی اونلارا بیر عذر خواهلیق مکتوبو یازیب اوزر ایستیریک. هئچ دئمه چکدیگیمیز لئنت یانیب، اونا گۆره گۆستره بیلمه دیک. بو یاخین واختلاردا یولوموز نه واخت او طرفلره دوشسه، چکیب گۆستریریک.

دوستلار بیغیشیب بیر مکتوب یازیرلار. مهدی کیشی مکتوبو آلیب اوخویور، دئییر: «اده، من اونلارا بیر دفعه قوناقلیق وئردیم، یئدیله، ایچدیله، بو قدر خرجه، بورجا دوشدوم. بونلار دئییه سن، بیر ده گلمک ایسته بیرلر. من یئنه بو قدر آداملاری توپ لاییب، قوناقلیق وئرمه لیم؟» گۆتوروب اونلارا بئله بیر جاواب مکتوبو یازیر:

آدینی سوروشدوم، اعتبار دئدین،

سنین اعتبارسیز آدینا لعنت.

توشلادین اوزومه تاپانچا کیمی،

قیریق کامرانین لئنتینه لعنت.

بیری مالیک ایدی، بیر آز خسته دی،

قویروقدان، کابادان یئدی، اسنه دی.

او مندن یازماغا شعر ایسته دی،

آلداتدی، وئرمه دی، فندینه لعنت.

بیری سابیر ایدی، سازدی بوغازدان،

یئیر، شعر دئییر، باھاردان، یازدان.

کندی دره چیچک، رایونو رازدان،

سەنەن رايونونا، كەندىنە لەنت.

سەفرە اطرافىندا دۇندولر ديو،

يىدىلر، ايچدىلر، باخدىلار كئفە،

مەھدى، آدم بىلدىن، گىتىردىن ائو

سەنەن دە يانلىمىش ظەننە لەنت.

قادىر مۇولان، بودور سەندىن دىلگىم،

سەن مەردى نامەردە مۇحتاج ائىلە مە.

وئەز خەزىنەندىن، يىتتەر روزوسون

سەن مەردى نامەردە مۇحتاج ائىلە مە.

قادىر مۇولان، سەنەن كەرمىن چوخدور،

تەنە لى سۆز قىلىنچ، نەزە دەر، اوخدور،

قارداشىن قارداشا وفاسى يوخدور،

قارداشى قارداشا مۇحتاج ائىلە مە.

دەللىك مەراد دئەر سۆزون زاتىنى،

ال - الدەن اۆتكەندور، ايشىن چىتىنى،

قوردا، قوشا قىسمەت ائىلە اتىنى،

آتانی اوغولا مؤحتاج ائیله مه.

وطن سئوگیسی ایماندانیر

تاغی محمد اوغلو

آذربایجانا

جوشوب چاغلادیقجا سیننه مده ایلهم.

روحومو اوخشاییر واغزالی، موغام.

قرب او بالاردان نغمه لی سالام،

دوغما دییاریمیز آذربایجانا،

کؤنول باهاریمیز آذربایجانا.

اورگیمده آخان قانیم سنیندیر،

ووقاریم، شهرتیم، شانیم سنیندیر.

بو عشقییم، آتشییم، جانیم سنیندیر.

قربانام، قربانام آذربایجانا،

حیرانام، حیرانام آذربایجانا.

کؤنلوم آیریلما ییر بیر آن حسونندن.

اؤولادین عشقیندن دویارمی، وطن.

بوتون ائل - اوبادان، بیر ده کی، مندن

چاغلایان سؤگیلر آذربایجانا،
 عشقیمیز نور چیلر آذربایجانا.
 آدین اوزاقلاردا بیزی یاشادی،
 گۆر کیملر کؤلگنه سنین داش آندی.
 جنوبلو - شماللی قوشا قاناددی.
 خوش گونلر، خوش حیات آذربایجانا،
 عشق اولسون بو آزاد آذربایجانا.
 وورغونام شعرینه، شیرین دیلینه،
 گلیب یئتیشمیشیک آزاد ایلینه،
 هاییل کامانینا، صابیر زیلینه،
 حیرانام، گۆتورون آذربایجانا،
 آ دوستلار، یئتیرین آذربایجانا.

بیزیم داغلارین

ال چاتماز، اون یئتمز اوجا زیرو سی،
 سرین هاواسی وار بیزیم داغلارین.
 سویوق بولاقلاری، گور شالاله سی،
 درده شفا سی وار، بیزیم داغلارین.

یازدا گز اواردا اؤردکلر اوزر،
 قانلی گؤل یانینی لاله لر بزر،
 سالوارتی دوزونده جئیرانلار گزر.
 مین بیر صفاسی وار بیزیم داغلارین.
 اؤتوشر یانیندان توراجلا ککلیک.
 سیخماز اورگینی زیرو ده تکلیک.
 تالادان تالایا قاقیشار الیک،
 بئله سیماسی وار بیزیم داغلارین.
 آذربایجان
 یئر آلتی، یئر اوستو دولو ثروتی،
 سس سالیب جاهانا آذربایجانیم.
 یاییلیب دنیا یا موغام صنعتی،
 لاییقیدیر آد - سانا آذربایجانیم.
 وار اولسون بو یوردون مرد ارنلری،
 گونبگون اوجالیر گویدلنلری،
 اونلار حیران اندیر سئیر ائدنلری،
 چاتیر آسیمانا آذربایجانیم.

كۆرپولر، مترولار، يوللار چكىلير،

آغالار، چىچكلر، گوللر اكيلير،

گۆيلردن خزره اولدوز تۆكولور،

دۆنور گولوستانا آذربايجانيم.

بو يوردون بير مغرور سركرده سى وار،

دنيايا سس سالان حكمو، سسى وار،

بوتون دولتترلر شيرين بحشى وار،

سيرداشدير زمانا آذربايجانيم.

صاديق، آچ سينه نى، گل ائيله سيپر،

ايگيد اوغوللارين هره سى بير نر،

قاراباغى آليب گۆسته رك هونر،

سيغماز بو جاھانا آذربايجانيم.

آذربايجاندا

بيزه هر بير نعمت وئريديد تانرى،

گوندن - گونه آرتير ائليمين وارى،

بوتون اۆلكه لرین ان خوش دييارى،

جار چكىب دئيرم: آذربايجاندا!

یئرہ - گۆیه سیغمیر ووصالیم منیم،
 آیدان دا یوکسکدیر جلالیم منیم،
 دئسه لر هاردادیر آمالیم منیم،
 جار چکیب دئیرم: آذربایجاندا!
 خزریمین محتشم قیز قالاسی،
 ایلدن - ایله گۆزلشیر سیماسی،
 سورسالار هاردادیر سولار سوناسی
 جار چکیب دئیرم: آذربایجاندا!
 ائلیمین گۆزلدیر موغانی، میلی،
 زمانی خوش گلیر هر گلن ایلی،
 ترک دیللی خالقلارین قارداشلیق دیلی،
 جار چکیب دئیرم: آذربایجاندا!
 صادیق، یاددا ساخلا یورد امانتی،
 باتابات - قبله ائلین جنتی،
 دنیا یا سس سالان موغام صنعتی،
 جار چکیب دئیرم: آذربایجاندا!

ناخچیواندادیر

باتابات، قانلی گۆل، سالواری دوزو،
 عجمی ووقاری ناخچیواندایر.
 اودلار یوردوموزون مرد اوغلو، قیزی،
 دوستلوغا ایلقاری ناخچیواندایر.
 قدیمدن قدیمدر، بیلینمیر یاشی،
 چوخ بلالار گۆروب تورباغی، داشی،
 دۆیوشلردن چیخیب، دئییلدیر ناشی،
 حیدرین دیباری ناخچیواندایر.
 بیر یانی باداملی، بیر یانی سیراب،
 یول توت اصحاب کھفه، ائیلرسن ثواب،
 معجزه دیر باشندان - باشا، یوخ جاواب،
 انسانلیق معیاری ناخچیواندایر.
 دوستلوغا مرد اولور، دشمنه ظالم،
 هاواسینی اودورام، دوزه لیر حالیم.
 بئله انسانلارین قاداسین آلیم،
 چیچکلی باهاری ناخچیواندایر.
 عالمه مشهوردور قدیم دوز داغی،

هندوره قويماز، گلسه يوز باغى،
 شيريندير، دادليدير مئو لى باغى،
 باغلارين بهرى ناخچيواندادير.
 شاهبوزون اريمز يايذا دا بوزو،
 داغلارين گولجك قوناغا اوزو،
 داش بولاقدائىسن بير امليك قوزو،
 بيلرسن اعتبار ناخچيواندادير.
 شاهبوزلا اوردوباد، جولفا، سده رك.
 شرورلا كنگرلى، باش دا دا بابك.
 صاديقه تانيشدير هر داش، هر كسك،
 ائلين سون قرارى ناخچيواندادير.

ككليك

يامان يئرده دوشوب چووغونا، چنه،
 گنده بيلمير او يان، بو يانا ككليك.
 اووچو سداسيندان سكسه نيب يئنه،
 ساليب اووزون قارا، بورانا ككليك.
 اوچوبدور يوواسى، دنيا اونا دار،

انصافسبز بو اووچو گئتمه بیر کنار.

یارالی قانادی اود توتوب یانار،

اوچا بیلیمیر داغدان آرانا ککلیک.

قالخیر کی، هاوادا او، آزاد سوزه،

آل - الوان توکلری داغلییر دوزه.

دئیرم قان داما گۆزلریمیزه،

گۆرنده بویانیب آل - قانا ککلیک.

گونئی قیشلاق

من قیزیل قیشلاقدان دؤندنه ساغا،

روحومو اوخشاير مئھلی کولکلر.

تورپاق بول، سرت قایا - قالخندا داغا،

قارشیلار قوناغی شئھلی گونئیلر.

اوچ داغ آراسیندا مؤختشم قالا،

قورو داغ دؤشوندہ بیر اورمان تالا.

اورک تاب گتیرسه، چیخسان سرت یالا،

آیاغین آلتیندا قاری گون ائیلر.

آخان چاپین زومزومه سی، نغمه سی،

" داش بولاغ " ين سويوق سويو، تهنه سي.

يايلاقلاردا چوبانلارين نئي سسي،

كۆنلۈنو اوخشايار، هم مفتون ائيلر.

زيرو سينده خار - خار اولان قارى وار،

باغلاريندا ايسته نيلن بارى وار.

هر جاوانين بير اوجاقددا يارى وار،

بورا آياق باسماز ياغى - توفئيلر.

صاديقه دوغمادير قاياسى، داشى،

چوخ قووغالار گۆروب، قوولوب ناشى،

بيلينمير تاريخده نئچه دير ياشى،

گۆرن هانسى يوردان گليب بو ائللر؟

باخديم داغلارا

اورك قوبار ائتدى، گۆزوم ياشاردى،

حسرت - حسرت دؤنوب باخديم داغلارا.

" سفر بى سنگرى " هله ده قاردى،

ياخشى كى، واخت تاپيب چيخديم داغلارا.

" ناولى " نين سويوندان ايچديم، دويماديم،

کهنه تراوتی ایندی دویمادیم.
 نرگیزه ال آتدیم، دریم، قییمادیم،
 دردییگیم گولو ده تاخدیم داغلارا.
 خوانندین سسی دیدی قولاغا،
 مرد جاوانلار تۆکولموشدو بولاغا.
 آز قالمیشدی بیز یئتیشک بوزلاغا،
 خیالن بویلا نیب قالخدیم داغلارا.
 مغرور دایانمیشدی، مغرور "هۆر گولو"،
 جمع ائتمیش اؤزونده او مین بیر گولو.
 الیمده توتدوغوم دنلی سونبولو،
 برکندی دئییه یایدیم داغلارا.
 اوشاقلیغیم کنچن یئرلری گزدیم،
 دجل اوشاقلار تک گوللری ازدیم.
 باتان تیکانلارا مردلیکله دؤزدوم،
 آخیر کی، گۆز یاشیم آخدی داغلارا.
 سرین کولک، جان اوشودن مئی واری،
 زیرو سینده قاری، دوزده شئی واری.

انسانلارین بیلمه دیگی سحرى وار،
 سۆزوم تونکمه ییب، چوخودو داغلارا.
 حیف " داش بولاغا " چاتا بیلمه دیک،
 توفنگی دولدوردوق، آتا بیلمه دیک.
 قایا کۆلگه سینده یاتا بیلمه دیک،
 شیمشکلر اویناییب چاخدی داغلارا.

داغلارین

" تک آرمود " دان قالخیب بیر آز یوخاری،
 هاواسینی من آلایدییم داغلارین.
 آلایدییم الیمه کۆکلنمیش تارى،
 هاواسینی کاش چالایدییم داغلارین.
 بوزلو بولاقلارین گۆزوندن ایچسم،
 جئیران - جویر کئچمز گدیکن کئچسم،
 چوبان تونگینه توتا بیلسم دم
 اتگینه تک قالایدییم داغلارین.
 مین بیر عطیر ساچان گولو دریدییم،
 الوان چیچکلردن چلنگ هؤریدییم،

چلنگی یاریمین اوسته گۆزیدیم
 مسکینی من سالایدیم داغلارین.
 یایی - قیشی، پاییزی دا گۆزلدیر،
 یاز گیرنده یارپیزی دا گۆزلدیر،
 بنؤوشه سی، نرگیزی ده گۆزلدیر،
 گز قوینوندا آددیم - آددیم داغلارین.
 زیرو سینده قار ییغینی اوجا، تار،
 اتگینده گوله قونوب آریلار.
 اوزاقدا یوخ، منله اولسا گۆزل یار،
 قوجاغیندا من قالاردیم داغلارین.
 آیاق باسا بیلمز بورا بیر یاغی،
 ایگیدلرین واردی قارتال جایناغی.
 یوردونون وورغونو سن صادق تاغی
 قالسین یادداشیندا آدیم داغلارین.

رامیز روان

آذربایجان

«آنامیزین آناسیسان،

آغرین آلیم، آذربایجان!
 آرزولارین الله یمین آمانیلا
 آیاق آپسین آرام - آرام.
 آلوولارین آغوشوندا
 آیدان آری آزادسان.
 آلتوندانیر آستانان دا،
 آیاغین دا،
 عالم آنسین، آبادسان.
 آذربایجان، آدین ایله آددیم آتدیم،
 آذربایجان، آدین آندیم.
 آخشاملاردان آیدینلاری آلاجاغام،
 آلچاقلاری آیاغیندان آشاغیا آتاجاغام.
 آرخالیلار آیردیلار آرامیزی،
 آیارینا آلیشمیشیق آیریلیغین.
 آزالداریم آجیمیزی - آغریمیزی،
 آجی - آجی، آرسیز - آرسیز آغلاماغیم.
 عالم آرتیق آردینجادییر آزادلیغین؛

آزادلیغیم آیریم - آیریم،
 آزادلیغیم آرشین - آرشین،
 آنادانی آداخلاندین آغریلارنان؟
 عاشیقینی، آدشینمی آغرین آنام؟
 آهیل آلبان آذربایجان!
 آوشار آلائی عاطیلاندین آیقیریلا
 آرازدان دا آساغام،
 آی - اولدوزو آشیلمایان آشریملاردا
 آسمانا آساغام. آذربایجان!
 آذربایجان! ناخچیوان
 وقارلا دایانار اوجا داغلارین،
 حالال سفره آچار یاشیل باغلارین،
 آنا سودو کیمی صافدی سولارین،
 ائله بیل جنتدی حالین، ناخچیوان،
 من سنین قادانی آلیم، ناخچیوان.
 تانری نین پاییدی دوزداغدا دوزون،
 زیرو ده قارتالین، تالادا قوزون،

دنیانین گۆزودو گۆزل شاهبوزون،
 هر درده درماندی بالین، ناخچیوان،
 من سنین قادانی آلیم، ناخچیوان.
 شاهبوزدا بال کسب، قاتیق سوزرلر،
 اوردوباددا ساپا سوجوق دوزرلر،
 جولفادا تنکدن اوزوم اوزرلر،
 شرورون گۆیجه سی تامیم، ناخچیوان،
 من سنین قادانی آلیم، ناخچیوان.
 باغلانیب دۆرد یانین، اولموسان غربت،
 ساغین دا حسرتدی، سولون دا حسرت،
 سنین ده قیسمتین حسرتیمیش البت،
 بو دنیا ظالیمدی، ظالیم، ناخچیوان،
 من سنین قادانی آلیم، ناخچیوان.
 سنین داغین گۆزل، آرانین گۆزل،
 ایسلامین، بحروزون، تورانین گۆزل،
 سنین یارادانین، قرآنین گۆزل،
 تانری نین گۆزه لی، واریم، ناخچیوان،

من سنين قادانى آليم، ناخچيوان.
 تيمورون اؤنونه سد چكن ده سن،
 تبريزه بويلانيب درد چكن ده سن،
 قالخان قالديران دا، سد سؤكن ده سن،
 قوى او جالسين آدين، سانين، ناخچيوان،
 من سنين قادانى آليم، ناخچيوان.
 چالخانير بو دنيا، ساخلاماق اولماز،
 بند ائديب بير يئره ميخلاماق اولماز،
 سنه قىلنمك، لاخلماق اولماز،
 برک دايان جانيمدا جانيم، ناخچيوان،
 من سنين قادانى آليم، ناخچيوان.
 حيدرى بؤيوتدون بئشيگينده سن،
 دوردون اؤز اوغلونون كئشيگينده سن،
 منيم ايچيم ده سن، ائشيگيم ده سن،
 ائى منيم شهرتيم، شانيم، ناخچيوان،
 من سنين قادانى آليم، ناخچيوان.
 سن محمد آرازين آنا قوجاغى،

خئيرلى، حىكمىلى آتا اوجاغى،
 تانرىدان نوون دا سون دوراجاغى،
 نه بۇيوك شرافت، تاجيم، ناخچيوان،
 من سنيين قادانى آلیم، ناخچيوان.
 آزادلىق ائلچىسى ابوالفضلين وار،
 وطن تارىخينده يئرین، ايزین وار،
 باكىلى، تبريزلى عشق دنيزین وار،
 ای منیم سلطانیم، خانیم، ناخچيوان،
 من سنيين قادانى آلیم، ناخچيوان.
 مردلیک، سخاوتدن تمه لین هۇردون،
 علمدن، ادبدن وئردى اۇيودون،
 سن تاغى صادقى بئله بۇيوتدون،
 اۇپدون اوغوللارین آلنین، ناخچيوان،
 من سنيين قادانى آلیم، ناخچيوان.
 جاهانین ناخیشی، اولکر اولدوزو،
 سئوگیندیر اریدن قلبیمده بوزو،
 رامیزه حالال ائت چۇرگی، دوزو،

خەيىرلە سۆكۈلسون دانىم، ناخچىوان،

من سىنن قادانى آلیم، ناخچىوان.

نازلى باتابات

نرگىزلر گىيىنىپ سارى كۆيىنگىن،

بىنۋوشە مئشە يە يايىر خوش عطرىن.

بوردا سۆز دئمە يە جوشور ھو سىم،

نازلى باتاباتىن قوناغىيام من.

باش - باشا وئرىيدى قالخان قايلار،

قارتال شىمشىك كىمى چاخار، چىرىپىلار،

بۇيوك گۆل، كىچىك گۆل، گزىر سونالار،

نازلى باتاباتىن قوناغىيام من.

زىرو لر اۇرتوبدو آغ كالاغايى،

دوققوزدون، قاراجا، ھر يول قىراغى،

منە نغمە دئىير بوز توراغايى،

نازلى باتاباتىن قوناغىيام من.

اووچو دايىنىيدىر اوزو برە يە،

دومان بوروق - بوروق قالخىر جە يە،

سۆيىنجىم سىغىشىمىز دوزە - درە يە،

نازلى باتاباتىن قوناغىيام من.

گۆي چۆللەر بىر يانا، وار زور بولاغى،

بىچىنك آشرىمى، چوبان يايلاغى،

رامىزە دوغمادير شاهبوز تورباغى،

نازلى باتاباتىن قوناغىيام من.

سۆزون وزنى و يا ائل شاعرلىرى

عمارت حميد قىزى (ككلىك)

داغلار

كدرلى كۆنلومە ەمدەم اولمادين،

گۆروم كى، قالاسان يارالى داغلار.

آيرىلىق دىمىدير، كۆچور جانانىم،

وفاسىز يوردونتان آرالى، داغلار.

فاش ائديم عالمە آە و - زارىمى،

الىمنى آلمايسان وفادارىمى،

باھارين فصليندە يازىق جانىمى،

ناھاقدان سالىرسان بورانا، داغلار.

كەكلىيىم، اورگىم باغلادى ورم،

بىلدىم كى، نە چكىب اصلىسىز كرم،

ھىجران دردېننسى ۋلوم اىسترم،

نە ساغلىق لىلىسىز مەنونا، داغلار.

كەندىم

گۈزۈمۈ دىنيايا اوردا آچمىشام،

قاغىسىز گۈنلرى يولا سالىمىشام،

اوردا سۈيىنىمىش، اوردا گۈلمۈشم،

گۈزۈل طىبەتلى سۈيىملى كەندىم.

كۈنۈل كۈۈركلىگىم، كۈنۈل سۈيىنچىم،

كۈرپە دۈيغۇلارىم، نازلى يۈرۈشىم،

علمىن يوللارىنا آتدىگىم اينچىم،

گۈزۈل طىبەتلى، سۈيىملى كەندىم.

قۇنچە آرزولارى چىچەكلەندىرن،

بىر نىچە ايل اۋز قوينوندا بىلە ين،

مەنە بۈيۈك اورك، بۈيۈك روھ وئرن،

گۈزۈل طىبەتلى سۈيىملى كەندىم.

سفری سگری، کولادی، دهنه،

اولوب گۆزلریمده بیر گۆزل صحنه،

اوردان وئریلیدی عمرومه بحره،

گۆزل طبیعتی، سئویملی کندیم.

سودلو بولاق گۆزوندن سو ایچمیشم،

" داش بولاغین " دادین ایندی بیلمیشم،

دادلی، لذیذ یئمکلرین یئمیشم،

گۆزل طبیعتی، سئویملی کندیم.

یاستی تپه لری، اوجا داغلاری،

لاله لی دوزلری، صاف بولقلاری،

أوقوست آیی بوزخانادا بوزلاری،

گۆزل طبیعتی، سئویملی کندیم.

ایندی حسرتینی یامان چکیرم،

باشینا دولانان بیر پروانیم،

سنین قدیرینی هاردان بیلرم،

گۆزل طبیعتی، سئویملی کندیم.

سیران جلیل قیزی

آی گلین...

چیرتیق چالیم، گیردیم تويا،

گولدم شادلانا - شادلانا.

بوگون اوزومو هامیدان

بختور ساندیم، آی گلین.

اوول منی خوش دیندیردین،

جان - جان دئییب سئویندیردین.

حرمت اندیب سالام وئردین

اونا آلدانیم، آی گلین.

چوخ چکمه دی، دؤندون نره،

آغا اولدون یازیق اره.

پلنگ کیمی چکدین نره،

اوندا اویاندیم، آی گلین.

آلدین الیمدن اوغلو،

چاشدیم، ایتیردیم آغلیمی،

والله، آنا اولماغیمی،

قورخومدان داندیم، آی گلین.

منیمکینه اوغول دئدین،

منه " چاتدا، بوغول " دئدین،

اؤزون شکر، نوغول یئدین،

من آج دولاندیم، آی گلین.

خار اولان اوؤلادیما باخ،

یولونموش ساققالینا باخ،

چیرمالانمیش قولونا باخ،

سانکی پهلواندی گلین.

دئدیم: ایسته دیگین گونه دوشدون،

دئدین: داها یوخدور دردییم،

ازل گوندن نه بیلیدییم،

بئله ائو ییخاندی گلین.

گلین، همیشه گوله سن،

اؤلمه ییب گلین گؤره سن،

هر شئی گلنینه وئریب

قاجیب ائویندن گنده سن.

بیت الله محمد اوغلو

صبير سىز دنيادا

صبيرلى اولدوم.

اليمى دنيادا نه يە آتديمسا

باشيما گلنلر افسانه اولدو.

رنگبرنگ چيچكلر - گوللر گوروردوم

ايشيغين اوستومه دوشديو واختلار

منى بو دنيادا يامان سيناير

اطرافيمدا اولان بوتون انسانلار.

انساني حياتا باغلاليان باغلار

منيسه حياتدان يامان سويودور.

انسانلارا اولان اينام قيريلير،

انساني حياتدا ائله تك قويور!

اورگيم سؤزلرله ائله دولودور

دئمككن، يازماقتان اينان، قورتارماز.

انسانين دئديگى او آجى سؤزلر

منيم يادداشيمدان هئچ واخت پوزولماز.

حيات دۇدىكلرى عمر صحنه سى،

كىمه آجى اولور، كيمه بال اولور.

منيمسه عمر ومون بو صحيفه سى

بعضن قايا اولور، بزن سال اولور.

منى بو دنيا دا هامى قيناير.

آما بيلمير لر كى، عمر سيناقدى،

بئله سيناقلاردان انسان سىخيلىر.

بئله سيناقلاردا انسان تك قالير،

عمر صفحه لرى، عمر صحنه سى

سىزىن سونونوزو گۇرن كيم بيلير؟

سىزىن سونونوزو بير آله بيلير.

بيليرم، بو دنيا يالان دنيادى،

انسانى دردله سالان دنيادى،

هر قارانلىق سونو ايشيق گۇرونر،

يالانىيلا دؤوره ووران دنيادى.

يالان دنيا، سيررين بيلن اولمادى.

سىررىنى كېمىسە يە وئرمە دىن، دىنيا.

سەنە كېمىلەر گەلدى، سەندەن كېم گەتتى

گەلگەن دە، گەلگەن دە سىررى

سەندە قالدى دىنيا! يالان دىنيا،

يالان دىنيا، ئىنسانلارنى ئالداغان دىنيا.

دايما آغلايىر ياشلى گۆزلىرىم،

ئىمىن سىلمە يە گۆچۈ يىتمە يىر.

ئالە ھەي دىيىرلەر: نە واخت گۈلرسەن؟

دىيىرم، گۈلمە يە گۆچۈم يىتمە يىر.

لالە ئوزۇم سۇنۇپ، آغ زانباق ئولۇپ،

ئىشەنچلەر دا سۇنۇپ، قارائىلىق ئولۇپ.

يىنە دە يازىرام سەنە، ئى سىرداش،

ئىمىن يازماغا گۆچۈ يىتمە يىر.

مەنە دە سۆزلىرىم بۇرا قەدرىر

ئىچىمدەن كەچە نى يازماق ئىستىدىم،

قەلەم يازماغا گۆچۈ يىتمە يىر.

ایچیمدن کچه نی دئمک ایستردیم،

دیلیمین دئمه یه گوجو یئتمه ییر.

یئنه ده آغلاییر دردلی اورگیم،

اورگیم دردلری آتماق ایسته ییر.

ایسته ییر ایچینده تک سؤینج اولسون،

آنجا، سؤینمه یه گوجو یئتمه ییر.

احمد علی ایمان اوغلو

داغلار

سویون سرین، هاوان سرین، آ داغلار،

قیش اولاندا نییه کوسور جاوانلار؟

گلنلرین گوروشونه گلمه ییر،

بایرامینی ائولر وار کی، بیلمه ییر.

آزالیر گون - گوندن قاینار جاوانلار

آرتیر درد، غمی بیزیم داغلارین.

آغلاییر قلبینده سرین بولاقلار،

ایشیتیمیر قولاغین توی سسی، داغلار.

اورگیمی دیدیر بیر چوخ سواللار،

ايشىسىزلىككن قالمىر كندە جاوانلار،

كۆچ ائىلە يىر تزه عايىلە قورائىلار،

آزالىر گونىگون قوناغىن، داغلار.

بىلىنمىر داغلار يىن نىچە دىر ياشى،

دولوبدور بولودلار، آغلايىر داشى،

سېلىنىب كندىمىن آدى، يادداشى،

گۆر نە لر ائىلە دى ناشىلار، داغلار.

احمد، چوخ ياتمىشام قوجاغىندا،

كۆچ سالمىش، چادىر قورموشام قوينوندا،

آتاسىز، قالمىشام اوشاقلينغىمدا

منتك تنهالىغا دۆزرسن، داغلار.

بولاقلار

داش بولاغىن كاھاسىنا،

قربان اولوم ھاواسىنا،

گور بولاغىن صفاسىنا

بىر باخ اونون وفاسىنا.

گۆى بولاقلار بىر منظرە،

ککلیکلری فره - فره،

اووچولارا سیز ده دئیین

قییماسینلار گؤزلره.

هر بولاغین اؤز نغمه سی،

شپیپر لیغین منظره سی.

چوبانلارین توتک سسی

بوخو اولدو سانکی منه.

بیزیم کنده آزدیر قالان،

بولاقلاردا سن بیر دایان.

بولاقلارین سویون ایچن،

اولاجامی کنده جاوان؟

احمد، بولاقلارین سویو سرین،

رمئشی نین بولاغینا سیز ده گلین.

بولاق اوسته بیرجه دفعه قربان کسین،

هنچ اولماسا داش بولاقدا لذت چکین.

اسمیرا رمضان قیزی

آنا

آنا کلمه سی عزیزدن - عزیز،
 مقدس بیر وارلیق، سودان دا تمیز.
 هر کسین آناسی قایغیسین چکر،
 آنادان یتیملر آه - ناله چکر.
 آناسیز اولماق یامان دهشتدیر،
 اؤزگه یه آنا دئمک او دا بیر درددير.
 آنالار اینجییر، یانار مزاردا
 آنانین اوزی اولماز حیاتدا.

آنا حسرتی

الیمه قلمی آلاق یئنه،
 بو دردلی قلبیمی آچیرام، آتا.
 اونوتموشدوم نچه ایلدیر یازماغی
 سنین بو یوخلوقون اؤیرتدی منه.
 گۆر نچه گوندور کی، یوخسان حیاتدا،
 آلیشیب یانیرام، دؤز مورم، آتا.
 بیر ایلدی کی، حسرت قالمیشدیم سنه،
 اولدو آیریلیغین ابدی منه.

بو قفيل خبردن قىرىلدى بئليم،
 ايىلدى قامتىم، سىندى غروروم.
 بو قىرىب دىياردا قىرىنە حسرت،
 اودونسوز - اوجاقسىز يانىرام، آنا.
 ەر گىجە ياتاقدا تۆكۈپ گۆز ياشى،
 تانرىدان دىلرم، گۆروم يوخودا،
 اونا دا حسرتىم آتا، آى آتا.
 اۈلۈم خىرىنى ائشىدە رك من،
 يالوارىب الله سۆيله ديم كى، كاش،
 سون كرە اوزوندن اۋپىيدىم، آنا.
 سىنىن اوتاغىنا من داخىل اولدوم،
 قارداش اۈلۈمۈمنى راستلاشدىم، آتا.
 ھىچ كسە قىسمت اولماسىن بو آن،
 اوغلو اۈز قوينوندا مزارا گئدن.
 ايكى آغىر ضربه آلىب فلكدن،
 حياتدا قىرىلدىم آتا، يىنىدن.
 ەر سۆزو - صحبتى بىر داستان آتام،

بىر كۆرپە اوشاقتىك سادلۇۋ اتام.

بىلىرم، قلىبىندە نىسگىلىن بۇيوك،

اورگىن ھەمىشە دولويدو، اتام.

اۋلومونلە يالنىز تىك سنى دىيىل،

يىنىدىن انامى ايتىردىم، اتا.

انا كىمى سۆيلە دىگىن نصىحت،

ھىچ واخت اونودولماز، ائى عزيز اتا.

ھىچ زمان دردىمى آچمايدىم، اتا.

فكر اتمىگىنە قىيمايدىم، اتا

ھىچ واخت دئمە دىگىم بوتون دردىمى،

ايندى ھر دىقىقە دىيىرم، اتا.

گىجە يارىدىر، ياتىب ائىل - اوبا.

بو شعرى گىزلىنچە يازىرام، اتا.

خيالىنى باسىب حسرت باغرىما،

روھون راحت اولسون دىيىرم، اتا.

بىر بىيىم وار

بىر بىيىم وار ناخچىواندا،

شېرىندىللى، ھەم مەھربان،
 دارىخىشام سۆزلىرىنە،
 دېللىنمە يېر - «بېيىن قىزان».
 ھەر گون گىندىب مەن اونلار،
 دردلىرىدىك بېيى - بالا.
 كۆۋرە لىردى، ئۆپۈپ مەنى،
 دېللىندى - «بېيىن قىزان».
 ايندى بىلىمىر، قىلىم دولو،
 آچاممىرام اورگىمى.
 گۆزلە يېرىم، او، زىنگ اندر،
 بوشالدارام اورگىمى.
 بېيى، يامان تەك قالمىشام،
 تىنھالىغا ئالشمىشام،
 سىنىز يامان دارىخىشام،
 گۆزلە يېرىم سەن گلە سەن.
 بېر بېيىم وار ناخچىواندا،
 آدى سىيران، اۋزو حىران.

داريخميشام، بيرجه دفعه

ديللنسين او، «بيبين قربان».

آغاوئردى شکر اوغلو 1920 - جى ايلده يوخارى رمئشين کندينده آنادان اولوب. 2 - جى دنيا محاربه سى باشلاياندا جبهه يه ايلک گئ دئلدن بيرى اولور. محاربه دن ساغسلامت قاييديب گلير، کئدين قيزلاريندان بيريله ائوله نير. ايللر کئچير، اورگى نيسگيلدن آچيلمير، اوزو گولمور. اوزو يئتيم بؤيوموشدو، آتا نوازشى، آنا قاغييسى گورمه ميشدى. ايندى ايسه آتا حسيياتى کورشالميش، اوشاق حسرتليسى اولموشدو. چوخ ايسته بيردى اوشاغى اولسون، باشقا آتالار کيمي اوشاغيني اويناتسين، عزيزله سين. بو حسرت ايلرله داوام ائتدى. او، اورگينده کى نيسگيلي ديلينه گتيرير، اوردان دا آغ کاغذا کؤچوروردو. بير اوشاق حسرتيله وار - يوخوندان اولور. اوشاق حسرتى اونو هم ده شاعر ائدير.

محاربه دن سونرا بير نئچه ايل مکتبده معلم، سونرا ايسه شراب زاوودوندا حسابدار ايشله بير. آغاوئردى نين واختى ايله يازديغى شعرلرينى توپلاييب چاپ ائتمگى اونون روحو قارشيسيندا معنوى بير بورج حساب ائتديم.

نه يه فرحله نيم، نيمه گولوم،

حدندن آرتيقدير منيم نيسگيليم،

مندن ده ياديگار بودور شكيليم،

او کس آغلاسين کى، يانا، دئيرم.

درديم چوخ اولوبدور آغيردير يارام،

دنیا شهرتیندن نانتضارام،

ساتین دئیل آلام، یوخومدور پارام،

قلیم اولوب شانا - شانا، دئیرم.

سندن بیر چاره، یا الله!

دردیم آرتدی ورق - ورق،

من اولورام چوخ بیقرار،

یالواریرام پیغمبره

سندن بیر چاره، یا الله!

خسته لیک منی سالیبدیر،

جسارتیمی آلیبدیر.

یالواریرام ملکلره

سندن بیر چاره، یا الله!

گلیب بیزه قووم - قارداش،

لوغماندان اولمادی الاج،

وئرسین درمانیمی او حاق

سندن بیر چاره، یا الله!

باشیم یاستیغا چاتاندا،

اجل شربتین ایچنده،
 اوخوسونلار منه یاسین،
 سندن بیر چاره، یا الله!
 اجل غمی داشیناندا،
 اوغلون، قیزین آغلاشاندا،
 روحوم جانیمدان چیخاندا
 سندن بیر چاره، یا الله!
 نور گوزومدن چکیلنده،
 آغ کفنه بوکولنده،
 دار قبیله قویولاندا
 سندن بیر چاره، یا الله!
 من میت اولوب قالاندا،
 تاخت اوستونه قویولاندا،
 لیباسلاریم سویولاندا
 سندن بیر چاره، یا الله.
 آرزولاریم قالاندا دا،
 خسته اولوب یاتاندا دا،

عزرایلی گۆرنده ده

سندن بیر چاره، یا الله!

امام علینین شانیندن سینزن

«اولدوزسان» - ظالیمار، دندی اوزومه،

چوخ سیخیلیدی، آغلادی اؤز - اؤزومه،

" علی " دئدی قوت گلدی دیزیمه

اومودوم، پناهیم علیدیر علی.

اوخ آتدیلار، دیدی ساغی - سولوما،

ظالیم فلک زنجیر سالدی قولوما،

علی دئدی، نور الندی یولوما

اومیدی، پناهیم عالییدیر علی.

فلک اورکلره سالییدیر تالان،

سینان کؤنوللری علیدیر آلان،

ظولمت گئجه لرین قارانلیغیندن

چیراغی یانديران علیدیر علی.

چوخ بلالار چکیب بلالی باشیم،

حزین - حزین آغلار، آخار گۆز یاشیم،

اگر منیم اولسه یئددی قارداشیم

دادیما یئتیشن علیدیر علی.

حکیم افسانه دیر، دئییرم سنه،

ایلرر خستسییم، دوشموشم غمه،

طیب لوغمان گلیب جان وئرسه منه

دادیما یئتیشن علیدیر علی.

چوخ داردا قالمیشیق آغا، یا علی،

سن شاهلار شاهپسان بیلیرم، بلی،

کیم کی اوزون درده اولور گیرفتار

او دردین درمانی علیدیر علی.

فلک چوخ ایسته بیر یئتیشسین کاما،

قورخورام کی، اورگیمه غم دام،

علی دئدیم، داغ سؤیکندی آرخاما

بلادان قورتاران علیدیر علی.

آخر الله بخش ائيله دی پایینی،

اینشالله، چوخ ائيله یر سایینی،

یوخ اولسون اورتالیقدان سایینی
 قوی اولسون اورادا محبت یثری.
 الله مرحمتی قوشا گلییدی،
 اورگین سئوینجی جوشا گلییدی،
 بو بخشیشی نّجه خوشا گلییدی
 اوندان شیرین نه شکردی قند یثری.
 شکر اولسون، چوخونا دا، آزا دا،
 شکر اولسون، یایینا دا، یازا دا،
 شکر اولسون، اوغلونا دا، قیزا دا
 هر شئیدن شیریندیر بیر اؤولاد یثری.
 داها غم - کدری تمام آتمیشام،
 سئوینج دریاسینا یامان باتمیشام،
 آغاوئردی، مرادیم چاتمیشام،
 اولماز بوینموزدا بیر تهمت یثری.

بیوفا دنیادیر، یوخ اعتباری،
 ندنسه شیریندیر دنیاین واری،

ائشیدن گۆرمه ییب منده کی کاری

هتج بندنی آج اولماسین دنیادا.

کیمسه سیزم، کیمسم یوخدو،

دوستلاریم آز، دوشمان چوخدو.

قووم سۆزو سانکی اوخدو

چالین - چارپاز داغ سینمده.

ییلیمیرم، هاردان گلیمیشم،

هانسیندان حرمت گۆرموشم،

غم آتین چاپیب یورموشام،

طاقت قالما ییبدیر منده.

چارخئی اییلیس کندی گزر،

ایمانسیزلار اونو بزر،

آغاوئردی بونا دؤزر

اینشالله، دوشمز کمنده.

دوندو قلبیم سویوغونان، قارینان،

گونلر گلیب - کئچیر آهی - زارینان،

من ده عمر سوردم بئله وارینان

خبردار اولسونلار حالیمدان ایندی.

منیم دردیم چتیندن ده چوخ چتین،

دردیم بیر دئییل، من نئجه چکیم،

شفا ائتمیر، یوخدور کارری بیر حکیم

خبردار اولسونلار حالیمدان ایندی.

آخیب گۆز باشلاریم، دؤنوبدور سئله،

نییه بس طالعییم گتیردی بئله؟

یاخشیلیق ائدیرم، پیسلیک گؤرورم،

آما یاخشیلیقدان قالمیرام هله.

یامان سۆز ائشیدیب چکه بیلیمیرم،

آچیلا بیلیمیرم، تۆکه بیلیمیرم.

اگر بیر کۆنولو تیکه بیلیمیرم

خوش صیفت گۆستیریم من گوله - گوله.

سۆز دیبیدیر منه گولله دن بئتر.

نانجیلر دوز - چۆرگی ایتیر،

آغاوئردی، مردلر یورد - یووا تیکر،

نامردلر اوجاغی چئویرر کوله.

دردیمی هر زمان پونهان ساخلادیم،

درین فکرلشیب، گاه دا آغلادیم،

دوستلاریمی چتین گونده یوخلادیم،

وار - دولت اولاندا کار اولدوم آنجاق.

چوخ چتیندیر بو دردیمین علاجی،

گونم قارا اولدو، حیاتیم آجی،

بئله درد ی چکر آنايلا باجی،

اونلاردان دا نیگاران اولدوم آنجاق.

ککلیک اوخور، زیلدن آچار اؤز سسین،

سسله ییب آختارار تاپار بالاسین،

آغاوئردی، قالدی گوژده هو سین،

بی وفا دنیا دا خار اولدوم آنجاق.

یاخشیدیر

كىم بىلىر باشىنا گلن قىزاسىن،

گۆرن كىم چىكچى كىمىن جىزاسىن.

دار گۈندە دوستلارنىن گۆردۈم وفاسىن،

اۋز ايشىمى اۋزۇم گۆرۈم ياخشىدۇر.

واختىسىز ھەم وعدە سىز تۆكۈم دىشىمى،

مىننت ايلە گۆردۈرمەم ايشىمى،

اۋۋولادىيلا تانىارلار كىشىنى،

دئەمە دولانىرام، وارىم ياخشىدۇر.

منىمكى ازلدن بئلە گتىردى،

طالعېم غەم يئدى، غەصە يىتىردى،

آغاۋئردى، فلەك ھارا يىتىردى،

يادىگار قالارسا شەرىم، ياخشىدۇر.

بو دنيادا

دئەمە بو دنيادان تىزجە بئزىرم،

ئىچە كى، ساغام من، ھلە دۆزۈرم،

وصىتىمى برى باشدان يازىرام،

كئچمە دى بىر گۈنم خوش بو دنيادا.

انسانا یاخشیلیق ائتمک - نیتیم،

هئج کیمه اولماییب منیم میننتیم،

گۆرن کیم بیلجک قدیر - قیمتیم،

آرزوما چاتا دیدیم کاش بو دنیادا.

بئزیرم چوخ زمان جیسمی - جانیمدان،

آما کی، دؤنمورم دین - ایمانیمدان.

آیریلیرام خئیم - خانیمانیمدان،

اؤولادییم یوخ تۆکه قان - یاش دنیادا.

ایشیم هئج آشمادی قئیلی - قالینان،

هامی تانیش ایدی بئله حالینان.

گونمو کئچیردیم آهی - واینان،

اولمادی دردیمه شریک دنیادا.

بئله گئتدی

قوجا دنیا نه لر ائتدین،

سالدین یولا، قیش دا بئله گئتدی.

یازیق جانیم هارا یئتدین،

آغاردی توکلر باشدا، بئله گئتدی.

هاردان توخوندو بلا،
 منی سالدی بو حالا،
 آخ - وای ایله سالدیم یولا،
 تۆکولدو قالمادی دیش ده، بئله گئتدی.
 فلک منی سالدی گیره،
 دوچار ائيله دی فکره،
 سئوینمه دیم بیرجه کره،
 داغیلدی باشیمدان هوش دا بئله گئتدی.
 هر شئی حدردی، حدر،
 دنیا مالی گه لر، گئدر،
 فکرلشمه آرتیق یئتر،
 اؤلدو تایتوش دا، بئله گئتدی.
 قوجا دنیا یولا سالیبر،
 بیر یاخشیلیق، پیسیلیک قالیر.
 بیر گون آغاوئردی ده یوللانیر
 قورتاریب عمروم، یاش دا بئله گئتدی.

ندیر

آی جماعت، من دئییرم هاخلائین،

یالان دئییرم، دوغورو دئییرم یوخلایین،

اونوتمایین، یادینیزدا ساخلایین،

حرمت ندیر، پیسلیک ندیر، آد ندیر.

قولو اولارام حرمتینی قانانین،

اودونا یانارام اودوما یانانین،

دنیدا حرمت بیلمه ین نادانین،

بیلمز آجی ندیر، شیرین ندیر، داد ندیر.

دئدیکلریم آید اولار هامییا،

بیر آدام کی، ائتدیگیندن اوتانمییا،

نه پیسلیگی، نه حرمتی قانمییا

قووم ندیر، قارداش ندیر، یاد ندیر.

دنیدا

دوستوم کیمدی، دشمنیم کییم، بیلیدیم،

قانلی فلک، بس من سنه ئیله دیم؟

سن کی منه بئله سیتیم ائيله دین،

آرزو - كامىن نده قالدی دنيادا؟

بو داغلاردا بىتر نرگىزلە لالا،

اولارمى ھىچ داغلار چىچكسىز قالا؟

چىچكدى آتايلا - آنايا بالا

بى وارثىن قالماز آدى دنيادا.

غرىبە م م ن، كىمسم يوخدو بو ائلده،

اوشاق بئلدن گرک، چۆرک تىكنە دە،

بىر گون اولار اولوب گندرم م ن دە

دئىرلر قالمادى بىر اوۋولادى دنيادا.

آشىغى اودوزموشوق، گوو نىرىك جورونا،

مالىمىزى يئىن سۆير يىبە سى نىن گورونا،

توستوله نىرىك اوجاقددا كور - كورونا

يوخدور آغزىمىزىن دادى دنيادا.

هانانى اوزايدىب گئجه لر گوجو،

بىزىم اوستوموزده فلگىن گوجو،

مدعى چىخىدى اعتبارسىز باجى،

آيىردىلار قوموننان يادى دنيادا.

بیلیمیرم

اٹیله بیرم آر، گنده بیلیمیرم،

انتضاریم وار، گنده بیلیمیرم،

یوردومدا یورتجوم یوخدور

اوجاغم قالیب کور، گنده بیلیمیرم.

اوستومه گوٲورتوردم آری،

من چکیرم انتیظاری،

نه یه دیر دنیا واری،

سون یئریم اولاجاق گور، گنده بیلیمیرم.

شیریندی ائل - اوبام، شیریندی وطن،

خسته اولوب جانیم غمدن، غصه دن،

ایسته بیرم یوردومو ترک ائدم گئدم،

ئل ایچینده اولوب خار، گنده بیلیمیرم.

دنیا دا

آیریلیق دئییر دلیم، قلیبمه دؤنمور،

اودلانیر جیاریم هئچ نینن سؤنمور،

اورگیم دردلیدیر هئچ اوزوم گولمور،

سەنەن ھىچ گولمە سەن اوزون دنيادا.
 قانلى فلک گۇر نە لرى ائىلە دى،
 چوغول گلدی، مەنە يامان سۇيلە دى،
 اعتبارسىز يارين وفاسى بئلە دى،
 اوغلوندان ايراق، اولماسين گونو خوش، دنيادا.
 ئاشيتىدىم پئشيمان ايميشسن،
 آغزينا گلە نى دئيرميشسن،
 سەن كى، مەنە دشمن ايميشسن،
 آرزوم بودور يامان درده دوش، دنيادا.

جئيران

اصيل اولان ايتيرمەز ذاتىنى،
 بداصيل تانىماز قووم، يادىنى،
 كسدين دوز اورتادان، دويون، چاتىنى،
 آما دويون قالدی آرادا، جئيران.
 گئجى - تئزى وار، توتاجاق چۆرك،
 كاش قيسمت اولاء، بونو دا گۆرك،
 " سەن اۆلمە، مەن اۆلوم، ايكيميز اۆلك "

بس او گونلر قالدی هارادا، جئیران؟
 گؤزل اولار انساندا وارسا آبیر،
 آرواد دا کیشینی ائدر بیابیر؟
 چوغول گلدی، دندی نه وار بیربیر،
 دئدیممی چوغول وار اورتادا، جئیران؟
 قاداغا قویمادین زهر دیلینه،
 امکان وئرمه دین کی، چکه ایلینه،
 گؤر نه لر ائله دین سن اؤز ارینه،
 اودلانارام، گئتسم گورا دا، جئیران.
 هر کس یامان عملیندن اوتانار،
 گناهکار کیمدیرسه، ائل اونو قینار،
 آتانی اؤزونه اویناش توتانلار،
 آغا یاماق ووردو قارادان، جئیران.
 خاصیتین آغیر، آغلی ذاییلسان،
 بلکه بوندان سونرا یاتیب آییلسان،
 بیل کی، اورگیمدن یارالاییلسان،
 نئجه کی خال دوشر قورا دا، جئیران.

گلمه

آت مینمیسن، یئندیر میرسن آداما،
 ائله اوجال، باشین دیمه سین داما،
 گل کئجن گونلری یاددان چیخارتما،
 قاپینی اونودوب باجادان گلمه.
 آت مینمکله هله یئکلمز آدام،
 لاپ توتاق کی، قووم دئییلیم، یادام،
 مندن قورخما، سنه توخونماز خاتام،
 دوز یولو ترگیدیپ کوچه دن گلمه.
 چوخلاری آلماییب دنیادان کامی،
 سکسن، دوخسان آخیر کؤچ ائدیر هامی،
 حرمت اوچون الله قویوب سالامی،
 گوندوزون یولونو گئجه دن گلمه.
 آتالار سؤزودور: تۆکولن دولماز،
 تورپاغی نم اولان چیچکلر سولماز،
 بیوفا دنیادیر، سنه ده قالماز.
 چوخ دا لووغالانیپ اوجادان گلمه.

آغاوئردی نین ایندی یاتیبدیر باختی،
 گنجه - گوندوز دولانان آنجاق چارخدی،
 ایزلری ایتمه ییب، سو گلمیش آرخدی،
 ناغیلدان، کلکدن، گنجه دن گلمه.

منه

دنیا بئله دنیادیر، یوخ دا اولار، وار دا اولار،
 دوست یولوندا بوران دا اولار، قار دا اولار.
 گوندور، بوردا اولماز، باشقا دییاردا اولار،
 گئن دنیا اولماییب ایندی دار منه.
 قولاغیما گلیب سسین - سوراغین،
 آجلیق بیلدیرمکله دولماز کی قارین.
 سن صدرسن، نه اتتسن وار اختیارین،
 وعده اتتمه " اینک، قویونم وار منیم ".
 من دۆزه بیلرم طعنه لی سۆزه،
 نعلت او آیرییه، رحمت او دوزه،
 سۆزون وارسا چاغیر دئن اوز - اوزه،
 دالدادا دئمه کی، اولسون آر منه.

اونسوز بو دنیانین غمی وار منده،
 دردیمه هئج شریک اولمور بیر بنده،
 مندن سنه نه دئییدیر شر بنده،
 تک اولاندا چاغیر دئن بیر منه.
 فصیللرین دئه هانسیدیر ساز سنه،
 یایمی، قیشمی، پاییز، یوخسا یاز سنه،
 من بیلیرم، کیمدیر قویان قاز سنه،
 نه وئدره لازمدیر، نه ده تاس منه.
 گویا سن آغیللی، من ایسه دلی،
 من بیر تک آدامام، سن قبیله لی،
 تک آدامدان قاچار هامی نین کلی،
 ائتمک اولماز بونو هئج اینکار منه.
 ائل ایچینده منیم ده واردیر آدییم.
 آزدیر قووملاریم، چوخلودور یادیم،
 دوستلارین دا بیر نئچه سین سینادیم،
 حرمتلری هله ائتمیر کار منه.
 کاغذی وئریرم اوخو خلبتی،

آنجا ق کی، هئچ کسه دئمزن قطعی،
 بیر دوستون کی، اولمایا جاق غیرتی،
 قور خورام کی، آخیر قورا تور منه.
 خاصیتیم دئیل کی لووغلانام،
 نه یالتاغام، نه تیکه یه بوغولام،
 آغاوئردیم، دوستلو قدا محکم اوغلانام،
 نه شو تچیک لازمدیر، نه انبار منه.

دئیرم

دوشموشم ائله بیر درده،
 منی قویوب غم - غصه ده،
 گله بیلیم، اونو تموسوز سیزلر ده،
 حسرتم قووم - قارداش، دئیرم.
 بیر سؤز دئمرم هئچ کسه،
 قلییم یا اینجیه، یا دا کی، کوسه،
 ائله بیل کی، قاتیلیمیشام قفسه
 حسرتم هاوایا، سویا، دئیرم.
 آرتیب دردیم، آزاریم دا چوخالیر،

دایانیر اورگیم، یوللاردا قالیر،

بعضا آغلاییرام، اورگیم بوشالیر،

تاپا بیلیمیرم بیر چاره، دئییرم.

نهلٲ (لعت)

گور نجه دوزولوب گلینلر، قیزلار،

اوراگی تاو لایب زمینی توزلار،

یاخشیزی قاباگی، پیس دالی گوزلر،

یاخشیزی یاخشیدی، پیسینه نهلٲ.

آلاهین سونولو بیرر قاندی،

پیتراخ الیندن چکیلر، آله اماندی،

باغ باغلایان هداپتنن فرماندی،

یاخشیزی یاخشیدی، پیسینه نهلٲ.

دایشیچیلار کولشلی دارتدیلا،

سیجیملری دارتیب قیریپ آتدیلا،

تنبللری دالالانیب یاتدیلا،

یاخشیزی یاخشییدیر، پیسینه نهلٲ.

گلمدی

من حاجى مەھدىيە سۇيۇم،
 اوستومە چمكىردى - دۇيدوم،
 گۇزۇنۇن ياشىنى تۇكدوم،
 گىتتى يىتەر، گلە دى.
 مينا گلدى اينك ساغا،
 من دە گىردىم اورتالىغا،
 ماتى گىتتى آختارماغا
 گلە دى يىتەر، گلە دى.
 ماتى آختاردى، تاپمادى،
 آجىق اتتى، چۆرك ياپمادى،
 يىتەر دە گلىب چىخمادى
 گلە دى يىتەر، گلە دى.
 چۆلدە اكرلر آرپا،
 آتىن مېنىپ چاپا - چاپا،
 يىتەر ياتمىر ايپە، ساپا
 گلە دى يىتەر، گلە دى.
 چۆلدە اكرلر دارى،

یئتر گئیدی یوخاری،

تاپا بیلیم قوجا قاری،

گلمه دی یئتر، گلمه دی.

چۆلدە اکرلر پلنچ،

چۆل آرمودو، قیرمیزی زیرینچ،

آشاغی رمئشین، اوردان آیرینچ

گلمه دی یئتر، گلمه دی.

ترگیدین

یولونان گئیدر دینیز ایکینین،

نه اولدو کی، منی گۆرچک دوردونوز،

هر ایکینین پیچیلدا شیب گولدونوز،

ائله گولوش یاخشی دئیل، ترگیدین.

بیچنک دوزونده یئر سوواراندا،

سویوق قیامتده، قاردا، بوراندا،

منه گولدونوز یئمشنلییه واراندا،

ائله گولوش یاخشی دئیل، ترگیدین.

دلی دئیلیم، آغلیم – هوشوم باشیمدا،

خېلى باخديم، بىر شى يوخدور قارشىمدا،
 سن دە گۈلدۈن، سىن يول يولداشىن دا،
 ئالە گۈلۈش ياخشى دىيىل، ترگىدىن.
 دىمگىن كى، بو فاغىردى، ياواشدى،
 منىم آغىللاردان باشدى،
 سىز گۈلندە بىردن گۈزۈم ساتاشدى،
 ئالە گۈلۈش ياخشى دىيىل، ترگىدىن.
 عىيىم وارسا، بللى دىيىل اۋزۈمە،
 چۈخ دىيىندىم، دانىشىدىم اۋز - اۋزۈمە،
 نە يە گۈلدۈز، من گۈتۈردۈم اۋزۈمە،
 ئالە گۈلۈش ياخشى دىيىل، ترگىدىن.
 آدىنى يازمىرام كى، اوتانارسا،
 عارف اولسا، آنالايارسا، قانارسا،
 قىيمىرام كى، دىم سنى اۋلسن،
 ئالە گۈلۈش ياخشى دىيىل، ترگىدىن.
 پىس دىمىرم، قىز - گلى نىن باشىسا،
 چاى قويارسا، بىشىرىسن اشى سن،

آند وئىرىسم تۆكرىن گۆز ياشى سن،
 ئالە گولوش ياخشى دىيىل، ترگىدىن.
 گلېنلر دۆشلوك تىكرلر وىز - وىزى،
 اوستوندىن كۆبە قويازلار قىرمىزى،
 آد وئىرىم، آى فىلانكە سىن قىزى،
 ئالە گولوش ياخشى دىيىل، ترگىدىن.
 دوشورسونوز بو يوللارېن اوزونو،
 دانىشېرسىز اونون، بونون سۆزونو،
 آغاوئردى دئىر سۆزون دوزونو،
 ئالە گولوش ياخشى دىيىل، ترگىدىن.

چۆلدىن گلندە مەخستە مەندى: دالا قالمىشام كى، مەنە سۆز قوشاسان. بو شەرى اونا
 دئىمىشەم.

مەخستە

گل، گل سەنە دئىم گلېنلر باشى،
 آياغىنا دىمە سىن يوللارېن داشى،
 سوز دورمە گۆزلرېن، اويناتما قاشىن،

گۆزلىرىنى مەنە قىيان دىيىلسن.
 دىئەنسىنىمى گىلىنلىرىن اوزونو،
 دىيىپ دانىشارسان سۆزون دوزونو،
 آدام گرک ھىچ اۋىمە سىن اۋزونو،
 سەن كى ھىچ اۋزونو اۋىن دىيىلسن.
 بىللە دىدىم، بىلكە خاھىنە دىدى،
 نە اولادى الېم سەنە يىتتىدى،
 داش آتايديم، گىلىپ ياننان اۋتتىدى،
 آجىغىن توتسا دا، سۆين دىيىلسن.
 اۋزون خواھىش اتتىدىن، سۆز قوش سەن مەنە،
 بو سۆزلىرى مەن سۆيىلە مېشىم سەنە،
 آل اوخو، سۆيىلە مە سەن ھەر يىتتە،
 اوخوسان دا يادا سالان دىيىلسن.
 «داشدىغى» چىخىپ «تەك آرمودا» يىتەر،
 يورولوبلار ھامىسى بىر - بىرىندەن بىتەر،
 مەخستە دالەدان دالا گىندەر، تەر تۆكر،
 سەن كى، اولاردان دالا قالان دىيىلسن.

بو سۆزلری خورشودون اوتو تک بیچمه سینه دئدیم:

خورشودا

زمینی بیچدینیز، چیخدینیز باشا،

کناردان بیز ائيله یردیک تاماشا،

یاخیندا اولسایدیم دئیردیم: یاشا!

اوزاغا دوشموشم، بس من نئیلگیم؟

نییه ائله دوشموسونوز آرالی،

بیچیرسینیز بیر - بیرینیزدن کوراللی،

نئجه گل سین تک بیچه نین قارالی

یاخشى دئیل، اونو یولداش ائیلگین.

بیز بورادا بیغیریق گون یاغی،

سبز اورادا تاو لاییر سیز اوراغی،

هاردادی سلطانین گل میر سوراغی،

مندن ده بیر اونا سالام سؤیلین.

بو سۆزلری خاورین منه اره گل مک ایستمه سینه دئدیم:

خاوره

بيليرم كى، سن يوينسىز بير آتسان،
 آل - قوماشى گئىنسن ده بوياتسان،
 بيردن اگر ياتانلارى اوياتسان،
 اونو بيل كى، من اويانان دئيلىم.
 دو گلير، ياندا ايكي كوشكى،
 بيرى پيسدى، او بيريسى قشكى،
 آت يئرینه باغلامازلار ائششكى،
 يوز ايل كئچه، سنه اويان دئيلىم.
 ناخچيواندا ائشيدده لر هايىنى،
 اؤلسن اگر، توتاجاقلار وايىنى،
 گئت، آختار تاپگين سن اؤز تايىنى،
 من سنين نازىنى چكن دئيلىم.
 نه گزيرسن آيين - سايين،
 من دئيلىم سنين تايين،
 اسماعيل اولاجاق تايين،
 نه ائتسن ده آرواد سانان دئيلىم.

سەنەن كىمى اولسا اگر يۈزۈن،
 باخمانام بېرىنە آيرى گۆزۈن،
 ئولنسىم دە ئولنرم قىزىنان،
 يقين بىل كى، سەنى آلان دىيىلم.

بو سۆزلىرى مەرسلىن آتى اۋلندن سونرا آت آلماقدان اۋترى اونون اوزىنە صدرە
 يازمىشىدىم.

صدر قاغايا

اوتوراندا آتىم دوشور يادىما،
 يارادانىم قوى يىتىشىسىن دادىما،
 بىرقادىرلر يانسىن منىم اودوما،
 ايسىتى دوشوب، مەن پىادا گزىرم.
 بو سۆزلىرى دىيىرم صدر قارايا،
 او ھىچ باخمىر يارادانا، تانرىيا،
 او انصافى ھىچ گىتىرمىر آرايا،
 پىادا گزمەكن چۆلدە بىزىرم.
 جوت گىندركەن ھەردىبىر چىخىر باشا،

مورسه لین سۆزلری یئریر داشا،

صدریمیز عارفدی، تتر دوشر باشا،

بو سۆزلری من سینمن دئییرم.

بو سۆزلری مرسلین سۆزونون جاوابینا یازدیم:

مرسله

نه گزیرسن داغدا بوینو بورولو،

یالان سۆزلرین ایندی بوردا دورولو،

آت وئرمیشدیم، بهر اوسته قورولو،

ساخلایا بیلمه دین، تا اولماز، اولماز.

قولاغیما گلدی چاتدی بیر سادا،

اٹشیتدیم کی، سن قالمیسان پیادا،

اٹششک وئرم، گمانیم چاتماز آتا،

بیری واردی، او دا سنه یاراما.

بیردن اولار، مرسل کوسر، باریشماز،

پای - پیادا اونا گزمک یاراشماز،

صدر قارا او ایشلره قاریشماز،

اٹشیتیمین، تۆکولن بیر ده دولماز.

گوون کولونا

گون، سنی اینجیدیریک،

گون، یاغینی گودوروک،

سلامت قال، بیز گئدیریک،

گون، سندن یاغ ایسترم.

گون، یاراندی کوللارین،

بیز - بیز دوروب تیکانلارین،

اینجیتمه الین قیزلارین،

گون، سندن یاغ ایسترم.

آیاغمیزا گئییب چاریق،

چۆلده سنی آختاریریق،

یاغیننان پول قازانیریق،

گون، سندن یاغ ایسترم.

نیه لازم؟

بیر آدام کی سونسوز اولا دنیا،

كىمدى سالان سونسوز آدمى يادا،

اوشاقدان قولغا گلەمە يە سادا

ها يىغسىن دولتى يوز، نه يە لازم؟

اوغولسوز كىشى نىن اولماز اورواتى،

اۋلندە وارى وارثە چاتىر،

وارثلر يىغىلىب دعوانى قاتىر

اوغول اولسا، آرتىق سۆز نه يە لازم؟

جاوانىكن آغزىمىن دادى آجى،

آجى آغاۋئردى، لقىبىم حاجى،

اولموشوق بىز بىر اۋولادىن محتاجى.

دىۋ گولسوز، چىچكسىز ياز نه يە لازم؟

ناخچىواندا لىلانگىلىن ائوى نىن يىرىنى اۋىرنىدىم، گىتىدىم، گۆزلە دىم، بو سۆزلرى

بايىرا چىخاندا اونا دىدىم:

لىلانا

اۋىرنىدىم من ائوينىزىن يىرىنى،

دىدىم، بلكە بايىرا چىخىب گۆرۈشدۈ،

دئمه ديم سؤگيليم مندن قورونور
 فايدا وئرمز قورونماق جانا، ليلان!
 من دئبيرم، سن ده دئ لعنت شره،
 درديمي دئمه ديم هئچ بير بنده يه،
 من گيزلنديم، چيخامماديم قنشره
 قويدون منى لاپ يانا - يانا ليلان!
 قونشونوزدا اولدو داوا،
 بيرى قاچدى، بيرى قوودو،
 اوندا گوردوم سن بى ايلقارى
 دؤنوب باخمادين بير منه ليلان!

بو سؤزلرى ليلان دييرماندا دن اويودوب گئندنه دئديم:

ليانا

مزه ليسن، مزه ليسن، مزه لى،
 منيمسن آخىرى، اوول، ازه لى،
 ديله بيرم سنين تكين گؤزه لى،
 اوپم، قوجام داش بولاغين گؤزونده!

سەن مەزالسان، مەن دە سەننىڭ ئوۋچۇنام،
 ئوز - گۆزۈنە مايىل ئولدۇم، يولچۇنام،
 مەنە قوشۇل، گەتەك سەننىڭ چۆلچۈنم،
 ئۈپۈم، قوجۇم داش بولغىن گۆزۈندە!
 ھاردان ئورجە ئولدۇن، آي قىز، سەن مەنە،
 ئاللاھ! باخگىن، مەنە گەلسەنە،
 ئال - ئالە وئەرك بىز، چىخاق چەمەنە،
 ئۈپەم، قوجام داش بولغىن گۆزۈندە!

بۇ سۆزلەرنى لىلان يوردلارىندىن كۆچۈپ كەلگەن سۇنرا دىمىش:

ئال - ئوبادا، بىللە جانان ئولمادى،
 قاش - گۆزەتتىم، ئامە قانان ئولمادى،
 سەھبەت ئاتتىك، بۇنى سەنان ئولمادى،
 كۆچدۈ گەتەك، گۆزۈم قالدى يوردۇندا.
 بىر زەمانلار مەن دە سۇرمۇشەم سەفا،
 لىلاننىڭ يولۇندا چۈش كەتتىم جەفا،
 بى مەروت ئاناسى گەلمەز ئەنەفا،

كۆچدو گىتتى، گۆزوم قالدى يوردوندا.

آغاوئردىيم، آتام – آنام اولمادى،

بىر دفعە ھالىما، يانان اولمادى،

ئىلچى دوشوب اونو آلان اولمادى،

كۆچدو گىتتى، گۆزوم قالدى يوردوندا.

بو شعرى عسگرلىكدن گلەن سونرا لىلانلا بىرىنجى دفعە گۆرۈشەندە دىمىشەم:

ياتمىشىدىم شىرىن يوخودا،

اوياندىم كى، آدلایىبدى آرخی دا،

بىر جانان گۆردوم مخرودا،

تەزە گۈل گۆرۈندۈ، يان وئردى گىتتى.

ئەلە ساندیم، گىتتى چىخدى قالایا،

ھەردن دۆنۈب باخدى بىزیم اوبایا،

مايىل اولدوم او قامتە، او بویا،

تیركشلىدى، اۋزون نیشان وئردى گىتتى.

اورك گۆيە صدف توتا ياخییا،

يايلىق آلام، او دا جوراب توخویا،

آغاوئردی عشق الیندن اوخویا،
 او قدر اوخودوم، خوروز بان وئردی، گئتدی.

فره ایله خوروزون دئییشمه سی بو سؤزلری خوروز بیر فره نی قووالارکن دئمیشم:
 فره:

نئچه گوندور گیزله نیردیم،
 آغالارد، بوداقلاردا گزیردیم،
 ووردولار ییخیلدیم، آخیر کسیدیم
 یوخدور اعتباری انسانین، خوروز.
 خوروز:

اووللر چوخ شیشیردیم،
 ائله کی صحبت ائشیتدیم،
 گلمه دی یوخوم، گئجه نی بئله کئچیرتدیم
 کسدیلر قانادیم، دوشدو یانا، آی فره!
 فره:

من فره یم، گردنیمی چکرم،
 یئری گلسه ککلیک کیمی سکر،

ایستسم کندده گونده بیر قان اکرم

آدیم گندر ال - آسییمانا، خوروز!

خوروز:

اوزون قویروغوم وار، قیچلاریمدا گۆزلیک،

بیز سیزین کیمی نانجیب دئییلیک،

قاباغیما چیخا بیلمز نه قارغا، نه ده ککلیک

گۆزلیکده تای اولمازسان آی فره.

فره:

یومورتلارام، دولار قوتولار،

یومورتامنان دؤیوشرلر لوتولار،

قوناقلار اتیمین قوخوسونا اوتورار

ایندی سن قال یانا - یانا، آی خوروز!

خوروز:

ارینیز من دئیيلم مگر؟

تویوقلار گۆرنده قانادین آیر،

اتیم ده اولار ایکی سن قدر

بیپیکلریم دیر جانا، آی فره!

ایننن بئله

ایلیک اوخوم سنینه داشا دییدی،

آغاردیب باشیمی، قدیم آیییدی،

ایلانلا دولانماق چوخ - چوخ ائییدی

ایشیم یوخ هر جای سؤزونن بئله.

منیم ده واریمدیر بیر آزا آدیم،

آزدير قوملاریم، لاپ چوخدور یادی،

آغاوئردیم، حقیقتی سینادیم

مجبورام، اوؤزندن یاز ایننن بئله.

زلفلرین

آی نازنین، خاطرینه دیمه سین،

گردندن آیریلیب قارا زلفلرین.

آلا گوؤزلرینه ماییل اولموشام

گناهکارام، چکیر دارا زلفلرین.

گوؤل، سن ده مرادینا چاتمادین،

بلا اولوب سینیق کؤنول آلمادین،

ترلان ایدین، اوؤز تاییینی تاپمادین

گەتتدی، قیسەت اولدو سارا زلفلرین.

آغاوئردی عشقە دوشوب اوخویور،

موژگانلارین سینم اوستە توخویور،

اندامیندان قیزیل گوللر قوخویور

قویما داغیلماغا، دارا زلفلرین.

بدە سیلدن ەرگیز اولماز ھئچ اصیل،

لەنت سەنە گلەین پیس سوی، پیس نسل،

فتنە - فساد اوندان قالخار متصل،

اؤلونجە ترگیتمز اۆز عملینی.

اولار

حاق مینی ایسلام حارام بویوردو،

درد توغیان ائیلە مئی ایچمک اولار.

دوستون مذمتی آدام اۆلدورور،

دشمنلە دۆیوشوب، سۆیوشمک اولار.

ئەجدیر

الله وئریب ھامیمیزا کلامی،

اوخویون کاغذی، آلین سلامی،
 یازین گوروم، سلامتیرمی هامی؟
 ائل - اوبانین تمام حالی نئجه دیر؟
 داملارینیز بیر - بیرینه یاخیندی،
 تئلقراملار گلدی، بوردا اوخوندو،
 لطیفه سی آنجاق بیزه توخوندو،
 آروادلارین قتیلو - قالی نئجه دیر؟
 یاخشی نین یانیندا یامان نئجه دیر؟
 بو مکتوبو یازیب گؤندرديم سیزه،
 جاوایینی یازین، یوللایین بیزه،
 قوناق گلکمی: من، بهلول، علمیرزه
 بیر گون ائوینیزده قالاق، نئجه دی؟
 قایالارین باشی هله کی، قاردی،
 سو یوقدو هولار، برک چووغون واردی.
 آغاوئردی، سؤزلرین اولولاردی،
 هله گور ایشلرین دالی نئجه دی؟
 ناموسو گرمه ین گؤزله مز کی،

یاز کی، آروادلارین فعلی نئجه دی؟

ایچیندیم

خبردار ائیلگین سیز قیشلا منی،

پاییز ایله منی، یاغیشلا منی،

اینجیمین مندن، باغیشلا منی

دریایا دوشموشم، غم ایچیندیم!

گمیلر دایانیب گۆتورسه اگر،

یاناشیب الیمدن بیر یانا چکر.

گنجه گوندوز گۆزلریندن یاش تۆکر

تک - تنها قالمیشام یاس ایچیندیم!

پیادایام، یاری یولدا قالمیشام،

هامیدان اؤندیدیم، دالدا قالمیشام.

آغاوئردیییم، یامان داردا قالمیشام

گله بیلسم، بیل کی، آدام ایچیندیم.

ائلیم، گونم، قووملاریم

چوخ آرزولاییریق سیزی،

چوخ گۆزله دیک یولونوزو،

یاددان چیخارمیسیز بیزی

اټلیم، گونم، قووملاریم.

تټلمان اټو گلیب چیخدی،

بو کی، بویوک موشدولوقدو،

نییه مکتوبونوز یوخدو؟

اټلیم، گونم، قووملاریم.

گلدین کی، بو قیشی قالاسان،

سینیخ کونلومو آلاسان،

باش قوشما بیز جاوانا سن

اټلیم، گونم، قووملاریم.

یولوموز دوشوبدو جادا،

گوزله بیرسیز شیرین سادا،

تانری یتیشمه دی دادا

اټلیم، گونم، قووملاریم.

مکتوبلاردان گلدی سادا،

گوزله بیرم تا گون باتا،

گلیب بو قیش دا بیزلره

آتا اولادىدىن، قووملارىم.

يئرى

ئىشىدىن بار وئرن سۆزۈنە،

دئىرلر يوخو گىتمىر گۆزۈنە،

حسرت اولوب اوۋلاد اوزۈنە

گىجە - گوندوز چكىر آه، يئرى.

اوول سلام اولسون قوشونالى،

ئىجە دىر بىبى اوغلونون حالى،

ئىچە كى ساغسان، وئرمە اختىارى

اولسون اليندە اختىار، يئرى.

ھامى گىلجك وارىن اولسا،

ماليندا اختىارين اولسا،

حرمتلى اولارسان، آرىن اولسا

قىزىنارسان ناموس، آر يئرى.

چوخ فكرلشيب ائىلە مە خىفت،

بىزە دە بئلە گون قىسمتدىر، البت،

اۋزگە اوشاغىندان اولماز وليعهد،

اؤڭنى اؤولاد ائيلر گؤزو کور، يئرى.

قووم - قبيله گليب دوشوبدى يادا،

آغاوئرديم، دردیم حددن زيادا،

الله اؤزو يئتیشرسه فريادا

شفا تاپسين گؤزلىرىنى كى، گؤر يئرى.

بیر ياندىن يانديرين اوجاق آلتينى،

بیر نفر گتيرسين آغ خلعتيمى

منى خالاتلاسين قوی تيترك اللر

ياشاسين، ياشاسين اوزون عمرلر.

يارى يولا سالدیم گئتدى قوقيا،

هردن ده بیر باخير بيزيم اوبايا،

آغاوئردى عشق اليندن اوخويا،

نه قدر اوخودوم، يان وئردى كئچدى.

بختيم

اولجه دن بختيم گتيردى قارا،

آختاردیم من اونا تاپمادیم چارا،
 ساتیلان دئییل کی، چینخام بازارا،
 دیشیم بختیمی من بوندان سونرا.
 غرورلا گزن جاوانلار، ساکیت قوجالار،
 بختسزلیک دردینه دوچار اولانلار،
 چکه بیلمز، طالع اونا گوج ائیلر،
 بیلیمیرم گؤندیریم بختیمی هارا؟
 مال دئییل، کمندله یم کامان ایله،
 داش دئییل، دیگیرله ییب آتام من،
 قویمایر گنجه نی راحت یاتام من
 بلکه ده سالیبلار تورا بختیمی.
 ائله سؤز یازیرام مجلسلرده اوخونا،
 سؤز - صاحیبینه گرک محکم توخونا،
 قوللوقدا اولاندا هامی گلیر یانینا،
 چیخاندان سونرا تاپاممیرام بختیمی.
 آغاوئردی، اولولاردانیر سؤزلرین،
 یالتاقلانیب اویجکلر اؤزلرین،

حیات ندیر؟ گۆرچکدیر گۆزلرین،
یالتاق اولمام، آخیت گۆله بختیمی.

آخدی گۆز یاشیم دؤندو سئله،
بختیم، نییه گلدین بئله؟
حرمت اتتدیم، پیسلیک اولدو،
سالیر منی دیشه، دیله.
بیر اوخ دییب منه، چکه بیلمیرم،
آچıla بیلمیرم، تۆکه بیلمیرم.
بیر کۆنولو من کی، تیکه بیلمیرم،
خوش صفتین گۆستر، سن گوله - گوله.
سۆز وار - دییب منه گولله دن بئتر،
نانجیب خصلتی دوز - چۆرک تۆکر،
آغاوئردییم، الدن دوشسم اگر،
دوشمز ایدییم هئج بئله حاله.

یادداش آغریسی

(ارمنی خیانتی ایله باغلی صحبتلر)

1918 - جی ایل ارمنی - مسلمان محاربه سینده تورکلر آذربایجانلیلارلا کۆمه یه گلیب. ارمنیلری قوووب کندلری اونلارین جاینایغیندان آزاد اندیلیر. غضنفرین آناسی پاکیزه خالانین گولو ننه سی دانیشیرمیش کی، تورکلر بورا آتلا، قاتیرلا گلمیشدیلر. قاییدیب گئندنه سلاح ییغیدیلاری چوواللاری رمئشی نین تور پاقلاریندان دولدوروب آپاریلار. آغساقالار سوروشور کی، بو تورپاغی آپاریب نئیلیحکسینیز؟ تورکلر جاواب وئیرلر کی، بو تورپاق چوخ برکتلی تورپاقدیر. آپاریب اؤر تورپاقلاریمیزا سپجیک.

1918 - جی ایله ملیتجه ارمنی اولان، تورک پاشاسی (سرکرده سی) آندرونیک ناخچیوان کندلرینی یاندیریب تالان ائده - ائده ایره لیله بیرمیش. تورک قوشونو ناخچیوانا کۆمه یه گلیر. جهری کندینده قاش دئیلن یئرده تورکون قوشونو مسکونلاشیر. قونشو سیراب کندینده قانیچن آندرونیک نوبتی قیرغینینی توردیردی. بیردن توپ سسی ائشیدیر. باشا دوشور کی، آتیلان تورکون توپودور، قاچیب قوشونو ایله سیسیانا کئچیر.

غضنفرین آناسی پاکیزه خالا دانیشیرمیش کی، آغاکیشی ناخچیواندان کنده گلیرمیش. نظرآباد کندینه چاتاندا تورکون قوشونونون اورادا مسکونلاشدیغینی گۆرور. تورک عسگرلری اونا دئییلر کی، سو تاپماقدا اونلارلا کۆمک ائتسین. تورک قوشونونون یئترینجه یئمکلری وارمیش، آنجاق سوسوزلوقدان اذیت چکیرمیشلر. آغاوئردی خبر وئیر، بوتون اطراف کندلر تورکون قوشونو اوچون سو داشیب گئیریر.

آندرونیکین قولدور دستسی زئینددین، سیراب، اطراف کندلره اود ووروب گئتمیشدیلر. ارمنیلر یوخاری رمئشین کندینی اوچ دفعه اودلایبیلار، بو کند اوچ دفعه سیماسینی دییشمیشدی. ارمنی قولدور دستسی یالنیز نئهر و بننار (جولفا ر - ن) کندلرینه گیره بیلمه میشلر، گوجلوموقاویتمه راست گلیب، چوخ سایدا ایتکی وئره رک گئری چکیلیمیشدیلر. کندین ایگیدلری ذوالفقار، نجف، شاه حسین، بورجعی، خلیل، علی و ب. اولویدور.

دیب یوردو دئیلن یئرده ارمنیلر کندين چوبانلاری نین باشینی کسیر. چوبانلاردان شاهحسین سورونون ایچی ایله قاچا - قاچا گلیب چاپا دوشور، اورادان های سالیر، سورونو ارمنیلردن آلیرلار. 6 چوبانین باشینی ارمنیلر کسیر، 6 - جینی اؤلدورمورلر، بوغازینی خنجرله یارالایرلار، دئییرلر، گئت آتان محمودا دئکی، منیم باشیمی باداملی زیلوو کسیدی. وخت گلیر، گونلرین بیر گونو شاهحسین زیلووون اوغلو واهانی کوؤشنده توتور، قولونون بیرینی کسیر، اونون کسيلمیش قولونو اوغلونو ایتیرمیش آناسینا تسکینلیک اوچون گتیریر.

نجف کیشی نین سؤیله دیگینه گؤره، خلیلین گولله سی بوشا چیخمازدی. بئشاتیلا نلا ککلیگی گؤیده باشیندان ووروردو. داغین دالی ارمنییه دولو اولوردو. بئش آتیلان آچیلاندا ارمنیلر قورخوب قاچارمیش: " اده، بو خلیلین گولله سیدیر، قاچاق " دئییرمیشلر.

خلیل دئییرمیش کی، گوللم ککلیگین بدنینی ووروب پارچالایان گون من بئشاتیلانیمی یئر قویاجام، ارمنیلر 1915 - جی ایله کندی تالاییب یاندریبیلار. آغاکشینین قارداشی قاراکیشی نین آياقلا ایشله ین ماشینینی آپارییلار. ارمنینین بیر دئییب کی، اونا توخونمايین، اونو ایشله دن آدام صنعتکاردی. ماشین آپاریب قویوب ائوینه، آرا ساکیتلشندن سونرا ماشین قاراکیشیه قایتاریب. ایندی او ماشین قوشونالی کیشینین ائوینده دیر. قاراکیشی تخمین 75 یاش یاشایب. تیکیش ماشینینی وختی ایله آلمانیا دان گتیریمیشلر.

سووئت حکومتی داغیلاندا سونرا غربی آذربایجان کندلرینین آدلارینی دییشدیریب ارمنی آدلاری ایله اوز ائتدیلر: 1990 - جی ایله سلطان بی کندی نین آدینی دییشیب بارسونی قویولار. گولوستان، شلک، پلک، مرزه کندلرینی ده آدینی دییشیب ارمنی آدلاری قویولار.

الوئردی عباس اوو نجف حقیقده سؤیله بیر: نجف آغامحمد اوغلونون دانیشدیقلارینا
 گوژه 1905 - جی ایل ارمنی - مسلمان دعواسیندا او 17 یاشیندا ایمیش. اوندان
 بوئوک قارداشی الله وئردی ائولی ایدی. محمد کیشی نین آتاسی مشهدی تاغی نجف
 کیشی نین دایسی ایدی. نجفین باجیسی نین آدی پری اولوب. قارداشی نین آدینی
 نجف کیشی اوژ اوغلونا قویوب - الله وئردی. نجف کیشی، مشهدی تاغی، کندن ده
 5 - 6 نفر قولوزورلو کیشیلردن گوٲوروب کنده نوبتی دفعه هجوم ائتمیش ارمنیلرله
 ساواشا گئدیپلر. ارمنیلر تئز - تئز کنده هجوم ائدیپ جماعتی پرن - پرن سالیردیلار.
 گونلرین بیر گونو، گوٲورولر کی، داغین کلله سینده اوچ ساحلی ارمنی اوتوروب.

اونلار ارمنیلری وورماییب، دیری توتماق ایسته ییرلر. نجفین کهنه بیر ناقانی،
 قارداشی الله وئردی نین بئش آتیلان توفنگی وار ایدی. الله وئردی قوچاق، زیرک
 آدام ایدی، اونا هئچ کس چاتا بیللمزدی. اونلار آشاغیدا قالیر، الله وئردی سینه - سینه
 گئدیر ارمنیلرین اوستونه. او، نه قدر گیزله نیرسه، ارمنیلر دوپوق دوشوب، اونو
 گوٲورولر. الله وئردی یاخینلاشان کیمی ارمنیلر اونو ساحین اوچونداکی نیزه ایله
 ووروب آشاغی - دره یه سالیلار. نجفده کی ناقان کهنه ایدی، 5 - 6 دفعه
 چکندن سونرا آنجاق آچیلیردی. گلیب قارداشی نین اوستوندن بئشآتیلانی گوٲورور. بو
 حادثه اولوب ایندیکی آیرینجین یاخینلیغیندا یئرلشن کهنه آیرینج دئییلن کندین
 کوٲوشه نینده. او، بو کوٲوشنلری تانیمیردی. گلیب دوققوزدون کولونون دییینده گیزله
 نیر. جیغیر بوردان کئچیردی.

بیلیردی کی، ارمنیلر بوردان کئچجکلر. بیر ده گوٲور کی، ارمنیلر گلیر، ائله بیل الله
 بونلارین گوٲوزونو باغالییر، اونلار نجفی گوٲمورلر. اونو گوٲوسه ایدیلر، او ساعت
 ووراردیلار. او، ارمنیلری بیر آز قاباغا اؤتوروب نیشان آیر. بیرینی وورور، دوشور دره
 نین دییینه، ایکسی قاجماغا باشالییر. نجفله گلن آدمالار دره ده قالیمیشدیلار.
 اونلارلا آیرینجلی ارمنی میللاش آراسیندا آتیشما گئدیر. ارمنی میللاشی یوخاریدا
 اولدوغوندان دقیق وورا بیلیمیدیلر. اونلارین ووردوقلاری گولله قوما، داشا دییردی.
 نجف باشینی قالدیریب ارمنینی نیشان آلدی. بو دفعه نجفین گولله سی اونون

آیاغینی یارالادی و او، تایتیا - تایتیا قاجماغا باشلادی. نجف اؤز آدمالاری نین یانینا قاییدیر. قارداشی الله وئردینن میتینی آغاجلارین قالینلیغیندا گیزله دیر. ارمینلر مئیتلری تاپاراق دوغرایردیلار. دؤرد حصه یه بؤلوب هره سینی بیر دره یه آتیر، قوردا - قوشا یئم اندیردیلر.

داییسی مشهدی تاغی یاشلی اولدوغوندان نجف اونو چینینه آلیر و اونلار کنده قاییدیلار. سحری گون گندیب قارداشی نین میتینی کنده گتیریر. آیرینج کوؤشیندن، کاها دره سیندن کتچه رک کنده گلیر. کاها دره سی چوخ سیلدیریم یئرده یئرلشمیشدی، هم ده چوخ گیریتیلی - چیخیتیلی اولدوغوندان چتینلیکله گلیب اؤز کندلرینه یئتیشیر. یولو دولاییسی ایله گلیر کی، ارمینلر اونو گۆرمه سین. نجف مئیتی گتیرنده یولو یاری علمیشدی کی، ایمان کیشیله آلمراد کۆمه یه گلیر. "قورخما، گلدیک!" - دئییب اونا یاخینلاشیرلار. آلمراد کیشی دئییر کی، سؤیوددن آغاج کسک، جنازه کیمی دوزلدک، مئیتی ائله آپاراق. ایمان کیشی دئییر کی، سؤیودو نئیه ییریک، ائله بئشاتیلان اوزوندو، قویاق چینیمیزه، مئیتی ده قویاق اوستونه. «اونلار ائله ده اندیرلر. دیکی قالخاندان سونرا نجف آتی مینیب مئیتی قوجاغینا آلیر. نجف کیشی تورک لهجه سینده قشنگ دانیشیرمیش. او واختلار، سووئین دؤورونده هئچ بیر خاریحی اؤلکه نین تلویزیو وئریلیشلرینه باخماق ممکون دئییلدی. رادیو دالغالاریندا تصادف تورک لهجه سینده وئریلیشلری توتماق اولوردو. اوندان نجف کیشی هوسله اونا قولاق آسیردی.

او هم ده تورک عسگری اولموشدو، تورک اوردوسوندا همکندلیسی برجلی کیشی ایله جاناققالا دؤیوشلرینده ووروشموشدو. او واختلار عسگرلر آت سورردیلر. بورجالی کیشی ترکیه دن قاییداندا بیر تورک یهری ده گتیرمیشدی. تورک پاشاسی نورو پاشا رمئشینده ده گلیمیشدی. او وخت ایکی طایفا آراسیندا قان داواسی وار اییمیش. بیر طایفا او بیر طایفادان بیر نفری ووروب اؤلدوروموش. سونرادان او بیر طایفانین آغساقالی آغا کریم کیشی دشمن اولدوقلاری طایفانین قاپیسینا گلیب، نه قدر اوزر ایسته ییب، همین آدام باریشماییب. تقصیرکار آدام حتی دیز اوسته سورونه رک،

گلىب ھەمىن ئادامىن يىنى ئۇيۇپ، اونون گوناھىندان كىچمە سىنى اىستە يىپ. يىئە ردد جاۋابى ئالىپ. بو زمان كىندە اولان نورو پاشا ايرە لى چىخىر، ھەمىن ئاداما آجىقلانير كى، سن نه غلىظ ئادامسان، او، سىننن آياغىنا دوشىدو، سن يىئە اونو باغىشلامادىن. پاشا سونرا ئۆز ئاداملارىنا امر ئىدىر كى، بونون ال - قولونو باغلايىن، آپارين.

بىر گون عادل معلم ھەمكىندىلىسى الېش كىشى ايلە مردوروس كىندىنە گىدىر. مردوروسدە بىر قوجا ارمنى اونلارا ياخىنلاشىپ صحبت ائتمە يە باشلايىر. او، آلاھامان درە سىندن يوخارى رەئىسەنە پىادا گىدىپ. 1930 - جى ايلدە قوجا ارمنىنىن قارداشى ايلە ئاتاسى رەئىسەندە قىرغىن تۆرە دنلرىن اىچىندە اولوب، اورادا قولدورلوق ئايدىلر. اطراف كىندلرى سويوب تالايان ارمنى قولدورونو نووروزون ئاتاسى قەرمان كىشى اورگى يومشاقلىق ئايدىپ، ئاويندە قوناق ساخلايىپ، اونا سىغىناچاق وئرىپ. قەرمانىن ايكى آياغىنى گوللە ايلە ووروب توپال ئىدن ارمنىنىن ەمىسى اوغلو ايسە زىئالين باشىنى كىمىشىدى.

ياشلىلارنى سۆيلە دىكلرىنە گۆرە 1917 - جى ايلدە باش وئرمىش قوراقلىق بىر كىشى نىن چۆرك دالىنجا باتوم شەرىنە (باتومى) گىتمە سىنە سبب اولوب. اورادان قايدىداركن آلەكساندروپول، سونرالار سووئت حاكىمىتى دۆوروندە لىتىناكان، (سل آذربايجان توپونىمىندە گومرو) شەرى ياخىنلىغىندا تىكجە كىندىن 17 نفر قتلە يىتتىرىلر. اورادا ئۆلدورولنلرىن سايى يوزدن چوخ اولوب. كىندىن يىنگانە زىادخان كىشى ساغ قالىپ.

بو كىندىن ارمنى - مىسلمان دىعواسىندا چوخ ئادام ئۆلۈپ. كىندىن ئاداملارى نىن قانى چوشقوندور، تىز قىزىشىرلار. قاراباغ مىناقشە سى تىزە باشلامىشىدى. بىر گون تويدا

اوتوروبلارمىش. بىردىن ھاي دوشور كى، كوكو كندى نىن سورولرىنى ارمنىلر سوروب آپارىر. تىز آياغا دورورلار. قلندر دئىير، سلاحي وئىرن منە، " قانلى گۈل " اون آشاغىسىندا سورونون قباغىنى كىسجم. حتى پىلسلرە دئىيرلر كى، سىز سلاھلارى وئىرن بىزە، بىز اۋزوموز ھر شئى حل ائىدجىك. گۈللە سىلرى ائىشيدن ارمنى دىغالارى سورونو قويوب قاجىرلار. بئلە لىكلە سورونو ارمنىلرىن بىندىن آليرلار.

نرمانىن آناسى ھاوا قارى ناغىل ائىدىرمىش كى، ارمنىلر 1918 - جى ايلدە كندە ھجوم ائىدىب اتولرى ياندىرىرمىش. كوكولو كىلىلى خان امر ائىدىر كى، كىشىلر كندى ارمنىلردىن قوروماق اوچون قالسىن، آرواد - اوشاق كندىن چىخسىن. قاچانلار بىن اچىندە ھاوا دا وار ايمىش. او، بالاجا اوشاق قوجاغىندا سىزىلدايىب، آغلایاراق گىدىرمىش. كىلىلى خان دئىير: «و، آغلایان كىمىدىرسە وورون اۋلسون، سسى كىسىلسىن. او، ناموس نە اولدوغونو بىلمىر، وار - دولتىن اۋترو آغلایىر». كىلىلى خانىن كۆمكىچىسى دئىير كى، اونون دۇشو يارادىر، يىرىدىكجە ترپە نىر، اونا گۆرە دە آغلایىر. خان دئىير كى، " بە اوندا اوشاغى نىبە آلىب اۋزونوز آپارمىرسىز؟ " اوشاغى گۆتورولر، دوز سىلسوز كندىنە قدر قوجاقلارىندا آپارىرلار، ھاوانى ايسە آتا مىندىرىرلر. ھاوا قارى سونرالار دانىشىرمىش: بىز قاجاق دوشندە بىر ياخشى ال ماشىنىم واردى، بونو گىزلىتىم اوت تاپاسىنىن اچىندە، ايكى يىنىجە دوغولموش بوزوووموز واردى، اونلار بىن دا اۋرويونو اچىب چۆلە بوراخىدىم. 13 گون سىلسوزدە قالىب كندە قايىتتىق. پالتار تىكن ماشىنى تاپا بىلمە دىم. بالاجا بوزوولارىن باشىنى كىسىب يولا تولامىشىدىلار. كندە يىل اسندە توك گۆيە بولند اولوردو. ارمنىلر يورغان - دۇشكى، ياستىغى جىرىب اچىنى آختارىرمىشلار. او واختلار پارچا تاپىلمادىغىندىن، ياستىقلار بىن،

مىكە لرىن، دۇشكىلرىن توكونو بوشالدىب پارچالارى آز يىر توتدوغونا گۆرە ارمنىلر يىغىب آپارمىشىدىلار. كندە على اكبر ائوى، گولگىز ائوى واردى، اونلار دولتى اولوبلار. اونلار بىن خىطىندە سامانلىقلارى اولوب، وار - دولتىلرىنى آپارىب سامانلىقتا گىزلە دىيلر.

ارمنيلرين آغلينا گلمه ييب كى، سامانليغين آلتيندا دام اولايبلر، چونكى تك ديرگى اولان سامانليق اوچوب، دام ياتيپ. بوناگۆره ارمنيلر اونلارين گيزلنديگى قيزيللارى آپارا بيلمه ييبلر. هاوا آروادين اتوينى ده ييغيب آپاريبلار. حتّى، بيرجه كورسو يورغانلارى اولوب، هاميسى ييغيشيردى كورسو يورغانى نين آلتينا، سويوقدان اؤزلرينى قورويوردولار، اونو دا آپارميشديلار. (ائله آيلار اولوب كى، بير كورسونون اطرافيندا اوچ گلين، اوشاقلارى، بؤيوكلر ييغيشيب ياتيبلار).

اينيلدين تورپاق (حكايه)

1 - جى دنيا محاربه سى نين باشا چاتماسيندان بير آز كئچميشدى. 1918 - جى ايللر ايدى. بالاجا بير كند اولان گونئى قيشلاق الدن - آياقدان اوزاقدا، داغلار قوينوندا گيزلنميشدى. مسافجه مركزدن اوزاق اولسا دا محاربه نين قودوز يئللىرى بو كنده ده اسميشدى. هر يئرده آجلىق حكم سوروردو. بو آزميش كيمي همين ايلين يازيندا كندين اكين يئرلىرى، تاخيل زميلرينى دولو وورموش، ايسته نيلن محصول گۆتورولمه دى. هامى انتيظار ايچينده، قورخو ايچينده ياشايدى. صباح نه ايله آچيلاجقدى، بيلنميردى. آج اوشاقلارينى نه ايله دويوراجاقديلار، بيلنميردى. بير طرفدن ده منفور قوشوموز اولان ارمنيلرين تئز - تئز كنده هجوملارى، توپ آتسینه توتمالارى اهالينى واهيمه ايچينده ساخلاييدى. كندين باشيپاقليلارى روزو قازانماق اوچون اطراف يئرله سپلنميشدى. بعضيلرى ايسه آيللرينه، اوشاقلارينا چۆرك تاپماق اوميديله تركيه نين ترابزون شهرينه گئتمگى قارار آلميشديلار. كندين كيشيلرى دسته - دسته اولوب باتوم شهرينه، اورادان دا گميرله دولوشارق درييزانا (ترابزون شهرى نين كند دئيمى) گئديرديلر. درييزاندا بير تورك پاشاسى نين آغ بئز پارچا استحصال ائدن فابريكى واردى. كنددن بير نفر اورانين سوراغينى ائشيتميش، اورا گئتميش و اورادا ايشله مك ايسته ين كندچيلرينه خبر گؤندرميشدير.

گونئى قيشلاق كندندن اورا ايشله مك اوچون بيرينجى دفعه 30 نفر گئديپ، اونلار ايسماريج گؤندرميشديلر كى، بورادا هر شئ ياخشيدير، كييم باجاريرسا گليب

ایشله یه بیلر. کندین آغساققالاریندان ساییلان انناغی کیشی بیرینجی گئندلردن ایدی. او، قارداشی علییه ایسماریج اندید ایشله مک اوچون اۆز یانینا چاغیردی. لیگیل دسته دوزلید دربیژانا یوللانیدیلا.

اونلار ایشله بیر، پاشا اونلارین پولونو آرتیقلاماسی ایله اؤده بیر. قاییتماق مقامی چاتاندا انناغی قارداشینا دئییر: - قارداش، بو قدر ایشله دیک، پولوموزو آل میشیق، چیخاق گئدک، گۆزو یولدا قالانلاریمیزی سئویندیرک. علی جواب وئیر:

- قارداش، سن قاییت گئت، من قالیب ایشله یه جم. بیر آز دا پول توپلاییم، گلنده بو پول اوشاقلاری ساخلایا بیلک. سن ایندی گئت، ائوده کی لردن موغایات اول. من ده تئزلیکله قاییدارام. بیرینجی گئدن دسته کنده قاییتماق اوچون یول حاضریغی گۆرمه یه باشلادیلا. گئچیکن یولا دوشدولر. یوللارینی کسه اولسون دئییه ایندی ارمنیستان آدلانان ازلی آذربایجان تورپاقلاریندان کئچیب اۆز اوبالارنا گئتمک ایسته دیلر. دسته گلیب آلتکساندروپول شهرینه (ایندیکی لئنینکان شهری - مولیف.) یئتیشیر. ارمنیلر دسته نی گۆرور. بیلیرلر کی، سفردن قاییدان آذربایجانلیلاردی. اونلاری مسلمان- تورک اولدوقلارینا گۆره اۆلدورمک قرارینا گلیرلر، قاباقلارینی کسپ دئییرلر:

- سیزی شهرین بؤیو گۆرمک ایسته بیر. شهرین «قلاواسی» (باشچیسی) گیزلین امر وئرمیشدی: «هازادا مسلمان گۆردونوز، اۆلدورون، محو ائدین». اودور کی، ارمنیلر دربیژاندان کندلرینه قاییدان مسلمان کیشیلرینی معاصره یه آلیب " قلاونی نین " اوتوردوغو ایداره نین حیطینه گئیریر. " قلاوا " خیلی کئچمیش حیطه چیخدی، مکرلی گۆزلریله اونلاری باشدان آیاغا سوزدو، یانینداکیلارلا ارمنیجه دانیشماغا باشلادی. دسته ده باداملی کندیندن واهاب آدلی بیر کیشی ده وار ایدی. باداملی کندی اصلا آذربایجان کندی اولسا دا بورادا ارمنیلر ده یاشاییردی. ایراندان بورا کۆچورولموش ارمنیلر آذری تورکلری نین عادت - عنعنه سینی منیمسه میشدی. هر ایکی میلتن عادت - عنعنه سی بیر - بیرینه او قدر یاخینلاشمیشدی کی، اونلاری آیرد ائتمک اولموردو. کنده یاشایان آذربایجانلیلار ارمنیلرین، ارمنیلر ده

آذربایجانلیلارین دلینی تمیز دانیشا بیلیدیلر. ارمیلرین یاشادیغی محله آذربایجانلیلارین یاشادیغی محله دن آیری اولماسینا باخمایارق اولار بیر - بیرى نین خیرینده، شرینده اشتراک ائدیر، بیر - بیرله کیرو لیک ایشله دیردیلر.

واهاب ارمنى دلینی تمیز بیلدیگیندن ارمیلرین دانیشیغینی باشا دوشور. حس ائدیر کی، بیر آزدان اولناری اؤلدورجکلر. بو اؤلومون قارشیسینی آماغا چالیشیر، اؤزونو ارمنى کیمی قلمه وئریب دئییر:

- بیزیم ارمیلر اورادا آذربایجانلیلارلا بیرگه یاشاییرلار، بیر بولاقدان سو گؤتورورلر، چۆرک یاپاندا بیر - بیرلرینه کۆمک ائدیرلر، پئنجر ییغماغا بیر یئرده گئدیرلر. اگر سیز بونلاری اؤلدورسنیز، اولار دا بیزیمکیلری اؤلدورورلر.

واهاب کیشی نین سؤزلری " قلاوا " نى فیکریندن دؤندیرر. اولارین چیخیب اؤز ویلايتلرینه گتتمگینه اجازه وئیرر. دسته 14 نفردن عبارت ایدی.

واخت گلیب اؤتور. دریزانا ایشله مک اوچون گئدن ایکینجی دسته ده همین یولنان قاییداسی اولور. اولاری دا توتوب " قلاوا " نین یانینا گتیریرلر. ایداره نین حیطینه ییغیشان اسیرلر خیلی آياقوسته، آج - سوسوز، یورغون " قلاوا " نى گۆزله مه یه مه - کوم ائدلمیشدی. " قلاوا " آشاغی حیطه چیخاندا اولارین گۆزلرینده اوامید ایشیغی یانیر. ائله حساب ائدیرلر کی، شهرین بؤیویو یونگول سورغو - سوال ائدیپ اولارین گتتمه لرینه ایجاز وئرجک. " قلاوا " آذربایجانلیلارلا اوزونو توتوب کینلی گۆزلرینی اولارلا دیکه رک امر ائتدی:

- کیمین اوستونده نئی وارسا، هامیسینی بیر یئره ییغین! سیزه بیر ایش تاپشیراجام، اونو یئرینه یئتیرندن سونرا بوراخاجام، چیخیب ائلینیزه - اوبانیزا گئده سینیز. اسیر گؤتورولموش کیشیلر بیر - بیرله باخیشدیلا، چیگینلرینی چکیپ، ساکیتجه اللرینی دؤش جیلرینه سالدیلار. عایله لری اوچون قازاندىقلاری پوللاری، آلدیقلاری حدیییه

لری کۆنولسوز یاخینلیقدکی آغاچین دبیینه قویدولار. سونرا صیبرسیزلیکله " قلاوا " نین داها نه دئیجگینی گۆزله دیلر. نهایت، " قلاوا " دیللندی:

-بوخیطده ایری بیر چالا قازمالیسیز. چالانی قازیب قورتاردیز، سیز آزادسیز. آذربایجانلی فعله لر ارمنیین بو سۆزلرینی ائشیدیب سۆیندیلر: " آلاها شکر " ائدیپ جلدلیکله ایشه باشلادیلار. بعضیلری مانع اولماسین دئییه حتی اوست پالتارلارینی دا چیخاریب کنارا آتدیمیشلار.

اسیرلر عزیزلری نین یانینا تله سیردیلر. اونلار سانیکی بیرهوس، بیر گوج گلمیشدی. جانی - دیلدن چالانی قازیب قورتارماغا تله سیردیلر. چالا قازیلیب بۆیودو. اسیرلر بئللرینی دوزلدیب باشلارینی قالدیرماق ایسته دیکده ققیلدن آچیلان گولله سسلریندن چاشیب قالدیلار. بیر - بیرلرینه باخماغا ماجال بئله تاپمایاراق اۆزلری قازدیقلاری چالانین ایچینه ییخیلدیلار. یئره ییخیلان اسیرلر بیر - بیرى نین اوستونه دوشه رک چابالاییردی. نامرد ارمنیلرین آتدیغی گولله لرین سسی اونلارین آه - ناله سینه قاریشدی. اسیرلرین بدینده گولله لرین سانجیلدیغی یئردن قان فیشقیریدی. اونلارین گۆزلری نین درینلیگینه " نییه؟ " سوالی جانلانمیشدی. اسیرلر اینیلدییر، زاریبیر، ارمنیلردن امداد گۆزله بیردیلر. ارمنیلر ایسه فیت چالا - چالا چالادان چیخارلمیش ایللق تورپاقلار اسیرلرین هله جانلی، ایستی بدنلرینی باسیرماغا چالیشیر، هئچ نه اولمامیش کیمی ساکیتجه اۆز ایشلرینی گۆروردولر. اونلارین اورکلری داشا دۆنموش، قولاقلاری کار اولموش، گۆزلری کور اولموشدو. اینیلده ین جانلی انسانلاری نه حس ائدییر، نه ائشیدیر، نه ده اونلاری کۆمه یه چاغیران اینتیطارلی گۆزلرینی گۆروردولر. اسیر انسانلار بیر علیله یارالاری نین اوستوندن باسیب آخان قانی دایاندیرماق، او بیرى الی ایله اوستلرینه یاغان تورپاقدان اۆزلرینی قوروماق ایسته بیردیلر. آنجاق اونلارین بو جهدی عبث ایدی. بیر آز کئچمیش هله ده نفس آلان انسانلارین اوستونه آتیلان تورپاقدان بالاجا بیر تپه یاراندی. بو آزمایش کیمی ارمنیلر یاخینلیقدکی داشلاری دا گتیریب جانلی انسانلارین باسیریلدیغی چالانین اوستونه تولازلادیلار.

...اونلار 17 نفر ايدىلر. جانلى، نفه سى اوستونده اولان انسانلار ارمنى داشناكلارى نين تۇرتدىكلرى وشكلرين قربانى اولدولار. دىرى-دىرى تورپاغين آلتينا گۇمولدولر. دسته نين ايچينده اناغى نين كيچيك قارداشى الى ده وار ايدى. او تزجه نيشانلانمىشدى. نيشانلى يولو گۇزله ين قىز هارادان بيليدى كى، اونون الى نيشانلىسى داها يوخدور، جانى اوستونده اولا - اولا تورپاغا باسيريلىب. وطنينه قايتماق ايسته ين ايكنىچى دسته نين باشچىسى سلطان كيشى خاريجى گۇركمجه اوزونو ارمنيه اوخشاتمىشدى. او، اوولكى حادثه دن خبردار ايدى. باشينا قويدوغو كئپكا عادت ن ارمنيلرين باشلارينا قويدوغو پاپاق كيمي قاباق حصه سى ديمدى يىنين يوخارىسى ديك ايدى. يىغلاريني ارمنيلر كيمي لوپايىغ ساخلامىشدى. ارمنيلر سلطان كيشىنى اۇزلرينىكى بىلىپ اونا توخونمايمىشديلار. سلطان كيشى هم ده ارمنيجه ياخشى دانىشپىردى. ارمنيلر اونو حَتَّى ائولرينده قوناق ساخلادى. آخشاما قدر بيرتھر دۇزن سلطان كيشى گزمك بهانه سىيله ائو صاحىيىنى ده گۇتوروب ايداره نين خَطينه گلدى. ياواشجا اوستو تورپاقلانمىش چالاي ياخىنلاشدى. ديقته قالاقلانمىش تورپاغا باخدى.

گۇردوكلريندن اتى اورپىشدى. حس ائتدى كى، بيز - بيز دورموش توكلرى باشيندان پاپاغىنى قالديريپ، چالاي توكولن تورپاق ائنيپ - قالخىردى. قىشقىرماق ايسته دى: " آى نادوروستلر، سيز نه ائله دينيز؟ بونلار هله اؤلمه يىب، هله ساغديلار، نفسلرى گنديب گليپ. بونو الله گۇتوررمى؟ ". آنجاق بوغازيندا قايناين سۇزلرى ديلينه گتيره بيلمه دى. بيليردى كى، هئچ بير خىرى يوخدور، ايش - ايشدن كئچىپ. بيلسه لر كى، او دا اذربايجانليدير، دريسىنى بوغازيندان چىخاردىلار. باشىنى آشاغى سالب اورادان اوزاقلانمىش.

...اونلار 17 نفر ايدىلر. ارمنيلر طرفيندن قتلى عام ائديلن بو انسانلار ساكيت، دينج، گون - گوزران دالينجا گتميش، زحمتكش كند ساكىنلرى، عايله سىنى، اوشاقلارنى دولاندىرماق اوچون قازانچ دالينجا گئدن فقير كندليپ ايدىلر. اونلار قانلارينا قلتان اولوب، تورپاق آلتيندا جان وئردىلر.

وطنین ایگید اوغولاری

دوغما تورپاغین مرد مدافعه چیلری

احمدوو ذاکر محمد اوغلو

محمد اوو چرکز حمید اوغلو

الله وئردییئو الله وئرن الله وئردی اوغلو

احمدوو قربان محمد اوغلو

جعفروو بوداق محمد اوغلو

احمدوو راسیم صالح اوغلو

میکاییلوو نامیق ولی اوغلو

مهدی اف نامیق آغا علی اوغلو

طهمزوو ووقار قلندر اوغلو

حسنوو بهمان نماز اوغلو

قلویئو همزه همزه اوغلو

محمد اوو اؤدر حسن عالی اوغلو

شاهگلدییئو وطن فتحعلی اوغلو

حسنوو بهرام الله قولو اوغلو

قولویئو ائلخان پیری اوغلو و ب.

20 - عصرین سونلاریندا سووئت ایمپرییاسی نین داغیلماسی، آذربایجانین دولت مستقل لیگینی برپا ائتمه سی آغریسیز باشا گلمه دی. عصرین اووللرینده باش وئرن حادثه لر دئمک اولارکی، تکرارلانماغا باشلادی. یئنه ده ارمنی خیانتی ایله اوز - اوزه گلدیک. موسکوداکی هاواردلارینا آر - خالانان ارمنی داشناکلاری آذربایجانلیلاری محو ائتمک، ازه لی آذربایجان تورپاقلاری حسابینا " بؤیوک ارمنیستان " یاراتماق ایدئیا سیندان ال چکمه میشدیلر. بو استقامتده اونلارین سغیلری موسکوانین پلانلارینا او یغون ایدی. عمیمتله ارمنیلر تاریخین دؤنوش نقطه لرینده بؤیوک دولتره یاریناراق اونلارین سیاستیندن مهارتله ایستیفاده ائدیب پای اوموش و بونا نایل اولموشلار.

1988 - جی ایلین فئورال آییندان ارمنیلر چوخلان قوردوقلاری مکرلی پلانی آچیق شکیلده حیاتا کئچیرمه یه باشلادیلار. غربی آذربایجاندا، قاراباغدا روس قارداشلاری نین یاردیمی ایله سیلاخلانمیش ارمنیلر اوو توفنگی ده الیندن آیینمیش آذربایجانلیلاری اؤز دوغما یوردلاریندان قوموغا باشلادیلار. بو زمان اونلار ان آغلاسیغماز وحشکلره ال آتیر، میثلی گؤرونمیش ایشگنجه لر تطبیق ائدیردیلر.

1990 - جی ایلین یانوار آییندا سومقاییتدا و باکیذا ائله ارمنیلرین الی ایله باشلانان ارمنی تالانلاری، سونرادان معلوم اولدوغو کیمی، گلجکده ارمنی وحشیلیگینه حاق قازانديرماق اوچون پلانی شکیلده حیاتا کئچیریلیردی. ارمنی - روس ایشبیرلیگی نین تکذیب اولونماز ثبوتو محض 1990 - جی ایلین یانوار حادثه لری نین ارمنیلره اولولجه دن معلوم اولماسی و اونلارین راضیلاشدیریلیمیش حرکتلری ایدی.

رضوان فرماییل اوغلونون یادداشیندن...

یاخشی یادیمدادیر، 1990 - جی ایلین یانوار آیی نین 18 - ده جومه گونو آخسامچاغی ایشدن چیخیب ائو گئتمک ایسته بیردیم (و زمان من تعییناتلا ناخچیوان شهرینده معیشت خدمتی استحصالات بیرلیگی نین تعمیر - تیکیتی ساحه سینده

ایش ایجراچسی ایشله بیردیم. هر هفته نین جومه گونو کنده گئدير، بازار اثرته سی ناخچیوانا قاییدیردیم). آزادلیق مییدانیندا (او زمان لنینین آدینی داشییردی) جماعتین توپلانديغینی گوروب اوتوبوسدان دوشدوم و جماعتا یاخینلاشدیم. معلوم اولدو کی، ارمنیلر صدره یه هجوم اندیلر. هامی هیجان ایچیندیدی. مدافعه مسله سینده خیلی چتینلیک وار ایدی؛ هجوم قفیل اولونموشدو، مدافعه اولونماق اوچون هئج بیر حاضرلیق یوخ ایدی.

بیر گون سونرا یانوارین 19 - دان 20 - نه کئچن گئجه باکیدا سووئت اوردوسونون شهره یثریدیلن حصه لری و دیگر تخریباتچی قوه لر طرفیندن دینج اهالی گولباران ائیلدی. بو ایسه اونو گوستریردی کی، ارمنیلر موسکوا ایله البیر حرکت ائدیردیلر.

ناخچیوان مختار رئسپوبلیکاسی نین ارمنیستانلا سرحدده یئرلشن سد رک قصبه سی، شادا، بوزقوو، گرمچاتاق، یوخاری رمئشین، سالواری کندلری، باتابات اراضیسی، او جمله دن اورودبادین سرحد کندلری مختلف استقامتلردن هجوملارا معروض قالیردیلا. سونرادان معلوم اولدوغو کیمی، ارمنیلرین اساس مقصدی ناخچیوانی ایشغال ائتمک ایدی. اما بو اونلارا نصیب اولمادی. من آذربایجانیمیزی بؤلگه لره آیرماغی هئج جور قبول ائتمیرم. بونولا برابر قوی ایشغال اولونموش دیگر رایونلاریمیزین ساکیلری منی دوزگون باشا دوشسونلر، اگر ناخچیواندا اولدوغو کیمی اورادا دا بیرلیک اولسایدی، یقین کی، بو قدر تورپاغیمیز ایشغال اولونمازدی. او زمان ناخچیوانا رهبرلیک ائدن رحمتلیک عافی الدین جلیل اوو مدافعه نی تشکیل ائتمکله برابر اوزو ده دؤیوش بؤلگه لرینده جماعتین یانیندا ایدی.

ارمنی هجوملاری باشلایاندا بیر نفر ده اولسون ناخچیوانلی ائو اشیالارینی ییغیب کندی ترک ائتمه دی. هامی نین قراری بیر ایدی؛ ان چتین مقامدا قادینلاری، قوجالاری و اوشاقلاری آرخا کندلره گؤندیریر، کیشیلر الده ائتدیکلری بیر - ایکی اوو سلاحی ایله مدافعه اولونوردولار.

یادیمداڭیر، صدره یه هجوم زمانی قصبه دن عایله لری سدرک - اوردوباد قاتاری ایله ناخچیوان شهرینه گتیرلمیشدیلر. ناخچیوان دمیریول واغزالیندا شهر ساکینلری آراسیندا مباحیسه دوشوردو؛ امکانشیز، هر کس عایله لری اؤز ائوینه آپارماق ایسته بیردی. او عایله لرین یئرلشدیرلمه سی زمانی یاشانان عالی دوغولاری تکرار یاشاییرام و حسلریمی بیرجه کلمه ایله ایفاده ائتمک ایسته بیرم: " میلتیمه قربان اولوم! " او گونلر ثبوت ائندی کی، بیز بیر یومروق کیمی بیرلشنده مطلق قالیب گلجگیک.

بیزیم کندیمیز ارمنیستانلا سرحدده یئرلشدیگیندن تئز - تئز ارمنیلرین هجوملارینا معروض قالدیدی. 1990 - جی ایلین یانوار آییندا بو هجوملار سنگیمک بیلیمردی (یانوار شهدلری نین خاطره سینه احترام و موسکوا یا اعتبارض علامتی اولاراق موسسیسه لر 40 گون ایشله مه دی و من ده همین گونلرده کنده عایله میزله بیرلیکده ایدیم). سلاح، سورات قیتلیغینا باخمایاراق کند جماعتی اؤزونو ایتیرمه دی. بیر - ایکی اوو توفنگی ایله سلاخلانمیش کند جاوانلاری شاختالی، قارلی گونلرده کندن یوخاریدا یارادیلیمیش پوستدا کشیک چکیردیلر. بش - آلتی نفره بیر اوو توفنگی دوشوردو. کنده سووخوز اداره سی نین بیناسیندا قرارگاه یارادیلیمیشدی.

ارمنی هجوملاری دؤورونه دوشدویوندن، عئینی زماندا آذربایجان تلویزیاسی نین انئثرژی بلوکو پارتلادیغیندان ناخچیوان اهالیسی یانوار قیرغینندان گئج خبر توتدو. باکی ایله هر جور علاقه کسلیمیشدی. کند جماعتی هر گون اداره بیناسینا توپلاشیر، بیر - ایکی نفرده اولان " وئف " مارکالی رادیوقبولئدیجی واسیطه سیله " آزادلیق " رادیوسونون آپاریجیسی میرزه خزرین وئردیگی خبرلری دینله بیردی (دیگر رادیوقبولئدیجیلرله " آزادلیق " رادیوسونو توتماق ممکن دئییلدی). او گونلرده بیر نفر ده اولسون کند ساکینی کندی ترک ائتمه دی.

1990 - جی ایلین یازیندا آقیددین جلیلووون تشبوسو و سعی نتیجه سینده سووئت اوردوسونون ناخچیواندا یئرلشن قارنیزونونون بؤلمه لری ارمنیستانلا سرحدده

یئرلشدیریلدی. اونلارین بیر بؤلۆگۆ ده بیزیم کنده گتیریلدی. عسگرلری قیدا ایله کند جاماعتی تجهیز ائدیردی. نۆوبه ایله هر گون ایکی ائوین عایله سی عسگرلر اوچون یئمک حاضرلا بیردی. بو وضعیت 1992 - جی ایلین فتورالیندا سووئت اوردوسو ناخچیوانی ترک ائندنه دهک بئله داوام ائتدی. بوندان سونرا ارمیلر هجوملاری نین کسربنی آرتیرسالار دا هئچ نه یه نایل اولما بیلمه دیلر. بو مدته چوخ دییشیکلیکلر باش وئرمیشدی. 1990 - جی ایل اییول آیینین 22 - ده آذربایجانین خلاصکار اوغلو حیدر علییو ناخچیوانا گلدی. ناخچیوان عالی مجلسینه صدر سئچیلن حیدرعلییو ناخچیوانین مدافعه سی ایله شخص مشغول اولماغا باشلادی. ناخچیوان ملی مدافعه کمیته سی یارادیلدی. سووئت اوردوسونون ناخچیواندا یئرلشن قارنیزونو، تابلگیکنده اولان بوتون سلاحلاری تحویل وئردی. حیدر علییو ناخچیوانی قورودو.

1992 - جی ایلین مای آییندا ارمیلر صدره یه هجوم ائتدیلر. بو هجوم اولکلردن داها گوجلۆ اولسا دا ارمیلر بۆیۆک ایتمی وئره رک گئری اوتوردولدولار. بیزیم ده ایتکیلیریمیز وار ایدی. هرایکی طرفدن هلاک اولانلارین مییتلرینی گۆتورمک ممکن دئییلدی. نهایت قیرمیزی خاچ جمعیتی نین واسطه چیلیگی ایله مای آیینین 28 - ده (همین گون ترکیه ایله ناخچیوانی بیرلشدیرن " اومید " کۆرپوسو آچیلیردی) شهیدلیریمیزی دؤیوش مییدانیندان گۆتورمک ممکن اولدو.

90 - جی ایللرده داغلیق قاراباغ و اونا بیتتیچیک رایونلارین ایشغالی فاکتی نین آراشدیریلماسی گۆستیرر کی، واهد کوماندانلیق یوخ ایدی. هر بیر رایونون، هر بیر کندین اهالیسی یالنیز او زمان فال مدافعه یه قوشولوردو کی، آرتیق دؤیوشلر او را - یونون، او کندین اراضیسینه گئدیردی. ناخچیواندا ایسه بئله اولمادی. یادیمدادیر، کندیمیزه ارمیلرین هجوموندان آز کئچمه میش نئهرمدن، ناخچیوان شهریندن و دیگر یئرلردن آز - چوخ سلاحا مالیک دسته - دسته کۆنوللور " واز " ماشینلاری ایله اؤزلرینی پوستان چاندیریردیلار. اونلار هئچ وخت دئمیردیله کی، یوخاری رمشین کندینی یالنیز بو کند جماعتی مدافعه ائتمه لیدیر. بیزیم کندین کۆنوللور (سونرالار ملی مدافعه کمیته سی نین کند جاوانلاریندان اولان اوزولری) ده اؤز نۆوبه لرینده

بئله ھجوملار زامانى سدرە يە، شادابا، باتاباتا و ديگر دۇيوش بۇلگە لرینە كۇمە يە گندير ديلر. محض بونا گۇرە دە ناخچيوان، او جملە دن كنديميز ارمنى ھجوملارى قارشيسيندا گئرى چكىلمە دى و بيرقاريش دا اولسون تورپاغيميزى ارمنيلر ايشغال ائدە بيلمە ديلر.

احمد اوو ذاكر محمد اوغلو

1990 - جى ايللردە ارمنيلر بيزىملە تورپاق ايديعاسينا باشلاياندا او دوغولدوغو گونئى قيشلاق كنديندە بريقادير وظيفە سيندە ايشلە ييردى. اۆلكە دە چوخ آغير اجتماعى - سياسى دوروم واردى. انسانلار نە ائدجكلرينى كسدیره بيلميرديلر. چونكى سووئت اوردوسونا اينام واردى. اينامين سارسيلماسى ايسە انسانلارى بير مدت چاش - باش وضعيته سالميشدى. لاکين تورپاغيميزى داردا قويماق اۆلومە برابر ايدى.

اودور كى، 30 نفر بير اوو توفنگى ايله سرحدە دايانيردى. ذاكر آنا تورپاغى دشمنلردن قوروماق مقصديله رايون حربى كوميسسارليغينا مراجعت ائتدى. اۆزو احتياطدا اولان كاپيتان ايدى. اودور كى، اونو اۆز كندلريندە اولان زاس تاوايا ريس گۆندرديلر. همين زاستازوايا كۆنوللورى دە، عسگرى خدمته يوللانانلارى دا گۆنديريديلر. كنده هر آن ارمنيلرين سلطان بى كندى استقامتinden هجوم گۆزلە نيليردى. قرارگاه كندين ايچريسيندە يئرلشيردى. اونلار " نوولو بولاق " ، " جيجى يوردو " ، " چات دوداق " و " بوز خانا " دئييلن اراضيدە پوستلار قوروموشدولار و ارمنيلرين گوجلۇ آتيشمالارينا توتارلى جاوابلار وئيريديلر.

1990 - جى ايللرين اووللرى ايدى. بير دفعە دشمن يئنه هجوم ائت - ميشدى. همين دۇيوش بير نئچە گون چكدى. هجوم باشلاياندا " چات دوداغ " اين قارشيسينا كئچديلر كى، دشمنين هجومونون قاباغيني آلسينلار. بو واخت اونلارين اوزرينە گوللە دولو كيمى ياغماغا باشلادى. عسگرلى آتش نقطه سيندن چيخارماق چوخ چتين ايدى. همين واخت دا چوخلو قار ياغميش، توغيان ائدن چووغون اونلارين سوموكلرينە ايشلە ييردى. سلاحين قونداغى بوز باغلايب الليرنى كسيردى

(1951). ارمنیلرین گئری قایتاریلماغینا سبب توپلاری اولدو. توپدان اولارلا جاواب آتشی آچدیلار. اورادان قالخان دومان، توستو آرخاسیندان ارمنیلر دسته نی گۆره بیلمه دی. و کۆنولور سورونه - سورونه داغین آرخاسینا کئچدیله. اورادان " جیجی یوردو " ندکی پوستلارینا ائتمک ایسته ینده اسانیئرلردن آچیلان آتش اولارلا امکان وئرمه دی. بونا باخمایارق دسته سورونه - سورونه پوستا چاتدی. قراناتین بیر یوخا چیخیمیشدی. کوماندر اولکی یئره قاییدی قراناتی تایپر و یئنه ده سورونه - سورونه گئرییه دؤنور. چونکی، بیر قرانات دا او واخت کۆنولور اوچون چوخ دیرلی ایدی.

کۆنولور هر واسطه ایله چالیشیردی کی، سرحدلریمیزی محکملندیرسینلر. جماعت، امکانی چاتان ائو اشبالاریندان ساتیب جبهه یه سلاح آلیردی. بو او دؤور ایدی کی، هله ملی اوردوموز یارانماشیدی.

...بیر دفعه پوستلاری یوخالییب، زاستاویا ائیردیله. بو واخت خبر گلیر کی، ارمنیلر شادا کندینه هجوم ائدیله، اورا کۆمک لازمدیر. اولار تجیلی اولارق شادا کندی نین اوزرینده اولان " دوز " دئیلن اراضیه گئدیله. آتیشما آچقیلقد ا گئدیله. دسته قرارا گلیر کی، آتیشما زوناسیندا نۆوبه ایله دایانسینلار. کوماندا یا 30 نفر عسگر وئیرله. قارانیق دوشوردو. اولار سنگر اوزینه قارشیلارینا داشلاری بیغیب آرخاسینا سیغینیلار. آچقیلیق اولدوغوندان حرکت ائتمک چوخ چتین ایدی. اودور کی، ذاکر عسگرلرین قوردوقلاری " پوستو " سورونه - سورونه یوخالییر، تاپشیریغی او وزیتده وئیردی. بیر نچه گون داوام ائدن دؤیوشدن سونرا اولار ارمنیلری گئری اوتوردور و گۆنئی قیشلاغا قاییدیرلار.

ارمنیلر دفعه لرله گۆنئی قیشلاغا هجوم ائتمک ایسته دیله. آما بونو باجارمادیلار. باخمایارق کی، کنده چوخلو زیان دیدی، دفعه لرله مال - قارا سوروسونو آپاردیلار. کند دفعه لرله توپ آتشیینه معروض قالدی. انسانلارین راحتلیغی پوزولدو...

باخ، بئله بیر واختدا ذاکر ده سالا ساریلدی، اؤزو کیمی مرد اوغوللاری باشینا توپالاییب دشمن قارشیسینا چیخدی. اونلار ائوت ائتدی کی، بو تورپاغین اؤلادلاری نه قدر صمیمیدیرسه، بیر او قدر ده سرتدیر. دشمنه قان اوددورارلار.

1990 - جی ایلین یاز آیلاری ایدی. ذاکرین دسته سی پوستلاری یوخلاماق مقصدی ایله داغلارلا قالماق ایسترن خبر توتدو کی، ارمنی ماشینلاری سلطانلی کندینه گله رک اونلارلا سرحدده اولان " قیرخ بولاغا " ییغیشیرلار. هله اوردا - بوردا آلا - تالا قار واردی.

بونو ائشیدیب کشفیات مقصدی ایله اورایا ائتن کؤنوللور گؤرورلر کی، دوغرودان دا اورایا چوخلو دؤیوش ماشینلاری گتیریلیب. هله لیکه " قیرخ بولاغ " دا هئچ کس اولمادیغیندان، اؤزلری ایله گؤتوردوکلری مینالاری سرحدده کی یوللارلا باسیریرلار. بونو چوخ چتینلیکله ائدیرلر. دشمن قارشیدایدی و اونلار هر آن دشمن گولله سینه توش گله بیلیردیلر. کؤنوللور هم کندی سرحدلرینده کئشیک چکیر، هم ده هارا هجوم اولوردوسا اورایا کؤمه یه گئدیردیلر. مینالاری سرحدده باسیریب کنده قاییداندان سونرا خبر گلدی کی، باتاباتا کؤمک لازمدیر. ذاکر احمدوو 10 نفر عسگر گؤتوروب اورایا گئدیر. اونلار تئلته اؤتوروجونون یانینداکی پوستا قالخیرلار. پوست دئینده کی، آزا یئر قازیب، اورادا کئشیک چکیردیلر. دسته اورادا یئرلرینی توتور. ارمنیلر آرا وئرمه دن توپ آتیردی. باتاباتا شاهبوزون هر طرفیندن کؤمه یه گلمیشدیلر. باتابات چوخ مردلیکله مدافعه اولونوردو. همین دؤیوش زمانی اورایا علاوه قووو لر چوخ گلدی و آتیشما ساکیتلشندن سونرا، ذاکرین دسته سینا اؤز یئرینه قایتاردیلار. قاییدان کیمی اونلار خبر وئیرلر کی، کندی بیچنک یئری اولان مشه دی کریم یوردوندا بیچنچیلری آتشه توتوبلار. تئز اورا قالخیرلار. ارمنیلر داغلاردان اوبا یئرینی آتشه توتوموشدولار. دسته ده توپلا اونلار جاواب آتشی آچماغا باشلادی. ارمنیلر قارشیدا سالا قووو گؤروب گئری چکیلدی. بونا امین اولاندان سونرا کوماندر قاراگاها قاییدیر. قاییدان کیمی اونا دئیرلر کی، سدریه هجوم وار، اورایا کؤمک گئتمه

لیدی. 10 نفرلە شاھبوزدان 140 - 160 كیومتر اوزاق اولان سدرک بۆلگە سینە یوللاندى. اورادا چوخ آغیر بیر دۇیوش اولدو. همین دۇیوشده دە ارمنیلر ایتكى وئره رک گئرى چكىلدیلر.

كۆنولولرین آراسیندا جیددی حربى نظام - انتظام واردی. ملی اوردو یارادیلاندان سونرا ایسه زاستاوا(پاسگاه) لغو اولوندو، باتالیون یارادیلدى. باتالیون دا روتالارا آیریلدى. بو روتالارین بیرى كوكو كندینده، بیرى شادادا، دیگرى ایسه گونئی قیشلاقدا یئرلشیردی. هر اوچونه كوماندير كیمی ذاکر احمدوو رهبرلیك ائیدردی.

محاربە دۋورو اولماسینا باخمایاراق جماعتدا و عسگرلر آراسیندا چوخ بۇیوك احوال - روحیه واردی. ذاکر احمدوو او دۋورو یادا سالیب بیر احوالات دانیشماغا باشلاپیر:

- گونلرین بیرینده " چات دوداق " آدلانان اراضیه چیخدیق. یازین آلاچورپان واختی ایدى. نارین یاغیش یاغیردی و هاوادا چن واردی. ارمنیلر آراییر آتش آچیردیلار. اوشاقلارا دئدیم کی، سیلاحی قویون یئره، الینیزی بیر - بیرینه سورتون ایسینسین کی، آتوماتی توتا بیله سینیز. هئج بیرى سیلاحی یئره قویمادی. سلاحدان داها برک یاپیشدیلار. عسگرلر 140 - 150 کیلوگرام آغیرلیغیندا اولان سورتاتى " بوزخانا " دان " چات دوداغا " قدر اولان 700 - 800 متر مسافه نی اوزو یوخوشا بیرنفسه قالدیردیلار.

...بیر دفعه یئنه " جیجی یوردو " پوستوندان خبر گلیر کی، ارمنیلر هجوم ائدجکلر. روتا تئز اورایا یوللانیر. کوماندير عسگرلرە گۆزلە مک امری وئیریر، اؤزوسه کشفیات مقصدی ایله سرحددن اونلار طرف ائتیر. باخیب گۆرور کی، بۇیوك بیر قووو ایله گلیرلر. اونلار ایسه جه می 13 نفر ایدیلر. ذاکر گئرى قاییدیر و عسگرلرە داشلارین دالینا كئچیب داغینیق حالدا آتش آچماغی تاپشیریر. 200 - 300 - 50 - 60 متر آرالی مسافه لردن آچیلان آتشلر دشمنی چاشدیریر. ائله بیلیرلر کی، قارشى طرفین قووو سی چوخدور. ذاکر اونلارین واهیمه ایله بیر - بیرینه " چوخدورلار " دئدیکلرینی ده ائشیدیر. عسگرلرین ایگیدلیگی، دوشونولموش تاکتیكا دشمنی گئرى اوتوردور. بوندان

سونرا زاستاوايا قاييتماق ايسته ينده، آرخادان سنايغرلر آچيلير. دسته داشلارين آرخاسيندا اولدوغوندان ايتكى وئرمير. دشمن ده ايره لي گلمه يه جسارت ائتمه ييب گئري قايدير.

هله زاستاوا ياراديلمالميشدان ارمنييلرين كنده آتديغي " آلازان " راكتلرينه جاواب اولاراق جماعت سرحدلره گئدير، ياشلي، جاوان، بوتون كيشيلر نوؤبه ايله گئجه - گوندوز كئشيك چكيدرلر. 15 - 16 نفر بير قوش توفنگي ايله ارمنييلرين بؤيوك قوهه سينه قارشى دؤيوشمك ايسته بيردى. زاستاوا ياراديلاندان سونرا دا ائله تاكتيكا ايله دؤيوشوردولر كي، ايتكى وئرمه سينلر. بو دؤيوشلرده بير نفر ده اولسون ايتكى وئريلمه دى.

احمد اوو قربان محمد اوغلو

1977 - جى ايلده اورتا مكنبي بيتيرديكن سونرا سسرى ساحلى قوهه لرينه حربى خدمته چاغيريلميشدير. آلمانيا دئموكراتيك ريسپوبليكاسى نين وايئر شهرينده حربى خدمته باشلاميشدير. كيچيك چاووش كيمي ياخشى خدمت ائديگي اوچون 1978 - جى ايل آپرئل آيى نين 25 - ده سندلرينى عموم قوشون عالى حربى مكنتيينه گؤندريلر. بو حربى مكنتين تانك قوشونلارى بؤلمه سيني بيتيرديكن سونرا خدمت ائديگي حربى حصه يه قايتميش و 58947 سايلي حربى حصه ده ايشلمه يه باشلاميشدير. 1984 - جو ايلده افغانىستاندا يئرلشديريلميش ساحلى قوهو لرين تركيبينه گؤندريليميشدير. او، كابول شهرينده تانك كومانديرى وضعيفه سينده خدمته باشلايير. افغانىستاندا همين قوه لرين تركيبيندىكى خدمتينه گؤره اوردن و مداللارلا تلتيف اولونموشدور.

1986 - جى ايلده موسكوا اطرافينداكى حربى حصه ده خدمت ائتيديكن سونرا 1987 - جى ايلده شيمالى قافقاز حربى دايره سينه گؤندريليميشدير. قروزنى شهرى شالى - 3 - ده يئرلشن تانك آلاييندا خدمت ائتميشدير.

قربان محمد اوغلو شیمالی قافقازدان سونرا 1989 - جو ایلده زاقافازییا حربی دایره سی نین ناخچیوان مختار رژیوولیکاسیندا تانک آلایندا تانک کوماندری وضعیفه سینده خدمت ائتمه یه باشلاپیر. 1990 - جی ایلین اییون آیی نین 25 - ده ایسه قورنیزون کومندانتی وضعیفه سینده چالیشیر. سندلری سسری دتک ده تصدیق اولوندوقدان سونرا سووئت اتفاقی داغیلانا قدر

(1991 - جی ایل) بو قورومون سیرالاریندا خدمت ائتمیشدیر. 1992 - جی ایل سنٹیابرین 15 - دن آذربایجان ساحلی قووو لرینده خدمت ائتمه یه باشلاپیر. ارمنیستانین آذربایجانا تجاوزو نتیجه سینده باشلامیش محاربه ده سده رکده، شاهبوز رایونونون شادا، بوزقوو، گرمچاتاق کندلرینده ارمنی ایشغالچیلارینا قارشى دؤیوشلرده اشتراک ائتمیشدیر. عموم ملی لیدئر حیدر علییوین گؤستریشی ایله ناخچیواندا ایندیکی مدافعه ناخری، گئنرال - پولکوونیک سفر ایییئو حربی بریقادا یاراتدیقدا قربان احمدوو دا بو بریقادانین ترکیبینه 750 سایی آلاپین 3 - جو بؤلوک کوماندری وضعیفه سینده سالواریتی یوکسکلیگینی قوروموش دور. 750 سایی آلاى قاراباغا ارمنی ایشغالچیلارینا قارشى دؤیوشه گؤندریلیدکن سونرا فوضولی رایونوندا، آغدام رایونونون آشاغی قروند، اورتا قروند، یوخاری قروند، شیخلار، میرعشه نلی کندلرینده، ترتر استقامتینده ایسه سوسنلی کندینده، قازاخ رایونونون موساکوی، جعفرلی کندلرینده ارمنی ایشغالچیلارینا قارشى قهرمانلیقلا ووروشموشدور. رهبرلیک ائتدیگی 3 - جو بؤلوک بو دؤیوشلرده دفعه لرله اسل قهرمانلیق گؤسترمیش، شهید وئرمیشدیر.

احمدوو قربان محمد اوغلو 3 - جو بؤلوک حاضر لایب دؤیوش بؤلگه لرینه گئتدی. 2 - جی بؤلوک قاراباغا، 1 - جی بؤلوک سدرک و شاهبوز بؤلگه لرینه، 4 - جو بؤلوک ایسه 215 سایی حربی حیصه نین 2 - جی تابورونون 3 - جو بؤلوکونده خدمت ائدیر. 1995 - جی ایلین نوایبر آیی نین 26 - دا اونو 4 - جو تابورا گؤندریلر. احمدوو قربان سونرادان آرتیلتری - مینا آتان باتالیونا کوماندر تعیین اولونور. الیندن گلنه نی اسیرگمه دن عسگر لره مکمل اولاراق حربین سیرلرینی اؤیره دیر. او، سونرالار 215

سایلی حربی حصه نین کشفیات بؤلگونه بؤلوک کوماندری وظیفه سینه تعین اولونور.

1999 - جو ایلدن ایسه 216 سایلی حربی حصه نین 3 - جو تابوروندا کوماندر معاوینی وضعیفه سینده چالیشیر. 2000 - جی ایل مای آیی نین 23 - ده مدافعه ناظری نین امری ایله آذربایجان ساحلی قوه لری نین باکی حربی پلیس ایداره سی نین کومئنداتوراسیندا حربی آوتو - اینسپئکسیونین رئیس تعین اولونور. 2003 - جو ایل سئنتیابر آیینین 17 - ده خدمت مدتی باشا چاتدیغی اوچون احتیاطا بوراخیلیر. الله وئریدیئو الله وئرن الله وئردی اوغلو شاهبوزدا اوزون مدت موزه ده، سونرا ایسه پلیسده ایشله ییب. حال - حاضرده تقاعدده اولان پلیس سئرزانتیدیر. قاراباغ مناقشه سی باشلایاندا (1988) منفور ارمینلر خسته تخیوللری ایله ناخچیوان تورپاقلارینی دا اله کئچیرمک ایسته بیردیلر. تئز - تئز سرحدلری پوزاراق ناخچیوانین کندلرینه هجوم ائدیر، مناقشه لر یارادیردیلا. الله وئرن (کند جماعتی اونو آلوردی کیمی تانییر) پلیس یولداشلاری ایله وطنی قوروپور، وطنین سرحدلری نین کئشگیگنده آییق - ساییق دایانیردی. ناخچیوانین ائله بیر مناقشه لی نقطه سی اولماییب کی، آلوردی اورادا اشتراک ائتمه سین. سده رک رایونوندا توتوموش گرمچاتاق، شادا کندلرینه جن ووروشلاردا اولوب، چوخ واخت، رئسپوبلیکانین غئیرتلی اوغوللاریندان بیرى اولموش، ناخچیوان عالی مجلسی نین صدری عافیى الدین جلیل اوو الینده اوتومات وطنی قورویان اوغوللارین اؤنونده گئدیردی.

بیر گون ائشیدیرلر کی، گؤمور کندی نین اباسینا ارمینلر هجوم ائدیپ مال - قارانی آپاریر. شاهبوز رایونونون پلیس رییسی عباس محمودولا آلوردی سلاح اللرینه " اوچ قارداش " داغی نین اتکلرینه چاتیرلار. داغین او اوزو ارمنی کندیدیر. گونئی قیشلاق کندینین داشلاری چوخ محکمدير. " اوچ قارداش " داغی نین داشلاری ایسه یومشاقدير، گولله دین کیمی اووولوب تۆکولور. اورانین داشی هم ده بالاجادیر. آدمین باشینی آتجاق گیزله ده ییلر. یاخشی آتان اولسا ایدی، وورا ییلردی. بوتون

بونلارا باخمایاراق ایکی پلبس ایشچیسی ارمنیلری گئری اوتوردوب، مال - قارانی قایتاریلار.

راسیم صالح اوغلو احمدوو

1989 - 1990 - جی ایللرده آذربایجان خالق جبهه سی ناخچیوان مختار رئسپوبلیکا تشکیلاتی نین ایداره هئیتی نین اوزوو، شاهبوز رایون مودافییه کمیته سینین صدری اولموشدور. ناخچیواندا سرحدلرین سوکولمه سینده و ارمنی ایشگالچیلاری ایله مباریزه ده، سده رک و شاهبوز مدافعه دویوشلرینده فعال اشتراک ائتمیشدیر. 1990 - جی ایلین 27 مار تیندا شاهبوز را یونونون شادا کن دینه ارمنیلرین هجومو زمانی گندن دویوشده آياگیدندان گولله و قلپه یاراسی آلماسینا باخمایاراق، ایکی نفرله بیرلیکده، بئش ساعتلیق محاصره دن دویوشه - دویوشه چیخا بیلیمیشدیر.

1990 - جی ایلهده آخج (آذربایجان خلق جبهه سی) - نین یئرتدیگی سیاسی کورسا اعتراض ائده رک تشکیلات اوزولویوندن ایمتیناع ائتمیشدیر. وطن، دوولت و میلّت اوغروندا مباریزه ده کئجمیش دویوش یولداشلاری ایله برابر راسیم صالح اوغلونون وطنینه، دولتینه، میلّتینه اولان سؤگیسی اونون اوز عملرینده عکسینی تاپمیشدیر.

محمدوو چرکز حمید اوغلو قاراباغ حادثه سی باشلامامیشدان اوول 1987 - جی ایلهده کئنده کیمده سلاح واردیسا پلبس اورقانلاری طرفیندن بیغیلدی. 1988 - جی ایلین فنورال حادثه لرینده اهالیده هئج بیر سلاح قالمامیشدی. 1987 - جی ایلهده ناخچیوان (مختار جمحوری) دا اولان استپاناکثرت (کئچمیش خانکندی) تانک دیویزییاسینداکی آتیجی تانکلار جانیلاری داریجی قوه آدی ایله گؤتوروله رک داغلیق رئسپوبلیکا اولدوغونا گؤره ارمنیستانا وئریلدی. گویا همین تانکلار داغ رایونلاریندا اکینچیلیک اوچون ایستیفاده ائدیلمک. تانکلارلا یاناشی کالاشنیکوو اوتوماتلاری دا گویا استثماراری باشا چاتدیغی اوچون ناخچیوان م ر - دا بیغیلیب اوتیل آدی ایله

ارمنیستانا وئریلدی. یوخاریلارین خلوتی گؤستریشی ایله شاهبوز رایونونون تیرکیش کندی اراضیسینده یئرلشن آتوم بازاسی ارمنیستانا داشیندی. ارمنیستان اهالیسینه سلاح پایلاندی. کندی جماعتی نین اوو سلاحلارینی دا اللریندن آلدیلار.

1989 - جو ایلین آپرئل - مای آیلاریندا ناخچیوان م ر عالی مجلسینین صدری، مرحوم عافی الدین جلیلووون تاپشیریغی ایله داخیلی ایشلر اورقانلاری اهاالی نین سلاحلارینی اؤزونه قایتاردی.

1989 - جو ایلین سئتیابر آییندا ناخچیوان مر عالی مجلسی نین صدری ع. جلیل اوون اشتراکی ایله کئچمیش روس حربچیلری نین ناخچیواندا اولان حربی حصه سیندن کندی سرحدلرینی قوروماق اوچون 20 نفر حربچی گتیریلدی. همین حربچیلر کنده کولخوزون اینزیباتی بیناسیندا یئرلشدیریلدی. حربچیلرین تامیناتی و ارزاق مسئله لرینی ع. جلیلوو کند ساکینی چرکز محمدووا حواله اتندی. او، حربچیلره لازم اولان مطبخ آوادانلیقلاری، حتی ائوی نین تئلتویزورونو، سویودوجوسونو دا وئردی. سونرادان یئمک مثله سینی کند اهالیسی ایله نؤوبه یه قویدولار. هر گون عسگرلری قرافیکله بیر نفر تمین ائدیردی. 1989 - جو ایلین مای آییندا حربچیلری ارمنیستانین سرحدینه یئرلشدیریلر.

همین واخت چوخ چتینلیک یاراندی، خصوصن ارزاق مسئله سینده. رایوندا یئرلشن حربی بریقادا عسگرلری تمین ائده بیلمیردی.

شادا کندیله اولان زاستاواداکی کؤنوللو دؤیوشچولر آج قالمیشدی. چرکز معلم ایکینجی دفعه اونلارا یئمک آپاردی. 1990 - جی ایلین مارت آیی نین 27 - ده یئنه، کئچمیش رایون پارتییا کمیته سی نین تعلیماتچیسی علی شکرالله همین کؤنوللوره یئمک آپاردی. علی معلم خسته خانانین «واز» مارکالی ماشینینی ایله گئری قایتیدی. چرکز معلمین ماشینینی «نیوا» اولدوغوندان اونو شادا کندیله ساخلادیلار. آخشام ساعت 17 - 18 راده لرینده بابک را یونونون گرمچاتاق کندیله دؤیوش باشلادی. همین دؤیوشده ناخچیوان ویلایت پارتییا کمیته سی نین

انضباتى شعبە سى نىن مەدىرى ۋلى زىنال اوو يارالاندى. ناخچىوان م ر داخىلى ايشلر ناظرلىگى نىن سىياسى شعبە مەدىرى نامىق حسنوو، مالىه ناظرى نرىمان ايمانوو و چركز محمادوو حادثە يثرىنە گتتەدلىر. يارالى ناخچىوان شەرىنە خستە خانايا آپارىلاركن يولدا وفات اتتدى.

حربى حصە نىن عسگرلىرى نىن وزىتى پىس اولدوغو اوچون چركز محمادوو اۋز وسائىتى حسابىنا 6 تون قورو مئىو، سىگر دوزلتمك اوچون 2000 عدد قوم كىسە سى وئرمىشىدى. 1998 - جى ايله قدر متمادى اولاراق «جىجى يوردو» ندا يئرلشن حربى حصە يە كۆمكلىك گۆسترمىش، «قوقى داغى» ندا يئرلشن پوستون يئرلشمە سىندە و يول چكىلىشىندە يورولمادان اشتراك اتتمىشىدىر.

منى ائلمە دىكلرىم آغلادير (حكايە)

عزىزىنم، قار داشى،

قارلى داغدان قار داشى،

باجىلارى گۆروم كى،

آغلاماسىن قارداشى.

باجىلار يانار، آغلار،

گونلرىن سانار آغلار،

قارداشى اۋلن باجى نىن

حالينا يانار آغلار.

بۆيوك باجی آرا وئرمه دن يانیقلی - یانیقلی آغلاییردی. قارداشی نین اۆلومونه تئز - تئز باياتی دئییر، مجلسده اوتورموش آروادلارین گۆز یاشی تۆگمه سینه سبب اولوردو. یاسا گلمیش قادینلارین، گلینلرین، آغبیچکلرین هره سی نین بیر درد، بیر یارالی یئری واردی. کیمسی ساکیتجه، کیمسی گۆینه یه - گۆینه یه آغلاییردی. یاس یئرینده آغی دئییب آغلاماق بیر نوؤ دب ایدی. آغی دئییب اوجا سسله آغلامایانا جاماعات بیرتهر باخیردی. اگر یاس ییبه سی و یا باشقا بیرسی آغی دئییب آغلامیردیسا او اۆلویه قارشى اعتناسیزلیق، حرمتسیزلیک حساب اولونوردو.

مجلسین " شیرین " یئرینده قادینلار آراسیندا پیچ هایپچ دوشدو، اولار بیر - بیرینه باخاراق آغلاماقلارینی کسدیلر، آنجاق دیللی و گۆزلی اؤز ایشینده ایدی: " آز، بیر بو بالاجا باجیا باخ...! هئچ آغلایب ائلمیر، ائله بیل قوناق گلیب. قارداش یاسیندا دا ساکیت دورماق اولار؟ » آروادلار بو کیمی سۆزلره بیر - بیرى نین قولاقلارینی قیزیشدیردی. سۆزلر نه قدر یاواش دئییلسه ده باجیلارین قولاغینا چاتیردی. آنجاق باجیلارین هئچ بیرى بو دئییلنلره اهمیت وئرمه ییب اؤز ایشلرینده ایدی؛ بۆيوك باجی آغلایب اؤزونه دیوان ائدیر، کچیک باجی ایسه دینمز - سۆیله مز اوتورموشدو، کیریمیشجه باشینی آشاغی سالیب فیکره گئتمیشدی. آرادا بیر بولاق کیمی قاینايان گۆز یاشلارینی دسمالی نین اوجو ایله یاواشجا سیلیردی.

... باجیلارین آمان - زمان بیر قارداشلاری وار ایدی. ظاهیری قدر داخلی ده گۆزل ایدی، اوشاقلا اوشاق، بۆيوكله بۆيوك اولان قارداش قاراباغ اوغروندا دۆيوشلره یوللانندی. ارمنی واندالیستلری نین تاپداغی آلتیندا اینیلده یین آنا وطنی آزاد ائتمگی اؤزونه شرفلی بورج حساب ائدیردی. آغدره اوغروندا گئدن دۆيوشلرده دفعه لرله کشفیاتا گئتمیشدی. اونون ایتی ذکاسی، بۆيوكله مخصوص مصلحتلری همیشه اؤزونو دوغرولدوردو. اودور کی، دسته نین کوماندری ده همیشه اونونلا حسابلاشیردی. ارمنیلره قارشى هانسی طرفدن، نئجه هجوما کئچمگی، هانسی مانورلردن ایستیفاده ائتمگی یولداشلارینا باشا سالیردی.

او گون یئنه ده کشفیاتا گئتمیشدیلر. دسته ده 6 نفر ایدیلر. گئجه یاتمیش ارمنیلرین باشی نین اوستونو کسدیرمیش و اونلاری اسیر گۆتورموشدولر. یولو یاری ائتمیشدیلر کی، دویوق دوشوموش ارمنی قولدور دستسی نین اونلارین دالینجا گلدیگینی گۆردولر. آذربایجان اوردوسونون مباریز بیر حصه سی اولان بو دسته نین باشچیسی واقیف یئنه ده یولداشلاری نین کۆمگینه چاتدی:

– سیز اوزویوخاری گندین، من اونلارن قاباغینی ساخلایاجام.

واقیفده وطن سئوگیسی چوخ بؤیوک ایدی. او، هله اوشاق ایکن آناسی پاکیزه دن ارمنیلرین تۆرتدیکلری وحشکلری ائشیتیمیشدی. اونون کؤورک اوشاق قلبی ارمنیلره قارشى کینله دولموشدو. آناسی دانیشیردی کی، داغین او اوزونده یاشایان ارمنیلر تئز – تئز آذربایجانلیلارین یاشادیغی کنده هجوم ائدر، دینج اھالینی گوللباران ائدر، آدمالاری اۆلدورردیلر. کندین کیشیلری ارمنیلره قارشى عکس هجوم کئچر، کندى، آرواد – اوشاقلاری اونلارین جاینغیندان آزاد ائدردیلر. بو دؤیوشلرده پاکیزه نین امیلری ده اشتراک ائدیلر. غئیری – برابر دؤیوشده ارمنیلر اونلاری اسیر گۆتوروب کئندن چیخمیشدیلار. بیر نئچه گوندن سونرا ایسه اونلارین آتالاری داغ باشیندا گۆرونموش، چۆلده حیوان اوتاران چوبانلار آتی تانیمیشدیلار. آت پاکیزه نین امیسی ابدولزیمین ایدی. ارمنیلر اونو اۆلدوروب شاققالامیش، سونرا پارچا – پارچا ائدیلمیش جسه دینی چووالا دولدوروب آتا یوکلە میشدیلر. چوبانلار چووالین آغزینی آچاندا اتورپشدریجی منظره ایله قارشىلاشدیلار. ابدولزیمین آناسی قیییه چکرک ارمنینی قارغاماغا باشلادی. بوتون بونلار بالاجا پاکیزه نین یادداشینا حک اولونموش، یئری گلدیگجه بو فاجیعه وی حادثه نی اؤز اوؤلادلارینا دانیشیردی. بالاجا واقیف فیکره دالیر، گاه آت مینیب ارمنین اوستونه گئدیر، ارمنینی آتی نین آیاقلاری آلتینا سالیر، گاه آتدان دوشوب ارمنی ایله البیخا اولور، سوندا بوغازیندان توتوب اونو بوغوردو.

واقیفین اورگی نین درینلیکلینده یئر علمیش اینتیقام حیسیسی هئج واخت سنگیمیردی. ایندی واقیف یولداشلارینا دئینده کی، سیز گندین، من اونلارین قاباغینی

ساخلاياجاغام، او، اؤزونده اون نفرين گوجونو حيسس ائديردي. آتديغي گولله لرین بیری ده بوشا چيخميردی.

واقيف يولداشلاری ایله ساغوللاشيپ ياواشجا قاباغا گتدی. ساغ طرفده بیر آر بوندان قاباق گوردوبو خندگين ايچينه آتیلدی. ارمنيلرين فيکرينی اؤز يولداشلاريندان يايينديرماق اوچون اونلارا طرف بیر - ايکی گولله آتدی. اوتوروب اونلارين ياخينلاشماسینی گؤزله دی. ياخين مسافه دن نئچه نفر اولدوقلارینی بیلدی؛ 20 نفر ايديلر. واقيف اونلارين داها دا ياخينلاشماسینی گؤزله دی و الينده حاضر وضعيته ساخلادیغي قومبارالاری بیر - بیری نين آردینجا دشمنلره طرف آتماغا باشلادی. چاش - باش قالمیش ارمنيلر گؤزله مه ديکلیرى همله دن اؤزلرینی ايتيره رک نئجه گلدی خندگی گولله ياغيşينا توتدولار. گولله لردن بیری واقيفين آياغيندان دیدی. او، آياغینی توتدو، بیلدی کی، یاراسی قان وئرسه اؤله بيلر. يئره اوزاندى. بيردن قولاقلارينا اکس طرفدن گولله سسلری گلدی. بو اصل مؤعجيزه ایدی. گولله آتان آذربايجان اوردوسونون عسگرلری ایدی. واقيف دشمن گولله سیندن آلدیغي یارادان چوخلو قان ايتيرديگينه گؤره حالی قارىشيميشدی. گؤزلرينه دومان چؤكموش، اوزونده ايسه خفيف بير گولوش يارانميشدی. او، سانکی دئمک ايسته ييردی: " من اينتيقامیمی آلدیم، آنجاق بئله اؤلمک ايسته مزديم، وطنيم داردادير، اونا کيشی غيړتلی اوغول گرکدير. بيرجه منی تاپيب بورادان چيخارتسايديلار، من اؤلمزديم، ارمنيلرله هله داعوام قابقادير». سونرالار واقيفه دئميشدير کی، اونون آتديغي قومبارالاردان 11 ارمنی غصبکاری محو اولموشدو.

«آها، دئییه سن منه طرف کیمسه گلیر، کاش بو گلن آذربايجان عسگری اولایدی. ارمنی الینه دوشوب آلچالمايادیم. آنجاق، دئییه سن منیم گوللم قالمايدير؟ هه، بودور، قالیب». واقيف الینی قان وئرن آياغيندان چکدی. آخيرینجی گولله نی اؤزونه ساخلاميشدی. قراری قطعی ایدی. تاپانچانين تتيگینی چکيب حاضر دايانميشدی. بودور، آياق سسلری ياخينلاشير. قارشى طرفدن آتيلان گولله لرین سسی ضعيفله ميشدی. واقيف یاری هوشدا اولسا دا بونو حيسس ائديردي. گؤز قاپاقلاری اختيارسيز

اولاراق قاپنیردی. بیردن باشی نین اوستونده بیر نفرین دایانیدیغینی حیسس ائتدی. زورلا گۆزلیرنی آچدی، عسگرین پاپاغینا نظر سالدی. پاپاغا وورولموش نیشانی گۆرنده اؤزوندن آسیلی اولمایاراق گۆزلی یومولدو. گۆزلیرنی بیر ده خسته خانانین رئاڤماسییا (تعجیلی یاردیم) شعبه سینده آچدی. اولجه هنج نه باشا دوشمه دی. هارادا اولدوغونو کسدره بیلمه دی. بورایا نجه، کیم طرفیندن گتیریلدیگینی ده بیلمه دی. گۆزلی نین قاباغیندا خیرداجا قارا نقطه لر اویناشماغا باشلادی. بیر آز باخدیقدان سونرا باخیشلاری دورولدو. آستا - آستا گزیب پیچیلداشان حکیملری گۆرمه یه چالیشدی. حکیمین بیرى نین گۆزو اونا ساتاشدی. واقیفین آچیلیمیش گۆزلیرنی گۆروب یاخینلاشدی، اونا ساری آییلیب:

شکر الله ا، آیلدین، آنان نماز اوسته ایمیش، بیزیمکیلر واختیندا چاتماسا ایدیلر، الله بیلیر آخیرین نجه اولاجاقدی. سنی تبریک اندیرم، سنه داها اولوم یوخدو، - دئدی.

واقیفین یارالاری آغیر اولسا دا گتدیکجه حالی یاخشیلاشیردی. ایندی اونا هر شئی ناغیل، یوخو کیمی گلیردی. هر شئی خیالیندا جانلانیردی: یولداشلاری ایله کشفیاتا گتمکلی، ارمیلری اسیر اندیب قاباقلارینا قاتماقلاری، یولداشلارینی اوزاقلادیریب اؤزو تک باشینا ارمیلرین قاباغینی ساخلاماسی، ارمیلرین ایزه دوشه رک اونلاری گولله یاغیشینا بارانا توتماقلاری، هامیسی بیر کینو لنتی کیمی گۆزلی نین اؤنوندن کئچدی.

واقیف بیر - ایکی گونه خستخانادان چیخیب ائولرینه گئتمه لی ایدی. حکیملرینه، تییب باجیلارینا مینتندارلیق انده رک خسته خانادان چیخدی. ایگید پهلوان کیمی بویلو، بوخونلو آذربایجان عسگری ائوینه علیل آراباسیندا قاییدیردی. عایله واقیفین ساغ - سلامت قاییتماسینی بایرام اندیردی. آنجاق اونلارین بو سئوینجی اوزون سورمه دی. واقیف بدننده آغری حیسس ائتمه یه باشلادی. اعضالاری برک اینجیدیردی. گونلر کئچدیکجه اونون حالی خرابلاشیردی. ارمی گولله سی اؤز ایشینی گۆرموشدو، غصبکارلارین گولله سی واقیفین آیاغینی شیکست ائتمیشدی.

حکیملر قله نى چىخاردىب اونون ياراسىنى ساغالتسالار دا ياراسى يىغىندىن قوور
اىدىردى. آلىنى معالىجه نىن تاثيرى قىسا اولوردو.

واقىف داها آباغا قالخا بىلمىردى. اونون دردىندن آتا - آناسى نىن قددى آىلمىشىدى.
كىچىك باجى گىجه - گوندوز اونون قوللوقوندا دايانىپ، اونون هر عذابىنا هر
سىزىلتىسىنا «جان» دىيىردى. بۇيوك باجى ايسه قارداشى نىن يانىنا گه لر، بير آز
اوتورار، حال - احوال توتار، تله سىك اؤز ائوينه قايداردى. كىچىك باجى عايله لى
ايدى. آنجاق قارداشى نىن قوللوقوندا دورموشدو. اونون ارى قاراباغ ووروشلارىندا
وطن يولوندا شهيد اولموشدو. ايندى ده بودور، قارداش جان وئير، باجى ايكىنجى بير
عزىزىنى شهيد وئيردى.

...مجلسه يىغىشان آروادلاردان بيرى نىن پىچىلتى ايله يانينداكى نىن قولاغىنا
دئدىكى سؤز اطرافا سىلندى. آغلانلار نىن گؤز ياشى اوزونده دوندو؛ بالاجا باجى
آغلامىردى. بۇيوك باجى هر شئى باشا دوشموشدو. اودور كى، اوزونو مجلس اهلينه
توتوب دئدى:

من گورورم كى، سىز بىز باجىلارا بيرتهر باخىرسىنىز. بىزى قىنايرسىنىز. دوزدو، من
آغلايىرام، باجىمسا آغلامىر. اونو بىلىن كى، من قارداشىمى بوخ، اؤزومو آغلايىرام،
چونكى اونون قوللوقوندا دورمادىم، اونون ازىتىنى چكمه دىم. او دنيايا، اونون يانىنا
اوزوقارا گئده جگم. او دنيادا من نه جاواب وئره جگم، بىلمىرم، آنجاق بالاجا باجىم
قارداشىمىن هر عذابىنا دوزدو، گىجه ياتمادى، گوندوز دىنجلمه دى، اونون قوللوقوندا
دوردو. باجىمىن قارداشىما ائله دىكلرى بير تسلىدىر، تسكىلىكدىر. او، آغلامىر،
فكرلىشىر كى، گؤره سن قارداشىما اؤزگه نه ايله كؤمك ائده بىلدىم. منى ائتمه
دىكلرىم ياندىرير، باجىم ايسه ائدىكلرى ايله تسكىلىك تاپىر. بۇيوك باجى سؤزلىرىنى
بىتىردى. دىسمالىنى گؤزلىر نىه توتوب داها بركدن هؤنكوردو.

ھەر آتما جادا بىر عبرت وار... (رەئىس گولمە جە لرى)

آيشىكەندىن ياشلى ساكىنلەردىن اولان آيش كىشى ەمروندە بىرىنچى دىفە ايدى كى، طيارە ايله اوچماق اوچون آئروپورتا گلىر. اونون آدىنى سوروشاندا «آيش» دىيە جاواب وئىر. نظارتچى ائە ظن آئدىر كى، كىشى اونو الە سالىر. دىيىر:

– آ كىشى، بىزى دولاما، آبش اۆلكە آدىدىر، آمريكادىر. اۆز آدىن نىجە دىر، اونو دى. كىشى نىئە «آيشدىر» دىيىپ دورور. نظارتچى كىشى نىن پاسپورتونا دىقتلە باخىر و كىشى نىن آدى نىن دوغرودان دا آيش اولدوغونو گۆرور.

اوزونقولاغىن قووملارى

كەچمىش زمانلاردا مەشە نىن حيوانلارى يىغىشىپ اجلاس كەچىرىرلر. اجلاسىن اساس مەشە سى مەشە نى ايكى نىرە آيىران چاپىن اوستوندن كۆرپو سالماق ايدى. مەشە نىن پادشاهى اسلان دوروب نطق سۆيلە يىر:

– عزيز دوستلار، چاى بىزىم مسكە نىمىزى، مەشە مىزى ايكى نىرە بۆلوب. چاپىن او تايىندا ياشابان قووم – عقربامىزدان، نىجە ياشامالارىندان خىر توتا بىلمىرىك. اوشاقلار بىز بىر – بىرىنى تانىمىر. گرەك بىر عرىضە يازاق، آپاراق وئرك مەلكىتىمىزىن شاهىنا، بىزە كۆمەك ائلسىن، بىزە چايا كۆرپو سالماق اوچون تاختا – شالبان وئرسىن. حيوانلار شىرىن بو نطقىنى اوركدن آلفىشلايىرلار. بئە قارار گلىرلر كى، شاهىن يانىنا ائە مەشە نىن صاحىبى شىر گەتسە ياخشىدىر. داشدان كەچن بىر عرىضە يازىپ گۆندىرىرلر. آخشاما ياخىن شىر الدن دوشموش حالدا مەشە يە قايدىر، غمگىن – غمگىن دىيىر كى، ەئچ كىم اوزومە باخماق بئە اىستەمە دى. سحرى گون آيى عرىضە نى گۆتوروب شەرە يولا دوشور. او دا كور – پەشمان گئرى قايدىر. بئە لىكلە مەشە نىن بوتون حيوانلارى عرىضە اللرىندە گەندىپ – گلىرلر، ەئچ نە يە نايل اولمايىرلار. آخىرا اوزون – قولاق قالمىشىدى. او، حيوانلار ياخىنلاشىپ يازىق – يازىق دىيىر:

- اجازە وئرىن، ايندى دە من گئدىم، بلكە من بىر ايش گۆرە بىلدىم. حيوانلار بىن اللرى ھر شئىدن اوزولموشدو. اينامسىز اولسالار دا اولاغىن سۆزو ايله راضىلاشىرلار. اولاق آخشاما ياخين شىللاق آتا -آتا، سئوئىجك دوستلارى نىن يانينا گلير و اونلارى مشتولوقلاير:

- سئوينىن، منى ياخشى قارشىلا دىلار، عرىضە نى وئردىم، صاباحدان ماتىرياللارى گۆندرمە يە باشلايا جاققلار. صاباح اولور، ماتىرياللارى گتىرىب كۆرپونون تىكىتىسىنە باشلايىرلار. ايش اوزانىر، بىر اوجدان ھى ماتىريال گتىرىرلر، كۆرپونون تىكىتىسى ايسە قورتارماق بىلىمىر. مئشە دە حيوانلار گۆزلە مكدن يورولورلار. كۆرپونون تىكىتىسىنە باخماق اوچون چايىن قىراغىنا گليرلر. گلىب گۆردوكلرىنە اينانمىرلار. باخىب گۆرورلر كى، كۆرپونو چايىن ائىنە يوخ، اوزونونا تىكىرلر. شىر قاينغىلى حالدا دىللە نىر:

- اوزونقولاق سئويندە من بىلدىم كى، اگر ايشلرى او دوزلدېسە، دئمە لى، قومولارينا راست گلىب. ائلە بىلدىم جىلىنى آختارىسان بىر كندلى نىن دىشى آغرىيىرمىش، دىشىنى چكىرىب جانىنى قورتارماق اوچون شەھرە - دىش حكىمى نىن يانينا گئتمگى قارا آلير. گلير، ساو ادسىز اولدوغوندان بىر كايىتتىن قايسىنى آچىق گۆروب ايچرى كئچىر. ايچرىدە كى حكىم خستە اولما دىغىندان اونو تئز اوزادير دىوانىن اوستونە، باشلايىر قارىنى اللشدىرمە يە. بىر آز قوردالا ياندان سونرا خستە دن سوروشور:

- سنىن ھاران آغرىيىر؟

خستە زارىياراق جاواب وئرىر:

- دىشىم.

- بس بونو باياقدان نىيە دئمىرسن؟ - دئبە حكىم آچىقلى سوروشور. (حكىم -جان حكىمى ايمىش)

- حكييم، من ائله بيلديم، سن باباقدان ديشيمين جيليني (كۆكونو) آختاريپ سان.

من ناخوشام، منى وورماق اولماز ايلديريم كيشى ايله ايش كيشى نين سۆزو چپ دوشور. قولدان قوتلى اولان ايلديريم كيشى بير - ايكي، ايشه چكىر. آليش كيشى گۆرور كى، ايلديريمين ايندن قورتارا بيلمه يه جك،

يالان اويدورماغا مجبور اولوب دئيير:

- بيلمىسن، منى يئنە ووروب - ائليس، ناخوشام، منى وورماق اولماز، اؤلوب - ائليرم، قانا دوشرسن. ايلديريم كيشى اونون سۆزونه ايناييب اينى ساخلايير. دئيدين، من ده حاضرليقلى چيخايديم

نصراالله غلامميرزه كيشى گوندوزلر سۆزلىشيب ساواشيرلار. آخشاما قدر حرصى سويومايان نسو كيشى چپردن بير پايا گۆتوروب غلام ميرزه نين ائوينه طرف گئدير، اونو چاغيرير. غلامميرزه كيشى حيطه چيخير، نسوون اينده پاينى گۆروب دئيير:

- سنين كى، بئله بير ايشين واردى، خبر ائليدين، من ده حاضرلاشايديم. بيزيم ياسلاردا عاشيق اوخوتمورلار كنده تويدور، هامى دئييب - گولور، شنله نير. كند عاتلرينه گۆره كندين ياشلى كيشيلرى، آغساقاللارى بير اوتاقتا اوتورار، يئمكدن سونرا، چاي ايچه - ايچه اوردان - بوردان، كئچميشدن - گله جكدن دانىشار، تويا دوت ائديلميش آشيقلار قولاقتا آسارديلار. بو دفعه ده آغساقاللار اوچون خودمانى بير مجلس دوزلديب چاي سفره سى آچميشديلار. آشيق اورتادا ساز چاليب، سۆز قوشوردو. كندين آغساقاللاريندان بيرى آشيغا مراجعتله دئيير:

- آشيق، بير «يانيق كرمى» چال، فيضياب اولاق. تويا گلמים قوناقلاردان بيرى تئز يئربندن ديلله نير:

- «يانيق كرمى» غملى ماهنيدير، اونو چالماق اولماز. بو سۆزو ائشيدن فرماييل كيشى دۆزه بيلمه ييب ديلله نير:

– سىزى بىلىمىز، بىزىم ياسلاردا «يانىق كرمى» چالدىرمىزلار.

داغدا

فرمايىل كىشى نىن عايىلە سى داغا كۆچۈر. اوغلانلارى دا آتاسى ايله برابر داغا گىدىرلر. گونلرلن بىرىندە آتائىن ايشى اولدوغوندىن كىندە قايدىر. اوغلانلارينا تاپشيريىق وئىرى: «يتى گۆزلىگىن، آدم زاد گۆرر، زنجىرى قىرىپ قاچار. چىراغىن شوشە سىنى اھمال سىلىن، ائودە علاو شوشە يوخدور كى، سىنسا اوز ائلىك. سو قاينى دولو – رون، چاى قويماغا سو تاپاق. اوتو بىچرسىنىز، من دە آخشاماقايدىداجام».

آتا گىدىر. اوغلانلار اوتو بىچمە يە باشلايىرلار. گونورتاوستو چادىرا گىلرلر. گونون اىستىسىندە اوت بىچمىكىن يورولموش محمد يورغونلوغونون حىقىنى ايتىدىن آلماق اىستە يىر. ايتىن اوستونە آچىقلانير، اوتو وورور. ايت قورخودان دارتىنىپ زنجىرى قىرىر، قاچىر، بىر باشا صاحىبى نىن دالىنجا كىندە گىدىر. محمد ھا اىستە يىر اوتو توتسون، باخىر كى، ايت چوخدان گۆزدن ايتىپ. ايكىنجى اوغول رضوان فكلرشىر كى، ھلە كى، ھاوا قارالمايىپ، بىر ياخشىلىق ائدىم، چىراغىن شوشە سىنى سىلىم، آخشاما تمىز اولسون، آتام مىندن راضى قالسىن. ال آتىپ چىراغىن شوشە سىنى گۆتورور، اىنە تمىز بىر اسكى آلير، شوشە نى ھووخورور، سىلمە يە باشلايىر. جىدد – جەھدلە شوشە نى ائلە برىك تمىزلە يىر كى، شوشە اونون قوتلى بارماقلارى نىن آلتىندا ازىلىر. رضوان پىشمانچىلىقلا شوشە نىن قىرىنتىلارينا باخىر.

فرمايىل كىشى نىن كىچىك اوغلو فقان سو قاينى اىنە گۆتورور، ائششىكى مىنىر، بولغا سارى گىدىر. سو قاينى دولدوروب قايداندا ائششە يە بىر – ايكى چوبوق وورور. ائششىك سونجوقلايىر، سو دولو قاب فقانين ايلدىن يئره دوشوب برىكن سى چىخاردىر. فقان باخىپ گۆرور كى، قاب داشا دىيىپ دئشلىپ.

آخىشام دوشور، اوغلانلار گۆرۈر كى، آتالارى آشاغيدان گلير. ھرسى بىر طرفە گئەدە
رك اۆزلىرىنى ايش گۆرۈرلرميش كىمى گۆستىرلر. فقان آتاسى ايله تك به تك قالير.
آتاسى ايتى گۆرمە يىب سوروشور:

- ايت ھانى، ھە؟

- آتا، محمد ايتى قىسقىرتدى، ايت اليندن چىخدى، قاچىپ كندە گئەتدى، - دئە
فقان جىسارتلە جاواب وئردى.

كىشىنىن گۆزۈ چىراغا ساتاشىر:

- چىراغىن شوشە سىنى ئىلىمىسىز؟

- آتا، اونو دا رضوان سىندىردى - دئە فقان يئە اوجادان سسلە نير.

- ياخشى، قابى گتير، اليمە سو تۆك، يويوم. بو دفعە فقان مىزىلداناراق جاواب
وئرىز:

- آتا... بىلىرسن، ائششك قاچدى، قاب اليمدن دوشدو، پارتلادى.

- باھ!... قاب بومبا ايمىش، يئە دوشدو، پارتلادى. ھە، دئىين گۆروم، من گئەندىن
سونرا نە ايشلردن چىخىمىسىز؟

اوغلانلار گوناھكار جاسىنا باشلارنى آشاغى سالىب سوساراق ساكىتجە دورموشدولار،
آتالارى نىن اوزونە باخماغا جىسارت ائتمىردىلر.

سنىن آيازلا نە ايشىن واردى؟

كندە بىر آرواد چىخىر خەطە. يودوغو پالتارى خەطە كىسو كرانتى نىن آلتىندا
ياخالاماغا باشلاير. قىش اولدوغوندىن اللرى سوبوقدان كىلىير. اللرىنى ھووخورا -
ھووخورا اىچرى گىرىب

ارینه دئییر:

- یاز اللیمی گؤر نه گونه سالدی، اللریم چات - چات اولدو. کیشی دوروب آروادینی
بیر - ایکی ووروب دئییر:

- نه آياز، هانسی آياز؟ آيازلا سنين نه ايشين وار؟ ددمين اوغلو دئييلم، سنی بیر
گون ده ساخلاسام، چيخ گئت ددنين خاراباسينا.

کیشی آروادا آمان وئرمیر کی، آروادی اونو باشا سالسین: او، قونشو آيازدان یوخ،
قیشین سویوغوندان، شاختاسیندان شیکایتلنیر.

هابیلدن ده، قابیلدن ده گوجلودور

کنده یئنیجه ائلکتتریک ایشیغی چکیلر. جماعت اونونلا رفتار ائتمگی تزه - تزه اؤیره
نیرمیش. ائله اوردا - بوردا ائشیدیرلر کی، فلانکسی ائلکتتریک جریانی ووردو،
فلانکس الینی لامپانین پاترونونا ووراندا اونو یئره چیرپدی و س. محمدحسین کیشی
بونا اینانمیر: «هه، او نه اولان شئیدیر کی، هامی اوندان قورخور. بالاجا بیر شئیدن ده
آدام قورخار؟». بونو اؤزو یوخلاماق قرارینا گلیر. آیاغی نین آلتینا ستول قویوب
بارماغینی پاترونا سوخور. ائلکتتریک جریانی اونو یئره چیرپیر. محمدحسین کیشی
آروادینی سسله ییب دئییر:

- آرواد، آرواد، دوز دئییرمیشلر، بو نئجه شئیدیرسه هابیلدن ده، قابیلدن ده
گوجلودور. هابیل، قابیل اونون اوغلانلاری ایدی.

گلجک، گئج گلجک

ایکی کندلی قازانچ دالینجا باشقا بیر شهره گئدیر. یاخشی پول قازانیرلار. پول اوسته
بیری او بیرینی ووروب اؤلدورور، قاییدیر کنده. اؤلنن آروادی ائشیدیر کی، قازانجا
گئدن قاییدیپ، گئدیر کی، اریندن خبر بیلسین، سوروشور:

- علی قولونو گۆرمه دین، گلجک؟

- گلمه ینه گلجک، آنجاق بیر آز گنج گلجک.

آخیردان توت

عاشورا - تاسورا واختی رایونون بوتون میلیس ایشچیلرینی جماعتی داغیتماق اوچون کندلره گۆندیریدیلر. ناخچیوانین بوتون کندلرینه گیرمک ممکن اولوردوسا، نئهرم و بنیارا (جولفا رایونوندا کند) گیرمک غئیری - ممکن ایدی. هله سووئت حکومتی نین آسیب - کسن واختیندا اونلارا باتماق اولموردو. نئهرمدن اولان بیر نفر 15 ایل ایدی کی، میلیس ایشله بیردی. شاخسئی - واخسئی واختی بو میلیس باشدان توتورموش. بونو دا میلیسین رئیسینه خبر وئریلر. میلیس ریس ایش واختی اونو یانینا چاغیریر. کابینئنده ستول آچیر، ستکانا آراق تۆکوب دئییر: " ایچ بو آراغی! " دیندار میلیس دئییر: «من اونو ایچمرم» رئیس اونو هدله ییر: «ایچمه سه ن، سنی ایشدن چیخاراجام». میلیس نفری دئییر:

«چیخاردیرسان، چیخار، ایچمیحیم.»

- شاخسئی گئتمیسن؟

- بلی، گئتمیشم.

رئیس گۆرور کی، میلیسین دینه اینامی چوخ بۆیوکدور. علاجسیز

قالیب اونا مصلحت وئیر:

- یاخشی، چیخ گئت ایشی نین دالینجا، آنجاق شاخسئی - واخسئیده باشدان یوخ، هئچ اولماسا آخیردان توت.

شاخسئی ظولومنن...

نټهرمه بیر میلپس سووټ تربییه سینی محکم منیمسه ییب، شاخسئی - واخسئی واختی گټمیر. نټهرملیلر اونو یاخشیجا ازیشدیرلر، دټییرلر، ایندی بو دفعه شاخسئی - واخسئین باشیندان توتارسان. میلپسین اورگینجه اولماسا دا باشند توتور، شاخسئی - واخسئین اؤز سؤزلری قالیر بیر یانا، سینه سینه - کورگینه زنجیر وورا - وورا دټییر: «شاخسئی - ظولومنن، واخسئی ظولومنن»...

به من 13 - جو آیی هاردان آلیم؟

علیش کیشی کندی پوچتالیونو ایشله ین واخت بیر قاری نین بیر ایللیق تقاعدونو کسیر. قاری اونو گۆزنده دټییر کی، منیم کټچن آیمین پولونو وئرمه ییسن. الیش دټییر، یوخ، ائله شئی اولایلمز، وئرمیشم. قاری دټییر، او دټییر، آخیردا علیش قارینی اوتوردور قاباغیندا. اونون دلی بیر آز پلنک، قدحلی ایدی. قارینی قزیلله دیب آییلاری تټز - تټز سایماغا باشلاپیر؛ سسټکا، اوکا، نوپا... و 12 آیی بئله ساییر. قاریدان سوروشور: «آلميسان بو آییلاری؟» عوام قاری دټییر: «هه». علیش دیل بوغازا قویمور: " سایدیغیم آییلارین هامیسی نین حاق - حسابینی آلميسان؟ » قاری دټییر: «ه». الیش یټنیدن چوشور: «به من سنین اوچون 13 - جو آیی هاردان آلیم؟»

من بیلرم، ایت بیلر

آجلیق واختی ایمیش. مشهدی تاغی گئدیر سنگر دټیلن یټره، تاخیل آپاریر کی، دیرماندا اویودوب گتیرسین. داغدا چوبانلار قویون اوتاریرمیش. بیر بدهیت چوبان ایتی هوره - هوره کیشی نین اوستونه گلیر. چلمیسیز بیر آدام اولان مشه دی تاغی تټز آیللیب یټردن بیر داش گۆتورور، داغارجیغین گۆزونه قویور، بیلیر کی، ایت اوستونه گلسه گوجو چاتمایاجاق. ایت جوموب اونو توتماق ایسته ینده کیشی داغارجیغین آغزینی بوزوب ایته برک بیر ضربه وورور. ایت برکن زینگیلهه ییر. چوبان تججوبله مشهدی تاغینی سسله ییب سوروشور:

- سن ایتہ نئیله دین کی، ایت ائله زینگیلده دی؟

مشهدی تاغی جاواب وئیر:

- ایتہ دیه نی ایت بیلیر، داغارجیقداکینی دا من. ایت بیلر، من بیلرم. سن بیلمه سن ده اولار. دوموش موشو بیغیشدیر

1990 - جی ایلر، قاریشیقلیق واختی اولور. هر شئی قیت ایدی. اون تایلمیردی. کند اهلی بیر گوجو - پیسلیکله اون تاپیب آلیردی. کنده عادت ایدی، کیم چۆرک یاپیردیس، قونشولار بیر - بیرینه کۆمک ائدیرلر. قونشو آروادلار کۆمه یه گلنده اوشاقلاری دا اولارین دالینجا گلیر. بیر گون ده غضنفرین آروادی دلشاد چۆرک یاپیرمیش. چۆرگی یادیقجا اورگی دۆزمه ییب آنالاری نین دالینجا گلیمیش آج اوشاقلارا پئندیر دورمگی دوزلدیب وئیرمیش. قزنفر گۆز آلتی آروادی نین بو الی آچیقلیغینی گۆرور و اونا جیرصه نیر:

- دلشاد، داهایا بسدیر، بیغیشدیر بو دوموشموشو، اونو گوجله تاپمیشام.

الله کسین تلسیک ایشی

کنده قنبرین توپو ایمیش. قنبر اۆزو گئدیر اوبایا کی، اوبا داکیلاری توپا دعوت ائتسین. اوبادا باشی قاریشیر، توی دا، گلین ده یادیندان چیخیر. توپو بیسیز ائدیرلر، گلینی گتیریرلر. گلین اوتوروب گردگین دالیندا بیی گۆزله ییر، بیدن ایسه خبر - اثر چیخمیر. بیر هفته کتچیر، توی قنبرین یادینا دوشور، تله سیک ائو گلیر، باشی قاپینین چرچو سینه دییر، باشینی توتوب اوفولدا ییر و دئییر:

- اولمایاسان سنی تله سیک ایش، باشیم یاریلدی.

ائلیچلیک

غلام میرزه کیشی اوغلونون عظیم کیشی نین قیزی نی سؤدیگینی بیلیب، گئدیر عظیم کیشیگله ائلچیلییه. بیر آز اوردان دانیشرلار، بیر آز بوردان دانیشرلار. اساس مسله نی آچماق واختی چاتاندا غلام میرزه کیشی اؤزوند جورت تاپمیر. آخیردا جسارت اندیب دئییر:

- عظیم کیشی، بیر سؤزن، سیزین خیطده بیر خوروم یونجا وار، اونو بیچ، وئر آپاریم، بیزیم قوچ یئسین.

مکتوب

بیر جاوان اوغلان کندن عسگرلییه گئدیر، اوردا اولاغین اوستونه منرک شکلی چکدیریب ننه سینه گؤندیریر. شکلین آلتیندان یازیر: " اوسته کی منم ". شکلی ظرفه قویوب اوستونده یازیر:

یوخاریدا قلمه (آغاج)، چاتاجاق نئم صنمه. کنده ایسه 3 - 4 صنم وار ایدی.

تویوغو گتیریم، دووغانی؟

بیر نفر یایلاقدان نورس کدینه قوناق گلیر. کنده بایتار ایشله ین قیلعلی قوناغی گؤرور، آپاریر ائوینه کی، چایدان - چؤرکدن یئدیرتسین. آخشام ایمیش، ایشقلار سؤنور، ائوده گۆز - گۆزو گؤرمور. آرواد گؤرور کی، کیشی نین بیر یاییرا چیخیر، ائله بیلیر کی، قوناقدی، سو باشینا چیخیب. یاخینلاشیب اری ظن ائتدیگی کیشی نین قولاغینا پیچیلدایر: " آ کیشی، آخشاما تویوق دا بیشیرمیشم، دووغا دا. سفره یه هانسینی گتیریم؟ " کیشی جاواب وئریر: " آی باجی، هانسینی ایسته بیرسن گتیر، اونو دا ییک ". آرواد قولاغینا سؤز پوچولدادیغی آدامین اری یوخ، قوناق اولدوغونو گؤروب خینگ اولور. ائشیه چیخیب ارینی سسله بیر. اری آروادینین خاصیتینه بلد اولدوغوندا سوروشور:

- یئنه نه غلط ائلمیسن، منی چاغیریرسان، آ باشی باتمیش؟

زنجیر

فرماییل کیشی فئرمایلی ایشله بیردی. مال - حیوان داغدا ایدی. اوغلو رضوانا خبر گوئدریر کی، تاختا چلکلدن زنجیری گتیرسین. چلکلده کی زنجیر ایتین زنجیری دئییل، اینگین زنجیری اولور. ایتین زنجیری اوزاگی اولور بیر متر، چکیسی ده بیر کیلوگرام. اینکلرین زنجیری اولور، تخمین 50 - 60 مئتر، چکیسین ده آغیر اولور. (اونو آلب بیر مئتر - بیر مئتر دوغراییب اینگی باغلا بیرلار. بئمشین اودونونو یاش واختی کسیرلر، ایستیه وئریب اونو قووسواری آییملر، اونا گاب دئییرلر، زنجیری باغلا بیرلار گابین اورتاسینا، اونو دا باغلا بیرلار دیره یه، باشینا دا ایپ سالیب مالین بونونا کئچیریرلر، او آغاجین باشینی دا ایپن ساریبیرلار. ایپ قابین هر ایکی طرفینه باغلا بیرلار، گاب تاریم چکیلیر، اونو بوراخاندا گاب گرلییر. بو دا مالین بوغولماسی نین قارشیسینی آلیر، مال راحت اوتلا بیر. همین 50 مترلیک زنجیری اونا گووره آلمیشدیلار). رضوان بیلیر کی، البیوش گئتسه، آتاسی نین دانلاغیندان قورتارا بیلیمز. علاجسیز قالیب چلکلده کی اوزون زنجیری گوئوروب بئل چانتاسینا قویور، گوج - بلا ایله دالینا آلیر. باشلا بیر دیکدیرله داغلارا طرف گئتمه یه. تئز - تئز دایانیر، نفه سینی دریر. یوخاری باخیر، گوؤز قارالیر، آنجاق، مجبور دور، زنجیری آتاسینا چاتدیرمالیدیر. دیزلری اسه - اسه یولونا داوام ائدیر. یولو یاری ائله ینده گوؤرور کی، داها گئده بیلیمز، دیزلرینده طاقت قالما ییب. توربانی زنجیر قاریشیق بیر کولون دیبینده گیزله دیر و چیخیر آتاسی نین یانینا. نفسینی دریب یئره چۆمه لیر. آتاسی آجیقلی سوروسور:

- هانی، هه، زنجیر؟

رضوان سزیدلاییر:

- آتا، بیلیرسن... یاری یولا قدر گتیردیم، بادامچالینا قدر، سونرا داها گوجوم چاتمادی. آشاغیدا کولون دیبینده گیزلتمیشم، بیر آز دینجه لیم، گندیب گتیرم.

- پاه!... گیزلتمیشم! بیر ایت زنجیری نذیر کی، سن اونون الینده آجیز - آوارا قالیلسان؟ من اونو بیر بارماغیدا فیرولا یافیرلایا گتیردیم. دنیا رضوانین باشینا هرله نیر. «نه؟! ایتین زنجیری؟ بس من او بویدا زنجیری یولون یاریسینا قدر گتیرمیشم، دئمک زحمتیم عبث ایمیش» رضوان اوتوردوغو داشین اوستوندن خیلی مدت قالخا بیلمیر.

همیشه سن شئی ائلمیسن،

من زاد ائلمیشم...

افغانین توپو ایدی. او، خالاسی قیزی والیده ایله ائوله نیردی. گوندوز کندین جاوانلاری، قووم - قارداش بیغیلیب قنداب ننه نین تزه آلدیغی چادیردان ماغار دوزلدیردیلر. شهردن جاوان بیر اوغلان توپا گلیمیشدی. جاوانلار گونورتا

یئمگینده بیر آز آراق ایچمیشدیلر. ایچیب کئفلنمیش قوناق اوستونده کی تاپانچا ایله یوخاری گولله آتاندان تزه چادیر گولله دن دئشیک - دئشیک اولور. بیر آز دا هترن - پترن دانیشماغا باشلایاندا احد دایی نین اوغلو سلیمان قوناق اوغلانا بیر - ایکی وورور. اوغلان سستیرلیه رک بیخیلیر. بو حادثه لری فرماییل دایی کناردا دایانیب سئیر ائدیردی. سلیمان عمیسی نین یانیندان یاواشجا کئچمک ایسته ینده عمیسی نین حکملو سسی اونو یئرینده دوندوردو:

- هه، سلیمان، بئله قودور موسان منیم قوناغیمی منیم قاییمدا دؤیوب - سؤیورسن؟ دؤرد یولو تانیبیرسان؟ یاخشی اوغلان اولسایدین، گئدردین اورا، اوغلانی دا تانیبیرسان، چاغیراردین، اورادا نه قدر ایسته بیردین، چیرپاردین.

- عمی، باغیشلا. بیر غلطدی ائلمیشم، کئچ گوناھیمدان. بونو دئییب سلیمان یاواشجadan آرادان چیخیر. قوناق آلدیغی یومروقدان آیلیب اؤزونه گلیر، فرماییل دایی نین یانینا گلیب اودقونا - اودقونا دئییر:

- دایی، بیر غلطدی ائلمیشم، کئچ گوناھیمدان، منی باغیشلا.

فرماییل دایی اوزونو اونا توتوب آجیقلی - آجیقلی دئییر:

- قوناقسان اوتور قوناق یئرینده. قوناق ائو ییبه سی نین دوه سیدیر. هارادا «19» ائلسه، اوردا دا چؤکر. افقانی خالاسی اوغلو عاصیف الینده چای سوزولموش ستکانلا دولو پادنوس گلی نین اوتاغینا طرف گئدیردی. فرماییل دایی اونو سسلییب سوروشور:

- هه، عاصیف، هارا گئدیرسن؟ چایی کیمه آپاریرسان؟

عاصیف ککله یه - ککله یه جاواب وئریر:

- دایی، افقانیگیل...

- هه، گلی نین اوتاغیندا کیم وار، نئچه نفردی؟

عاصیف اؤدونو اودموشدو، بیر تهر جاواب وئریر:

- دایی... واقیف، اسماعیل، رافیق، جبراییل...

- پاه!!! بیز گؤرموشدوک کی، گلی نین یانیندا قیز - گلین اولار. چایی دا قیز - گلین آپارار. ایندی، دئییه سن هر شئی ترسینه اولوب. گلینین باشینا اثرککلر ییغیشیب. چایی دا اثرکک آپاریر. بیرجه بونو گؤرمه میشدیک، بونو دا گؤردوک.

- دایی، باغیشلا...

- سحردن باغیشلایا - باغیشلایا گلیرم، هله بیر یانا چیخمامیشام. عاصیفین نطق قوروموشدو. دئییه بیلمیردی کی، همین کیشی دئدیگی اوغلانلار گلی نین اؤز قارداشلاری، افقانی دا خالاسی اوشاقلاییدیر. فرماییل دایی اوشاقلارین ایچکی ایچمه سینه او قدر ده یاخشی باخمیردی. اوغلانلارین کئفلنمه سی اونو هوؤسله دن

چیخارمیشدی. سحر دن بری باش وئرمیش بو ایشلردن برک عصبلشمیشدی. چادیرا طرف گئده رک حکملو سسله دیلله نیر:

- سؤکون چادیری، توی اولمایاجاق!

کیمین هونری واردی اونون بیر سؤزونو ایکی ائلسین؟!

هامی چاش - باش قالمیشدی. توی اوچون بوتون عرضاق آلمیش، دانالار، قویونلار کسيلمیشدی. هئج کیم یئریندن ترنمیردی.

فرماییل دایی سسینی بیر آز دا قالدیردی:

- هه، کارسینیز؟ سیزینله دئیلم؟ سؤکون چادیری! هامی توی هو سینده اولدوغوندان چادیری سؤکمه یه هئج کیمینالی گلمیردی. بو زمان بیر نفر احد دایییا یاخینلاشدی، یالواریب دئدی:

- احد دایی، گور نئجه گوندور بیز توبو گؤزله بیریک. زورناچی دا گلیب، حاضردير، بیر هیمه بنددير. کند آداملاری بیر اوجدان تۆکولوشوب گلیر. سن بؤیوک قارداشسان. اونو یولا گتیره بیلسن، آنجاق سن گتیررسن. بیر گور نئيله بیرسن؟ احد دایی بؤیوک قارداش اولسا دا، هئج واخت کیچیک قارداشی نین سؤزونون قاباغیندا سؤز دئمز، اونون بیر سؤزونو ایکی ائله مزدی. بو گون بیرینجی دفعه ایدی کی، قارداشی نین اوزونه آغ اولوردو. او، دانیشیغیندا ناطیق اولمادیغیندان بیر جمله نین ایچینده ایکی - اوچ دفعه «شئیدی - زادی» دئییردی. قارداشینا یاخینلاشدی. سسینی اوجالديب دئدی:

- بیلیرسن، فرماییل! ایندییه قدر سن شئی ائلمیسن، من زاد علمیشم. ایندی من شئی ائلیجم، سن زاد ائلیجکسن. قوی توی چالینسین، جاوانلار اویناماق ایسته بیر. فرماییل دایی قارداشی نین سؤزونه قارشى چیخا بیلیمیر «اؤزونوز بیلرسینیز» دئییب باغا طرف گئدير. هه، ایران سبزسیدیر، یئه، دینمه...

یاز آغزی، گول - چیچگین تزه - تزه آچیلان واختی اولور. داناقریان تزجه چیچکله ییب. اونو کند جماعتی قوپاریر، سویوب یئیردی. کندن بیر نفر گئدیر شهره، پولو آز اولدوغوندان هنج نه آلا بیلیمیر. البوش، هوپولا - هوپولا کور - پشمان کنده قایدیر. گلیب آشاغی رمشینده خچ دئیلن یئر چاتیر. فکرخیال ائدیر کی، کنده البوش نجه قایتسین. گیریر داناقریانین ایچینه، قیریر، سویوب ییغیر جبینه. دئیر ائله وئرم، آرواد یئر. او واختلار بئله سوبالار هاردا ایدی؟ ائوین ایچینه، تندیرین اوستونده کورسو قوراردیلار، بؤیوک، کیچیک، آرواد، اوشاق هامیسی ییغیشاردی کورسونون اطرافینا، اوتوراردیلار، اوستلرینه ده پالاز سالاردیلار، سویوقدان قوروناردیلار. نه ایس... کیشی گلیر ائو، او دا اوتورور کورسونون اطرافیندا. پالازین آلتیندان آیاغی ایلله آروادی نین آیاغیندان ووروب، اونا هیم - جیم ائدیر. آروادی دا البنی پالازین آلتیندان اوزادیب اری نین البندن داناقریانی آلیب خلوت - خلوت یئیر. آرواد یاواشجا دئیر:

- آی کیشی، ایران سبزه سیدیر بئله؟

کیشی آروادی پیچیلتیلا سؤیور:

- ددنین گورو بئله - بئله اولسون، هه ده، ایران سبزه سیدیر، اولان پولوم اونا چاتیردی، آلدیم گتیردیم، یئ، دینمه.

دون گئیدیره بیلیمیرسن، دئمه کئچمیش زمانلاردا ایکی قارداش اولور. بیر آغیر، تمکینلی، او بیر ده گوپچو. دوز دانیشان قارداش اوژ - اؤزونه دئیر: «من ده بیر گوپ دانیشیم، گوروم جماعت نه دئیجک؟» چیخیر بازارا، سسینی اوجالدیب دئیر: «ای جماعت، بو گون یوخودان دوراندا گوردوم کی، گویده بیر ایت کوچویو زینگیلده بیر». جماعت آغیللی قارداشی داشقلاق ائدیرلر، دئیرلر، ه، کوپک اوغلو، کوچوک گویده نه قاییریر، کوچوک یئرده اولار، کوچویون قانادی وار گوئه اوچا؟ بو دمه گوپچو قارداش گلیب چیخیر، احوالاتی اونا دانیشیرلار.

كوچۇق قارداش دىيىر: " آى جماعت، والله، سىز آوامسىنىز، اولار، گۆيدە كوچۇك زىنگىلىدىر. قارتال اتىر يىرە، كوچۇبو وورار جايناغىنا، قالخار گۆيە، كوچۇك دە زىنگىلىدىر، اولان ايشىدىر. " سونرا قارداشىنى چكىر قىراغا، دىيىر: " گوپ ائله يە بىلمىرسن ائلمە، عاغلين منە گىتمە سىن، گوپ علمگىنە ائله دىن، آنجاقى دون گىدىرمىرسن، من گوپ دا ائدىرم، دون دا گىدىرىم "

قىلما دىيىرسن، قىلما رام

بىر كىشى كۆۈشەنە اوت بىچمە يە گىدىر. اوتو بىچىر، گونورتاوستو نماز واختى چاتىر. كىشى دستماز آلىب باشلايىر نماز قىلماغا. اىلىر - قالخىر، بىردن اوتون كىلىمىش، قلم دىيىلن اوجو كىشى نىن گۆزونون آلتىنا باتىر. كىشى اللرىنى گۆيە قالدېرىب الله ا خطابا دىيىر:

- كرىمىنە قربان اولوم، قىلما دىيىرسن، قىلمايىم دا...

بە نىيە باسىب گۆزومو چىخاردىرسان؟!

آپار، قايتار آلۇئردى نىن گۆزۈنە ايت دىرسىكى چىخىمىشىدى. اوزونون، گۆزونون بىر طرفى شىشىب كۆتۈيە دۇنموشدو. تىزدن دوروب ايشە گىدىردى. دوشور كىندىن آشاغى طرفىنە كى، آتوبوس گلىسىن، مىنىب گىتسىن. كىندىن آشاغىسىندا سوروجو علمانىن آروادى آسىا مال - حيوانى اۆتوروردو، باخىب گۆرۈر كى، آلۇئردى دىسمالى باسىدى گۆزونون اوستونە. ناراحات اولوب سوروشور:

- ھە، آلۇئردى، اوزۈنە نە اولوب، دىسمالى نىيە باسىپسان اوز - گۆزۈنە؟

- ھىچ، آسىا، سوروشما، دىيىلە سى دىيىل. آسىا ال چكىمىر، تىكرار - تىكرار سوروشور. آلۇئردى آخىردا دىيىر:

- آسیا، بیر آز ایچمیشدیم، ائو گلدیم، گولمیره ایله ساواشدیم، او دا علمه تنبلیک، تاخچادان ات داشینی گۆتوردو، ووردو گۆزومه، گۆزوم ها بئله، یارالانیب. آسیا اونون سۆزلرینه اینانیر. ائو چاتان کیمی ارینه دئییر:

- گۆرورسن بو گولمیرنی، ات داشینان ووروب. اری آلئوردینین اوزونون بیر طرفی بوخدور.

- آرواد، ات داشی یعنی ائله بالاجامیش کی، آلئوردی نین آنجاق گۆزونو توتوب؟ المان بونا اینانمیر، آلئوردینی گۆرنده اینجیک حالدا اونا دئییر:

- آلئوردی، دولاماغا آدام تاپمادین کی، بیزیم آروادی دولاییسان؟

- من نئيله یه بیلردیم؟ سنین آروادین ال چکمه دی، سوروشدو. من ده ائله دئدیم. آروادی آپار قایتار، تئز ایناناندی.

ایلان ووردو محمد کیشی ایلدریم کیشی ایله " آشاغی کولادی " ده اوت بیچیرمیش. گونگونورتا واختی ایستی اولدوغوندان بیر آز دینجلمک قرارینا گلیرلر. اوزانیب یاتیرلار. محمد خورولدا ییب ایلدریمی یاتماغا قویمور. نه ائتسین، نئيله سین؟ ایلدریم قیشقیریر «ده، دور، ایلان ووردو!» ممه دین اوزونه آلا باغا قونوبموش، یالاندان دئییر ایلاندر. اونون اوزونه - اوزونه وورور، گویا ایلانی سالماغا چالیشیر. یئیندن قیشقیریر، «تئز اولون، قاتیق گتیرین!»، محمدین اوزونو، گۆزونو قاتیقلا ییرلار. های - قیشقیریقدان یازیق محمد ایلان ووردوغونا اینانیر، اونلارا یالواریر: «تئز اولون، منی چاتدیرین انا ما» بیچینچیلر گولوشندن سونرا پرت اولموش محمد ده اونلارا قوشولوب گولور.

گل بال یئه!

قلندرین قونشوسو آریبا توستو وئریب بال کسیرمیش. بو زمان قلندر اولاغی مینیپ یول گئدیرمیش. قونشو قفیلدن قلندری سسله ییر: «قونشو، دوش، بری گل، بال

یئه! قفیل سسندن اولاق هورکور و قلندری یئره چیرپیر. قلندر دوروب قونشوسونا حیرصله نیب سؤیور: «خیرسیز کۆپکوغلو، ائله بیل بوندان خواهیش ائدن وار». قونشو اینجیمیش دئییر: "سنه نه پیس سؤز دئدیم کی، منی سؤیورسن؟"

بیلمتی سحو آلیب

کندده بیر کیشینی باکییا توپا چاغیریرلار. کیشی برک حاضرلا شیر، پای - سووقات دوزلدیر، بیر هفته ده قاباقجاندان بیلمتینی آلیب حاضر قویور. سحر یولا دوشمه لی ایمیش. بیردن کنده خبر یاییلیر کی، کیشی اولوب. رؤوشن چارپاییدا مورگوله بیرمیش. خبری ائشیدیر، باشینی قالدیریب دئییر: «او، یقین اونوانی سحو سالیب، بیلمتی او دنیا یا آلمالی ایمیش، باکییا یوخ».

منی گؤرسن حلال ائدرسن

محمدحسین کیشی نین آرواد - اوشاقنان آراسی چوخ دا اولمور. حاق - ناحاق آروادینی دؤیورموش. بیر بئله، بئش بئله، آناسی دؤزمور، اوغلونا دئییر:

- بو گلینی آزدی، بیر ده اونو دؤیسن سودومو سنه حلال ائلمرم. او دنیا دا سنی حلال ائتمیجم.

محمدحسین تتر جاواب وئیر:

- آی آنا، سن منی او دنیا دا هاردان گؤرجکسن کی، حلال دا ائلیه سن. سن جنتنه گندجکسن، من جهننمه.

دور بوردا، گلیرم قیشین اوغلان چاغی، چیلله نین اورتاسی ایمیش. گولشن خالا اری بهمانا دئییر کی، دور گئدک، قیزگیله بیر باش چکک، چوخداندی نوه لریمی گؤرمورم، بیر آز اوتوراق، گه لریک. بهمان کیشی نین بو سویوقدا ائشییبه چیخماغا هو سی

اولمور. آروادی نین خواهیش - مینتیندن سونرا آباغا دورور. بهمان کیشی نین قیزی نین ائوی کندين کناريندا، تپه نین اوستونده ایدی. ار - آرواد کندين اورتاسینداکی سئالبا چاتاندا بهمن کیشی بیردن دایانیب «پاپیروسوم یادیمدان چیخدی، گنډیم اونو گۆتوروم، گلیم» دئییر. کیشی ائو قاییدیر. آرواد ها گۆزله ییر، کیشی گلیب چیخمیر کی، چیخمیر. سویوقدان دونور. مجبور اولوب قاییدیر ائو. گلیب نه گۆرسه یاخشیدیر؟ بهمان کیشی ائو گلیب، یورغان - دۆشگینی کۆمور سوباسی نین یانیندا سالیب یاتیر. آرواد آجیغیندان بیلیمیر نه ائتسین.

باخ، گۆر، سنین قوموندور؟

بیر دفعه واهاب ائو گنډیرمیش. او، راف آوتوبوسو سوروردو. قاباقدا بیر قادین ال ائدیب ماشیننی ساخلاتدیریر. واهابدان سوروشور:

- هارا گنډیرسن؟

دئییر:

- ائو.

- من ده گنډیرم.

- هارا؟

- سن هارا، من ده اورا.

- نه دئییرم، گل مین، گنډک.

قادین ماشینا مینیر، واهاب ماشیننی ائو طرف سورور. حیطده دایانمیش آروادینی گۆروب سوروشور:

- سیموزر، گۆر بو کیمدیر، سنین قومولارینداندیر؟ دئدی

سبزه گندیرم، من ده گوٲوروب گلدیم.

آرودی باشا دوشور کی، بو واهابین نوبتی ظارافاتلارینداندیر.. سیموزر باشلاپیر هم واهابی، هم ده قادینی سؤیمه یه. او بیرری قادین دا باشلاپیر واهابی سؤیمه یه. قادینلار دالاشماغا باشلاپیر. واهاب قادینلاری حیطده دالاشا - دالاشا قویوب ائو کچیر، اؤزونه بیر ستکان چای سوزوب تئٲویوزورون دویمه سینی وورور.

شکر الله !!

بیر گون واهاب ائو گلنده گوٲورور کی، آرودی سیموزر نماز قیلیر. ائو قوناق گلمیش نو سینی اؤیره دیب ننه سی نین اوستونه گوٲندیریر، ننه سی نماز قیلا - قیلا «الله و - اکبر» دئییر.

نوه ائله باشا دوشور کی، ننه آییلدیكجه اونا دئییر: گل مین دالیم، گزمه یه گئدک. اوشاق دا ائلمه تبلیک، ننه آییلیب قالدیقجا اونون بئلینه مینیر. نمازینی قیلیب قورتاران ننه ارینه دئییر:

- سنین یئرین جهنمدیر. واهاب اللرینی یوخاری قالدیریب: «الله، سنه شکر، الله، سنه چوخ شکر» دئییر. آرودی بو دفعه تعجوبله ارینه باخیب اوندان سوروشور:

- سن نه یه شکر ائدیرسن؟

- اونا شکر ائدیرم کی، او دنیا دا سنینله بیر یئرده اولمایاجام. سن گئدجکسن جنتته، من گئدجم جهننمه. سوپچ ایله قوردا لانیرام بیر گون واهابین ماشیننی خراب اولور. او، حیطده ماشیننی تعمیر ائدیرمیش. بیردن رئیسی اونا زنگ چالیر، هاردا اولدوغونو سوروشور. واهاب جواب وئریر:

- حیطدیم. سوٲچا ایله قوردا لانیرام.

رئییسی تعجوب قاریشیق آجیق بورویور:

- سەن بىللە قودۇرموسان، سوتتانی ئاتۇ آپارمىسان؟

- آی رئیس، سوتتا دئىمىرم، سوتچا دئىيىرم. رئیس سوتچا سۆزۈنۈ سوتتا كىمى باشا دوشوبموش. دئىمە كى كەندە بىرى ماشىنى ايله يول كىچىرمىش. گۆزۈ گۆى چەندە اوتلايان تويۇقلارا ساتاشىر. ماشىندان دوشور. گۆزالتى اطرافى نظردن كىچىرىر، هىچ كسىن گۆرمە دىگىنە امىن اولوب بىردن بىر داش گۆتۈرۈب تويۇغون بىرىنى وورور، ماشى نىن يوك يىرىنە قويور.

بىر آز گئدىر، قاباقدا تويۇق صاحىبىنى گۆرور. او، الينده داش توتوب حاضر دايانمىشىدى. اوندان قاباق هەمن آدام گاه قويونۇ " حكيمە " آپارىدى، گاه قوزونۇ. بونۇ تويۇق صاحىبى ئىشىتمىشىدى. اودور كى، تويۇق وورانا دئىير:

- بىرچە دئىمە كى، تويۇغو خەستە خانايآ آپارىرام.

يالانچى دوست

بىر كىشى باشقا بىر كەندە گئدىر. بىلىردى كى، وارلىيا هامى حرمت اندىب، ياخشى قارشىلايىر، كاسىبى ايسە آدام يىرىنە سايىمىرلار. گلىب بىر ئۆين قاپسىنى دۆيور، ئاتۇ يىيە سى اونو اىچرى دعوت ائدىر. كىشى اوتورور بىرە، باشلايىر اۆزۈندن دئىمە يە. باغ بىللە، بوستان بىللە، ايكى مرتبە لى ائويىم بىللە... نە ايسە، ئاتۇ صاحىبى بو كىشىيە ياخشى حرمت ائدىر، ياخشىچا يىدىرىب - اىچىردىر، 2 - 3 گون دە قوناق ساخلايىر. كىشى چىخىب گئدىر. بىر مدت كىچىر. ئاتۇ صاحىبى اۆز - اۆزۈنە دئىير كى، بىر گئدىم گۆروم، دوستۇم نىجە دىر، گون - گذارانى نە يىردە دىر؟ گلىر دوستۇ ياشايان كەندە، اونو سوروشور. جاواب وئىرلر كى، اونون ائوى - زادى يوخدور، كاسىب بىر آدمىدى، اۆزۈ دە دىيرمانىن دونوزلۇغوندا گىچلە يىر. دوستۇ اونو آلداتدىغى اوچون برک پرت اولور. گئدىر دىيرمانا طرف، دوستونۇ گۆرۈب اونو هايلايىر:

- مولكو كىشى، مولكو كىشى،

بۇرۇنمۇسۇن كۆرگۈچى،

اۋزىگە ئۆتۈپ ئاسلان اولۇپ

اۋزى ئۆيىدە تۈلگۈچى.

كىشى دوستونون دېيەرماندا داھا دا بوزۇشۇپ گېزلىنىگىنى گۇرۇپ چىقىپ كەتتى.

سۆز اولكىدەر

چۈچۈك، ئادى قەدر شەفەق اولان آينا اوشاقلىقدان يېتىم قالير. ئالە بېر آدمى اولمۇر كى، آغىر ايشلردە اونا كۆمك ائتسىن. قەبرلە آروادى گولتر كەندىن ان آوام آداملارى حساب اولونوردۇ. آينا قەبرە مېنىتتە كەتتى دېيەر:

- قەبر، بېر ياخشىلىق ئالە، گل، ساباح كەتكە چۆلدە اوتۇ بېچمېش، يۈكلە اولغا، كەتتېم، ياغىش ياغار، اوت خاراب اولار. قەبر تەلە سېك جاواب وئەير:

- يۈخ، يۈخ، كەتتە بېلمەم، ساباح آروادىم باشىنى يۇياچاق، مەن اونون باشىنا سو تۆكەمە لېم.

آينا باشلايىر يالوارماغا:

- باشىنا دۈنەم، قەبر، قەربانين اولوم، قەبر، كەتكە مەنە كۆمك ئالە. آينا يالواردىقچا قەبر «يۈخ» دېيىپ دورۇر. آينا كەتتى دۈنۈب چىقىپ كەتتىمەك اېستە يندە اونا دېيەر:

- باشىما دۈنە سەن قەبر، قەربانيم اولاسان قەبر. كەتتەمەرسەن، جەننەمە كېمى كەت، لازم دېيىلسەن.

قەبر جەلد جاواب وئەير:

- یوخ، آینا، بو اولمادی، بئله اولماز، سۆز اوولکیدیر. آینا اونون قانمازلیغینی بیر داها یقین ائدیپ هئچ نه دئمەن چیخیب گئدیر. یول گئده - گنده اۆز - اۆزونه فکرلشیپ: "گۆزل تاختین اولونجا، گۆزل بختین اولسون".

سنی یاندیرماسین

40 ایله یاخین کەند مکتەبەندە معلم، سونرا دا دیرئکتور ایشله میس جعفر معلم ائوینی تعمیر ائلتدیریرمیش. اوزون ابراهیم اونون ائوینده ایشله بیرمیش. ناھار واختی جعفر معلمین آروادی سفره یه یئمکە برابر بال دا قویور. اوزون ابراهیم باشلاپیر بالی قاشیقلاماغا. اونون یئمگینه گۆز قویان جعفر معلم دۆزمە ییب دئییر:

- ابراهیم، بالدان آزیته، سنی یاندیرار.

ابراهیم تەسمە دن جاواب وئیر:

- ناراحت اولما، سنی یاندیرماسین، منی یاندیرماز.

اوردان خستە لندی، اوردان دا اۆلدو

آغالار صیاد گیلە قوناق گلیر. خوش - بئش، اون بئشدن سونرا اوتوروب شیرین صحبتە باشلاپیرلار. صیادین آروادی تئز ال - آیاغا دوشور، خۆرک تدارکوندە اولور، سفره نی دوزلدیر. کیشیلر اوتوروب بیر قابدان یئمە یه باشلاپیرلار. صیاد آغالاردان سوروشور: «آغالار، سنین ددن ندن اۆلدو؟» آغالار باشلاپیر دە دە سنین اۆلوم تاریخینی اوزون - اوزادی دانیشماغا. بیر دە باخیر کی، قابدا ایکی - اوچ تیکە خۆرک قالیب. صیاددان سوروشور: «سنین ددن ندن اۆلدو؟» بونو دئمکە آغالار ایستە ییر کی، هئچ اولماسا قابدا قالان خۆرگی یئسین. صیاد تئز - تئز دئییر: «منیم ددم ائله اوردان خستە لندی، اوردان دا اۆلدو»

آنزىردا ايندى ياتىرلار...

كوكو كىندىنە آنزىردان (اوردوباددا كىندە) گلېن گىتېرېرلر. گلېنېن قايناناسى سىد اولور. كىندىن سىدلرلى آخشاملار بونلارلا يىغىشىپ گىئە دن كىچنە قدر صحبت اندىرلر. بو گىئە دە كورسونون باشىنا يىغىشىرلار. كورسو يورغانىنى دا اوستلرېنە آتېپ، كىچمىشدىن - گلجكدن صحبت ائتمە يە باشلايىرلار. بوتون گونو ايشلە مېش گلى نېن يوخوسو گلېر. او واختلار كاسىيچىلىق دۇورو اولدوغوندان كىندە هامى نېن ائوى بىر اوتاقلى اولارمىش. گلېن آرايىر اسنە يىپ دىيىر: «يندى يقىن آنزىردا ياتىشىدلار». گلېن گۇرور كى، هىچ كىم اونون سۇزونه محل قويمور، يىنە دىيىر: «يندى يقىن آنزىردا هامى ياتىپ». سىدىن بىرى آخىردا دۇرمە يىپ دىيىر: «بالا، آنزىردا ياتىشىدلار، كوكودە هلە ياتمايىدلار. سىنېن نە تىز يوخون گلى؟»

گۇزونون قاباغىندا كىنى يىغاچام

كوكودە، كىند اىچىندە همى بىرىنېن مباحىئە اندىپ مرچ گلېر كى، الله قولونون آلمانا باغىندان آلمانا يىغىپ گىتېرچم. هامى دىيىر بىر - بىرىنە. دىيىرلر اونون گۇزونون قاباغىندا، گونون گونورتا چاغى آلمانى نىچە يىغاچاقسان؟ همى دىيىر: «من يىغاچام، اۇزو دە كىشىكچى نېن گۇزو گۇرە - گۇر» الله قولو قامىشدىن دوزلدېلمىش كوماسى نېن كۆلگە لىگىندە دستماز آلىپ گونورتا نمازىنى قىلىردى. همى چىرى آشىر. بىر آلمانا آغاچىنا چىخىر، قوينونو - قولتوغونو عطىرلى، قىرمىزىياناق آلمانلارلا دولدورماغا باشلايىر. الله قولو نماز اوستە «الله و اكبر» دىيە - دىيە اونا باخىر. هامى آغاچىن باشىندان قىشقىرىر: " الله قولو عىمى، نمازى يارىدا قويوب باطىل ائلسن، گىدىپ كىند اىچىندە دىيىچم». آلمانا تداركونو گۇرن همى آغاچدان دوشور، مرچ گلىگى آدامىن يانىنا گىدىر، آلمانلارلى وئرىپ مرچدە اوددوغو 10 ماناتىنى آلىر.

مرادىن كۆكلرى

كوكولو مراد خەپىتىدە ھەر ايل چوخلو كۆك اكىردى. اوندان باشقا كەندە كۆك اكن بوخ ايدى. كەندىن پوچتاليونو عىلىش بىر باشقاسى ايله كولخوزون اوتونو داشىبىرمىش. يولدان كەچەندە گۆزۈ مراد كىشى نىن اكىدىكى كۆكە ساتاشىر، چىرى آشىب بىر آز كۆك يىغىر، يانېنداكى يولداشى ايله ئىيە - ئىيە يىنىدىن داشىغا گەدىر. شىطان اۈلمە يىب، بىرى مراد كىشىيە خىر آپارىر كى، بس، دىمىزنىمى، الېش سىنىن كۆكونو يىغىب، كەندە آخشامچاغى كىشىلر يىغىشىب دۆۈرلە مە اوتورار، كەچمىشەن، گەلجەكەن صحبت ائەردىلەر. مراد كىشى بىر آز مەزكۈن اولور. ھامى اوتورانان سونرا خەنجەرىنى قىنىندەن چىخارىر، دۆۈرلە مە گەزىب جەددى سىسلە دىيىر:

«اى جماعت، مەنىن كۆكۈمۈ گەچە يىغىلار، كىم مەنىم كۆكۈمۈ يىغىسا، بو خەنجەر اونون قارىنىغا گەرجەك» ھەرلە نىب عىلىشە چاتاندا اونون يانېندا بىر خىلى دايانىر. عىلىش قورخۇدان اسىر، بوزوشوب يوماغا دۆنۈر، باشىنى آشاغى سالىر. كولخوزون صدرى ايمان مەلم ايدارە دن چىخىب آغساقاللار ياخىنلاشىر، سوروشور: «مراد كىشى، نولوب بوردا؟» مراد جاواب وئىر: «ايمان، سەن بو ايشە قارىشما، نولار صدر اولاندا؟»

مەنىم كۆكۈمۈ اوغورلايىلار. اۈزۈ دە او آدم بوردادىر. بو سەت اونون قانى گەلجەك». ايمان مەلم مراد كىشىيە دىيىر:

"مراد كىشى، بىر ايشىدى اولوب، ھەر كىمەيسە داھا بىر دە ائەلە مە، چىخ گەت ". مراد كىشى صدرىن سۆزۈندەن «چىخمىر»، گەدىر. الېش كىشى دوروب ايمان مەلمى قوجاقلايىب اۈپۈر، دىيىر: «قان ياتىردان باشىنا دۆنم صدر، قان ياتىردان. سەن اولماسايدىن، مراد بورادا مەتېمى قويۇشۇدۇ».

شىطان چوخدور

آشاغى رەئىشەندە ياس مەجلىسى اولور. بىر نەفر اۈزۈنۈ شىرىن سالىماقدان اۋترو مالايا 5 مانات وئىرە دىيىر: «ال، بو پۈلو، صدرىن آتاسىنا بىر ياسىن سورە سى اوخو» باشقا بىر آدم اونا دىيىر: «ا كىشى، جماعتىن اچىندە بىر نەفر دە اولسا صدرىن قوومۇندەن،

سیمساریندان یوخدور، بونو کیم صدره چاتدیراجاق؟ 5 ماناتینی خودورو یئره نییه وئیررسن؟» کیشی قاییدیپ دئییر: «هه، سن بوش - بوش دانیشما. بو جماعتین ایچینده شیطانلار چوخدور، بوردان چیخان کیمی صدره خبر وئرجکلر کی، فیلانکس سنین دده نه قرآن اوختدو».

چوخ دانیشان دوستلار

چوخ دانیشان ایکی دوست یولدش اولوب گؤمور کندینه گئدیرلر. بیرى باشلایب آراوئرمه دن صحبت ائدیر. اوزون یولو قیسا ائدیپ " آغ بولاغ " آ چاتیرلار. دانیشان آدام اللرینی یئره دایایب بولاقدان سو ایچمک اوچون آییلیر. بو فرصتی الدن بوراخماق ایسته مین ایکینجی دوست دانیشماغا باشلاماق ایسته ینده بیرینجی آیاغینان «دایان» ایشاره سی وئیریر. سودان ایچیب قورتارانندان سونرا دئییر: «من سؤزومو قورتاردیم کی، سن باشلا بیرسان؟»

اوت اوغورلوغو

علیش کیشی کولخوزون اوت تایاسیندان اوچ شله اوت اوغورلا ییر. بئلینه آلاراق ائوینه گئتمه یه باشلا ییر. قییلعلی کیشی نین ائوی نین یانینا چاتاندا ایستی نین تاثیریندن و یورغونلوقدان نفسینی درمک اوچون دایانیر، اوت قاریشیق سؤیکه نیر دیوارا. قییلعلی کیشی بدنجه یئکپر اولور. علیش دایاناندا دیواردان مینیر اوت شله سینینه.

Dr.SALATIN ƏHMƏDLİ

BİR ELATIN DASTANI

(Birinci kitab)

Çevirən:ROKSANA KAĞI

NAŞİR:MÜTƏRCİM

TİRAJ:1000

TEHRAN 2015